

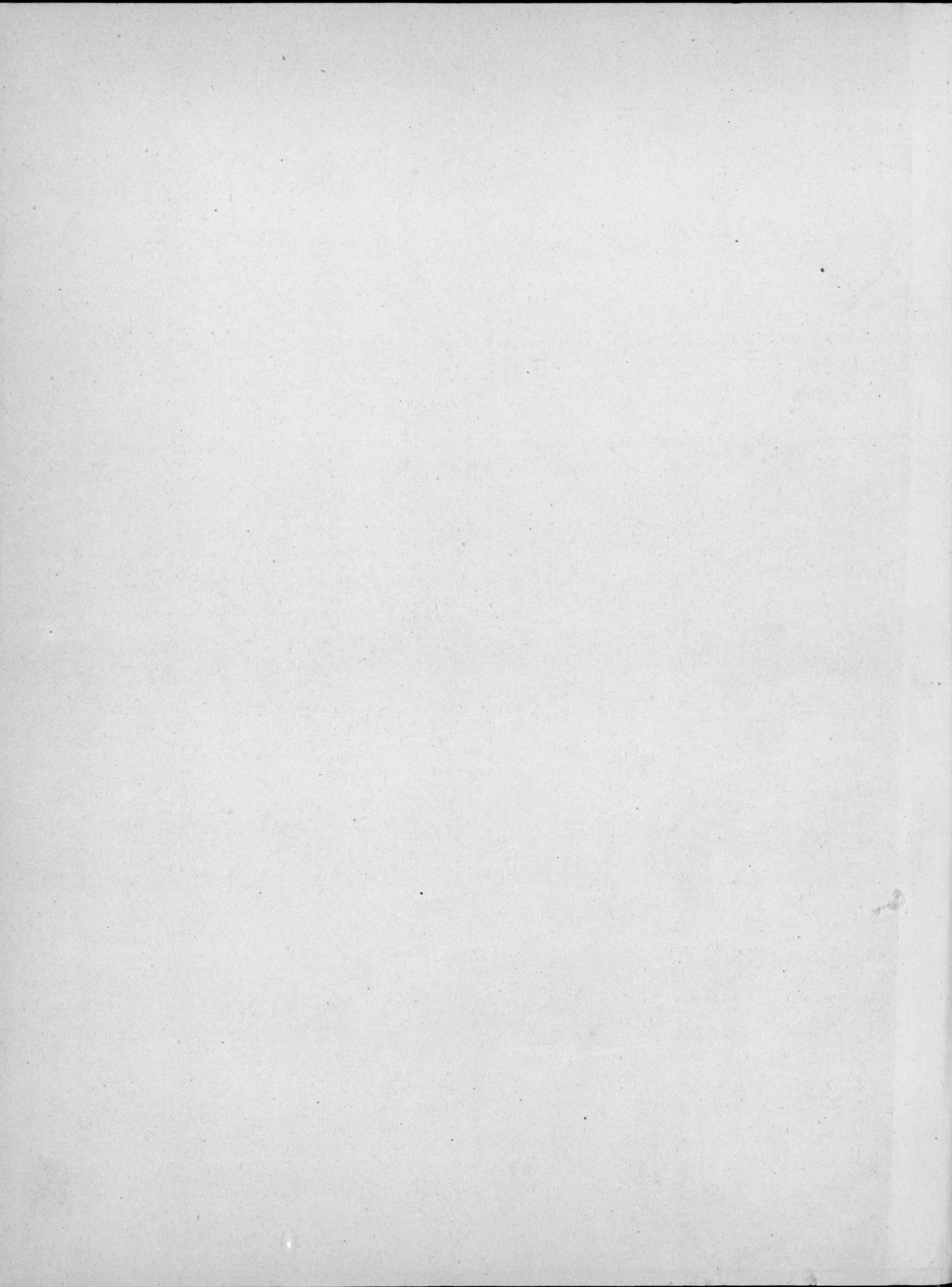
ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

1897

Δ

135

George ...

dir. 11

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1897

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1897

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
HARTWIG, P. Ἐπίνητρον ἐξ Ἐρετρίας (πίν. 9 καὶ 10)	129
ΚΑΒΒΑΔΙΑ, Π. Τοπογραφικὰ Ἀθηνῶν κατὰ τὰς περὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφάς (πίν. 1-4 καὶ ἐν ζιγγογράφημα ἐν τῷ κειμένῳ)	1
— Ἐπιγραφαὶ ἀναθηματικαὶ τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακρᾶς	87
— Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης κατ' ἐπιγραφὴν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως (πίν. 11)	173
— Ἀγωνιστικὴ ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος (πίν. 12)	195
ΚΑΣΤΡΙΩΤΟΥ, Π. Ἡ Κωλιάς ἄκρα	93
COUVE, L. Ἀμφορεὺς ρυθμοῦ πρωταττικοῦ (πίν. 5 καὶ 6)	67
ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΟΥ, Κ. Ἐπιγραφαὶ Ἐρετρίας (μετὰ 3 πανομοιοτύπων ἐπιγραφῶν ἐν τῷ κειμένῳ).	143
ΣΚΙΑ, Α. Ν. Ἐπιγραφαὶ Ἐλευσίνος	33
ΤΣΟΥΝΤΑ, Χ. Μῆτραι καὶ ξίφη ἐκ Μυκηνῶν (πίν. 7 καὶ 8 καὶ 2 ζιγγογραφήματα ἐν τῷ κειμένῳ).	97
— Προσθήκη	200
FRITZE, H. VON. Συμβολὴ εἰς τὸ τυπικὸν τῆς ἐν Ἐλευσίνι λατρείας (μετὰ 7 ζιγγογραφημάτων ἐν τῷ κειμένῳ)	163

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

- Πίναξ 1 Ἀνασκαφαὶ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν.
 — 2 Σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός.
 — 3 Σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος. Σπήλαιον τοῦ Πανός.
 — 4 Ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ Σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος.
 — 5 Ἀμφορεὺς ρυθμοῦ πρωταττικοῦ.
 — 6 Ἀμφορεὺς ρυθμοῦ πρωταττικοῦ.
 — 7 Μῆτραι καὶ ξίφη ἐκ Μυκηνῶν.
 — 8 Ξίφη ἐκ Μυκηνῶν.
 — 9 Ἐπίνητρον ἐξ Ἐρετρίας.
 — 10 Ἐπίνητρον ἐξ Ἐρετρίας.
 — 11 Ἐπιγραφή ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.
 — 12 Ἀγωνιστικὴ ἐπιγραφή ἐκ Χαλκίδος.
 Σελ. 31 Ὑπόγειος κάθοδος ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.
 — 110 Λαβὴ ξίφους ἐκ Μυκηνῶν.
 — 113 Ἐντομὴ προφυλακτῆρος ἐκ Μυκηνῶν.
 — 151 Πανομοιότυπα ἐπιγραφῶν ἐξ Ἐρετρίας.
 — 153 Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς ἐξ Ἐρετρίας.
 — 165 Πήλινα θυμιατήρια ἐξ Ἐλευσίνος.
 — 167 Τοιχογραφία Ἐτρουσκικοῦ τάφου.
 — 170 Θυμιατήριον ἐν Ἐλευσινιακῷ πίνακι.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ ΑΝΑΣΚΑΦΑΣ

(Πιν. 1-4)

Ἐκ τῶν μέσων τοῦ λήξαντος ἔτους 1896 ἐγένετο ἔναρξις, δαπάναις τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀνασκαφῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται θέλουσιν ἐπεκταθῆ κατὰ τὴν δυτικὴν καὶ καθ' ἑλλην τὴν ἀρκτικὴν κλιτῶν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ θέλουσι διεξαχθῆ κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα καθ' ὃ διεξήχθησαν καὶ αἱ ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885-1891 ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαί, θέλει δηλ. προχωρήσει ἡ σκαφὴ μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου, ἀκολουθῶν δὲ τὸ ἔδαφος θέλει ἐπιχωσθῆ ἐν μέρει (ὅπου δὲν ἀποκαλυφθῶσιν ἀρχαῖα οἰκοδομήματα) καὶ ἰσοπεδωθῆ.

Τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἡρξάμεν ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τοῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῆς Ἀκροπόλεως χώρου. Προχωρήσασα δ' ἐκεῖθεν ἡ σκαφὴ μετὰ τινα χρόνον ἐπ' αὐτῶν τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως ἤνεγκεν εἰς φῶς, λήγοντος τοῦ 1896, εὐρήματα σπουδαῖα ὑπὸ τοπογραφικὴν κυρίως ἔποψιν. Περὶ τῶν εὐρημάτων καὶ ἀποτελεσμάτων τούτων τῶν ἀνασκαφῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰ συναφῆ τοπογραφικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα θέλω πραγματευθῆ ἐνταῦθα.

Τὰ σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός.

Ὁ Πausanias κατερχόμενος ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως διευθύνεται πρὸς βορρᾶν καὶ ἀναφέρει ἀμέσως ὑπὸ τὰ Προπύλαια τὸ καὶ νῦν ἐκεῖ σωζόμενον ὕδωρ τῆς Κλεψύδρας καὶ πλησίον Ἀπόλλωνος ἱερόν ἐν σπηλαίῳ καὶ ἱερόν τοῦ Πανός. Τὸ κείμενον τοῦ Πausanias (I, 28, 4) ἔχει οὕτως: «Καταβάσι δὲ οὐκ ἐς τὴν κάτω πόλιν, ἀλλ' ὅσον ὑπὸ τὰ Προπύλαια, πηγὴ τε ὕδατός ἐστι καὶ πλησίον Ἀπόλλωνος ἱερόν ἐν σπηλαίῳ. Κρεοῦση δὲ θυγα-

τρὶ Ἐρεχθέως Ἀπόλλωνα ἐνταῦθα συγγενέσθαι νομίζουσι * * * ὡς πεμφθεῖη Φιλιππίδης ἐς Λακεδαίμονα ἄγγελος ἀποβεβηκότων Μήδων ἐς τὴν γῆν, ἐπανήκων δὲ Λακεδαιμονίους ὑπερβαλέσθαι φαίη τὴν ἔξοδον· εἶναι γὰρ δὴ νόμον αὐτοῖς μὴ πρότερον μαχουμένους ἐξιέναι πρὶν ἢ πλήρη τὸν κύκλον τῆς σελήνης γενέσθαι, τὸν δὲ Πᾶνα ὁ Φιλιππίδης ἔλεγε περὶ τὸ ὄρος ἐντυχόντα οἱ τὸ Παρθένιον φάναι τε ὡς εὖνους Ἀθηναίοις εἶη καὶ ὅτι ἐς Μαραθῶνα ἤξει συμμαχῆσων. οὗτος μὲν οὖν ὁ θεὸς ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἀγγελίᾳ τετίμηται». Τὸ μεταξὺ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ λέξεων νομίζουσι καὶ ὡς πεμφθεῖη κενὸν (ὅπερ ἀναπληρωτέον πως διὰ τῶν: ἐνταῦθα καὶ τοῦ Πανός ἱερόν. φασὶ δὲ) δὲν ἐνοήθη καλῶς κατ' ἀρχάς· ἐπειτα ἐν τισὶ χειρογράφοις μετὰ τὴν λέξιν σπηλαίῳ ὑπῆρχε καὶ ἡ λ. καὶ Πανός· τὰ πλεῖστα ὁμοῦ καὶ κάλλιστα τῶν χειρογράφων δὲν ἔχουσι τὴν λέξιν ταύτην. Ἐκ τοῦ οὐχὶ ὀρθῶς ἐνοηθέντος τούτου κειμένου τοῦ Πausanias ὀρθωθέντες κυρίως ὁ Leake (Topographie Athens, σ. 120), ὁ O. Müller (Ersch-Gruber Enc. I, τόμ. VI, σ. 229), ὁ Beulé (l'Acropole d'Athènes I, σ. 153) καὶ ὁ Bursian (Geographie von Griechenland I, σ. 294) ὑπέλαβον ὅτι ὁ τε Ἀπόλλων καὶ ὁ Πᾶν ἐλατρεύοντο ἐν τῷ αὐτῷ σπηλαίῳ¹. Πρῶτος ὁ Göttling (Rh. Mus. VII. (1850), σ. 1: ἴδε Ges. Abh. I, 100) καὶ μετὰ τοῦτον ὁ C. Bötticher (Philol. XXII (1865), σ. 69, ἴδε καὶ Bericht über die Untersuchungen auf der Akropolis, σ. 222), ὁ Wachsmuth (Die Stadt Athen, I σ. 249), ὁ Curtius (Die Stadtgeschichte von Athen, σ. 134), ὁ Milehhöfer (Athen, ἐν Baumeisters Denkmälern, σ. 208), ὁ Lolling (Götting. Gel. Anz.

¹ Ταύτην τὴν γνώμην ὑποστηρίζει καὶ ὁ Περδάνογλου (Neue Jahrb. f. Philol. und Paedagog. 1873, σ. 498).

(1873), σ. 498), ὁ W. Judeich (N. Jahrb. f. Philol. τόμ. CXXI σ. 751) κ. ἄ. διέκριναν ὀρθῶς καὶ ἀνεζήτησαν δύο σπήλαια, ἐν μὲν διὰ τὸν Ἀπόλλωνα, ἕτερον δὲ διὰ τὸν Πᾶνα.

Κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, πρὸς τὸ μέρος δηλ. εἰς ὃ διηρθύθη ὁ Πausanias κατελλῶν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, ὑπῆρχον ὄρατά, πρὸ τῶν ἡμετέρων ἀνασκαφῶν, τρία σπήλαια, ἢ κυρίως εἰπεῖν σπηλαιώδη ἐν τῷ βράχῳ χάσματα, μικρὸν ἔχοντα βάθος καὶ ὅλως ἀνοικτά. Τὸ μὲν πρῶτον τούτων (πίν. 1 Α. πίν. 2, εἰκ. I καὶ II ἄρ. 1) κεῖται ἀκριβῶς ὑπὲρ τὸ ἐν τῷ καιδίῳ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων σωζόμενον νῦν, ἐν τῷ γνωστῷ φρέατι, ὑδωρ τῆς Κλεψύδρας (ἴδε πίν. 1, α)¹, τὰ δὲ δύο ἕτερα κεῖνται μετὰ τοῦτο, κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως (πίν. 1, Β καὶ Γ). Τὸ πρῶτον τῶν σπηλαίων τούτων, τὸ σπήλαιον Α, τὸ ὑπὲρ τὸ ὑδωρ τῆς Κλεψύδρας, ὑπέλαβεν ὁ Götting ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος², τὸ δὲ ἀμέσως ἐπόμενον, τὸ κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκρον τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ἔχον καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἐπιφανείαν κόγχας ἐν αἷς ἦσαν ποτὲ ἐντεθειμένα ἀναθήματα (πίν. 1, Β. πίν. 2, εἰκ. I καὶ II, 2. πίν. 3, εἰκ. I), ὑπέλαβεν ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός. Αὕτη δὲ ἡ γνώμη ἦτο μέχρι τοῦ νῦν κρατοῦσα. Ὅλως διάφορον γνώμην ἐξήνεγκεν ὁ Lolling, ὅστις δέχεται μὲν τὴν μᾶλλον κρατοῦσαν γνώμην ὡς πρὸς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, ἀπορρίπτει ὅμως τὴν ὡς πρὸς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἀναζητεῖ τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐν τινι σπηλαιώδει χάσματι ἐν τῇ ἀρκτικῇ πλευρᾷ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως,

¹ Πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὕδατος τούτου εἶχε κατασκευάσει ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουττος ἐν ἔτει 1822 τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον προμαχώνα, ὅστις καταφάσθη ἐν ταῖς γενομέναις ἀνασκαφικαῖς ἐργασίαις ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἐν ἔτει 1888, (ἴδε Ἀρχ. Δελτίον 1888, σ. 92).

² Τοῦτο ὑπεστήριξεν ὁ Götting πιστεύσας ὅτι ἀνέγνωσεν ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίῳ ἐπιγραφὴν ΠΟΛ (= Ἀπόλλωνος) λελαξευμένην ἐν τῷ βράχῳ τοιαύτης ὅμως ἐπιγραφῆς οὐδὲν ἔχνος εἶνε ὄρατὸν σήμερον, οὐδὲ πρότερον ποτε κατώρθωσεν ἄλλος τις νὰ διακρίνη. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ εἰς ἄλλην ἀνακρίθειαν περιέπεσεν ὁ Götting. Λέγει δηλ. ὅτι ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ ὑπάρχουσι κόγχαι πρὸς ἐνθεσιν ἀναθημάτων, ὅπερ δὲν εἶνε ἀκριβές. Κόγχαι δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τούτῳ μόνον ἔχνος τι διακρίνει τις σήμερον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀβέβαιον εἶνε ἂν εἶνε ἔχνος κόγχης. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶνε διπλοῦν σπήλαιον, ὡς βλέπει τις ἐν τῷ πίνακι 1, Α, εἶνε ὅμως λίαν ἀδαθές, ὥστε ἀμφίβολον εἶνε ἂν ἐχρησίμευεν ὡς τόπος λατρείας.

πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὑποτιθεμένου σπηλαίου τοῦ Πανός καὶ εἰς σχετικῶς μακρὰν ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐφαινετο ἀστήρικτος, διότι, ἵνα μὴ τι ἄλλο εἴπωμεν, ὁ Pausanias ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἀνέφερε πρῶτον τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός καὶ εἶτα τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ οὐχὶ τὸναντίον.

Τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανός ποιοῦνται μνειάν, πλὴν τοῦ Pausanίου, καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχαίων¹ καὶ μάλιστα ὁ Ἀριστοφάνης (περὶ οὗ κατωτέρω) καὶ ὁ Λουκιανὸς (ἐν τῷ Δις Κατηγορούμενος, 9), ὅστις ἀναφέρει ὅτι ὁ Πᾶν κατεῖχε τὸ ἀπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὄρατὸν «ὑπὸ τῇ Ἀκροπόλει σπήλαιον, μικρὸν ὑπὲρ τοῦ Πελασγικοῦ». Ὡς πρὸς δὲ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος σημειωτέον ὅτι ἐκ τινων ἐπιγραφῶν εὐρεθεισῶν πρὸ ἐτῶν ἐγνωρίζομεν ὅτι ὁ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ἀκροπόλεως λατρευόμενος Ἀπόλλων ἐκαλεῖτο Ἀπόλλων Ὑποακραῖος καὶ Ἀπόλλων ὑπ' Ἀκραίς. Ἡ καλλίστη ὅμως καὶ σπουδαιστάτη τῶν πηγῶν ἡμῶν πρὸς ἐξακριβῶσιν τῶν κατ' ἀμφοτέρα τὰ σπήλαια ταῦτα εἶνε ὁ Ἴων τοῦ Εὐριπίδου. Μνημονεύων τοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ Pausanias προστίθησιν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἐλατρεύετο ἐν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων, διότι ἐκεῖ συνηνάσθη οὗτος μετὰ τῆς Κρεούσης θυγατρὸς τοῦ Ἐρεχθέως. Οἱ κρύφιοι οὗτοι γάμοι τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ τῆς Κρεούσης, ἐξ ὧν ἐγεννήθη ὁ Ἴων, ἀποτελοῦσι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἴωνος τοῦ Εὐριπίδου. Τεκοῦσα δηλ. ἡ Κρέουσα καὶ θέλουσα νὰ ἀποκρύψῃ τὸ ἐαυτῆς αἶσχος ἐξέθηκε τὸ βρέφος ἐν τῷ αὐτῷ σπηλαίῳ, ἐν ᾧ αὕτη εἶχε συνευνασθῆ τῷ Ἀπόλλωνι, βορὰν τῶν θηρίων καὶ τῶν ὀρνέων. Ἀλλ' ὁ Ἐρμῆς, παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνείλετο τὸ βρέφος καὶ μετήνεγκεν αὐτὸ εἰς Δελφούς, ἔνθα ἀνέθρεψεν αὐτὸ ἡ Πυθία καὶ ἐγκατέστησε νεωκόρον τοῦ θεοῦ. Ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ δὲ ταύτῃ τοῦ Ἀπόλλωνος διατελοῦντα τὸν Ἴωνα ἀνεγνώρισεν ὕστερον ἡ Κρέουσα, μεταβάσα εἰς Δελφούς σὺν τῷ συζύγῳ τῆς Εὐθύφω, ὡς τὸν ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος υἱὸν αὐτῆς καὶ οὕτως ἐπανῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας, ἔνθα οὗτος ἐγένετο ὁ γενάρχης τῶν Ἀθηναίων.

Τοιαύτης οὔσης τῆς ὑποθέσεως τοῦ δράματος

¹ Ἴδε τὴν συναγωγὴν τῶν σχετικῶν τούτων χωρίων ὑπὸ Milchhöfer ἐν τῇ τοῦ Κουρτίου Stadtgeschichte v. Athen, σ. XXXVII.

εὐνόητον εἶνε ὅτι γίνεται πολλακίς ἐν αὐτῷ μνεῖα τοῦ ὑπὸ τῆ Ἀκροπόλει χώρου, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ σύλληψις τοῦ Ἴωνος καὶ ἐν ᾧ οὗτος, γεννηθείς, ἐξετέθη ὑπὸ τῆς μητρὸς του. Τὰ χωρία ταῦτα, εἰς ἃ πολλακίς θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ παραπέμψωμεν, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος προλογίζων ὁ Ἑρμῆς λέγει τάδε:

- 8 ἔστιν γὰρ οὐκ ἄσῆμος Ἑλλήνων πόλις,
τῆς χρυσολόγγου Παλλάδος κεκλημένη,
10 οὗ παῖδ' Ἑρεχθέως Φοῖβος ἔξευξεν γάμοις
βίᾳ Κρέουσας, ἔνθα προσθύρρους πέτρας
Παλλάδος ὑπ' ὄχθῃ τῆς Ἀθηναίων χθονός
Μακρὰς καλοῦσι γῆς ἄνακτες Ἀτθίδος·
ἀγνώς δὲ πατρί: τῷ θεῷ γὰρ ἦν φίλον·
15 γαστρὸς διήνεγκ' ὄγκον· ὡς δ' ἤλθεν χρόνος,
τεκοῦσ' ἐν οἴκοις παῖδ' ἀπήνεγκεν βρέφος
εἰς ταῦτόν ἄντρον οὐπερ ἠνάσθη θεῷ
18 Κρέουσα κἀκτίθησιν ὡς θανούμενον.

Ἀκολουθῶς συναντᾷ ὁ Ἴων τὴν Κρέουσαν καὶ ἀπὸ τοῦ στ. 283 κέ. ἐρωτᾷ αὐτὴν περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις χώρου ἐκείνου, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων, ὁ θεὸς δηλ. εἰς οὗ τὴν ὑπηρεσίαν ὁ Ἴων διετέλει ἐν Δελφοῖς.

- 281 ἼΩΝ πατέρα δ' ἀλθῶς χάσμα σὸν κρύπτει χθονός;
ΚΡΕ. πληγαὶ τριαίνης ποντίου σφ' ἀπώλεσαν.
ἼΩΝ Μακρὰὶ δὲ χώρος ἔστ' ἐκεῖ κεκλημένος;
ΚΡΕ. τί δ' ἴστορεῖς τόδ'; ὡς μ' ἀνέμνησάς τινας.
ἼΩΝ τιμᾶ σφε Πύθιος ἀστραπαὶ τε Πύθιαι;
ΚΡΕ. τιμᾶ γ' ἄτιμ' ὡς μήποτ' ὤφελόν σφ' ἰδεῖν
ἼΩΝ τί δέ; στυγεῖς σὺ τοῦ θεοῦ τὰ φίλτατα;
ΚΡΕ. οὐδέν· ξύνοιδ' ἄντροισιν αἰσχύνῃν τινά.

Ἐν στίχῳ 492 κέ. ὁ Χορὸς ᾄδει τάδε:

- 492 ὦ Πανὸς θακῆματα καὶ
παραυλιζούσα πέτρα
μυχῶδεσι Μακρὰς
ἵνα χοροὺς στείδουσι ποδοῖν
Ἀγραύλου κόραι κτλ.
500 . . . ὅταν αὐλίοις
συρίζῃς, ὦ Πάν,
τοῖσι σοῖς ἐν ἄντροις
ἵνα τεκοῦσά τις
παρθένος, ὦ μελέα, βρέφος
505 Φοῖβῳ πτανοῖς ἐξώρισε θοῖναν
θηρσί τε φοινίαν δαῖτα, πικρῶν
γάμων ὕδριν

Ἐν στίχῳ 952 κέ. ἡ Κρέουσα ἐκμυστηρεύεται εἰς τὸν παιδαγωγὸν τὸ μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔγκλημά της ὡς ἐξῆς:

- 936 ΚΡ. ἄκουε τοῖνον· οἶσθα Κεκροπίας πέτρας
[πρόσθορον ἄντρον ἄς Μακρὰς κικλήσκομεν];
Π. οἶδ', ἔνθα Πανὸς ἄδυτα καὶ βωμοὶ πέλας·
ΚΡ. ἐνταῦθ' ἀγῶνα δεινὸν ἠγωνίσμεθα.
Π. Τίν'; ὡς ἀπαντᾷ δάκρυά μοι τοῖς σοῖς λόγοις.
ΚΡ. Φοῖβῳ ξυνῆψ' ἄκουσα δύστηνον γάμον.

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων δηλοῦται ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐλατρεύετο ἐν τινι χώρῳ κατὰ τοὺς πρὸς βορρᾶν βράχους τῆς Ἀκροπόλεως, ὅστις ἐκαλεῖτο Μακρὰ καὶ μυχῶδεις Μακρὰι, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ Πανὸς καὶ βωμὸς πλησίον. Ταῦτα πάντα, πολλὰ πράγματα εἰς τε τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους παρασχόντα, δυνάμεθα τώρα τῇ βοηθείᾳ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν κάλλιστα νὰ ἐννοήσωμεν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου σαφῶς νὰ διακρίνωμεν καὶ ἐξακριβώσωμεν.

Λήγοντος Δεκεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐγένετο ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ὑποτιθεμένου σπηλαίου τοῦ Πανός, δηλ. τοῦ σπηλαίου Β (πίν. 1. Β, πίν. 2, I, 2). Κατ' ἀρχὰς ἐκαθαρίσθη ὀλοσχερῶς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου τούτου, ὃ εἰκονίζεται, ἀνακεκαθαρμένον, ἐν πίνακι 3, εἰκ. I. Τὸ προκείμενον σπήλαιον εἶνε ὅλως σγεδὸν ἀνοιχτὸν καὶ ἔχει βάθος 2,40. Τὸ ἀνοιγμα αὐτοῦ ἔχει ὕψος 7,30 καὶ πλάτος 4,30¹. Τομὴν τοῦ σπηλαίου τούτου ἴδε ἐν πίνακι 1, εἰκ. Β'-Β'.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίου εἶνε ἅπαν κεκαλυμμένον ὑπὸ κογχῶν λελαξευμένων ἐν τῷ βράχῳ, αἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς ὑποδοχὴν ἀναθημάτων. Εἶνε δὲ αὗται, αἱ πλεῖσταί, τετραγωνικαὶ ἐπιμήκεις τὸ σχῆμα καὶ τινες περιφερικαὶ καὶ ἔχουσιν αἱ πλεῖσταί, ὅπως αἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς ἔνθεσιν τῶν ἤλων δι' ὧν προσηρτῶντο τὰ σχῆμα πινακίδων ἔχοντα ἀναθήματα². Κατὰ τὸ μέσον περίπου ὑπάρχει ἡ μεγίστη τῶν κογχῶν, ἥτις, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῆς, ἐχρησίμευε πρὸς ὑποδοχὴν μικρομεγέθους ἀγάλματος μετὰ τετραγωνικῆς ἐπι-

¹ Τοῦτο τὸ ἀνοιγμα εἶχε κλεισθῆ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς ἢ ὑστερωτέρους χρόνους διὰ τειχίσματος, καθ' ἃ διακρίνει τις νῦν ἐκ τῶν ἐν ταῖς παλαιαῖς τοῦ βράχου σωζομένων ἰχνῶν ἀσβέστου.

² Πλὴν τῶν κογχῶν τούτων ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς τοιχώμασι τοῦ σπηλαίου, τῆδε κάκεισε, καὶ ἀπλῶς ὅσαι αἵτινες θὰ ἐχρησίμευον πρὸς ἔνθεσιν ἤλων ἀφ' ὧν ἀνηρτῶντο, ὡς φαίνεται, μικρὰ τινα ἀναθήματα, οἷον στέφανοι, ταινίαι, πῆλινα εἰδῶλια καὶ εἴ τι ἕτερον.

μήκους τὸ σχῆμα πλίνθου αὐτοῦ. Φαίνεται δ' ὅτι, ἀφ' οὗ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου τούτου ἐκαλύφθη ἅπαν ὑπὸ κογχῶν, ἐξηκολούθησεν ἡ γλυφὴ κογχῶν πρὸς ἀριστερὰν καὶ οὕτω κατελήφθη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βράχου ἢ ἀποχωρίζουσα τὸ σπήλαιον τοῦτο ἀπὸ τοῦ σπηλαίου Γ (ἴδε τὰς κόγχας ταύτας ἐν πίν. 2, II μεταξὺ τῶν ἀριθ. 2 καὶ 3, καὶ ἐν πίν. 3, I). Ἐν τῇ κατωτάτῃ τῶν ἐνταῦθα λελαξευμένων ὀπῶν (πίν. 3, I, ἀρ. 1) εἶνε κεχαραγμένη ἢ ἐπιγραφὴ « Ἀρχων Ἐρέννιος Δέξιππος », περὶ ἧς ἴδε κατωτέρω, σ. 14, ἀρ. 16.

Ἐκαθαρίσθη ἀκολουθῶς τὸ σπήλαιον Γ (πίν. 1, Γ. πίν. 2, εἰκ. I καὶ II, ἀρ. 3), ὅπερ οὐδὲν παρέχει τὸ ἀξιωματικὸν. Εἶνε καὶ τοῦτο ὅλως ἀνοικτόν, ὡσπερ τὸ σπήλαιον Β, καὶ ἔχει κατὰ τὸ ἀνοιγμα αὐτοῦ ὕψος 11,20, πλάτος 4,50 (ἴδε τομὴν αὐτοῦ ἐν πίν. 1, Γ'-Γ'). Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔχει κόγχην.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν δύο τούτων σπηλαίων ἀνεσκάφη μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου ὁ πρὸ αὐτῶν χώρος. Ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη ἔσχε σπουδαῖα ἀποτελέσματα.

Ἀκριβῶς ἔμπροσθεν τοῦ σπηλαίου Β (πίν. 3, I) εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ ἡμίσεος περίπου μέτρου, ἐν ἐπιπέδῳ 10 μέχρι 30 περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου κατωτέρω τοῦ ἐπιπέδου τοῦ δαπέδου τοῦ σπηλαίου, εὐρέθησαν ἐν τοῖς χώμασι δέκα μαρμαρίνοι πίνακες¹ οἱ μὲν ἀκέραιοι οἱ δὲ τεμάχια (πίν. 4). Τὸ σχῆμα τῶν πινάκων τούτων, αἱ διαστάσεις αὐτῶν καὶ ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως καθιστῶσιν ἀναμφισβήτητον ὅτι οὗτοι εἶνε ἀναθήματα προσενηχθέντα τῷ ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ λατρευομένῳ θεῷ· τινὲς αὐτῶν ἦσαν τὸ πάλαι προσκεκολλημένοι διὰ κολλητικῆς τινος ὕλης καὶ ἐνίοτε δι' ἡλῶν ἐν ταῖς

¹ Ἡ ὅλη ἐπίχρσις τοῦ κατὰ τὰ σπήλαια ταῦτα χώρου, ἧτις ἐπεκάλυπτε καὶ ἰκανὸν μέρος τῶν σπηλαίων, εἶχεν ὕψος 2 περίπου μέτρων καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ δύο διαφόρων στρωμάτων. Τὸ ἀνώτερον τῶν στρωμάτων τούτων ἀπετελεῖτο ἐκ μέλανος χρώματος ὅπερ εἶχε καταπέσει ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐντὸς τούτου εὐρέθησαν δύο τεμάχια ψηφισμάτων, ἃ κατέπεσαν προφανῶς ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος μαρμαρίνου ἐπιμήκους πλακός, ἣν βλέπει τις νῦν, κατακειμένη ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐν τῷ πινάκι 3, I. Τὸ δὲ κατώτερον στρώμα, ὅπερ ἀπετέλει τὸ δι' ἐπιχρῶσεως κατασκευασθὲν ἔδαφος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος πρὸ τῶν σπηλαίων χώρου, συνέκειτο ἐκ χρώματος ὑποφαίου, ᾧ ἦσαν ἀναμειγμένα καὶ τρίμματα λίθων προερχόμενα ἐκ τῶν γενομένων ἐκεῖ ἐν τῷ βράχῳ λαξευμάτων. Ἐν τούτῳ τῷ στρώματι, κατὰ τὸ ἀνώτατον αὐτοῦ μέρος, εὐρέθησαν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος πίνακες.

κόγχαις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίου¹. Οἱ πίνακες οὗτοι ἔχουσιν ἅπαντες γλυπτικῶς δεδηλωμένον στέφανον ἐκ κλάδων ὅτε μὲν μύρτου, ὅτε δὲ δάφνης, καὶ ἐπιγραφὴν ἀναθηματικὴν τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραιῶν καὶ ὑπ' Ἀκραιῶν. Καθίσταται ἄρα δῆλον καὶ ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σπήλαιον Β εἶνε οὐχὶ τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, ὡς κοινῶς μέχρι τοῦδε ἐπιστεύετο, ἀλλὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Πausanias πάνυ προσφυῶς ὀνομάζει « Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐν σπηλαίῳ ».

Οἱ ἐνεπίγραφοι οὗτοι πίνακες οἱ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πινάκι 4 ἀπεικονισμένοι, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

1. Πίναξ ἔχων ὕψος 0,33, πλάτος 0,30 καὶ πάχος 0,05 περίπου (ἴδε πίν. 4, ἀρ. 1). Φέρει στέφανον ἐκ κλάδων μύρτου, ὑπὲρ αὐτὸν ἐπιγραφὴν:

Ἄγροθὴ τύχη

καὶ ἐντὸς αὐτοῦ:

Γ(άιος) Ἰούλιος
Μητροδωρος Μαραθ(ώνιος)
θεσμοθετήσας Ἀ-
πόλλωνι ὑπὸ Μακραιῶν
ἀνέθηκεν.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ πίνακος τούτου ὑπάρχει ἀνὰ μία ὀπή δι' ἧς οὗτος ἦτο τὸ πάλαι προσκεκολλημένος δ' ἡλῶ τῷ τοιχώματι τοῦ σπηλαίου.

Ὁ Ἀπόλλων καλεῖται Ἀπόλλων ὑπὸ Μακραιῶν (πρβ. καὶ ἐπιγραφὴν ὑπ' ἀρ. 8) κατὰ τὰ ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου (στ. 13, 283 κτλ.). Κατὰ τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 12 καὶ 13 καλεῖται Ἀπόλλων ὑπ' Ἀκραιῶν, ὅπερ εἶνε ταῦτον τῷ ὑπὸ Μακραιῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις

Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἐκ κλάδων μύρτου στέφανον σημειωτέον ὅτι τοιοῦτος στέφανος ἦτο τὸ ἔμβλημα τῶν ἐννέα ἀρχόντων (ἴδε Πολυδεύκη, Η', 86 « μυρρίνη ἐστεφάνωντο », πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Βατραχ. στ. 330 καὶ Ἀριστοτέλους Πολιτ. Ἀθηναίων LVII, 4).

¹ Ἐν ταῖς κόγχαις τοῦ σπηλαίου ἦσαν προσκεκολλημένοι οἱ ἔχοντες τὴν ὀπισθεν ἐπιφάνειαν ἀνώμαλον, οὕτως ἐξεργασμένην, ὥστε νὰ προσκολλᾶται ἐν αὐτοῖς ἡ συνδετικὴ ὕλη. Τινὲς ὅμως ἔχουσι τὴν ὀπισθεν ἐπιφάνειαν ὅλως λείαν· οὗτοι δὲν ἦσαν προσκεκολλημένοι τοῖς τοιχώμασι τοῦ σπηλαίου, ἀλλὰ θὰ ἦσαν ἐκεῖ που, εἴτε ἐντὸς τοῦ σπηλαίου εἴτε πρὸ αὐτοῦ, καταθεθειμένοι.

Εἶνε δὲ κατάδηλον ὅτι ὁ στέφανος οὗτος συνέστηκεν ἐκ κλάδων μύρτου, ὡς καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἀριθμῷ. Ὁ ἐν τοῖς ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 6 πίναξι φαίνεται ὡν στέφανος δάφνης μᾶλλον ἢ μύρτου, διότι τὰ φύλλα εἶνε σχετικῶς πλατέα καὶ μεταξύ τούτων δὲν ὑπάρχει ὁ τοσοῦτον χαρακτηριστικὸς τοῦ μύρτου καρπός, ὁ μεταξύ τῶν φύλλων τῶν ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2 στεφάνων εἰκονιζόμενος. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἐν τοῖς λοιποῖς πίναξι στεφάνους, μὴ εἰκονιζομένου ἐν αὐτοῖς τοῦ καρποῦ τοῦ μύρτου, δὲν δύναται τις μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπῃ ὅτι σύγκεινται ἐκ κλάδων μύρτου· τὰ φύλλα ὅμως αὐτῶν ὁμοιάζουσι τοῖς τοῦ μύρτου

2. Πίναξ ἔχων ὕψος 0,25, πλάτος 0,32 καὶ πάχος 0,05 περίπου (ἴδε πίν. 4 ἀρ. 2). Ἐντὸς στεφάνου ἐκ κλάδων μύρτου ἢ ἐξῆς ἐπιγραφῆ:

Τιβ(έριος)
Ἄντιστιος
Κινέας
ἐκ Κοίλης
Ἀπόλλωνι
ὑπ' Ἀκραις
βασι-
λεύς.

Οἱ δύο κλάδοι μύρτου, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ στέφανος, συνδέονται (ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν) διὰ δύο ὄφρων συμμετρικῶς διατεταγμένων καὶ οἰονεὶ ἀποτελούντων ταινίαν. Ὅφρεις εἰκονίζονται καὶ ἐν τοῖς πίναξιν ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 5. Γίνεται δὲ διὰ τούτων μᾶλλον κατάδηλος ἡ σχέσις τοῦ ἐν τῷ προκειμένῳ σπηλαίῳ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα, ἥτις ἄλλως δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἰωνι τοῦ Εὐριπίδου «τιμᾶ σφε Πύθιος ἀστραπαὶ τε Πύθιαι» (ἴδε στ. 285 ἐν σελ. 5 καὶ πρβ. σελ. 23).

Ὁ ἀναθέτης Τιβ. Ἄντιστιος Κινέας βασιλευὲς εἶνε προφανῶς ἄρχων βασιλευὲς (πρβ. ἐπιγρ. ἀρ. 14).

3. Πίναξ τεθραυσμένος εἰς τεμάχια, ἐλλιπὴς τὸ κάτω μέρος (πίν. 4, ἀρ. 3). Σωζόμενον ὕψος 0,14, πλάτος 0,47, πάχος 0,02. Φέρει δύο στεφάνους ἐκ κλάδων μύρτου ἢ δάφνης.

Ἐπὲρ τοὺς στεφάνους, μεταξύ αὐτῶν, ἐπιγραφῆ:

Θεσμοθέται

ἐντὸς δὲ τῶν στεφάνων:

Οὐεντίδης

Πάμφιλος
Ἄγκυ[λῆθεν]

4. (πίν. 4, ἀρ. 4). Μέσον τεμάχιον ἐκ τοῦ κάτω μέρους πίνακος (ὑψ. 0,20, πλ. 0,15, πάχ. 0,05), ἐν ᾧ στέφανος ἐκ κλάδων δάφνης καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐπιγραφῆ:

ος
Παλ]ληνεὺς

ὑπὸ τὸν στέφανον σώζονται τάδε:

(ρ;)ισσ

Οἱ δύο κλάδοι τοῦ στεφάνου συνδέονται διὰ δύο ὄφρων ἀποτελούντων οἰονεὶ ταινίαν (πρβ. ἀρ. 2). Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε ἡ ἀρχαιότερα τῶν εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων.

5. (πίν. 4, ἀρ. 5). Κάτω ἀριστερὰ γωνία πίνακος (ὑψ. 0,17, πλ. 0,16, πάχος 0,035) ἐν ᾧ στέφανος ἐκ κλάδων μύρτου (;) καὶ ἐπιγραφῆ:

Ἄ[πόλλωνι]
ὑ[πὸ Μακραις ἢ Ἀκραις]

6. (πίν. 4, ἀρ. 6). Μέσον τεμάχιον τοῦ δεξιῦ μέρους πίνακος (ὑψ. 0,09, πλ. 0,14, πάχος 0,035), ἐν ᾧ σώζεται τεμάχιον στεφάνου ἐκ κλάδων δάφνης καὶ ἐπιγραφῆ:

[ὁ δεῖνα γραμμ]ατεὺς
ιος
νος

Τὰ γράμματα εἶνε κεχρωματισμένα κίρρῳ χρώματι.

Συμπληρῶ γραμμ]ατεὺς κατὰ τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὑπ' ἀρ. 13 (πρβ. καὶ ἀρ. 12). Γνωστὸν δὲ ὅτι τοῖς ἐννέα ἄρχουσιν εἶχε προστεθῆ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δημοκρατίας καὶ δέκατον μέλος ὁ γραμματεὺς, ὁ καλούμενος γραμματεὺς ὁ τῶν θεσμοθετῶν (Ἀριστοτ. Πολιτ. Ἀθην. LV, 1. LIX, 7). Ὡς πρὸς δὲ τὸν γραμματέα οὐδεμία μεταβολή, ὡς φαίνεται, ἐγένετο κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ἦτο δὲ οὗτος γραμματεὺς τῶν ἐξ θεσμοθετῶν κυρίως, συγχρόνως ὅμως καὶ τῆς ὀλομελείας τοῦ

σωματείου, δηλ. τῶν 9 ἀρχόντων, ὅ ἐστι «γραμ-
ματεὺς τοῦ συνεδρίου» κατὰ τὴν ὑπ' ἀρ. 13 ἐπι-
γραφὴν, διότι συνέδριον ἐνταῦθα σημαίνει, νομίζω,
τὴν ὀλομελείαν τῶν ἀρχόντων καὶ οὐχὶ μόνον τὴν
τῶν ἐξ θεσμοθετῶν. Ἄφου δὲ οἱ ἐννέα ἀρχοντες εἴ-
χον, ὡς γνωστόν, κοινὴν τινα δικαιοδοσίαν, ἣν ἐν ὀλο-
μελείᾳ ἐξήσκουν, εἶχον ἀνάγκην πάντως τοῦ γραμ-
ματέως, ὅστις ἐξ ἄλλου αὐτοδικαίως τρόπον τινὰ
μετεῖχε τῆς ὀλομελείας τοῦ σωματείου, ἀφ' οὗ ἐξε-
προσώπει μίαν τῶν δέκα φυλῶν (ἴδε Ἀριστοτ. Πο-
λιτ. Ἀθην. LIX, 7).

Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους δὲν ἐμειώθη τὸ
παράπαν ἢ σπουδαιότης τοῦ ἀξιώματος τοῦ γραμ-
ματέως ἀφ' οὗ, ὡς βλέπομεν ἐν ταῖς προκειμέναις
ἐπιγραφαῖς ὑπ' ἀρ. 6, 12 καὶ 13, τὴν αὐτὴν, ἣν
καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχοντες ἔχει ἐπισημότητα καὶ προσ-
φέρει τῷ Ἀπόλλωνι τὰ αὐτὰ ἀκαιοῦτοι ἀναθήματα.

7. (πίν. 4, ἀρ. 7). Τεμάχιον πίνακος, ὅστις
ἔληγεν ἄνω εἰς ἀετωμάτιον (ὑψ. 0,09, πλ. 0,11,
πάχ. 0,02). Ἐντὸς τοῦ ἀετωματίου ἐπιγραφή:

Ἄγα[θὴ τύχη]

Ἰπὸ ταύτην θὰ ὑπῆρχεν ἡ ἀναθηματικὴ ἐπι-
γραφὴ. Πρβ. ἀρ. 2.

8. (πίν. 4, ἀρ. 8). Μέσον ἄνω τεμάχιον πί-
νακος (ὑψ. 0,12, πλ. 0,11, πάχος 0,02) ἐν ᾧ
στέφανος ἐκ κλάδων μύρτου (;) καὶ ἐπιγραφὴ:

[Ἀπόλλωνι] ὑπὸ Μα[κραις].

9-10. (πίν. 4, ἀρ. 9-10). Δύο τεμάχια πα-
ρεμφερῶν τοῖς προηγούμενοις πινάκων, ἐν ἑκατέρῳ
τῶν ὁποίων σώζεται μέρος τοῦ ἐκ κλάδων μύρ-
του (;) στεφάνου.

Ἐκ τῶν εὐρεθεισῶν τούτων ἐπιγραφῶν γίνεται
δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαιίου τοῦ
Ἀπόλλωνος προέρχονται καὶ αἱ ἐξῆς γνωσταὶ ἐπι-
γραφαί:

11. C. I. A. III, 91. Εὐρέθη παρὰ τὰ Προπύ-
λαια, ὑπὲρ τὴν Κλεψύδραν.

(ἐντὸς στεφάνου): Πολέμαρχος.

(ὑπὸ τὸν στέφανον): [Π]ολύβιος Φαύστου

[Φλυε]ὺς πολεμαρχήσας τὸν ἐπὶ

- - λάου ἀρχοντος ἑνιαυ-

τὸν Ἀπόλλωνι Ἰποακραιῖφ[ἀνέθ]ηκεν.

Σημειωτέον ὅτι ὁ Köhler ἀναδημοσιεύσας τὴν
ἐπιγραφὴν ταύτην ἐν Mittheilungen III, σ. 144,
ἔγραψεν «Ἀπόλλωνι Ἰποακραιῖφ» καὶ ἐκ τούτου
παραπλανηθέντες, ὡς φαίνεται, πάντες οἱ μετ' αὐ-
τὸν ὀνομάζουσι τὸν Ἀπόλλωνα τούτον Ἰποακραιῖφ
καὶ οὐχὶ Ἰποακραιῖφ, ὡς ἀναγινώσκεται ἐν τῷ
λίθῳ καὶ ὡς εἶνε δημοσιευμένον ὀρθῶς ἐν τῷ C. I. A.
Προσθετέον δὲ ὅτι ἀντὶ Ἰποακραιῖφ δυνάμεθα νὰ
ἀναγινώσωμεν ὑπ' Ἀκραιῖφ. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς
τὸ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραις καὶ ὑπ' Ἀκραις, ἡ
ἀνάγνωσις ὑπὸ Ἀκραιῖφ εἶνε ἴσως προτιμητέα,
διότι καθ' ὃν τρόπον ὁ χώρος ἐκεῖνος, ἐν ᾧ ἐλα-
τρεύετο ὁ Ἀπόλλων, ἐκαλεῖτο Ἀκραι ἢ δύνάτο νὰ
καλῆται καὶ Ἀκραιῖφ.

12. C. I. A. III, 92. Εὐρέθη, ὡς λέγεται, παρὰ
τὸ Ἐρέθειον. Ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Τραϊανοῦ ἢ
Ἀδριανοῦ.

(ἐντὸς στεφάνου)

[ὁ δεῖνα - - -]λεύσας [Ἀπ]όλλωνι [ὑ]π' Ἀκραις.

Αἱ ὑπὸ τοῦ Dittenberger προτεινόμεναι συμ-
πληρώσεις [πρεσβ]εύσας καὶ [ιερατ]εύσας εἶνε ἀ-
πορριπτέαι. Ὁ Köhler (Mitth. III, σ. 144) συμ-
πληροῖ: [βασιλ]εύσας. Μετὰ μείζονος ὅμως πιθα-
νότητος δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν: [γραμ-
ματ]εύσας (πρβ. ἀρ. 6).

13. Mittheilungen, III, σ. 144. Ἐκ τῶν ἀρ-
χῶν τῆς Β' μ. X. ἑκατονταετηρίδος.

Ἀπόλλωνι ὑπ' Ἀκραις ὁ γραμματεὺς Ἐράτων ἀνέ-
θηκεν.

(ἐντὸς τριῶν στεφάνων)

ἀρχον	ὁ γραμ-	θεσμο
τος Τρε	ματεύσας	θέτης
βελλίου	τοῦ συνεδρί	Εἰρηναῖος
Ρούφου	ου Ἐράτων	Σώτου Βε-
Λαμπτρ	Ἀντιγόνου	ρενικίδ-
(έ)ως.	Βησαιεύς.	ης.

Ἐκ τοῦ σπηλαιίου τούτου τοῦ Ἀπόλλωνος φρο-
νῶ ὅτι προέρχονται καὶ αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί:

14. C. I. A. III, 95. Εὐρέθη παρὰ τὸ Δίτυλον.

(ἐντὸς στεφάνου)

ὁ βασιλεὺς[ς]

Λο[ύκιος Οὐλούσσι[ος]

Ἰσαῖος Μελιτεὺ[ς]

Ἀπόλλων[ι].

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ὁ στέφανος δεικνύει ὅτι ἡ ἐπιγραφή προέρχεται ἐκ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τὴν λέξιν Ἀπόλλων[ι] εἶνε ἀποκεκομμένος ὁ λίθος, δυνατόν νὰ ὑπῆρχεν ὑπ' αὐτήν: ὑπὸ Μακραιῆς ἢ ὑπ' Ἀκραιῆς· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε πάντως ἀναγκαῖον, διότι ὁ ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ τῷ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν λατρευόμενος Ἀπόλλων εἶχε πρὸς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα σχέσιν καὶ ἐκαλεῖτο ἀπλῶς Ἀπόλλων, τὸ δὲ ὑπὸ Μακραιῆς καὶ ὑπ' Ἀκραιῆς προσετίθετο ἀπλῶς πρὸς δῆλωσιν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο οὗτος. Ὅτι δὲ ἡ ἐπιγραφή εὐρέθη παρὰ τὸ Δίπυλον, οὐδόλως παράδοξον, διότι δυνατόν αὕτη νὰ μετεκομίσθη ἐκεῖσε ἐν παλαιότεροις σχετικῶς χρόνοις ὡς οἰκοδομήσιμον ὑλικόν· δυνατόν ἔμως καὶ ἀλλαγῶν, παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν, εὐρεθεῖσα, νὰ ἐκομίσθη εἰς τὸ Δίπυλον (ἐνθα, ὡς φαίνεται, εἶδεν αὐτήν ὁ διὰ τὸ C. I. A. ἀντιγράφας αὐτήν κ. Lüders). Τοιαῦτα παραδείγματα, καθ' ἃ ἀρχαῖα εὐρισκόμενα ἐν τῇ πόλει ἀνεπιβιβάζοντο ὑπὸ τῶν φυλάκων εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τανάπαλιν, ἔχομεν οὐκ ὀλίγα.

Ὡς πρὸς τὸ: βασιλεὺς[ς] πρβ. τὴν ἐπιγραφὴν ὑπ' ἀρ. 2.

15. Ἀρχ. Δελτίον, 1888, σ. 183. Εὐρέθη ἐν τῷ ἐν ἔτει 1888 κατεδαφισθέντι προμαχώνι τοῦ Ὀδυσσεως, ὃ ἐστὶ παρὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ προέρχεται ἐκ τοῦ ἔτους 117-129 μ. Χ.

(ἐντὸς δύο στεφάνων)

θεσμοθέτης	θεσμοθέτης
Ἀντίγονος	Ἐρέννιος
Ἀπολλωνίου	Σώσανδρος
Μαραθῶνιος.	Ἀθηνιεὺς.

Δεξιά σώζονται ἕκτη καὶ τρίτου στεφάνου. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη θὰ ἦτο οἶα καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 3· ἐν τῷ ἐλλείποντι δὲ ἄνω μέρει τοῦ λίθου, ὑπὲρ τοὺς στεφάνους, θὰ ὑπῆρχεν: Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραιῆς ἢ ὑπ' Ἀκραιῆς. Ὅτι δὲ ἡ ἐπιγραφή ἐκ τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος προέρχεται, δῆλον γίνεται ἐκ τοῦ σχήματος, ἐκ τῶν στεφάνων, ἐκ τοῦ περιεχομένου καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως.

16. Ἐν τῇ αὐτῇ τέλος κατηγορίᾳ τάσσεται καὶ ἡ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένη ἐπιγραφή, ἐν τῷ χώρῳ τῷ ἀμέσως πρὸς ἀριστερὰν τοῦ σπηλαίου τοῦ

Ἀπόλλωνος (ἴδε πίν. 3, I, ἀρ. 1), ἢ ἐν C. I. A. II, 715, δημοσιευμένη:

Ἄρχων Ἐρέννιος Δέξιππος.

Τὸν κατὰ τὴν Γ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντα ἄρχοντα τοῦτον ἢ ἐν C. I. A. II, 716, ἐπιγραφή ὀνομάζει: «Ἐρέν(νιον) Δέξιππον Πτολεμαίου, ἄρξαντα τὴν τοῦ βασιλέως ἐν θεσμοθέταις ἀρχὴν καὶ ἄρξαντα τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν . . . ῥήτορα καὶ συγγραφέα». Εἶνε δὲ λελαξευμένη ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐν τῇ τελευταίᾳ πρὸς τὰ κάτω κόγχῃ, καὶ εἶνε προφανῶς τοιαύτη, οἶα καὶ αἱ ἀνωτέρω πινακίδες. Ὅπως δηλ. οἱ θεσμοθέται, ὁ πολέμαρχος, ὁ ἄρχων βασιλεὺς καὶ ὁ γραμματεὺς, καταλείποντες τὴν ἀρχὴν ἀφιέρονον τὰς πινακίδας ταύτας τῷ Ἀπόλλωνι, οὕτω καὶ ὁ ἄρχων ἐπώνυμος, πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν ἀνέγραψε τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα· εἶνε δηλ. καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀναθηματικὴ τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραιῆς ἢ ὑπ' Ἀκραιῆς. Τὸ ἀναμφισβήτητον τοῦτο συμπέρασμα εἶνε σπουδαῖον καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν. Ἄν ἦτο δηλ. δυνατόν νὰ συλλάβῃ τις καὶ ἐλαχίστην τινὰ ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ὅτι αἱ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 1-10 ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ σπηλαίου Β (τοῦ κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος) προέρχονται, αἴρεται καὶ ἡ ἀμφιβολία αὕτη ἐκ τῆς τοῦ ἄρχοντος Ἐρεννίου Δεξιππου ἐπιγραφῆς, τῆς ἐν αὐτῷ τῷ βράχῳ ἐκεῖ λελαξευμένης.

Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δημοσιεύομεν ἐν πίνακι 1 εἰκ. Ε σχεδιογράφημα, ὅπως κυρίως ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ κόγχη, ἐν ᾗ εἶνε κεχαραγμένη, δὲν ἐλαξεύθη χάριν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἀλλ' ὅτι εἶχε λαξευθῆ ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις καὶ ἦτο ἐν αὐτῇ ἐντεθειμένον ἄλλο, ἀρχαιότερον, ἀνάθημα, οὗ καταπεσόντος ἢ ἐκβληθέντος, ἐχαράχθη ἐν τῷ χώρῳ ἐκεῖνῳ ἡ τοῦ Δεξιππου ἐπιγραφή. Τοῦτο δηλοῦται τὸ μὲν ἐκ τῶν ἐν τῇ κόγχῃ σωζομένων ὀπῶν, τῶν χρησιμευουσῶν πρὸς ἐνθεσιν ἤλων δι' ὧν συνεκρατεῖτο τὸ αὐτῇ προσηροσμένον τὸ πάλαι ἀρχαιότερον ἀνάθημα, τὸ δὲ ἐκ τῶν διαστάσεων τῆς κόγχης πολὺ μεγάλης οὔσης ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς καταλαμβανόμενον χώρον.

Ἐξακριβωθέντος δ' οὕτω ὅτι ἐν τῷ προκειμένῳ σπηλαίῳ τοῦ Ἀπόλλωνος παλαιότερα ἀνα-

θήματα αντικαθίσταντο διὰ νεωτέρων, ἐννοοῦμεν κάλλιστα διατὶ ἅπαντες οἱ εὐρεθέντες ἐν ταῦθα ἐνεπίγραφοι πίνακες προέρχονται ἐκ τῶν τελευταίων ρωμαϊκῶν χρόνων. Ὁ λόγος τούτου εἶνε, ὅτι οὐχὶ τάχα διότι ἐν παλαιότεροις χρόνοις δὲν προσέφερον οἱ ἄρχοντες τοιαῦτα ἀναθήματα τῷ Ἀπόλλωνι (ὡς θὰ ἐνόμιζέ τις ἴσως) ἀλλὰ διότι τὰ ἀρχαιότερα ταῦτα ἀναθήματα ἀντικαθίσταντο σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ νεωτέρων¹.

Τοσαῦτα περὶ τῶν γενομένων ἐπιγραφικῶν εὐρημάτων δι' ὧν, ὡς εἵπομεν, ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ μέχρι τοῦδε ἐκλαμβανόμενον ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπολλωνος.

Προχωρήσασα ἀκολούθως ἡ ἀνασκαφὴ μέχρι τοῦ βράχου ἀπεκάλυψεν ἐν τούτῳ τετραγωνικὸν ἐπίμηκες λάξευμα μήκους 2,45, πλάτ. 2,00 καὶ βάθους 0,40 μέχρι 0,05 περίπου (πίν. 1, 6). Τὸ λάξευμα τοῦτο ἐχρησίμευε βεβαίως πρὸς ἴδρυσιν ἐν αὐτῷ τοῦ βωμοῦ, ὃν ἀναφέρει ὁ Εὐριπίδης ἐν Ἴωνι (στ. 938) διὰ τῶν «ἐνθα Πανός ἄδυτα καὶ βωμοὶ πέλας». Δὲν θὰ ἦτο δὲ μονόλιθος ὁ βωμὸς οὗτος, διότι μεγάλαι σχετικῶς εἶνε αἱ διαστάσεις τοῦ λαξεύματος, ἀλλὰ θὰ συνέκειτο ἐκ πολλῶν ἐπαλλήλων ἰσοδομικῶς τεθειμένων λίθων, θὰ ἦτο δηλ. τὴν τε κατασκευὴν καὶ τὴν μορφήν τοιοῦτος οἶος λ.χ. ὁ εἰκονιζόμενος ἐν τῷ γνωστῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Πανός ἐν σπηλαίῳ μετὰ τῶν Νυμφῶν, τῷ εὐρεθέντι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ Ἀσκληπιείου (ἴδε Mittheilungen, V, πίν. VII).

Ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ, ἀπέναντι τοῦ σπηλαίου Γ, ἀπεκαλύφθη πρὸς τούτοις ἀκανόνιστον περιφερικὸν ἐν τῷ βράχῳ ὄρυγμα ἢ χάσμα (πίν 1, γ) διαμέτρου 2,00 καὶ βάθους 1,90-2,65 περίπου, οὗ ἴδε τομὴν ἐν πίνακι 1, γ'-γ'. Τὸ παράδοξον τοῦτο κατασκευάσμα δύναται τις ἴσως νὰ σχετίσῃ πρὸς

¹ Ὅτι τοιαῦτα μικρὰ ἀναθήματα ἀντικαθίσταντο ἐν γένει πανταχοῦ ὑπὸ νεωτέρων ἀναθημάτων, εἶνε εὐνόητον, διότι ἄλλως δὲν θὰ ὑπῆρχε χώρος ἐπαρκῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς ναοῖς πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας προσφερομένων ἀναθημάτων. Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται ἢ ἐν τισιν ἀνασκαφαῖσιν ἱεροῖς τόποις ἀποκάλυψις βόθρων πεπληρωμένων διαφόρων μικρῶν ἀρχαίων, πηλίνων εἰδωλίων, τετραυραμμένων ἀγγείων κτλ. Τὰ ἀρχαία δηλ. ταῦτα ἦσαν ἀναθήματα ἅτινα δι' ἔλλειψιν χώρου ἐδέησε νὰ παραμερισθῶσιν ἐκ τοῦ ναοῦ εἰς ὃν εἶχον προσενηχθῆ ὅπως παραχθῆ χώρος πρὸς ὑποδοχὴν νεωτέρων ἀναθημάτων.

τὰ παραδιδόμενα περὶ τοῦ ἐν ταῖς Μακραις τάφου τοῦ Ἐρεχθέως, περὶ οὗ ἴδε τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις, τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «περὶ τῶν Μακρῶν καὶ περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐρεχθέως» (σ. 24).

Ἐν τῷ βράχῳ δὲ τῷ ἀπέναντι τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος ἀπεκαλύφθη ἄγνωστον μέχρι τοῦδε σπήλαιον, τὸ σπήλαιον Δ (πίν. 1, Δ). Τοῦτο διὰ στενοῦ χάσματος ἐν τῷ βράχῳ (ἴδε πίν. 1, δ') συγκοινωνεῖ ἄλλῳ σπηλαίῳ, δεδηλωμένῳ διὰ τοῦ Δ' (πίν. 1, Δ'). Τὰ δύο ταῦτα σπήλαια ἀποτελοῦσι προφανῶς ἐν σπήλαιον, ὃ δηλοῦμεν διὰ τοῦ ΔΔ'. Ἐξετείνετο δὲ τὸ σπήλαιον τοῦτο καὶ πρὸς τὸν χώρον Δ'' κατεκρημνίσθη ὅμως κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἐν ἰκανῶς μεμακρυσμένοις, φαίνεται, χρόνοις καὶ οὕτως ὁ χώρος οὗτος Δ'' μετεβλήθη εἰς μικρὰν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ἧς σώζεται νῦν τὸ δάπεδον μετὰ τοῦ κατωτέρω μέρους τοῦ ἐκ πλίνθων ἐκτισμένου δυτικοῦ τειχίσματος¹. Ἐχει δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σπήλαιον ΔΔ' τρεῖς ταπεινὰ εἰσόδους, ὧν αἱ παρειαὶ εἰσιν ἐν μέρει (ὅπου ἦτο ἀνάγκη ὅπως λάβωσι κανονικὸν περιφερικὸν σχῆμα) λελαξευμένα, τὴν εἴσοδον ε, τὴν ἀπέναντι τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος παρὰ τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν περιφερικὸν ὄρυγμα ἢ χάσμα, (τομὴν τοῦ σπηλαίου κατὰ τὴν εἴσοδον ταύτην ἴδε ἐν πίν. 1, εἰκ δ-δ), τὴν εἴσοδον ζ, ἣν κεκαλυμμένην ἐν μέρει ὑπὸ βράχου, καταπεσόντος ἀνωθεν, διακρίνει τις ἐν πίν. 2, εἰκ. I καὶ II ἀρ. 4, καὶ τὴν εἴσοδον η, ἣτις εἰκονίζεται ἐναργῶς ἐν πίν. 2, I καὶ II ἀρ. 5, καὶ ἰδίως ἐν πίν. 3, II ἀρ. 2 (ἴδε τομὴν τοῦ σπηλαίου κατὰ τὴν εἴσοδον ταύτην ἐν πίν. 1, δ'-δ').

Οὕτω τοῖς πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν γνωστοῖς σπηλαίοις, Α, Β, Γ, προσετέθη νῦν τὸ ἀποκαλυφθὲν σπήλαιον ΔΔ', ὅπερ, ὡς εἶδομεν, εἶνε οὐχὶ σπη-

¹ Τὸ ἐκκλησίδιον τοῦτο Δ'' διακρίνει τις ἐναργῶς ἐν τῷ πίνακι 1. Σώζονται δ' ἐν αὐτῇ τοιχογραφία, ὁ Χριστός, ἡ Παναγία καὶ ὁ ἅγιος Δημήτριος, ὅστις εἶνε ἐξωγραφισμένος ἐν ἀρχαίᾳ ὡς φαίνεται κόγχῃ, ἣν ἐπωφελήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον οἱ χριστιανοὶ ἐπιχρίσαντες αὐτὴν ἀσδέστω.

Σχετικῶς δὲ τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐκκλησιδίῳ σημειωτέον ὅτι ὁ Πιττάκης (l'Ancienne Athènes, σ. 153) περιγράφων τὸ σπήλαιον Β, δηλ. τὸ ὑποτιθέμενον τότε σπήλαιον τοῦ Πανός, προστίθει τὰδε: «Devant cette grotte on voit quelques massifs de muraille en brique, débris d'une église de Saint Athanasios élevée sur les ruines de cette enceinte». Τὴν σημείωσιν ταύτην ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ Α. Mommsen (Athenae Christianae, σ. 41) γράφει τὰδε: «Nemo alius, sive scriptor sive topographus, eo loco S. Athanasii ecclesiam esse aut fuisse tradidit».

λαιῶδες χάσμα, ὡσπερ δηλ. τὰ Α, Β καὶ Γ, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς σπήλαιον ἐπὶ μακρὸν εἰσέχον ἐν τῷ βράχῳ, εἰς δ' εἰσέρχεται τις διὰ ταπεινῶν εἰσόδων οἰονεὶ ὀπῶν¹.

Μετὰ τὰ ρηθέντα ὑπολείπεται νὰ ἐξετάσωμεν τί εἶνε τὸ ἀποκαλυφθὲν τοῦτο σπήλαιον Δ-Δ', κυρίως δ' εἰπεῖν ποῖον εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, ἀφ' οὗ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν κατεδείχθη ὅτι τὸ ἐκλαμβανόμενον ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Δυνατὸν νὰ θελήσῃ τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός εἶνε τὸ σπήλαιον Α, δηλ. τὸ ἀμέσως ὑπὲρ τὸ ὕδωρ τῆς Κλεψύδρας κείμενον, ὅπερ ἐξελαμβάνετο πρότερον ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος (ἴδε σ. 3 σημ. 2). Ἀλλ' ἀσχέτως τοῦ ζητήματος ἂν τὸ σπήλαιον τοῦτο, λίαν ἀβαθὲς ὄν, ἐχρησίμευεν ἐν γένει πρὸς λατρείαν, σημειωτέον ὅτι δὲν κεῖται, ὡς ἔδει, κατὰ τὴν ἀρκτικὴν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως, δὲν εἶνε δηλ. «πρόσθορον ἄντρον» (Εὐρ. Ἴων στ. 937), ἀλλ' εἶνε τετραμμένον πρὸς δυσμάς, οὐδὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κείμενον πλησίον τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀφ' οὗ ἐν ἐτέρᾳ τῆς Ἀκροπόλεως πλευρᾷ κεῖται.

¹ Ἀνακοινώσαντες ἤδη τὰς γενομένας ἀποκαλύψεις ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ κατὰ τὰ σπήλαια Β καὶ Γ χώρου σημειοῦμεν ἐνταῦθα περιεργεῖας ἕνεκα ὅτι ὁ Carl Bötticher ἐν ἔτει 1862 εἶχεν ἐνεργήσει ἀνασκαφὰς ἀκριβῶς ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ χώρῳ ἐπιθυμῶν νὰ ἀποκαλύψῃ ἐντελῶς τὸ σπήλαιον Β, τὸ κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην σπήλαιον τοῦ Πανός, νὰ ἀνεύρῃ ἀναθήματα τῶν ἐν ταῖς κόγχαις τοῦ σπηλαίου τούτου τὸ πάλαι προσκεκολλημένον καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ ἔχνη τοῦ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου μνημονευομένου βωμοῦ. Διεξήγαγε δὲ τὴν ἀνασκαφὴν μέχρι τοῦ βράχου, ὡς ἰσχυρίζεται, ἀλλ' οὐδὲν εὔρεν. Ἰδοὺ τί περ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης γράφει ἐν τῷ: «Bericht über die Untersuchungen auf der Acropolis», σ. 222:

Grotte des Pan. Auch dieses Heiligthum liess ich von dem hohen Schutte welcher seinen Boden sammt den Vorplatze bedeckte, befreien und bis auf den Grund reinigen. Die leise Hoffnung hierbei vielleicht noch Reste der Votive aus den Blenden zu finden mit welchen das ganze Innere der Höle von oben bis unten übersät ist, schlug zwar fehl, nur eine Marmortafel ohne jede Inschrift oder Bildarbeit kam zu Tage; allein die Beobachtung des klar vorliegenden Grundrisses welche allein Zweck der Grabung war, lohnte die Kosten der Arbeit. Der Roden der Höle wie ihres Vorplatzes ist auf gewaltsame Weise furchtbar zerstört, vom *Standplatze des Altares* jede Spur verschwunden.

Προφανὲς ὅμως εἶνε ὅτι τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην διεξήγαγεν ὁ Bötticher ἐπιπολαίως καὶ δὲν ἀνέσκαψε μέχρι τοῦ βράχου, διότι ἂν οὕτω διεξῆγε τὴν ἐργασίαν θὰ εὔρισκεν ὅ,τι ἐπεζητεῖ, θὰ ἀνεκάλυπτε δηλ. τὰ ἔχνη τοῦ βωμοῦ καὶ θὰ εὔρισκεν ἂ ἐυρέθησαν νῦν ἐπιγραφικὰ ἀναθήματα.

Ἐπειτα ἂν ἀληθῶς τὸ σπήλαιον τοῦτο ἦτο τὸ τοῦ Πανός, ὁ Πausanias, ὁ ἐκ τῶν Προπυλαίων κατελιθῶν, θὰ ἐμνημόνευε πρῶτον τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανός καὶ εἶτα τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου, ἰδίως ἐκ τῶν ἐν στ. 938 «ἐνθα Πανός ἄδυτα καὶ βωμοὶ πέλας», γίνεται δῆλον ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός ἔκειτο ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ, ἐν τῷ χώρῳ τῶν Μακρῶν, ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος· θὰ εἶνε ἄρα ἢ τὸ σπήλαιον Γ, ἢ τὸ νῦν ἀποκαλυφθὲν σπήλαιον Δ-Δ'. Τὸ ζήτημα τοῦτο δυνάμεθα νὰ λύσωμεν τῇ βοηθείᾳ τῶν ἐν τῇ *Λυσιστράτῃ* τοῦ Ἀριστοφάνους. Ἐν τῇ κωμῳδίᾳ δηλ. ταύτῃ ὁ Κινησίας ἐπιθυμῶν νὰ ἀπολαύσῃ τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει μετὰ τῶν ἄλλων ἀθηναίων γυναικῶν συζύγου του Μυρρίνης, ταύτης δὲ ἐπιζητούσης ἀπόκρυφόν τινα τόπον, προτείνει τῇ συζύγῳ του νὰ συνέλθωσιν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός ὁπόθεν αὐτὴ ἐδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ καθαρὰ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀφοῦ λουσθῇ ἐν τῷ ὕδατι τῆς Κλεψύδρας¹. Ἀλλὰ τὸ σπήλαιον Γ, λίαν ἀβαθὲς ὄν καὶ ὄλως ἀνοικτόν, δὲν ἐδύνατο προφανῶς νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κρησφύγετον τῆς Μυρρίνης καὶ τοῦ συζύγου της. Σπήλαιον κατάλληλον πρὸς τοιαύτας κρυφίας πράξεις εἶνε τὸ νῦν ἀποκαλυφθὲν σπήλαιον Δ-Δ'. Τοῦτο ἄρα εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, τὰ ἄντρα τοῦ Πανός κατ' Εὐριπίδην (Ἴων, 502)².

¹ *Λυσιστράτη*, στ. 911 κ.ε.

ΜΥΡΡΙΝΗ
Ποῦ γὰρ ἂν τις καὶ, τάλαν.
δράσεις τοῦθ';
ΚΙΝΗΣΙΑΣ
Ὅπου τὸ τοῦ Πανός, καλόν
ΜΥΡΡΙΝΗ
Καὶ πῶς ἔθ' ἀγνὴ δῆτ' ἂν ἐλθοίμι ἐς πόλιν;
ΚΙΝΗΣΙΑΣ
Κάλλιστα δῆπου, λουσαμένη τῇ Κλεψύδρᾳ.

² Γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀθηναίκοις νομίμασι καὶ ἐν τισιν ἀναγλύφοις ἐν Ἀθήναις εὔρεθῆσιν εἰκονίζεται ὁ Πάν ἐν σπηλαίῳ· ἀλλ' ὀρθῶς παρετήρηθη ὅτι αἱ παραστάσεις αὗται δὲν ἔχουσι πραγματικὴν τινα ὑπόστασιν, ὅτι δηλ. εἰκονίζεται ἐν αὐτοῖς ἀπλῶς σπήλαιόν τι, ἐν ᾧ ὁ Πάν, οὐχὶ δ' ἀκριβῶς τὸ ὑπὸ τῇ Ἀκροπόλει σπήλαιον, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ὁ θεὸς οὗτος. Τούτων τῶν παραστάσεων ἡ δυναμένη ὑποσάφησι νὰ συμφωνήσῃ κατὰ τι πρὸς τὰ πράγματα εἶνε ἢ ἐν τῷ γνωστῷ ἐν τῷ *Millheilungen*, V, πίν. VII). Τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου, ἐν ᾧ εἰκονίζεται ὁ Πάν, ὁμοιάζει ἀληθῶς τῷ πρὸς βορρᾶν στομίῳ τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανός (ἴδε πίν. 3, II ἀρ. 2). Εἶνε δὲ τὸ ἐσωτερικόν τοῦ σπηλαίου βαθύτερον τοῦ στομίου, ὥστε ἰστάμενος ἐνταῦθα ὁ Πάν θὰ ἦτο ὁρατός, ὡσπερ καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἀναγλύφῳ, οὐχὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος.

Ἄλλ' ἢ αὐτὴ σκέψις, ἥτις τῇ βοθηείᾳ τῶν ἐν τῇ *Λυσιστράτῃ* τοῦ Ἀριστοφάνους ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐξακριβῶσιν ὅτι τὸ σπήλαιον Δ-Δ' εἶνε τὰ ἄντρα τοῦ Πανός, ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ σπήλαιον Δ-Δ' θὰ ἦτο ἀρχικῶς τὸ ἄντρον τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ χῶρος δηλ. ἐν ᾧ ἐβίασεν οὗτος τὴν Κρέουσαν, διότι, δι' ὃν λόγον τὸ σπήλαιον Γ δὲν ἦτο κατάλληλον κρησφύγετον διὰ τὸν Κινησίαν καὶ τὴν Μυρρίνην, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ σπήλαιον Β (τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος), ὅπερ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν καὶ τὸ σπήλαιον Γ εἶνε ὅλως ἀνοικτόν, δὲν ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κρησφύγετον τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τοὺς ἀνοσίους αὐτοῦ μετὰ τῆς Κρεούσης γάμους. Πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ μόνον τὸ σπήλαιον Δ-Δ', δηλ. τὸ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις σπήλαιον τοῦ Πανός. Αὐτὸ δὲ τοῦτο πιστοῦται καὶ διὰ τῶν ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου. Ἐν στ. δηλ. 500 ἕως 507 (ἴδε σ. 5) ὁ χορός, θέλων νὰ ὀρίσῃ τὸν χῶρον ἐν ᾧ ἡ Κρέουσα ἐγέννησε καὶ ἐξέθηκε τὸν Ἴωνα, ὀρίζει αὐτὰ τὰ ἄντρα τοῦ Πανός, ὃ ἐστὶ τὸ σπήλαιον Δ-Δ'.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν προσκρούει εἰς τὰ προηγούμενα. Τὰ πράγματα εἶνε σαφῆ καὶ ἐξηγοῦνται κάλλιστα ὡς ἐξῆς:

Ἀνακεφαλαίωσις καὶ συμπέρασμα.

Ἐν τῇ κατὰ τοὺς ἀρκτικὸς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως τοποθεσίᾳ τῇ καλουμένῃ «Μακραι», ἐν τῷ σπηλαίῳ Δ-Δ', ἐβίασεν ὁ Ἀπόλλων τὴν Κρέουσαν καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τὸν Ἴωνα. Ἐν τούτῳ τῷ σπηλαίῳ ἐξέθηκεν ἡ Κρέουσα τὸ βρέφος ἅμα γεννηθὲν καὶ ἐντεῦθεν ἀνείλετο αὐτὸ ὁ Ἑρμῆς καὶ μετήνεγκεν εἰς Δελφούς, ὅθεν ἀνδρωθεὶς ὁ Ἴων ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένετο ὁ γεννάρχης τῶν Ἀθηναίων. Ταύτης τῆς παραδόσεως ἕνεκα ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων ἐν ταῖς Μακραις ἐκ παλαιότητων χρόνων, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὰ ἐν σπηλαίοις ἱερά εἶνε τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἐν τῇ πόλει, ἅτε δυνάμενα νὰ ἔλκωσι τὴν καταγωγὴν των ἐξ αὐτῶν τῶν πελασγικῶν χρόνων. Ἡ λατρεία δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος ὀρμηθεῖσα ἐκ τοῦ σπηλαίου Δ-Δ' ἐξετάθη καθ' ἅπαντα τὸν χῶρον τῶν Μακρῶν (δηλ. καὶ κατὰ τὰ σπήλαια Β καὶ Γ καὶ τὸν πρὸ τούτων χῶ-

ρον), ὅστις οὕτω μετεβλήθη εἰς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐν τῷ χῶρῳ τῷ μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν τῶν Μακρῶν ἰδρύθη ὁ πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ ἀναγκαῖος βωμὸς (πίν. 1, 6), ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου τὰ ἀναθήματα τὰ προσφερόμενα τῷ θεῷ προσεκολλῶντο ἐν τῷ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦτον σπηλαίῳ Β, ὅπερ ὅλως ἀνοικτόν ὄν ἦτο πρὸς τοιαύτην χρῆσιν πολὺ καταλληλότερον τοῦ σπηλαίου Δ-Δ'. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῶν μετὰ τὰ Περσικὰ χρόνων, ὅτε, ὡς γνωστόν, εἰσῆλθη ἐξ Ἀρκαδίας εἰς Ἀθήνας ἡ λατρεία τοῦ Πανός¹. Τὸν θεὸν τοῦτον ἐγκαθίδρυσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς «Μακραις» ὡς συμπάρεδρον τῷ Ἀπόλλωνι, ἐν τῷ σπηλαίῳ Δ-Δ', ὅπερ εἶχε μὲν δῶσει ἀφορμὴν πρὸς τὴν κατὰ τὰς «Μακρας» λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος, δὲν ἐχρησίμευεν ὅμως πλέον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν. Οὕτω δὲ τὸ κατὰ τὰς «Μακρας» παλαιὸν ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος μετεβλήθη εἰς κοινὸν ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός, τῆς μὲν λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος περιορισθείσης κυρίως ἐν τῷ σπηλαίῳ Β, τῆς δὲ τοῦ Πανός ἐγκαθιδρυθείσης ἐν τῷ σπηλαίῳ Δ-Δ'. Οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα συμφώνως τοῖς ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου, τοῖς κατὰ τὰ ἐν τῇ *Λυσιστράτῃ* τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῖς ὑπὸ τοῦ Πausανίου παραδιδόμενοις καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς γενομένοις εὐρήμασιν.

Σημειωτέον δὲ ὅτι δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐξ Ἀρκαδίας θεὸν ἐγκαθίδρυσαν ἐν ταῖς Μακραις ὡς συμπάρεδρον τῷ Ἀπόλλωνι, διότι ὁ Πάν δὲν ἦτο ἄσχετος τῷ ἐν ταῖς Μακραις λατρευομένῳ Ἀπόλλωνι. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου δὲν ἐπικαλοῦμαι οὔτε τὴν ὑπὸ τῶν δραματικῶν ποιητῶν συχὴν μνείαν τοῦ Πανός σὺν τῷ Ἀπόλ-

¹ Ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Πανός εἰσῆλθη εἰς Ἀθήνας μετὰ τὰ Περσικὰ ἀναφέρουσιν ὁ τε Πausανίας (ἴδε τὸ τοῦ Πausανίου κείμενον ἐν σελ. 2), ὁ Ἡρόδοτος (VI, 105): «ἰδρύσαντο ὑπὸ τῇ Ἀκροπόλει Πανός ἱερὸν καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέθει καὶ λαμπάδι ἰλάσκοντα» καὶ ὁ Δουκιανός (*Διάλογος θεῶν*, 23, 3) «πρώτην δὲ καὶ Ἀθηναίους συμμαχίας οὕτως ἠρίστευσα Μαραθῶνι ὥστε καὶ ἀριστεῖον ἤρεθ μοι τὸ ὑπὸ τῇ Ἀκροπόλει σπήλαιον: ἦν γοῦν ἐς Ἀθήνας ἔλθης, εἶση ὅσον ἐκεῖ τοῦ Πανός ὄνομα». Ὅτι δ' ὁ Πάν ἐβόηθησε τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς Πέρσαις τοῦ Αἰσχύλου ἐν στ. 445. Σημειωτέον δ' ὅτι οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ ἀπιστήσωμεν ταῖς μαρτυρίαις ταύταις καὶ νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις λατρεία τοῦ Πανός ἦτο ἀρχαιότερα τῆς τῶν Περσικῶν πολέμων.

λωνι (Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι, στ. 694 κ.έ. Εὐριπ. ἐν Ἴφιγενείᾳ ἐν Ταύροις, στ. 1125 κ.έ. Ἀριστοφ. ἐν Βατράχοις στ. 229 κ.έ.), οὔτε τὴν ἐν τῷ γνωστῷ ἐν Βάρι τῆς Ἀττικῆς σπηλαίῳ τοῦ Ἀρχεδήμου, ἐν ᾧ εἰκονίζεται ἐν ἀναγλύφῳ ὁ Πάν μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Νυμφῶν (ἴδε *Mittheil. d. arch. Inst.* V, σ. 217: A. Milehhoefler), διότι τὰ μαρτύρια ταῦτα, μεταγενέστερα ὄντα τῶν Περσικῶν χρόνων, δὲν δεικνύουσι τὸν λόγον τῆς ἐν ταῖς Μακραιῖς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Πανός, ἀλλὰ τουναντίον δύνανται εὐλόγως νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ἀποτελεσμα τῆς ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλει, λατρείας τοῦ Πανός σὺν τῷ Ἀπόλλωνι. Πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ λόγου τῆς ἐν ταῖς Μακραιῖς λατρείας ταύτης τοῦ Πανός δεόν νὰ ἀποβλέψωμεν κυρίως εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, εἰς τὴν χώραν δηλ. ἐξ ἧς ἡ λατρεία τοῦ Πανός εἰσήχθη εἰς Ἀθήνας.

Ἐν Μεγαλοπόλει, ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀγορὰν ναῶ τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης, ἦτο ἰδρυμένη τράπεζα ἐν ἧ εἰκονίζοντο « δύο Ὄραι καὶ ἔχων Πάν σύριγγα καὶ Ἀπόλλων κιθαρίζων » (Παυσανίας, VIII, 31, 3). Ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τοῦ Πανός ἐν Λυκοσούρα ἦτο ἰδρυμένος ξόανον τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (VIII, 11-12), ὅστις περὶ τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ λατρευομένου Πανός προστίθησι τάδε: « λέγεται δὲ ὡς τὰ ἔτι παλαιότερα καὶ μαντεύοιτο οὗτος ὁ θεός, προφητὴν δὲ Ἐρατὼ νύμφην αὐτῷ γενέσθαι . . . μνημονεύουσι δὲ καὶ ἔπη τῆς Ἐρατοῦς, ἃ δὴ καὶ αὐτὸς ἐπελεξάμην ». Ταῦτα σὺν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου (I, 4, 1) παραδιδόμενοις: « Ἀπόλλων δὲ τὴν μαντικὴν μαθὼν παρὰ τοῦ Πανός ἦκεν εἰς Δελφοὺς χρησιμωδούσης τῆς Θέμιδος » δεικνύουσιν ἐπαρκῶς τὴν σχέσιν τοῦ Πανός πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν λόγον δι' ὃν ὁ ἐξ Ἀρκαδίας θεὸς ἐγκαθιδρύθη ὡς συμπάρεδρος τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλει, ἐν ταῖς Μακραιῖς, ἱερῷ τῷ ἐκπροσωποῦντι ἐν Ἀθήναις αὐτὸ τὸ ἱερόν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος (ἴδε τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις).

Περὶ τοῦ Θεσμοθεσίου

καὶ περὶ τῆς σχέσεως τῶν ἐννέα ἀρχόντων πρὸς τὸν ὑπὸ ταῖς Μακραιῖς Ἀπόλλωνα.

Ἐκ τῶν ἐν σελ. 8 ἀρ. 1-16 ἐπιγραφῶν γί-

νεται δῆλον ὅτι οἱ ἐννέα ἀρχοντες (οἱ ἐξ Θεσμοθέται, ὁ ἀρχων, ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πολέμαρχος) καὶ ὁ γραμματεὺς διετέλουν ἐν σχέσει τινὶ πρὸς τὸν ἐν τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλει σπηλαίῳ Β (πίν. 1) λατρευόμενον Ἀπόλλωνα. Ἐκ ταύτης τῆς σχέσεως τῶν Θεσμοθετῶν πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος ὁρμηθεὶς κυρίως ὁ Köhler¹, (ἦν εἶχε διακρίνει οὗτος διὰ τῶν ἐπιγραφῶν ὑπ' ἀρ. 11-13), ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ Θεσμοθέσιον (Θεσμοθετεῖον, κατ' Ἀριστοτέλη ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ) ἔκειτο πλησίον τοῦ ἱεροῦ τούτου τοῦ Ἀπόλλωνος², ἰσχυρίσθη δηλ. ὅτι, τοῦ Θεσμοθεσίου, ἐν ᾧ εἰστιῶντο, ὡς γνωστόν, οἱ ἀρχοντες³, ὄντος πλησίον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεροῦ, τούτου τοῦ λόγου ἕνεκα προσέφερον οὗτοι ἀναθήματα τῷ ἑαυτῶν γείτονι Ἀπόλλωνι, ὃν ἐθεώρουν ὡς προστάτην τῶν συμποσίων των (Tischpatron). Τῷ Köhler ἐπόμενος καὶ ὁ K. Lange τοποθετεῖ τὸ Θεσμοθέσιον παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς ἀρκτικῆς ὑπώρειας τῆς Ἀκροπόλεως (K. Lange: Haus und Halle, πίν. VII). Ἀλλὰ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῆς ὑποθέσει ὅτι ἔκειτο παρὰ τὴν ὑπώρειαν ταύτην τῆς Ἀκροπόλεως, ἔκειτο πάντως ἐν τῇ κάτω πόλει, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῆ ὡς γειτνιάζον τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, τῷ ἐν χώρῳ πολὺ ὑψηλοτέρῳ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως, κειμένων· ἔπειτα ἀπλῶς ἡ γειτνίασις τοῦ Θεσμοθεσίου πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερόν δὲν δύναται εὐλόγως νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀποτελοῦσα ἀποχρῶντα λόγον πρὸς προσφορὰν ἀναθημάτων τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Θεσμοθεσίῳ δίκαιτων. Τέλος δὲ ρητέον ὅτι αἱ ἀνασκαφαὶ κατὰ τὸν χώρον τοῦτον, τὸν παρὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔχουσι προχωρήσει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δυνάμεθα νῦν μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ἔκειτο ἐκεῖ τὸ Θεσμοθέσιον.

Τὴν ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχόντων προσφορὰν ἀναθημάτων τῷ ἐν ταῖς Μακραιῖς λατρευομένῳ Ἀπόλλωνι δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἐνοήσωμεν ἀπο-

¹ Mittheilungen des arch. Instituts III, σ. 144 Περὶ καὶ Hermes V, σ. 342, σημ. 2.

² Τὴν γνώμην ταύτην ἀποκρούει ὁ Wachsmuth (Die Stadt Athen, I, σ. 164. II, σ. 354, σημ. 5).

³ Πλατ. Φαῖδρ. 235 D. (Σχολ.): οἱ δὲ Θεσμοθέται . . . ἀφ' ὧν καὶ ὁ τόπος, ὅπου συνήεσαν καὶ ἐστιοῦντο, Θεσμοθέσιον ἐκαλεῖτο.—Ἡσυχ. Πρωτανεῖον . . . τρία Ἀθήνησι συστάτια, Θεσμοθέσιον, Θόλος, Πρωτανεῖον.—Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτεία III, 5: ἐπὶ δὲ Σόλωνος ἅπαντες (οἱ ἐννέα ἀρχοντες) εἰς τὸ Θεσμοθετεῖον συνήλθον.

βλέποντες εἰς τὴν ιδιότητα τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ εἰς τὰ περὶ τοῦ Ἴωνος παραδιδόμενα.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τοῖς προηγουμένοις εἰρημένων δῆλον εἶνε ὅτι ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, παράρτημα τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Πύθιου Ἀπόλλωνος. Οὗτος ὁ Ἀπόλλων εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ ἐν ταῖς Μακραῖς γεννηθέντος καὶ ἐν Δελφοῖς ἀνατραφέντος Ἴωνος. Ἄλλ' ὁ Ἴων ἐγένετο ὁ γεννάρχης τῶν Ἀθηναίων· ὁ Πύθιος ἄρα Ἀπόλλων ἦτο ἐν Ἀθήναις Ἀπόλλων πατρῶος¹, ὡς τοῦτο ρητῶς ἀναφέρει ὁ Δημοσθένης (XVIII, 141) λέγων τάδε: «καλῶ δ' ἐναντίον ὑμῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ὅσοι τὴν χώραν ἔχουσι τὴν Ἀττικὴν, καὶ τὸν Ἀπόλλω τὸν Πύθιον, ὃς πατρῶος ἐστὶ τῇ πόλει, καὶ ἐπεύχομαι πᾶσι τούτοις» κτλ.

Οὕτως ἔχοντας τοῦ πράγματος, εὐνόητον εἶνε ὅτι οἱ ἐννέα ἄρχοντες, οἱ τὸ Ἀθηναϊκὸν κράτος ἐκπροσωποῦντες, διετέλουν ἐν σχέσει πρὸς τὸν πατρῶον τοῦτον Πύθιον Ἀπόλλωνα· διὰ τοῦτο δ' οὗτοι ἀναλαμβάνοντες τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ὤμνουον πρὸς τῷ λίθῳ τῷ παρὰ τῇ Βασιλείῳ Στοῦ καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὑποσχόμενος ἕκαστος «εἰ τι παραβαίῃ τῶν θεσμῶν, ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσομέτρητον ἀναθήσειν ἐν Δελφοῖς (Πλουτ. Σόλ. 25. Πλατ. Φαιδρ. 235, D. Ἀριστ. Ἀθ. Πολιτ. VII, 1. LV, 5. Πολυδ. Η, 86). Ἡ ἐν Δελφοῖς ἀνάθεσις ἀνδριάντος εἶχε λόγον προφανῶς σχέσιν τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν ἐκεῖ λατρευόμενον Ἀπόλλωνα. Ἄν δὲ πρὸς τούτοις ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὁ Ἴων ὄχι μόνον ἦτο ὁ γεννάρχης τῶν Ἀθηναίων ἀλλ' ὅτι, κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἐγένετο καὶ ὁ πρῶτος πολέμαρχος (Ἀριστ. Πολιτ. Ἀθην. III, 2), ἐννοοῦμεν κάλλιστα διὰ τὸ ἄρχοντες κατέθετον ἀναθήματα, οἷα τὰ ἐν σελ. 8 κ. ἐ., ἐν τῷ ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερῷ, τῷ ἐκπροσωποῦντι ἐν Ἀθήναις τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ληξιάσης δηλ. τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς προσέφερον οὗτοι ἀναθήματα εὐχαριστήρια τῷ Ἀπόλλωνι πρὸς ἐνδείξιν κυρίως ὅτι ἐτήρησαν ὃν ὤμοσαν ὅρκον καὶ πιστῶς ἐξεπλήρωσαν τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα².

¹ Πρβ. καὶ Wachsmuth: Die Stadt Athen, II σ. 354 σημ. 5.

² Ἐνταῦθα τοῦ λόγου σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν ἐξ ἀφορμῆς τῶν γεννημένων εὐρημάτων εἰρημένων ὑφ' ἡμῶν περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἐν ταῖς Μακραῖς ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν ἐν Δελφοῖς Πύθιον Ἀπόλ-

Περὶ τῶν Μακρῶν καὶ περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐρεχθίδος.

Ἀποκαλυφθέντος νῦν ἐντελῶς διὰ τῶν ἐνεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὰ σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διὰ τὴν ὁμοίαν οὗτος ἐκαλεῖτο «Μακραί»¹.

Ὁ χώρος οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ δύο σκελῶν, ἥτοι προεχόντων βράχων, ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς σκέλους, ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος (πίν. 1, B), καὶ ἐκ τοῦ πρὸς ἀνατολάς, ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, τὸ διὰ τῶν Δ-Δ' ἐν τῷ πίν. 1 δεδηλωμένον. Τὸ σπήλαιον Γ κεῖται εἰς τὸ βάθος, μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν τοῦ βράχου. Τὰ σκέλη δὲ ταῦτα ἄτινα, ὡς βλέπει τις σήμερον, προέχουσιν ἰκανῶς, ἐν παλαιότεροις χρόνοις προεῖχον ἐπὶ μᾶλλον, καταπεσόντος σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ σεισμῶν, ὡς φαίνεται, μέρους τῶν ἐξεχόντων βράχων. Τοῦτο κυρίως διακρίνομεν ἐναργῶς σήμερον ἐν τοῖς βράχοις ἐν οἷς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός Δ-Δ'. Ἄνωθεν δηλ. τῆς εἰσοδοῦ ζ προεξείχε τὸ πάλαι λίαν ὁ βράχος· μέγα ὅμως τούτου μέρος κατέπεσε (ἡ ρωγμὴ εἶνε λίαν εὐδιάκριτος νῦν ἐν τῷ βράχῳ) καὶ ἐθραύσθη εἰς τεμάχια, ὧν ἄλλα μὲν κατέπεσον, ὡς φαίνεται, εἰς τὰ κάτω, ἐν δέ, μέγα τεμάχιον, ἔμεινεν ἐκεῖ καὶ ἐκάλυψεν ἐν μέρει τὴν εἰσοδὸν ζ (τὸ καταπεπτωκὸς τοῦτο τεμάχιον τοῦ βράχου ἴδε ἐν πίν. 2, II, 4). Ἐπειτα καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ σπηλαίου Γ, ὅπου λίαν λεπτὸς ἦτο ὁ βράχος (πίν. 2, II, 2), ἔχει καταπέσει, ὡς φαίνεται, ἰκανὸν μέρος, ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ σκέλους ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Οὕτως ἔχοντας τοῦ πράγματος, ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ

λωνὰ γίνεται δῆλον ὅτι ὁ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῆς Ἐννεακροῦνου ἰσχυρισμὸς τοῦ Dörpfeld (ἐν Mittheilungen, XIX (1894) σ. 198), ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκαλεῖτο Πύθιον, ἐξελέγχεται οὐχὶ ἀστήρικτος, καθ' ὅσα διατείνονται οἱ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Ἐννεακροῦνου ἀντιφρονοῦντες αὐτῷ, οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι τὸ ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καλεῖται Πύθιον. Ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι ὁ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ λατρευόμενος Ἀπόλλων ἦτο ὁ ἐν Δελφοῖς Πύθιος Ἀπόλλων· καὶ δὲν συνάγεται μὲν ἐκ τούτου ὡς βέβαιον συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ ἐκαλεῖτο ἐπίσημως Πύθιον, δὲν ἀποκλείεται ὅμως καθόλου τὸ δυνατὸν καὶ πιθανὸν τῆς ὀνομασίας ταύτης.

¹ Ἡ ἐρμηνεία τῆς ὀνομασίας ταύτης πολλὰ παρέσχε πράγματα εἰς τε τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους. Ἴδε κυρίως Götting ἐν Rh. Mus. VII (1850) σ. 1 (Ges. Abh. I, 100).

χώρος οὗτος ἐκαλεῖτο «Μακραί» (δηλ. πέτραι) ἕνεκα τῶν καὶ νῦν μὲν, ἐν παλαιότεροις δὲ χρόνοις ἐπὶ μᾶλλον προεξεχόντων ἐκεῖ βράχων. Κάλλιστα δὲ περιγράφει τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος χώρον ὁ Εὐριπίδης ἐν τῷ Ἴωνι, στ. 492 κ.έ. (ἴδε σελ. 5): τὰ τοῦ Πανὸς θακῆματα εἶνε τὸ σπήλαιον Δ-Δ', ἢ *παρανλίζουσα πέτρα* εἶνε τὸ ἀπέναντι σκέλος τοῦ βράχου, ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, αἱ δὲ *μυχώδεις Μακραί* εἶνε ὁ ὑπὸ τῶν προεχόντων βράχων, ἐν οἷς τὰ δύο ταῦτα σπήλαια, καὶ τοῦ εἰς τὸ βάθος σπηλαίου Γ περιλαμβανόμενος χώρος. Ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, ἰσοπεδωμένῳ ὄντι ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις, ἦγον χοροὺς αἱ τῆς Ἀγραύλου κόραι.

Ἐν ταῖς Μακραῖς ὑπῆρχον, ὡς εἶδομεν, τὰ σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανὸς καὶ ὁ βωμός. Ἐκ δὲ τοῦ ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου διαλόγου μεταξὺ τῆς Κρεούσης καὶ τοῦ Ἴωνος, τοῦ ἀπὸ τοῦ στ. 280, καὶ ἰδίως ἐκ τῶν ἐν τοῖς στ. 284-287 (ἴδ. σ. 5) ἐξάγεται ὅτι ἐκεῖ που κατὰ τὰς Μακράς ὑπῆρχε πρὸς τούτοις ὁ τάφος τοῦ Ἐρεχθέως, ἥτοι *χάσμα χθοῦδος* παραχθὲν ὑπὸ τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος (*πληγαὶ τριαίνης*) φονεύσαντος τὸν Ἐρεχθέα, πατέρα τῆς Κρεούσης. Πρὸς τὴν παράδοσιν ταύτην δύναται τις ἴσως νὰ σχετίσῃ τὸ ἐν ταῖς Μακραῖς ἔρυγμα γ (πίν. 1), οὗ ἐμνημονεύσαμεν ἐν σελ. 15. Τοῦτο δηλ. δύναται ἴσως νὰ ἐκληφθῆ ὡς ὁ τάφος τοῦ Ἐρεχθέως, ἥτοι τὸ ὑπὸ τῆς τριαίνης παραχθὲν ἐν τῷ βράχῳ σημεῖον. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Πausανίου μνημονοῦμενον *σχῆμα τριαίνης* ἐν τῇ Ἀκροπόλει, διότι τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν παράδοσιν, ἀλλ' εἶνε τῶν *μαρτυρίων ἐς τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς χώρας* ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς (Paus. I, 26, 6). Ἄσχετος δ' εἶνε καὶ ἡ παράδοσις περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τάφου τοῦ Ἐρεχθέως, διότι ὁ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τεθαμμένος Ἐρεχθεὺς ἦτο ὁ Ἐριχθόνιος (Ἀπολλ. δωρος III, 14, 7, 1. *Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς*, Προτρεπτικός, III, 45, σ. 13), ὁ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VIII, 55) Ἐρεχθεὺς ὁ *γηγενὴς* καλούμενος, ἐν ᾧ ὁ Εὐριπίδης δὲν ταυτίζει τὸν Ἐριχθόνιον πρὸς τὸν Ἐρεχθέα ἀλλὰ διακρίνει τούτους, ὁ Ἐριχθόνιος δηλ. (ὅστις ἦτο γηγενής) εἶνε πατὴρ τοῦ Ἐρεχθέως

κατὰ τὸν ποιητὴν τοῦ Ἴωνος (στ. 207, 1007). Οὕτως, ὁ ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ, σὺν τῇ Πολιάδι τιμώμενος καὶ ἐκεῖ τεθαμμένος Ἐρεχθεὺς ἦτο ὁ γηγενής Ἐρεχθεὺς, ὁ Ἐριχθόνιος, διάφορος τοῦ Ἐρεχθέως πατρὸς τῆς Κρεούσης κατ' Εὐριπίδην. Τοῦτου τοῦ τελευταίου ὁ τάφος, φρονεθέντος ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, ὑπῆρχεν ἐν ταῖς Μακραῖς

Κλίμακες ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ κίθοδος ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως

Μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν Μακρῶν ἐκαθαρίσθη ὁ βράχος μέχρι τοῦ σπηλαίου Α. Ἐνταῦθα ἀνεφάνησαν αἱ καὶ πρότερον γνωσταὶ¹ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένα βαθμίδες αἱ ἐν τῷ πίνακι 1 δεδηλωμένα διὰ τῶν α¹ α² α³. Διὰ τούτων τῶν βαθμίδων μετέβαινε τις ἀπὸ τῶν Μακρῶν εἰς τὸ σπήλαιον Α καὶ ἔτι περαιτέρω, ὡς φαίνεται. Ἡ καταστροφή δ' ἐνταῦθα οὐ μόνον τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος βαθμίδων, ἀλλὰ καὶ τοῦ βράχου, εἶνε μεγάλη, ὥστε δὲν δύναται τις νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν βαθμίδων τούτων οὐδὲ νὰ ἐννοήσῃ ἂν αὐταὶ ἀπετέλουν ἴσως μέρος κλίμακος ἀγούσης εἰς τὰ Προπύλαια καὶ διὰ τούτων εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καθ' ἃ φρονεῖ ὁ Beulé².

Ἀκολούθως προὐχώρησεν ἡ ἀνασκαφὴ πέραν τῶν Μακρῶν, πρὸς ἀνατολάς, μέχρι τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐν τῷ ἀνασκαφέντι δὲ τούτῳ χώρῳ ἀπεκαλύφθη κλίμαξ λελαξευμένη ἐν τῷ βράχῳ (πίν. 1, θ-κ-λ-μ)³ ἐκ 17 νῦν σωζομένων βαθμίδων. Αἱ μεταξὺ τοῦ κ καὶ λ βαθμίδες κατεστράφησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους, ὡς φαίνεται, χρόνους πρὸς κατασκευὴν τετραγωνικοῦ ἐπιμήκους κτίσματος⁴, ἐφ' ᾧ σκοπῶ ἐλαξεύθη ἐν μέρει καὶ ὁ βράχος (πίν. 1, κ').

Πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν κλίμακα ταύτην δέον νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν ἔτει 1885, ἀνακαλυφθεῖσαν παρὰ τὸ βόρειον τεῖχος, πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἐ-

¹ C. Bötticher: Bericht über die Untersuchungen auf der Akropolis, σ. 222.

² L'Acropole d'Athènes, I, σ. 153.

³ Τὴν κλίμακα ταύτην διακρίνει τις καὶ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πίνακι 2, I, ἀριστερὰ τοῦ ἀρ. 6.

⁴ Τοῦτου σώζεται νῦν μέρος τοῦ ἰσίου ἐκ πλίνθων, λίθων καὶ ἀσβεστοῦ κατασκευασμένου.

ρεχθείου, άγνωστον πρότερον άρχαίαν κλίμακα (πίν. 1, Ν) έξ 22 βαθμίδων, τήν διά θυρίδος έν τῷ τείχει τῆς Ἀκροπόλεως (πίν. 1, ν)¹ συγκοινωνούσαν μετά τῶν έξω. Ταύτη τῇ κλίμακι, διά τῆς μνημονευθείσης θυρίδος ν, συνεχαινώνει ἡ νῦν άποκαλυφθεῖσα έν τῷ βράχῳ λελαξευμένη κλίμαξ θ κ λ μ. Σημειωτέον δ' ότι από τῆς βαθμίδος, τῆς διά τοῦ μ δεδηλωμένης, μέχρι τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως δέν υπάρχουν άλλαι βαθμίδες. Ἐπειδή δέ ὁ βράχος άποτελεῖ ένταῦθα σχεδόν όριζόντιον επίπεδον, φαίνεται ότι οὐδ' ὑπῆρχόν ποτε βαθμίδες λελαξευμέναί έν τῷ βράχῳ, άλλ' ότι θά έσχηματιζέτο ένταῦθα άνωφερές επίπεδον άγον εἰς τήν θυρίδα ν. Τοῦτο βεβαιούται καί εκ τοῦ σωζομένου νῦν όλίγον κατωτέρω, πρὸς βορρᾶν, λειψάνου άρχαίου τείχους (πίν. 1, ξ), όπερ έχρησίμευεν ἴσως πρὸς ὑποβάστασιν τῶν χωμάτων, δι' ὧν έσχηματιζέτο τὸ περι οὗ ὁ λόγος άνωφερές επίπεδον, ἡ εἶνε ἴσως λείψανον άντηρίδος, ἥτις θά ὑπεστήριζε τὸ ὑποβαστάζον τὰ χώματα τείχος.

Ἡ έν ταῖς νῦν άνασκαφαῖς άποκαλυφθεῖσα ἄρα κλίμαξ θ κ λ μ έχρησίμευεν ὅπως δι' αὐτῆς κατέρχεται τις από τῆς Ἀροπόλεως (διά τῆς κλίμακος Ν καί τῆς θυρίδος ν) εἰς τὰς Μακράς, ἔνθα τὰ σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καί τοῦ Πανός, καί τάνάπαλιν, ὅπως δηλ. από τῶν Μακρῶν άνέρχεται τις εἰς τήν Ἀκρόπολιν². Τοῦτου έξακριβωθέντος έννοοῦμεν πλέον τὰ έν τῇ *Λυσιστράτῃ* τοῦ Ἀριστοφάνους (στ. 720):

τὴν μὲν γε πρώτην διαλέγουσαν τὴν ὄπην
κατέλαβον ἢ τοῦ Πανός ἐστὶ ταύλιον

Ἡ λ. ὄπη, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου, δέν δύναται νά σημαίνῃ ὄπην τινα, ἥν ἡ περι ἥς πρόκειται γυνὴ έπειράτο νά διορύξη διά τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως κατέλθη εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, καθ' ἃ φρονούσιν οἱ τοῦ Ἀριστοφάνους έρμηνευταί, άλλὰ προϋπάρχουσάν τινα γνωστήν

¹ Ἡ θυρίς αὕτη εἶνε κεκλεισμένη διά τοίχου εκ λίθων, πλίνθων καί ασδέστου μετά χώματος.

² Ὅτι τοιαύτη τις άπ' εὐθείας συγκοινωνία ὑπῆρχε μεταξύ τῆς Ἀκροπόλεως καί τῶν Μακρῶν, ἔνθα τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, ὑπεμφαίνεται καί εκ τῶν έν τῇ *Λυσιστράτῃ* τοῦ Ἀριστοφάνους από τοῦ στ. 948 κ.έ. Ἡ Μυρρίνη δηλ. κατέρχεται έπανειλημμένως από τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός καί τάνάπαλιν κομίζουσα τὰ πρὸς τήν έρωτικὴν συνάντησιν αὐτῆς μετά τοῦ συζύγου της άναγκαῖα, στρώματα, προσκεφάλαια, μύρα κτλ.

ὄπην, τήν θυρίδα ν, δι' ἥς κατήρχετο τις εἰς τὸ πλησίον κείμενον σπήλαιον τοῦ Πανός¹.

Κατερχόμενος δέ τις από τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὰς Μακράς θά έδύνατο ὡσαύτως νά κατέρχεται άμέσως από τῶν Μακρῶν εἰς τήν κάτω πόλιν, ὃ έστιν, αἱ εἰς άμεσον συγκοινωνίαν μετά τῆς Ἀκροπόλεως διατελοῦσαι Μακραί, έν αἷς ἦσαν τὰ ιερά τοῦ Ἀπόλλωνος καί τοῦ Πανός, θά διετέλουν εἰς άμεσον συγκοινωνίαν καί μετά τῆς κάτω πόλεως. Οὕτω δέ αληθῶς φαίνεται ότι ἔχει τὸ πρᾶγμα, διότι παρά τὰς Μακράς σώζονται άκατέργαστοί τινες λίθοι έπικείμενοι άλλήλων (πίν. 1, β'), οἵτινες δυνατόν νά έχρησίμευον πρὸς ὑποβάστασιν χωμάτων δι' ὧν θά άπετελεῖτο έπικλινές επίπεδον άγον από τῶν Μακρῶν εἰς τήν κάτω πόλιν. Εἰς τὰς δύο ἄρα γνωστάς ὁδούς, αἵτινες από τῆς κάτω πόλεως ἦγον (διά τῶν Προπουλαίων) εἰς τήν Ἀκρόπολιν², προστίθεται καί άλλη, ἡ νῦν έξακριβωθεῖσα άνοδος διά τῶν Μακρῶν, διά τῆς έν τῷ βράχῳ λελαξευμένης κλίμακος θ κ λ μ. καί τῆς θυρίδος ν. Τίς δ' ἡ καθόλου χρῆσις τῆς άνόδου ταύτης, άν δηλ. έγίνετο αὐτῆς καθημερινὴ χρῆσις, ἡ μόνον καθ' ὠρισμένας τινὰς περιπτώσεις, άγνωστον. Ἐπὶ Παυσανίου τοῦλάχιστον δέν ἦτο αὕτη έν καθημερινῇ χρῆσει, διότι ὁ περιηγητῆς μίαν μόνην άνοδον εἰς τήν Ἀκρόπολιν γνωρίζει, τήν διά τῶν Προπουλαίων (Παυσ. I, 22, 4).

Προχωρησάσης ακολουθῶς τῆς σκαφῆς κατὰ τήν αὐτὴν πρὸς άνατολάς διεύθυνσιν, άπεκαλύφθη έν τῷ βράχῳ άνώμαλος στενὴ ὑπόγειος δίοδος, μήκους 33 μέτρων, βαίνουσα από δυσμῶν πρὸς άνατολάς (πίν. 1, π-π'-ρ), ὅπου άπολήγει εἰς σπήλαιον ἥ, κυρίως εἰπεῖν, σπηλαιῶδες χάσμα (πίν. 1, Σ), οὗ τὸ άνοιγμα ἔχει πλάτος 8 1/2 μέτρων καί μέσον ὕψος 4 μέτρων περίπου. Αὕτη ἡ ὑπόγειος δίοδος εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Forchhammer (Hellenica, σ. 41)

¹ Σημειωτέον ότι τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανός κειμένου οὐχι άκριβῶς παρά τὸ τείχος τῆς Ἀκροπόλεως, άλλ' έν τινι από τούτου άποστάσει, τῆς γυναικὸς δέ τῆς *διαλεγούσης τὴν ὄπην* οὔσης έντός τῆς Ἀκροπόλεως, εὐνόητον εἶνε ότι ἡ λ. ὄπη δέν δύναται νά δηλοῖ οὐδὲ τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός ἢ τήν εἴσοδον αὐτοῦ.

² «Ὁ Σωκράτους έταῖρος . . ἦγεν ἡμᾶς εἰς ἄστν καί δι' αὐτοῦ εὐθὺς εἰς τήν Ἀκρόπολιν, καί έπει άγχοῦ έγενόμεθα, έπιδείκνυσιν ἡμῖν δύο τινὲ ὁδῶ άναφερούσα, τήν μὲν όλίγην προσάντη τε καί δύσκολον, τήν δέ πολλὴν λείαν τε καί βραδίαν καθιστάς» (*Διογένους Ἐπιστολαί*, 30. 16. Epistolographi Graeci έκδ. Hercher, 1873).

τὸ πρῶτον καὶ τῶν μετὰ τοῦτον γνωστῆ ἐν μέρει κάθοδος ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὡσαύτως τὸ σπηλαιῶδες χάσμα Σ, ὅπερ ἦτο κεκλεισμένον διὰ νεωτέρου τείχους, ἦτο γνωστόν. Τοῦτο δηλ. εἶνε τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο, ὃ ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τινων μὲν μετὰ πιθανότητος, ὑπ' ἄλλων δὲ μετὰ βεβαιότητος ὡς τὸ ἱερόν τῆς Ἀγραύλου.¹ Σημειωτέον ὅμως ὅτι περὶ τῶν εἰκασιῶν καὶ περιγραφῶν τούτων δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γεινήν ἑνταῦθα λόγος, διότι αὗται δὲν ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν πραγμάτων, καθότι, ὡς εἶπον, δὲν ἦσαν ἀκριβῶς γνωστὰ ἢ τε δίοδος καὶ τὸ σπήλαιον². Διὰ τῶν νῦν ἐνεργηθειῶν ἀνασκαφῶν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ταῦτα πρώτην ἤδη φοράν.

Ἀφ' οὗ ἀνεσκάφη ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον πλήρης χωμάτων ὑπόγειος δίοδος, κατηδαφίσθη τὸ πρὸς ἀνατολὰς τείχος, ὅπερ ἔκλειε καθ' ὀλοκληρίαν τὸ σπηλαιῶδες χάσμα Σ κατὰ τὴν ἐν τῷ πίνακι 1 διεύθυνσιν τὴν δεδηλωμένην δι' ἀπλῆς γραμμῆς. Ἐν τῷ τείχει τούτῳ εὐρέθησαν ἐντετειχισμένα ἀρχιτεκτονικά τινα τεμάχια καὶ γλυπτὰ τινα, ἀνάξια λόγου, καὶ μικρά τινα τεμάχια ἐπιγραφῶν· εὐρέθη δ' ὡσαύτως ἐντετειχισμένη καὶ μαρμαρίνη πλάξ ἐφ' ἧς τουρκικὴ ἐπιγραφή, ἐξ οὗ δῆλον γίνεται ὅτι τὸ τεῖχος τοῦτο εἶχε κατασκευασθῆ οὐχὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἢ κατὰ τὴν τουρκικὴν περίοδον, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως χρόνους³.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑπόγειος δίοδος διήκει, ὡς εἶπομεν, ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως ἐδραζομένου ἐνιαχοῦ ὑπὲρ αὐτήν· διὰ δὲ μικροῦ τινος χάσματος ἐν τῷ βράχῳ συγχοινωνεῖ μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ χάσμα

τοῦτο (πίν. 1, Ε) κεῖται βορειοδυτικῶς τοῦ Ἐρεχθίου ἐντὸς τοῦ καλουμένου οἰκήματος τῶν Ἀρρηφόρων. Ἡ σημερινὴ δ' αὐτοῦ διασκευὴ προέρχεται ἐκ τῶν φραγκικῶν ἢ ἐκ τῶν τουρκικῶν χρόνων. Διὰ κλίμακος δηλ. ἐξ ἑννέα βαθμίδων, ἐκ πλακῶν μαρμάρου μετὰ πλίνθων καὶ ἀσβέστου κατασκευασμένης, κατέρχεται τις ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὸ τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως χάσματος τούτου μέχρι σημείου τινὸς τῆς ὑπογείου καθόδου, τῆς τελευταίας ἐνταῦθα βαθμίδος τῆς κλίμακος ἀποτελουμένης κατὰ μὲν τὸ ἥμισυ ἐκ μαρμάρου, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐκ ξύλου. Κατελθὼν δὲ τις εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην βαθμίδα δὲν δύναται νῦν νὰ καταβῆ εἰς τὴν δίοδον, ἔνθα σώζεται παρεμφερῆς τὴν κατασκευὴν κλιμαξ ἐκ πέντε βαθμίδων (πίν. 1, π'), διότι μεταξὺ τῶν δύο τούτων κλιμάκων (μεταξὺ δηλ. τῆς κατωτάτης βαθμίδος τῆς ἄνω καὶ τῆς ἀνωτάτης τῆς κάτω κλίμακος) ὑπάρχει κενὸν 6 1/2 μέτρων ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἀποτόμως κεκομμένου καθέτως βράχου τοῦ ἀποτελοῦντος ἀμφοτέρας τὰς παρειάς, τὴν τε πρὸς νότον καὶ τὴν πρὸς βορρᾶν, τῆς ὑπογείου δίοδου. Τὸν κενὸν τοῦτον χώρον θὰ κατήρχετο τις, ὡς φαίνεται, διὰ ξυλίνης κρεμαστῆς κλίμακος. Οὕτως εἶχεν ἢ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κάθοδος κατὰ τοὺς φραγκικοὺς ἢ τουρκικοὺς, ὡς εἶπομεν, χρόνους.

Κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὅμως ἐλληνικοὺς χρόνους ἢ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ βράχῳ χάσματος (ἐν ᾧ σώζεται νῦν ἢ μνημονευθεῖσα φραγκικὴ ἢ τουρκικὴ κλιμαξ) κάθοδος θὰ ἐγίνετο διὰ κλίμακος ἀποτελουμένης, ὡς φαίνεται, ἐκ ξυλίνων βαθμίδων ἐρειδομένων ἐκατέρωθεν ἐπὶ τοῦ βράχου. Τοῦτο συμπεραίνω ἐκ σωζομένων νῦν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς παρειαῖς τοῦ βράχου κλιμακῶν βαινόντων λαξευμάτων, ἐφ' ὧν θὰ ἐστηρίζετο κινητὸν τι πρᾶγμα, ὡς φαίνεται, (τὸ ὅπισθεν σχεδίασμα δεικνύει τὴν μορφήν καὶ διάθεσιν τῶν λαξευμάτων τούτων). Ἐβαινε δ' αὕτη ἢ ἐκ κινητῶν ξυλίνων βαθμίδων ἀποτελουμένη κλιμαξ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ βράχῳ χάσματος πρὸς δυσμὰς, ἀκολούθως δ' ἔκαμπτε πρὸς ἀνατολὰς καθήκουσα μέχρι τοῦ σπηλαίου Σ, δηλ. μέχρι τοῦ ὑποτιθεμένου ἱεροῦ τῆς Ἀγραύλου (τὸ ὅπισθεν σχεδίασμα δεικνύει τὴν διεύθυνσιν ταύτην τῆς κλίμακος). Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν καμπὴν τῆς κλίμακος ἢ μετάβασις ἀπὸ τῶν ἄνω εἰς τὰς κάτω ξυλίνας βαθμίδας

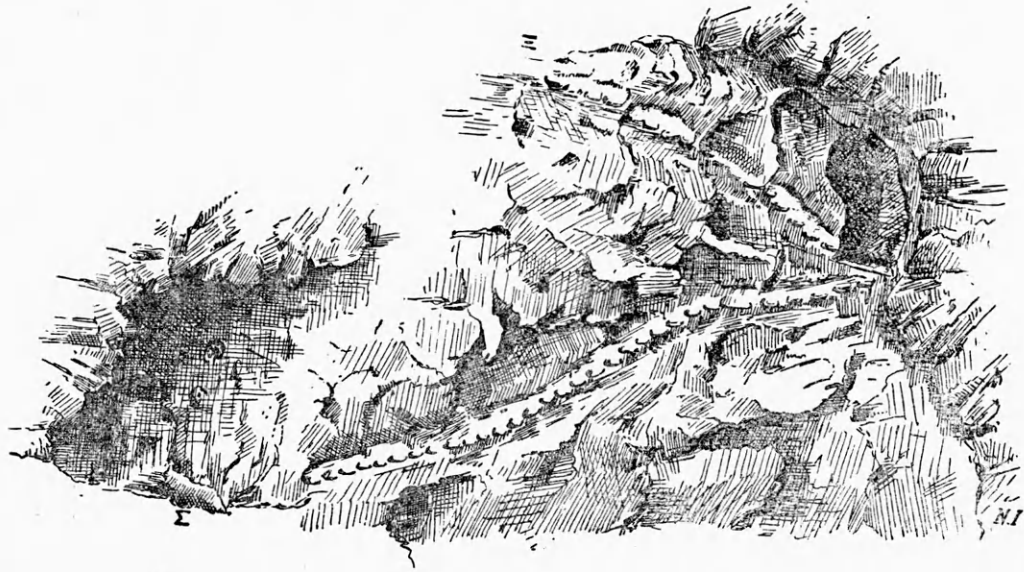
¹ Ἴδε κυρίως Bötticher: Bericht über die Untersuchungen auf der Acropolis, σ. 220. Beulé: l'Acropole d'Athènes, I, σ. 157. Wachsmuth: Die Stadt Athen, I, σ. 219, κτλ. Σημειωτέον ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο κεῖται ἀκριβῶς ὑπὲρ τὴν γνωστὴν κατασκευασμένην ἐκκλησίαν τῶν Σεραφεῖμ.

² Πάντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατελθόντες εἰς τὴν ἐν τῷ βράχῳ δίοδον ταύτην δὲν ἐδύναντο νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ κατ' αὐτήν, διότι τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς μείζον μέρος αὐτῆς ἦτο ὅλως πλήρες χωμάτων, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς μέρος, ὅπου τὸ ὑποτιθέμενον Ἀγραύλιον, ἦτο κεκλεισμένον διὰ τοῦ μνημονευθέντος νεωτέρου τείχους.

³ Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος τουρκικὴ ἐπιγραφή δὲν ἦτο ὀρατὴ, διότι ἦτο ἐντὸς τοῦ τείχους ἐντετειχισμένη. Ἐκ τούτου δηλοῦται ὅτι εἶχε ἐντετειχισθῆ αὕτη ὡς ἄχρηστον ὕλικόν. Ἡ κατασκευὴ δὲ τοῦ τείχους τούτου εἶχε σκοπὸν τὴν ἄμυναν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, διότι ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἐδύνατο ὁ ἐχθρὸς νὰ ἀνέλθῃ διὰ τῆς ὑπογείου ἐν τῷ βράχῳ δίοδου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ ἑτέρα στενὴ εἴσοδος τῆς δίοδου, ἢ πρὸς δυσμὰς (πίν. 1, π) δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ κλεισθῆ διὰ τείχους, διότι αὕτη ἦτο ἀόρατος, ἄτε κεκαλυμμένη ὑπὸ χωμάτων.

εγίνετο διὰ μιᾶς βαθμιῆδος λελαξευμένης ἐν τῇ ἐτέρα τῶν παρειῶν τοῦ βράχου, τῇ πρὸς βορρᾶν, (τὴν

βαθμιῶδα ταύτην διακρίνει τις ἐν τῷδε τῷ σχεδιάσματι)².

Τὴν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως διὰ ξυλίνων βαθμιῶδων περὶ ἧς ὁ λόγος κάθοδον εἰς τὴν ἐν τῷ βράχῳ ὑπόγειον δίοδον δυνάμεθα νὰ σχετίσωμεν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Πausaniou (I, 27, 4) παραδιδόμενα περὶ τῆς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ἐν καιρῷ νυκτὸς καθόδου τῶν Ἀρρηφόρων ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὴν κάτω πόλιν. Ἐπίσης δυνάμεθα νὰ σχετίσωμεν αὐτὴν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VIII, 53) παραδιδόμενα περὶ τῆς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀναβάσεως τῶν Περσῶν. Περὶ τῶν ζητημάτων ὁμοίως τούτων καὶ περὶ τοῦ σχετικοῦ ζητήματος, περὶ τοῦ ἂν τὸ σπήλαιον Σ εἶνε ὄντως τὸ ἱερὸν τῆς Ἀγραύλου, δὲν εἶνε συνετὸν νὰ πραγματευθῇ τις ἀπὸ τοῦδε, ἀφ' οὗ αἱ ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαί, αἵτινες εἶνε δυνατὸν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων, δὲν ἐπερατώθησαν εἰσέτι¹. Μόνον σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἂν τὸ σπήλαιον Σ εἶνε τὸ Ἀγραύλιον ἀναφέρω ἀπὸ τοῦδε τὰ ἐξῆς πορίσματα τῆς ἀνασκαφῆς, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι τοῦτο ἐχρησίμευεν ὄντως πρὸς λατρείαν.

Ἐν τῷ σπηλαίῳ δηλ. τούτῳ ὑπάρχει ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένη κόγχη, ἣτις ἐχρησίμευε πρὸς

ὑποδοχὴν ἀναθήματος. Ἐν τοῖς χώμασι δὲ τοῖς ἀποτελοῦσι τὸ δάπεδον αὐτοῦ εὐρέθη μαρμαρίνον τετραγωνικὸν βάθρον ἀγάλματος ἔχον κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν κοιλότητα πρὸς ὑποδοχὴν τῆς πλίνθου τοῦ ἀγάλματος, ὃ κατὰ τὰς διαστάσεις τοῦ βάθρου καὶ τῆς κοιλότητος θὰ εἶχε μέγεθος ἡμισυ περίπου τοῦ φυσικοῦ. Ἐν τοῖς αὐτοῖς χώμασιν εὐρέθησαν, εἰς κατώτερον βάθος, τεμάχια τινα μελανομόρφων ἀγγείων, τεμάχια χαλκοῦ λέβητος, ἀκέφαλον πήλινον εἰδῶλιον γυναικείας καθημένης μορφῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ πράγματα, ἅπαντα εὐρήματα τῶν προπερσικῶν χρόνων.

Τοῖς εἰρημένοις προσθετέον ὅτι βορειοανατολικῶς τοῦ σπηλαίου τούτου ἐκτείνεται ἰκανῶς ἐπίπεδόν τι δάπεδον (πίν. 1, τ). Ἄν δ' ἀπὸ τινος μέρους τοῦ δαπέδου τούτου ὑπῆρχεν ἐπικλινὲς ἐπίπεδον ἄγον εἰς τὴν κάτω πόλιν, δὲν δύναται τις ἀπὸ τοῦδε νὰ διακρίνη. Περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ζητημάτων θέλομεν πραγματευθῇ ὅταν κατορθωθῇ νὰ συνταχθῇ πλήρες τοπογραφικὸν σχέδιον τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1897

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

¹ Τοῦτο ρητέον περὶ τῶν σχετικῶν ζητημάτων περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀνακείου καὶ τῆς τοῦ Θησείου, ὅπερ (ἰδίως κατὰ τὰ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τοῦ Ἀριστοτέλους, XV, 4) ἐκεῖ πλησίον ἔκειτο.

² Σημειωτέον ὅτι τὸ ὑπ' ὄψιν πρόχειρον σχέδιον σκοπεῖ ἀπλῶς νὰ παράσχη τῷ ἀναγνώστῃ ἑννοίαν τινα τῆς διευθύνσεως τῆς κλίμακος τὰ λαξεύματα δὲν σώζονται ἅπαντα, ὡς εἶνε δεδηλωμένα ἐν αὐτῷ.

(Θ)[εοί].
 'Ε.....(-θ)ωνος 'Ελευσίνιος
 [εἶπεν· ἐπειδ(ῆ) ὁ ἱεροφ(ά)ντης 'Ιερ-
 ο[κ](λ)[εἶδης.....-]έ[ου]ς Π(α)ιανι(ε-)
 5 ὺς (ά)[ν]ήρ άγχθός [έστιν] περί τόν δ-
 [ῆ]μο[ν τ]όν 'Ελευ[σινίων κ]α[ί] λέγ[ω]ν
 [κ]αί [ποιών] ὁ, [τ]ι [δύ]ν[ατα]. [ά]γ[α](θ)όν
 [έν τῶ]ι ἔμπρ-
 ο[σ](θ)[εν χ](ρ)ό[νωι, δεδ]ό[χ]θ[α]ι 'Ελευσι-
 10 [νί]ο[ις]
 - - - - -
 - - - - -
 - - - - -
 15 - - - - -
 [ἐπαι]νέσαι τ]ό[ν] ἱερ[ο-]
 [φάντην 'Ιεροκλειδ]ην
 [καί στεφα]ν[ῶσα]ι
 [χρυσάι στεφάνωι] (άπ)ὸ ΠΗ δρ[α-]
 20 [χμῶν εὐνοίας ἔνεκ]α [τ]ῆς περ-
 [ι αὐτοῖς καί φιλοτιμί]ας τῆς
 - - - - -
 - - - - -
 25 - - - - -
 - - - - -
 - - - - -
 [αὐτῶι κα]ί ἐκγόνοις [ά]τέ-
 30 [λειαν; - - - τῶ]ν δημοτῶν.
 [Γράψαι δέ τὸ τὸ ψήφισμα τ]όδε τὸν δῆμ(α)-
 [ρχον ἐν στήλῃ λιθίν]ῃ κ(α)ί σ(τ)ῆσ(α)[ί]
 [έν τῇ ἀγορᾷ τῇ 'Ελευ]σινίων.

Στ. 1. Τὸ Ο δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ γράμματα τοῦ ἐπομένου στίχου. Μετ' αὐτὸ ὁ λίθος εἶνε ἐφθαρμένος, ἔπειτα δὲ οὐδὲν ἔχνος γραμμάτων φαίνεται.

Στ. 2 ἐν τέλει χῶρος ἐνός γράμματος κενός.

Στ. 3. Ἡ ἀνάγνωσις ὁ ἱεροφάντης 'Ιερ- φαίνεται βεβαία, καίτοι Ι Ε καὶ Φ εἶνε λίαν ἀμυδρὰ καὶ δυσδιάγνωστα. Συνεπλήρωσα 'Ιεροκλειδῆος καὶ ὄχι 'Ιεροκλῆος, ἵνα μὴ ὑπολειφθῶσιν ὑπὲρ τὸ προσῆκον πολλαὶ θέσεις γραμμάτων διὰ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός.

Στ. 10. Τὰ γράμματα ΛΥΝΦΙΞ εἶνε ἀμυδρότατα, ἀλλ' ὅμως μοὶ φαίνεται ὅτι ἀναγινώσκονται ἀσφαλῶς.

Στ. 11. Ἴσως δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ τὸ ὄνομα [Δη]μο[σ]θ[έ]νης].

Στ. 30 ἐν τέλει κενός χῶρος. Τούτου ἕνεκα συνεπλήρωσα ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ γράψαι (πρβ. CIA. I, 31, A. 17. CIA IV, 2, ἀριθ. 318^c τεμάχ. d στ. 21), ἐπειδὴ ὁ ὑπολειπόμενος χῶρος δὲν ἀρκεῖ διὰ τὸ ἀναγράψαι.

Στ. 33 ἐν τέλει ἄγραφος χῶρος.

Ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ἐν τῷ στεφάνῳ θὰ ἔκειτο: Ἄ δῆμος ὁ 'Ελευσινίων τὸν ἱεροφάντην 'Ιεροκλείδην - - εὐς Παιανιέα].

2. Τεμάχιον ταπεινῆς βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπῆς πρὸς ἀριστεράν, κατὰ δὲ τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν καὶ ἄνωθεν, ἔνθα δύναται νὰ ἠφανίσθη εἰς στίχος. Ὀλικὸν ὕψος 0,23, πλάτος 0,15, πάχος 0,16. Τὰ γράμματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος· μέγεθος αὐτῶν ἐν μὲν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις 0,02, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 0,012-0,013. Ἐν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα γράμματα πρὸς δεξιὰν τῶν σφζομένων, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν μόνον ἐν τῷ στ. 3 δύναται νὰ λείπη ἔν, διότι ἐν τοῖς ἄλλοις ὁ μετὰ τὰ γράμματα χῶρος πρὸς δεξιὰν εἶνε ἄγραφος. Ἀριθ. καταλ. 114.

Ο
 Σ
 ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝΤ
 ΤΟΣΑΡΑΣΙΝ
 ΤΛΠΑΙ // // Α
 ΠΟΛΙΣ

δικαιοσύνην τ[ῆ-]
 [ν περὶ ;] - - -τος ἄσασιν
 -τα π[ά]ν[τ]α (;)
 [ῆ] πόλις.

Στ. 5. Ἐν ἀρχῇ λείψανον ὡσεὶ Α. Ὡς ἐκ τοῦ ἀκανονίστου τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπ' ἀλλήλων δὲν δύναται νὰ ῥηθῆ ἀσφαλῶς ἂν ἡ κατόπιον τοῦ ΠΑ κεραία εἶνε Ι ἢ ἀνήκει εἰς Ν.

3. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπῆς κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Πλάτος 0,17,

ύψος 0,13, πάχος 0,08. Γράμματα μετά ὀλίγον ἐξωγκωμένων τῶν κεραίων κατὰ τὰ ἄκρα, στοιχηδὸν διατεταγμένα· τὸ Ν ἰσοσκελές, τὸ Ε ἔχει ἰσομήκεις τὰς πλαγίας γραμμάς, ε συμπεπιεσμένον. Μέγεθος αὐτῶν 0,012 Ἀριθ. καταλ. 314.

				Λ	Λ	Ε	Υ	Ξ
	Ε	Ο	Ι	Ν	Ξ	Τ	Ε	Φ
Υ	Κ	Α	Ι	Τ	Η	Ξ	Β	Ο
Ω	Ν	Τ	Ω	Ν	Τ	Η	Ξ	
Υ	Κ	Λ	Ε	Ο	Ξ	/		

(Ὁ δεῖνα) Ἐλευσ-

[ίνιος ἀνέθηκεν τοῖν θ]εοῖν στεφ-

[ανωθεῖς ὑπὸ τοῦ δήμου] καὶ τῆς βο-

[υλῆς καὶ τῶν πρυτάνε]ων τῶν τῆς [Α-]

[ιγνίδος (ἢ Οἰνιίδος) φυλῆς ἐπὶ Φιλ]οκλέο(υ)ς ἄ[ρχοντος].

4. Τεμάχιον σηκομόρφου στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἑλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Πλάτος 0,15, ὕψος 0,17. Ἡ ἐπιγραφή κεῖται ἐπὶ τοῦ θριγχοῦ, ὑποκάτω δὲ πιθανῶς ὑπῆρχε γραπτὴ τις εἰκὼν· τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῶν ἀκολουθῶν ὑπ' ἀριθ. 5-6. Τὰ γράμματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὸν Δ' αἰῶνα, μέγεθος αὐτῶν 0,008· τὸ Ν εἶνε ἀνισοσκελές, τὸ Ω ἀνοικτόν. Ἀριθ. καταλ. 69.

ΠΑΝΤΗΝΩΡ

Παντήνωρ [ἀνέθηκεν].

5. Τεμάχιον στήλης ὁμοίας τῆ προηγουμένη ἑλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Πλάτ. 0,26, ὕψος 0,21, πάχος κατὰ τὴν παραστάδα 0,07. Τὰ γράμματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς χρόνους ὀλίγον τι νεωτέρους τῆς προηγουμένης¹, εἶνε δὲ γεγραμμένα λίαν ἀμελῶς καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ὅλως αὐτοσχεδίως. Ἀριθ. καταλόγ. 455.

ΑΙΗΜΩΝ-ΑΝΕΘΗΝΕΝ

-ήμων ἀνέθη(κ)εν.

Τὸ ἐν ἀρχῇ Α φαίνεται ἀσφαλὲς καίπερ λίαν βεβλαμμένον, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ γράμμα ἐφαρμόζον

¹ Πλανηθεῖς ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ὁμοιότητος τῆς στήλης πρὸς ἄλλας ἐκ βωμαϊκῶν χρόνων προερχομένας καὶ μὴ παρατηρήσας μετὰ ἰκανῆς προσοχῆς τὰ γράμματα. κατέγραψα ἐν τῷ καταλόγῳ ἐσφαλμένως ταύτην τὴν στήλην καὶ τὴν ἀκολουθῶν εἰς τὰς τῶν βωμαϊκῶν χρόνων ἐπιγραφάς.

καὶ λίαν δυσδιάγνωστον, φαινόμενον ὡς Φ ἢ Τ. Τὸ τρίτον ἀπὸ τοῦ τέλους Ν κεῖται ἡμαρτημένως ἀντὶ Κ.

6. Τεμάχιον ὁμοίας σηκομόρφου στήλης ἑλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Πλάτος 0,29, ὕψος τοῦ θριγχοῦ 0,08, πάχος κατὰ τὴν παραστάδα 0,11. Γράμματα τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων· μέγεθος αὐτῶν 0,14. Ἀριθ. καταλ. 454.

ΙΡΑΞΑΝΕΘΗΚΕΝ

-ίραξ ἀνέθηκεν.

7. Τεμάχιον στήλης ἐκ γλαυκοφαίου μαρμάρου ἑλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν, ἐν δὲ τῇ ἐπιγεγραμμένη πλευρᾷ ἐφαρμόζον καὶ πρὸς δεξιάν, ὥστε ἐκ πάντων τῶν στίχων δύνανται νὰ ἐλλείπωσιν ἐν ἡ δύο γράμματα, ἕκ τινων δὲ καὶ πλείονα. Ὑψος 0,23, πλάτ. 0,15, πάχ. 0,065. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή φαίνεται ἀνήκουσα εἰς τὸ τέλος τοῦ Δ' ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος· τὸ Ε ἔχει ἰσομεγέθεις τὰς κεραίας, τὸ Ν ἰσοσκελές, τὸ Ξ συμπεπιεσμένον, τὸ Ο καὶ τὸ Ω μικρότερα τῶν ἄλλων γραμμάτων. Μέγεθος τῶν γραμμάτων 0,006, διάταξις στοιχηδόν, χάραξις ἀμελής. Ἀριθ. καταλ. 336.

	Α	Τ	Α	Ι	Ε	Λ	Ε	/
	Ο	Ι	Ν	Ι	Ι	Λ	.	Ν
	Λ	Ν	Σ	Ι	Γ	Ε	Ν	
	Σ	Κ	Τ	Η	.	Ι		
5		Ν	Η	Μ	Ν	Λ		
	Λ	Ο	Σ	Κ	Α	Λ	/	
		Σ	Σ	Ι	Ε	Τ	Ι	
		Ο	Ι	Σ	Ε	Ρ	Ι	
		Τ	Ι	Α	Ε	Ι	Σ	
10		Ι	Λ	Υ	Σ	Ι	Ν	
		Ρ	Ο	Ξ	Ε	Ν		
		Λ	Ρ	Ν	Ι	Ρ		
		Μ	Λ	Χ	Ν	Ι		

Στ. 2. Ἐκ τῶν Ι Ι τὸ πρῶτον εἶνε ἐφαρμόζον δυνάμενον νὰ εἶνε καὶ Φ, τὸ δ' ἐν τέλει Ν φαίνεται βέβαιον.

Στ. 7. Τὸ τρίτον γράμμα εἶνε ἐφαρμόζον δυνάμενον νὰ εἶνε καὶ Φ, ὡς τὸ ἐν στ. 2. Τὸ δ' ἐν

τέλει τοῦ στίχου τούτου ἐφθαρμένον γράμμα φαίνεται ὡς Τῆ Ι' Ε δὲν δύναται νὰ εἶνε.

Στ. 9 Ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἔνθα εἶνε γεγραμμένον τὸ ἐν τέλει ἐφθαρμένον ξ, ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ λιθοξόου καὶ Ι, πλανηθέντος ἐκ τοῦ προηγουμένου γράμματος.

Στ. 11. Ἐκ τοῦ κατόπιν τοῦ Ξ ὑπάρχοντος Ε αἱ πλάγια κεραταὶ εἶνε λίαν δυσδιάκριτοι.

Στ. 12. Τὸ ὄνομα Ἄρχιππος ἀπαντᾷ ἐν CIA II 944 κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Chandler, διορθοῦται δὲ εἰς Ἄρχιππος.

[Τάδε παρέδσαν οἱ ἐπιστ]άται Ἐλε[υσι]-
[νόθεν καὶ ταμίαι τοῖν θε]οῖν (Φ)ιλ[ω]ν-
(Σ)ωσιγέν-
-ς Κτη[σ]ι-
5 [Μ]νήμων(;) Ἄ-
[- λ]ος Καλ(λ)-
[οῖ]ς - - -
[ἐγραμμάτευεν, ἐπιστάταις τ]οῖς ἐπὶ
[τοῦ δεινός ἀρχοντος, τῷ δεινα Ἐσ]τιαεῖ, Σ-
10 [-ε]ῖ, Λυσίν[ω]
[Π]ροξέν[ω]
Ἄρνιπ[π]ω
-μάχω.

Αἱ συμπληρώσεις ἐγένοντο κατὰ τὰς ἐν CIA II add. 834^b καὶ CIA IV 2, ἀριθ. 767^b ἐπιγραφάς.

8. Μάρμαρον γλαυκόφαιον πανταχόθεν ἐλλίπες. Ὑψος 0,26, μέγιστον πλάτος 0,115, πάχος 0,16. Ὑπεράνω τοῦ πρώτου στίχου ὑπάρχει χωρὸς 0,04 ἄγραφος. Γράμματα μικρὰ ἀμελῶς κεχαραγμένα καὶ ἱκανῶς δυσανάγνωστα φαίνονται τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν. Τὰ μεταξὺ τῶν γραμμάτων διαστήματα συχνάκις εἶνε ἀσύμμετρα. Αἱ κεραταὶ τοῦ Α συνήθως δὲν ἐνοῦνται ἄνω εἰς γωνίαν, ἀλλὰ διίστανται πολὺ ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε ὁμοιάζει ἱκανῶς πρὸς τὸ Η. Ἀριθ. καταλ. 48.

5 ΤΟ . ΑΡΧ
ΤΟ Ι Σ . Ε
Σ Υ Π Α Ι
Λ Α Π Α Ι
Ε Ν Τ Ο Υ
Α Ρ Α Σ

Λ Α Χ Ο Υ Σ
Ν Ε Π Ι Μ Ε Λ Ι
Μ Ε Ι Ω Ν Ε Ι Σ Τ
10 Ι Τ Ω Ν Π Ρ Ο Σ Κ
Ε Μ Ο Υ Σ Τ Ο Γ
Η Θ Ε Ι Σ Ι Ν Ο Ρ Ο
Ν Α Ι Ε Π Α Ι Ν
Κ Α Ι Ε Υ Θ Ο Υ Ν
15 Λ Υ Ω Ν Τ Α
Ο Ν Ο Υ Ν
Τ Ω Ν
Ω Γ

[Ἐπι . . -]το[υ] ἄρχ[οντος]
[Ἐδοξεν Ἀθηναίων] τοῖς [τ]ε[ταγμένοις]
[καὶ τοῖς ὑπαί[θροις]

στ. 7 λαχουσ-
ν ἐπιμελ[ει]-
[τεταγ]μέ(ν)ων (;) εἰς τ[ᾶ φρούρια ; ;]
[πολ;]έμους
-ηθεῖσιν ὅπο-
[ἀποδιδό;]ναι, ἐπαιν[έσαι]
καὶ εὐθύ[νας δῶ]

9. Τεμάχιον σκληροῦ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλίπες. Πλάτ. 0,14, ὕψος 0,18, πάχ. 0,06. Γράμματα λεπτὰ καὶ ὄχι ἐπιμελῶς κεχαραγμένα, ἅτινα ἀρχῆθεν φαίνεται ὅτι ἔκειντο ἐν τὸς γραπτοῦ στεφάνου, διατεταγμένα δὲ στοιχηδὸν πλὴν τοῦ τελευταίου στίχου. Φαίνονται ἀνήκοντα εἰς μακεδονικοὺς χρόνους· μέγεθος αὐτῶν 0,006. Ἀριθ. καταλ. 378.

Ι Λ Η
Η Μ Ο Σ
Ν Ι Κ Η Τ Η Ν
Ν Ι Κ Η Τ Ο Υ
Π Ε Ρ Γ Α Σ Η Ο Ε Ι

[Ἡ βου]λῆ
[ὁ δ]ῆμος
Νικήτην
Νικήτου
Περγασῆθε(ν).

Πρὸς CIA II 550 καὶ Add. 1392^b.

10. Τεμάχιον μικρᾶς βάσεως ἀναθήματος ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου, ἑλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν. Ὑψος 0,077, πλάτ. 0,08, σφζόμενον πάχ. 0,08. Γράμματα μακεδονικῶν χρόνων· μέγεθος αὐτῶν 0,003. Ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ δὲν ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα πρὸς δεξιάν, τοῦ δὲ πρώτου τὸ πρὸς δεξιάν μέρος εἶνε λίαν ἐφθαρμένον. Ἄρ. καταλ. 329.

— Ι Ο Ε Ι Δ Η Σ Λ Ν Η <
 > Α Σ Ι Ε Υ Σ

[Μνησ](θ)είδης (Μ)νη[σ-
 [Π](ρ)ασιεύς.

11. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐχούσης ἀέτωμα ἄνωθεν, ἑλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Ὑψος 0,30, πλ. 0,21. Τὰ σωζόμενα ὀλίγα γράμματα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ γείσῳ τοῦ αετώματος, ἐκ δὲ τοῦ ὑποκάτω ψηφίσματος οὐδὲν γράμμα διακρίνεται ἔνεκα ἀποσαθρώσεως τοῦ μαρμάρου. Ἄριθ. καταλ. 82.

Υ . Ρ Χ Ο Ν Τ Ο

[Ἐπί - - ο]υ [ἄ]ρχοντο[ς]

12. Τεμάχιον στήλης ἐκ σκληροῦ λευκοφαίου μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὑψος 0,27, πλάτ. 0,22, πάχ. 0,11. Τὸ μέγιστον μέρος τῆς προσθίας ἐπιφανείας εἶνε ἄγραφον, τὰ δὲ σωζόμενα γράμματα ὑπάρχουσιν ἐν ὀλίγῳ χώρῳ παρὰ τὸ πρὸς δεξιάν ῥήγμα, ὥστε φαίνεται ὅτι ἀρχῆθεν ὑπῆρχον ἐντὸς γραπτοῦ στεφάνου. Τὸ τεμάχιον τοῦτο εἶνε μέρος τῆς στήλης τοῦ ὑπὲρ Δημαινέτου ψηφίσματος (CIA IV .2 ἀριθ. 619^b) ἀναπληροῦν τὸ ἐλλεῖπον μέρος αὐτῆς, φαίνεται δὲ καὶ ὅτι προσαρμόζεται πρὸς τὰ λοιπὰ τεμάχια αὐτῆς (στ. 54 ἐ.), ἐὰν ἀφαιρεθῇ ὁ νῦν προστεθειμένος εἰς τὸ ἐλλεῖπον μέρος αὐτῆς γύψος. Ἄριθ. καταλ. 230.

Α Θ Η
 Τ
 Λ Ε Υ Σ
 Ο Ρ Ο Ι
 Ε Ρ Μ Ο
 Ν Ε
 Τ Α

Ἄθη[να]ίων οἱ τε-
 τ[αχ]μένοι ἐν Ἐ-
 λευσ[ε]νι καὶ οἱ ὕπαι-
 θροι (Δ)ημαινέτου
 Ἐρμοκλέους Ἄθμο-
 νέ[α] στρατηγήσαν-
 τα (ἐ)φ' ἑαυτῶν τρίς.

13. Στήλη ἐκ λευκοῦ μαρμάρου συντετριμμένη εἰς πέντε τεμάχια συναρμύζοντα ἀλλήλοις, ἑλλιπὲς κάτωθεν. Ὑψος 0,40-0,60, πλ. 0,44, πάχ. 0,10. Γράμματα μετὰ ἐξωγκωμένων τῶν κεραιῶν κατὰ τὰ ἄκρα καὶ ἀποφύσεων σχεδὸν ὁμοίων πρὸς ἀκρέμονας, στοιχηδὸν διατεταγμένα, ἀλλ' ὄχι ἀπανταχοῦ· μέγεθος αὐτῶν 0,006. Τὰ γράμματα τοῦ ὑπὲρ Δημαινέτου ψηφίσματος (CIA IV, 2 ἀριθ. 619^b) φαίνονται ἀρχαιότερα. Ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια εἶνε λίαν σεσαθρωμένη καὶ ἀποτετριμμένη ἰδίως κάτω καὶ πρὸς ἀριστεράν, ὥστε τὰ γράμματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε λίαν ἐφθαρμένα καὶ δυσανάγνωστα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἀμφίβολα. Ἄριθ. καταλ. 34.

(Ἴδε τὴν ἐπιγραφὴν ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι).

Πλὴν τούτων διακρίνονται καὶ κατωτέρω ὀλίγα τινὰ γράμματα μεμονωμένα ἐξ εἴκοσι περίπου στίχων, ἔνθα ὁμοῦς ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια εἶνε ὀλοσχερῶς ἀποτετριμμένη καὶ ἐφθαρμένη, ὥστε οὐδεμία ἐλπίς ὑπάρχει νὰ ἀναγνωσθῇ τι. Διὰ τοῦτο ἐνόμισα περιττὸν νὰ ἀναγράψω αὐτὰ.

Στ. 4 ἐν τέλει. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ἐξῆχε ὡς ὀρθότατα ἀποκατέστησεν ὁ Köhler ἐν τῷ ὑπὲρ Δημαινέτου ψηφίσματι (στ. 4). Δυστυχῶς δὲν δύναται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἐκείνης νὰ ἀποκατασταθῇ καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ παρόντος στίχου, διότι τὸ ἐν ἐκείνῃ κείμενον *κεχειροτόνηκεν* οὔτε τὸν χῶρον πληροῖ ἀκριβῶς ἐνταῦθα, οὔτε πρὸς τὰ ἀναγνωσθέντα γράμματα συμβιβάζεται, ἐξ ὧν τὸ Α καὶ τὸ ε δὲν μοι φαίνονται ἀμφίβολα, καίπερ λίαν ἐφθαρμένα καὶ αὐτὰ καὶ δυσδιάγνωστα.

Στ. 8. Τὰ ἐν ἀρχῇ Ω Ν Η ἐφθαρμένα καὶ ἀμφίβολα. Τὸ μετ' αὐτὰ ε σαφές. Λίαν ἀμφίβολα εἶνε καὶ τὰ περαιτέρω γράμματα ΤΥ· ἐπὶ τοῦ Τ μάλιστα διακρίνεται στρογγύλλον τι ἴχνος ὡς Ο ἢ Θ, ὥστε δὲν εἶνε ἀδύνατον τὸ φαινόμενον νῦν ὡς Τ νὰ εἶνε τυχαία βλάβη τοῦ λίθου. Ἐν τοῖς ἐπομένοις τὸ κενὸν διάστημα ἐπιτρέπει τὴν συμπλήρωσιν ἐκ[διώ]κον-

Ε Ι

....ΕΝΑΘΗΝΑΙ... ΟΙΞΤΕΤΑΓΜΕ... ΚΑ.ΠΑ
 ..ΚΩΙ ΙΦΥΛ ΕΙΔΗΘΕΟΦΡΑΣΤΟΞΥΝΟ ΩΝΔΙΑΤΕ
 ΗΜΩΙ ΗΝΑΙΩΝΚΑΙΕΙΞΟΞΑΞΕΡ ΕΛΕΙΞ
 ΑΓ' ΧΞ ΛΩΣΚΑΙΕΝΔΟΞΩΞΑΥΤΞ ΗΧΕ
 5 ΜΟΝΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙ..ΥΜΝ.ΞΙΑΡΧΟΛΙΕΤΟΝΕΝ
 ΝΕΡΑΝΤΙ.ΙΛΟΥ..ΟΝΤΟ..ΑΤΕΚΑΤΑΤ.ΓΥ
 Ξ.ΤΑΚΤΩΞΚΑΙΑΚΟΛΟΥΟ..ΤΟΙΞΝΟ
 ΩΝΗΞΤ.ΗΝ..ΤΥ..ΕΚ...ΚΟΝΤΑΞΚΑ/.Δ.Λ
 ΕΙΡΤΟΛ.ΜΑΙΩΙΠΡΟΘΕΙ..Ο..ΤΟΙΞΑΤ
 10 ΟΙΞΤΩΝ...ΙΞΚ...Ν.ΤΙΜΟΥ...ΟΞ
 -ΟΥΔΗΜΟΥΠΡΟΛΙ...ΟΙΤΙΔΑΝ
 ΤΟΝΗΘ.ΙΞΔΕΚ/ΙΠΠΑΡΧ ΙΞΤΟΝ ΥΤΟΝΤ
 Γ\Ι ΤΟΥ/Ρ.ΟΝΤΟΞΕ ΛΗΟΗΤΟ ΟΙ.Ο
 ΝΤΟΞΙΠΡ.ΡΟ.Ω ΤΟΙ.ΟΡ
 15 ΥΛΕΜΕΝΟΥΟ ΕΝΔΕΚΑ Γ
 ΟΙΞ ΙΞΚ ΤΗΝ ΠΕ.ΕΞ ΟΙΞΕΞ
 ΟΥ ΤΑ ΤΑ.Ο ΛΕΙΠ ΑΘΑ
 ΙΔΟ Ι ΤΑΥΤΑΥ ΤΗ ΝΗΞΚΛΙΤΟ
 ΗΜΟΥΚΛΙΤΛ ΩΝΕΞΤΕΦ ΑΞΤΑΘΕ.Ξ.Ε
 20 ΡΑ ΡΙΤ.Ν.ΩΡΑΝ ΙΝΟ.ΕΙΞΤ
 ΤΟΝΤΟΝΕΡ ΛΛΛ ΤΟΞ ΞΤΕΤΩ
 Λ ΤΟ Ε ΠΟΡΗ
 ΩΙ Ο Ω Ε

[Θ]ε[ο]ί.

[Ἐδοξ]εν Ἀθηναί[ων τ]οῖς τεταγμέ[νοις Ἐλευσίνοι] κα[ὶ] Πα-
 [νά]κ[τ]ωι [κα]ὶ Φυλ[ῆ]· ἐπιειδῆ Θεόφραστος (ε)ὔνο[υς] ὧν διατε-
 [λεῖ τῶι δ]ήμωι [τῶι Ἀθ]ηναίων καὶ εἰ[ς] ὅσας ἐπ[ι]μ[ε]λεί[α]ς
 καλῶς καὶ ἐνδόξως αὐτ[ὰ]ς [ἐ](ξ)ῆχε

5 χειροτονηθεῖ[ς γ]υμν[α]σίαρχο[ς εἰ]ς τὸν ἐν[αυτ-]
 [ὸν τῶ]ν ἐπ' Ἀντιφ[ί]λου [ἄρ]χ[οντο]ς τ[ὰ] τε κατὰ τ[ὰ] γυμνάσια
 ἐ[ύ]τάκτως καὶ ἀκολούθ[ως] τοῖς νό[μοι]ς

[βασιλ]εῖ Πτολ[ε]μαίωι τοῖς ἀτ[ακτοῦ]σι κα-

10 [ί.....]οις τῶν [νεαν]ίσκων (;)

(τ)οῦ δήμου

[χειρο]τονηθεῖ[ς δὲ κ(α)]ὶ ἵππαρχ[ος εἰ]ς τὸν [ἐνια]υτὸν τ[ὸν]
 [ἐπι Μ](ενε)[κρά]του [ἄρ]χ[οντος ἐ]πεμ[ε]λήθη
 ἵππ[οδ]ρό[μ]ω

15 [κατεσκε]υ(α)σμένου ἐνδ(ε)κα

ταῦτα ὑ[πὲρ] τῆ[ς]

καὶ ταμειύων ἐστεφ[άνωται] κατ[ασταθε]ί[ς] [δ]ὲ

20 [σ](τ)ρ(α)[τηγός ἐ]πι τ[ῆ]ν [χ]ώραν [τὴν ἐπ' Ἐλευσ]ῖνο[ς] εἰς τ[ὸν ἐ-]
 [νιαυ]τὸν τὸν ἐπ[ὶ Κ]αλλ(α)[ίσχρου] (;) ἄρχον[τος τῆ]ς τε τῶ[ν φ-]
 [ρουρίων φυ]λακῆς.

τας, ἥτις ὁμως δυσκόλως δύναται νὰ φανῆ συμβιβαζομένη πρὸς τὸ ὄλον νόημα τοῦ ψηφίσματος.

Στ. 9. Μετὰ τὸ *Πτολ[ε]μαίω* τὰ γράμματα ΠΡ εἶνε ἀμφίβολα.

Στ. 13. Τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος συνεπλήρωσα κατὰ τὸν ἐν CIA II 859 κατάλογον ἀρχόντων, ἐν ᾧ ἀπαντῶσιν ὁ τε Ἀντίφιλος (στ. 53) καὶ ὁ Μενεκράτης (d. στ. 5). Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐρίσκεται ὑπὸ τὸν τύπον *Μενεκράτου* καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς (CIA II 1195 κ. ἄλλ.). Τὰ ἔτη τῶν ἀρχόντων τούτων μοι φαίνεται ὅτι πολὺ ἀνεβίβασεν ὁ v. Schoeffer ἐν Pauly-Wissowa Real-Enkyklopädie τόμ. 2, 589. Ὁ ἐν στ. 9 ἀναφερόμενος *Πτολεμαῖος* φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ *Φιλοπάτωρ*, ἴσως δὲ ἀναφέρεται ἐνταῦθα τὸ παρὸν ψηφίσμα εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἔτει 211 π.Χ. (Παυσ. I, 36, 4. Livius XXVII, 30).

14. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Τὸ μέγιστον σωζόμενον πλάτος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας εἶνε 0,15, τὸ μέγιστον δὲ ὕψος αὐτῆς 0,09, πάχος τοῦ λίθου 0,12. Τὰ γράμματα ἔχουσι μικρὰς ἀποφύσεις κατὰ τὰ ἄκρα ὁμοιοζούσας πρὸς ἀκρέμονας, φαίνονται δὲ ἀνήκοντα εἰς τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα· μέγεθος αὐτῶν περίπου 0,007. Ἀριθ. καταλ. 318.

Ν Ε Κ Α Ι
Ι Ε Ν Π Α Ν Α Ι
Λ Α Ι Α Ι Ι Ν Α Υ Τ Ο Ι Σ Ε Ι Ω
Ο Σ Ι Ν Π Ρ Ο Σ Τ Η Ν Φ Υ Λ Α
Λ Μ Π Α Ν Α Κ Τ Ω Ι Ψ Η Ν Α Ρ Χ Α
Ν Π Ε Ν Τ Ε Δ Ρ Α Χ Μ
Τ Ω Ν Τ Ε Τ

[εὐνοίας ἔ]νεκα (τ)[ῆς πρὸς τοὺς]
[τεταγμένους ἐν Ἐλευσίει κα]ἰ ἐν Πανά[κτω]
[ἀρ](χ)αίχ, ἐν αὐτοῖς εἰ β[ούλοιντο ;]
πρὸς τὴν φυλα[κὴν]
[τεταγμένοι](ς) ἐμ Πανάκτω τὴν ἀρχα[ίαν]
[ἐκ τῶν ιδίω]ν(;) πέντε δραχμ(ά)[ς]
τῶν τετ[αγμένων]

Στ. 1. Ἡ ἐν τέλει σωζομένη κεραία δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς Τ, ὅχι εἰς Κ.

Στ. 3. Τὸ ἐν τέλει λείψανον γράμματος φαίνεται ὡς ἀνήκον εἰς Β.

Στ. 4. Τὸ ἐν ἀρχῇ Ο φαίνεται βέβαιον.

Στ. 6. Τὸ ἐν τέλει σωζόμενον ἴχνος γωνιώδους γράμματος μοι φαίνεται βέβαιον.

15. Τεμάχιον ἐπικράνου (στήλης τινός, ὡς φαίνεται) ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπές πρὸς ἀριστεράν. Πλάτος 0,28, ὕψος 0,16, πάχος 0,06. Ἐπιφάνεια λίαν ἀποτετριμμένη ἰδίως πρὸς ἀριστεράν, ἐνθα φαίνεται ὅτι ἠφανίσθησαν πολλὰ γράμματα. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Π ἡ ἐπιγραφή φαίνεται τῶν τελευταίων μακεδονικῶν χρόνων. Τὸ Α ἔχει τεθλασμένην τὴν μέσην γραμμὴν· τὸ φῖ ἔχει πλήρεις κύκλους ἐκατέροθεν. Μέγεθος γραμμῶν 0,008. Ἀρ. καταλ. 342.

Ο Υ Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ο Υ Φ Λ Υ Ε Ω Σ
Χ Η
Ν Ο Τ Ο Υ Π Ρ Ο Τ Ο Σ Δ Ε Ξ
Ε
Ω ἰ

-ου Ἀλεξάνδρου Φλυέως

στ. 3 -νοτου. Πρ(ῶ)τος Δεξ . . .

Στ. 1. Τὸ ἐν ἀρχῇ Υ εἶνε ἀμφίβολον, φαίνεται ὁμως ὅτι δὲν δύναται νὰ ἔκειτο Σ Μετὰ δὲ τὸ *Φλυέως* δὲν ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα.

Στ. 2. Πρὸς ἀριστεράν τοῦ Χ δὲν ὑπάρχουσι ἄλλα γράμματα, πρὸς δεξιὰν δὲ κατόπιν τοῦ λίαν ἐφθαρμένου καὶ ὄχι βεβαίου Η δύναται νὰ ἀπωλέσθησαν τὸ πολὺ τρία γράμματα. Ταῦτα φαίνεται ὅτι εἶνε ἀριθμητικὰ σημεῖα.

Στ. 3. Τὸ Ν λίαν ἐφθαρμένον καὶ δυσδιάγνωστον.

Ἡ ἐπιγραφή ἴσως εἶνε ἀναγραφή νικῶν ἐν ἀγῶσιν.

16. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπές κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Ὑψος 0,15, πλ. 0,09, πάχ. 0,07. Ἐν τῇ ἐπιγεγραμμένη πλευρᾷ εἶνε ἀποκεκρουσμένη ἄνωθεν ἡ ἐπικρανίτις, εἰς ἠν ἄπέληγεν ἡ στήλη, ἀλλ' ὁ πρῶτος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ὑπέστη βλάβην ἐκ τούτου. Γράμματα ἀνισομεγέθη μετ' ἀκρεμόνων ἀνήκοντα εἰς τοὺς ἐσχά-

τους μακεδονικούς χρόνους, ως φαίνεται. Μέγεθος αὐτῶν περίπου 0,006. Ἀριθ. καταλ. 423.

Δ Ο Ξ Ε Ν Α Ο Η Ν Α Ι Ω
Ν Υ Μ Ο Υ Ι Φ Ι Ξ Τ Ι Α Δ
Α Υ Τ Ο Ν Ο Δ Η Μ Ο Σ Ε
Κ Α Τ Α Σ Τ Α Ο Ε Ι Σ Φ Υ
Τ Ω Ν Ι Δ Ι Ω Ν Ο Υ
: Κ Ο

Στ. 2 ἐν ἀρχῇ μετὰ τὸ Ν, Υ ἀμφίβολον δυνάμενον νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ὡς Ι.

Στ. 4. Φ λίαν ἐφθαρμένον καὶ ὄχι βέβαιον.

[Ἐ]δοξεν Ἀθηναίω[ν τοῖς τεταγμένοις Ἐλευσίνοι καὶ ἐν Πανάκτω καὶ ἐπὶ Φυλῇ· ἐπειδὴ ὁ δεῖνα --ω-] νύμου Ἰφιστιάδ[ης ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι περὶ --- καὶ εἰς ὄσας ἐπιμελείας]

αὐτὸν ὁ δῆμος [χειροτόνησεν]
κατασταθεὶς φύ[λαρχος] ἐκ]
τῶν ἰδίων οὐ[δὲν ἐλλείπων σπουδῆς πρὸς τὴν πόλιν]

17. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἐκ βάσεως τινος ἀποκεκομμένον πιθανῶς, ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Πλάτος 0,15, ὕψ. 0,10, πάχ. 0,08. Γράμματα μεγάλα μετ' ἀκρεμόνων, οἷα τὰ ἐν ὁμοίαις βάσεσι τῶν ὑστέρων χρόνων τῆς ἀρχαιότητος συνήθη. Ἀριθ. καταλ. 401.

Ο Δ Η
Χ Α Ρ Μ
- Α Λ

Στ. 3. Τὸ τελευταῖον γράμμα δύναται νὰ εἶνε καὶ Δ.

Ὁ δῆ[μος]
(τὸν δεῖνα) Χαρμ[ίδου]
(-ε)α (Δ)[ήμητρι καὶ Κόρη;]

* Ἄν ὑποτεθῇ ὅτι εὐστόχως ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα Χαρμίδης, ἴσως εἶνε ὁ ἐκ τοῦ Ψευδοπλουτάρχου (Βίος τῶν Δέκα ῥητ. 842) γνωστός πάππος τοῦ ἐξηγητοῦ Μηδείου. Τὸ ὄνομα συνεπλήρωσα κατὰ γενικὴν, ἐπειδὴ τὸ εὐθὺς ὑπεράνω τοῦ ὀνόματος τούτου κείμενον ὁ δῆμος, ὅπερ ἀναμφιβόλως ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τῆς βάσεως, δηλοῖ ὅτι ἐν στ. 2 ὑπῆρχε καὶ ἄλλο ὄνομα πρὸς ἀριστεράν.

18. Βάσις τετράπλευρος ἐκ μέλανος λίθου ἐλλιπῆς πρὸς δεξιάν. Ὑψος 0,22, πλάτος 0,19, σωζόμενον πάχος 0,20. Γράμματα μετ' ἀκρεμόνων ἐντὸς ὀριζοντίων γραμμῶν κεχαραγμένα. Μέγεθος αὐτῶν 0,017. Ἀριθ. καταλ. 149.

Λ Α Μ Ι Δ Ι
Θ Υ Γ Α Τ Ε
Λ Α Δ Α Μ Ε Ι
Θ Υ Γ Α Τ Η Ρ
Δ Η Μ Η Τ Ρ

Λαμίδι[ον τοῦ δεῖνος]
θυγατέ[ρα ἢ μήτηρ]
Λαδάμει[α Μηδείου]
θυγάτηρ [μυηθεῖσαν ἀφ' ἐστίας]
Δήμητρ[ι καὶ Κόρη]

Τὰ ὀνόματα τῶν ἐπισήμων τούτων γυναικῶν εἶνε ἀναγεγραμμένα καὶ ἐν τοῖς θρόνοις τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου καὶ ἄλλοθεν δὲ γνωστά. Πρβλ. CIA III 341, 344 καὶ 343 (ἔθεν καὶ ἡ συμπλήρωσις τοῦ στ. 3).

19. Μάρμαρον λευκὸν ἐλλιπὲς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, ἢ δ' ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφή εἶνε ἐλλιπῆς καὶ πρὸς δεξιάν ἐν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις, κάτωθεν δὲ ἀκεραία. Πλάτος 0,30, μέγιστον ὕψος 0,20, πάχος 0,19. Ἀριθ. καταλ. 226.

Γ Ο Ν Ο Ι
Ο Ν Α Ρ Τ Ο Υ Π Λ Ι Ι
Τ Ο Υ Α Π Ο Λ Λ Ω Ν Ι Ο Υ Σ Φ Η Ι Ι Ι Υ

Στ. 2 [κατ']ὄναρ. Στ. 3 [ιεροφάρ]του (ἢ [ἐξηγη]τοῦ;) Ἀπολλωνίου Σφη[τιό]υ.

Στ. 2. Π λίαν ἐφθαρμένον καὶ ἀμφίβολον. Τὸ μετ' αὐτὸ γράμμα φαίνεται ὡς Α ἢ Λ.

Στ. 3. ΦΗ βέβαια. Τὸ ἐν τέλει Υ λίαν ἐφθαρμένον, ἀλλ' ὡς μοι φαίνεται, ἀσφαλές· πρὸ αὐτοῦ δύναται νὰ ὑπῆρχεν Ο μικρότερον τῶν ἄλλων γραμμάτων κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἴχνος τι αὐτοῦ δὲν ὑπελείφθη. Αἱ προτεινόμεναι συμπληρώσεις [ιεροφάρ]του καὶ [ἐξηγη]τοῦ εἶνε ἐξ ἴσου πιθαναί, καίπερ ὄχι ἔλως βέβαιαι. Τὴν συμπλήρωσιν τοῦ

Φιλίου ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 σελ. 109 ἀρ. 31, καθ' ἣν ὁ ἐξηγητὴς Ἀπολλώνιος ἦτο Ἀχαρνεὺς (ἀποδεκτὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Toepffer, Att. Ge-neal. σελ. 32 ἐξ.) νομίζω ὅλως ἀβεβαίαν.

20. Τεμάχιον πανταχόθεν ἐλλιπὲς ἐκ παχείας στήλης λευκοῦ μαρμάρου ἐχούσης ἄνωθεν ἐπίκρανον, οὗ σφύζεται μέρος, ὥστε εἶνε φανερόν ὅτι οὐδεὶς στίχος ἐλλείπει ἄνωθεν, ἐκτὸς ἂν τις ἦτο ἐγκεχαραγμένος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐπικράνου. Ὑψος 0,48, πλάτος περίπου 0,14, πάχος 0,18. Ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια εἶνε ἐνιαχοῦ ἀποκεκρουσμένη, τὰ δὲ ὄχι πολὺ μεγάλα οὐδὲ βαθέως κεχαραγμένα γράμματα ἐφαρμένα. Αἱ ἐν στ. 2 καὶ 6 φθοραὶ γραμμάτων φαίνονται ὡς γενομέναι ἐπίτηδες, καίτοι δὲν ἐξηλείφθη δι' αὐτῶν πᾶν ἶχνος. Οἱ πέντε τελευταῖοι στίχοι χωρίζονται ἀπὸ τῶν προηγουμένων διὰ κενοῦ διαστήματος, ὥστε ἴσως προσετέθησαν κατόπιν (Πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1883 σελ. 79). Οὗτοι φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐμμέτρως συντεταγμένοι, ἐπεὶδὴ ἐν στ. 13 ὑπάρχει ἄγραφος χώρος πρὸς δεξιὰν δηλῶν ὅτι αὐτόθι ἔληγεν ἐξάμετρος στίχος. Ἀριθ. καταλ. 175.

Α Σ Κ Α Ι Κ Ο Ρ Η Ξ
 Ε Π Ι . . . ὲ
 Μ Ε Ν Ο Ι Α Ν Δ Ρ
 Ν Υ Π Α Ρ Χ Ο Ν
 5 ὲ ὲ Φ ὲ Τ Τ Ι Ο
 Ρ Ι Γ Ν Ω Τ Ο Υ Φ Υ
 Ν Φ Ε Ε Λ Ε Υ ὲ
 ὲ Η Ν Δ ὲ Ε Τ
 10 Ι Α Κ Τ Ο Ρ . ὲ
 Δ Ε Χ Θ Ε Ν

 ὲ Ν Α Κ Τ Ο Ρ Ο Υ
 Ρ Ο Χ Ο Ι Δ Ε Σ
 Γ Ε Κ Α Ι Ν Α Ι Α Ι Μ Ε
 15 Η Ν Τ Η Ν Ε Ν Τ Α Ι Σ
 Ε Ι Σ Α Ι Ο Ν

Στ. 2. Πλὴν τῶν σημειωθέντων βεβαίων ἰχνῶν γραμμάτων, ὑπάρχουσι μετὰ τὸ ΕΠΙ καὶ ἀμφίβολα ἶχνη ἐνὸς ἢ δύο γραμμάτων ὡσεὶ Λ ἢ ΙΛ. Ἡ ἀνάγνωσις ἐπὶ [αὐτοκράτορος δεῖνα] φαίνεται δυ-

νατὴ κατὰ τὰ ὑπάρχοντα ἶχνη, ἴσως δὲ καὶ πιθανή, ἐὰν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὴν ἐπίτηδες ἀπόσβεισιν τῶν γραμμάτων.

Στ. 3 ἐν τέλει μετὰ τὸ Ρ ὑπάρχει ἐλάχιστόν τι ἶχνος δυσκόλως δυνάμενον νὰ ἀνήκῃ εἰς Ε, πιθανώτατα δὲ εἶνε λείψανον Δ.

Στ. 5. Τὸ Φ λίαν ἐφαρμένον καὶ δυσδιάγνωστον.

Στ. 6. Ἡ μόνη σφζομένη κολοβὴ κεραία ἄδηλον εἰς τί γράμμα ἀνήκει.

Στ. 8. Κατόπιν τοῦ ΝΦΕ ἐλλείπουσιν ἐν ἡ δύο γράμματα. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ ἠκρωτηριασμένου Ν ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ λιθοξόου ἐκ παραδρομῆς καὶ ἄλλο γράμμα ὡσεὶ Λ. Ἐν τέλει δὲ μετὰ τὸ Υ διακρίνεται τὸ ἀκρότατον μέρος γωνίας ἢ κεραίας γράμματός τινος, ἦτοι Σ ἀναμφιβόλως.

Στ. 9. Τὸ ἐν τέλει Τ φαίνεται μᾶλλον ὅτι εἶνε κεκολωμένος Π.

Στ. 14. Τὸ ἐν ἀρχῇ Γ δύναται νὰ εἶνε καὶ Τ.

[Δήμητρος Ἐλευσινί]ας καὶ Κόρης

ἐπὶ - - -
 -μενοι ἀνδρ - -
 -ν ὑπαρχον-
 5 (-ς Σφη)ττιο-
 - - - -
 [ἀ]ριγνώτου φυ-
 - - - Ἐλευ[σιν]-
 (-τ)ήνδε ἐ(π-)
 10 [ἀν]ακτόρ[ο]υ
 δεχθεν

 (ἀ)νακτόρου
 [π]ροχοίδες
 -ε καιναὶ αἱ με-
 15 -ην τὴν ἐν ταῖς
 εἰς αἰ(ω)ν-

Ἡ ἐπιγραφή εἶνε φανερόν ὅτι ἀναφέρεται εἰς ἐπίσημόν τι πρόσωπον ἐκ τοῦ ἱερατείου τῆς Ἐλευσίνος, πιθανῶς δὲ εἰς τὸν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶντα Ἀπολλώνιον, ὡς ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τοῦ ἐν στ. 5 δημοτικοῦ Σφήτιος. Ἐκ τοῦ διασωθέντος μικροῦ μέρους τοῦ πρώτου στίχου εἰκάζω ὅτι ἡ παρούσα στήλη ἦτο ἀνάθημα ἱερείας τινὸς τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης.

21. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Πλάτ. 0,19, ὕψ. 0,15, πάχ. 0,05. Ἀριθ. καταλ. 394.

Ι Ψ ΙΙ ΙΙ
ΑΙΛ Ε Ο Ε
ΤΙΟΥΘΥΓΑ
ΩΡΑΣΙ
∨

Στ. 1. Τὸ ὑπεράνω τοῦ Λ λείψανον ὀρθῆς κεραίας ἀνήκει πιθανῶς εἰς Γ. Ἐὰν ὑποτεθῆ ὅτι ἦτο ἠνωμένον μετὰ τῆς ἀκολούθου κεραίας καὶ ἀπετέλει Π, τοῦτο θὰ ἦτο πολὺ πλατύ.

Στ. 5. Τὸ σωζόμενον λείψανον ἀνήκει εἰς Υ ἢ Χ.

(Ἡ δεῖνα)

Αἰλ(ίου) Σοσ[σιανοῦ Προσπαλ-]
τίου θυγά[τηρ]

Τὴν συμπλήρωσιν παρέλαβον ἐκ τῆς ἐν CIA III add. 1113^a ἐπιγραφῆς. Ἐν στ. 4 φαίνεται ὅτι ἔκειτο γυναικεῖόν τι ὄνομα λῆγον εἰς [-δ]ώρα.

22. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Μέγιστον πλάτος 0,40, ὕψ. 0,20. Ἐπιφάνεια ἐφθαρμένη ἐνιαχοῦ. Ἀριθ. καταλ. 229.

Α Ρ Α Δ Ι Α Β Ο Υ Λ Λ ,
Σ Α Υ Τ Ο Υ Κ Α Ι Ι
Ο Υ Λ Η Σ Κ Λ Ι Δ Ι
Ο Ρ Ν Σ Ι

Στ. 1. Ἐν ἀρχῇ Α ἢ Δ. Ἀμφότερα τὰ ΛΛ καίπερ ἐφθαρμένα φαίνονται βέβαια· τὸ μετ' αὐτὰ ἶχνος ἀμφίβολον. Ἀνάγνωσίν τινα ἀποδεκτὴν δὲν ἠδυνήθην νὰ εὔρω· τὸ ἐθνικὸν Ἀραδία (ἐκ τοῦ Ἀραδος) δὲν φαίνεται πολὺ πιθανόν ὅτι ἔκειτο ἐνταῦθα. Ἐν CIG 7070 φέρεται καὶ κύριον ὄνομα Ἀράδιος, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀμφίβολον.

Στ. 2. Ἐν τέλει πιθανῶς Μ· ὄχι ἀδύνατον καὶ Α ἢ Λ. Τὸ κατόπιν τοῦ Κ ἐφθαρμένον Λ εἶνε φανερόν ὅτι δὲν ἔχει ἐν τῷ μέσῳ γραμμὴν, ὥστε δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ ὡς Α μόνον ἐὰν ὑποτεθῆ ὅτι κατὰ παραδρομὴν παρέλειψε τὴν γραμμὴν ταύτην ὁ χαράκτης.

Στ. 3. Ἀμφίβολον εἶνε ἂν πρέπη νὰ ἀναγνωσθῆ

(β)ουλιῆς καὶ δ[ήμου] ἢ νὰ ὑποτεθῆ ὅτι τὰ σωζόμενα γράμματα εἶνε μέρος δύο κυρίων ὀνομάτων, τοῦ μὲν θηλυκοῦ οἶον Ἀριστοβούλη ἢ Κλεοβούλη τοῦ δὲ ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ Δήμου. Τὸ δεύτερον φαίνεται μοι πιθανώτερον.

Στ. 4. Ἀναγνωστέον τὸ δημοτικὸν Τριχορούσιος.

23. Τμήμα βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου συγκολληθὲν ἐκ δύο τεμαχίων μετὰ τὸρμων ποδῶν ἀγάλματος ἄνωθεν, κάτωθεν δὲ ἐλλίπης. Πλάτος 0,78, μέγιστον ὕψος 0,09, πάχος 0,45. Ἀριθ. καταλ. 310.

Ι Ε Ρ Ε Ι Α Δ Η Μ Η Τ Ρ Ο Σ Κ Α Ι Κ Ο Ρ Η Σ Γ Λ Α Υ
Κ Η Μ Ε Ν Ε Δ Η Μ Ο Υ Κ Υ Δ Α Θ

Ἱερεία Δήμητρος καὶ Κόρης Γλαύ-
κη Μενεδήμου Κυδ(α)θηναίως θυγάτηρ]

24. Τεμάχιον στρογγύλου ἐπικράνου βάρους τινὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ταινίας 0,16, σωζομένη περίμετρος 0,29. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε πρὸς ἀριστεράν μὲν ἀκεραία, πρὸς δεξιὰν δὲ ἐλλίπης. Γράμματα λίαν ἀποτετριμμένα καὶ δυσανάγνωστα. Τὰ τῶν δύο τελευταίων στίχων εἶνε μικρότερα τῶν ἄλλων. Ἀρ. καταλ. 234.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἀνήκει καὶ ἕτερον τεμάχιον ἐλλίπης ἐκατέροθεν, κατὰ δὲ τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν καὶ ἄνωθεν. Πλάτος αὐτοῦ 0,11, ὕψος τὸ αὐτό. Τὰ σωζόμενα γράμματα αὐτοῦ ὅμως διατηροῦνται καλῶς. Ἀρ. κατ. 162.

α'	β'
Δ Ι Ο Ν Υ Λ	
Φ Ι Λ Ι Σ Τ Ι Ο Ν	Ρ Α
Α Φ Ε Σ Τ Ι Α Σ	Α Ι Ν
Ε Π Ι Ε Ρ Ε	Μ Ο Υ
Κ Υ Δ Α	

Διονύ[σιος - - -

Φιλίστιον [τὴν ἑαυτοῦ θυγατέ]ρα
ἀφ' ἐστίας [μυθεῖσαν ταῖν θε]αῖν.

Ἐπι ἱερε[ίας Γλαύκης τῆς Μενεδή]μου
Κυδα[θηναίως θυγατρὸς].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παράβαλε τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν.

25. Τεμάχιον κυλινδρικήσ στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἑλλιπές. Ὑψος 0,15, σωζομένη περίμετρος 0,13. Τὰ γράμματα τῶν δύο τελευταίων στίχων εἶνε μικρότερα τῶν ἄλλων. Ἄριθ. καταλ. 486.

Α Λ /
Ο Υ Θ Υ Γ Α
Ν Τ Α Ι Ν Θ
- Μ Ε Ν Ε Δ /
Ρ Ο Σ

-ου θυγα[τέρα ἀφ' ἐστίας]
[μυηθεῖσα]ν ταῖν θ[εαῖν].
[Ἐπὶ ἱερείας Γλαύκης τῆς] Μενεδ[ήμου]
[Κυδαθηναίως θυγατρὸς].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παράβαλε τὰς δύο προηγουμένας ἐπιγραφάς. Ὅτι δὲ ἡ ἱερεία τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης εἶνε ἡ ἐπώνυμος ἐν τῇ χρονολογίᾳ τῶν ἐλευσινιακῶν ἐπιγραφῶν, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐπομένης ὑπ' ἀριθ. 32 ἐπιγραφῆς ἀναφερομένης εἰς ἱερείαν ἤδη γνωστοτάτην οὔσαν.

26. Μικρὸν πανταχόθεν ἑλλιπές τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἔχοντος σχῆμα κυλινδρικὸν μεγάλης διαμέτρου. Ὑψος 0,17, πλ. 0,12, πάχ. 0,06. Οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι ἀπέχουσι πολὺ τοῦ πρώτου τελείως διακεκριμένοι ὄντες ἀπ' αὐτοῦ. Ἄριθ. καταλ. 424.

Λ Κ Λ

Γ Δ Ι Α Γ [Ἐπὶ ἱερείας Κλαυ]δίας
- Ι Μ Ο Γ [Τιμοθέας τῆς] (Τ)ιμο[θέου]
[Γαργηττίου θυγατρὸς].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν πρὸς βλ. Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 181, CIA III 828. 729.

27. Τεμάχιον ἐπικράνου βάρου ἐκ λευκοῦ μαρ-

μάρου ἑλλιπές ἑκατέροθεν. Πλ. 0,15, ὑψ. 0,25, πάχ. 0,27. Ἐν τοῖς δύο τελευταίοις στίχοις δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα γράμματα πρὸς δεξιάν. Τὸ πρῶτον γράμμα ἐν στ. 3 φαίνεται ὅτι εἶνε Π. Ἄριθ. καταλ. 485.

Ω Τ Ε Ρ Ο Υ
Δ Η Μ Η Τ Ρ Ι Κ Α Ι Ι

Τ Η Α Σ
Ν Α Ι Ο Υ

- - -

Δήμητρι καὶ [Κόρη].

[Ἐπὶ ἱερείας - -] (-π)ήας (= -πείας)

[τῆς Γ]ναίου; [- - θυγατρὸς].

Τὸ ὄνομα τῆς ἱερείας θὰ ἦτο οἶον τὸ *Εὐπρέπεια*, *Κασσιέπεια*.

28. Τεμάχιον βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Ὑψος 0,21, πάχ. 0,18, πλάτος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,16. Ὁ τελευταῖος στίχος εἶνε διὰ μικροτέρων γραμμάτων κεχαραγμένος. Ἄριθ. καταλ. 128.

Ι
Ε Θ Η

Α Μ Α Σ Τ Η Σ Η Γ

στ. 2

[ἀν]έθη[κ. . .]

[Ἐπὶ ἱερείας] -άμας τῆς [τοῦ δεινὸς θυγατρὸς]

Ἐν τέλει τοῦ στ. 3 κεῖται ἢ Μ ἢ Ν.

29. Τεμάχιον βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἑλλιπές ἄνωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Ὑψ. 0,19, πλ. 0,28, πάχ. 0,14. Ἄριθ. καταλ. 199.

Ι Α Λ Ι
Δ Ι Α Δ Ο
Υ Γ Α Τ Ρ Ο Σ

[Ἐπὶ ἱερείας δείνα τῆς] Διαδο-

[υμένου - - -θ]υγατρὸς

30. Εὐτελὲς γλαυκόφαιον μάρμαρον συγκολληθὲν ἐκ δύο τεμαχίων ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Πλάτ. 0,26, ὕψ. 0,105, πάχ. 0.39 (Πρβλ. Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 207). Ἀριθ. καταλ. 515.

ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΙ
 ΗΙΕΡΕΙΑΤΩΝ
 ΚΛΕΩΝ

α'

Ι Α Δ Η Μ Η Τ Ρ Ο Σ Κ Α Ι Κ Ο
 Φ Λ Υ Ε Ω Σ Θ Υ Γ Α Τ Η Ρ Ι Ο Υ Ν Ι Α Ν
 Ι Ο Υ Ν Ι Ο Υ Π Α Τ Ρ Ω Ν Ο Σ Β Ε Ρ Ν
 Κ Λ Ι Α Σ Τ Η Σ Α Ν Ν Ι Ο Υ Θ Ρ Α Σ Υ
 Α Σ Υ Ι Δ Η Σ Μ Υ Η Θ Ε Ι Σ

[Ἱέρε]ια Δήμητρος καὶ Κό[ρης] Φλαουία Λαοδάμεια Κλείτου
 Φλυέως θυγάτηρ Ἴουνίαν - - - Μελιτίνην
 Ἴουνίου Πάτρωνος Βερν[ικίδου] θυγατέρα καὶ Ἀ[ννίας] Ἀριστοκλείας τῆς Ἀννίου Θρασύ[λλου] Χολλεΐδου θυγα[τρὸς] τῆς [ἰ]δί-
 ας υἱῆς μυηθεῖσ[αν ἀφ' ἑστίας].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν πρβλ. ἀκολουθῶς ἀριθ. 35.

32. Τεμάχιον ἐπικράνου ἐκ γλαυκοφαίου μαρμάρου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Πλάτος 0,20, ὕψ. 0,10. Ἀριθ. καταλ. 148.

ᾨ Ο Φ Α Ν Τ Ι Ν
 Ι Τ Ι Ν Η Ν Α Ν

Ἐκ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς νομίζω ὅτι εὐκόλως δύναται νὰ συμπληρωθῆ ἢ παροῦσα ὡς ἐξῆς:

[τὴν ἱερ]οφάντιν
 [Ἴουνίαν - - Μελ]ιτίνην Ἀν[νίας] Ἀριστοκλείας θυγατέρα]

Εἰς τὴν αὐτὴν ἱεροφάντιν ἠδύνατο μετὰ τινος πιθανότητος νὰ ἀποδοθῆ καὶ ἡ ἀκόλουθος ὑπ' ἀριθ. 37 ἐπιγραφή, ἂν μὴ ἦ διαφορὰ τοῦ δημοτικοῦ τοῦ

καὶ ἐπώνυμο[ν ἄρχοντα]
 ἢ ἱέρεια τ[ῆς Δήμητρος καὶ Κόρης]
 Κλε(ῶ) [Εὐκλέους Φλυέως]

31. Δύο τεμάχια ταπεινῆς τετραπλεύρου βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μὴ συναρμύζοντα πρὸς ἀλλήλα, ὡς ἐλλείποντος μέρους τινὸς ἐν τῷ μέσῳ. Πλάτος τοῦ μὲν 0,25, τοῦ δὲ 0,16, ὕψος ἀμφοτέρων 0,105, πάχος 0,41. Ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα γράμματα πρὸς ἀριστεράν. Ἀριθ. καταλ. 262-263.

β'

Ι Α Κ Λ Ε Ι Τ Ο Υ
 Μ Ε Λ Ι Τ Ι Ν Η Ν
 Ν Η Ι Α Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ο
 Τ Ρ Ο Σ Τ Η Σ Δ Ι

πατρὸς (στ. 2) ἐκώλυεν. Ἴδε καὶ τὰ ἐν τῷ ἀκολουθῶν τεμαχίῳ σημειούμενα.

33. Τεμάχιον γλαυκοφαίου μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλειπές. Πλάτος 0,16, ὕψ. 0,11, πάχ. περίπου 0,10. Ἀριθ. καταλ. 415.

Λ Ι Α Φ Ι Λ Ϊ
 Ι Ι Ε

Ἡ ποιότης καὶ ἡ ἐξεργασία τοῦ μαρμάρου εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν, ὥστε καίτοι οἱ λίθοι δὲν συναρμύζονται, δὲν φαίνεται ἀδύνατον νὰ προέρχωνται ἀμφοτέραι ἐκ τῆς αὐτῆς ἀναθηματικῆς βάσεως. Ἄν τοῦτο εἶνε ἀληθές, ὁ δεῦτερος στίχος τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς θὰ ἦτο συνέχεια τοῦ πρώτου στίχου τῆς προηγουμένης, ἢ δὲ ἀνάγνωσις θὰ ἦτο [τὴν] ἱε(ρ)οφάντιν. Παρα-

τηρητέον ἔμως ὅτι τὰ γράμματα τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς εἶνε ἀδρότερα κεχαραγμένα ἢ τὰ τῆς προηγουμένης, ὥστε τὸ πρᾶγμα καθίσταται ἀμφίβολον, καίτοι ἡ τοιαύτη ἀνωμαλία δὲν εἶνε πολὺ ἀσυμβίβαστος ἐν ταῖς τοιαύταις ἐπιγραφαῖς. Ἐν στ. 1 φαίνεται ὅτι κεῖται τὸ ὄνομα τῆς *Αἰλίας*

Φιλίστης θυγατρὸς τοῦ δαδούχου Αἰλίου Πραξαγόρου. Πρβλ. CIA III 1283.

34. Ταπεινὴ βᾶσις ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Πλ. 0,64, ὕψ. 0,14, σφζόμενον πάχος, 0,28. Ἄριθ. καταλ. 276.

· Δ · Ι Ο Υ Ν Ι Ο Ν Μ Ε Ν Ν Ε Α Ν Τ Ο Ν Ε Κ Γ Ο Ν Ο Ν Τ Ο Υ Ε Ξ Η Γ Η
Τ Ο Υ Π Α Τ Ρ Ω Ν Ο Σ Ο Π Α Τ Η Ρ · Δ · Ι Ο Υ Ν Ι Ο Σ Π Α Τ Ρ Ω Ν Κ Α Ι
Η Μ Η Τ Η Ρ Α Ν Ν Ι Α Α Ρ Ι Σ Τ Ο Κ Λ Ε Ι Α Α Ν Ν Ι Ο Υ Θ Ρ Α Ε Υ Λ Λ Ο Υ
Χ Ο Λ Λ Ε Ι Δ Ο Υ Θ Υ Γ Α Τ Η Ρ Μ Υ Η Θ Ε Ν Τ Α Α Φ Ε Σ Τ Ι Α Σ &
Τ Α Ι Ν Θ Ε Α Ι Ν

Δ. Ἰούνιον Μεννέαν τὸν ἐκγονοῦ τοῦ ἐξηγη-
τοῦ Πάτρωνος ὁ πατὴρ Δ. Ἰούνιος Πάτρων καὶ
ἡ μήτηρ Ἄννια Ἀριστόκλεια Ἀννίου Θρα(σ)ύλλου
Χολλείδου θυγάτηρ μνηθέντα ἀφ' ἐστίας
ταῖν θεᾶν.

36. Τεμάχιον μικρᾶς βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρ-
μάρου ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Πλάτος 0,07, ὕψ.
0,10, πάχ. 0,09. Ἄριθ. καταλ. 408.

Ὁ Δ. Ἰούνιος Μεννέας Βερνικίδης ὢν (CIA III,
911) δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Πει-
ραιεῖα ἱεροφάντην .Δ.ΙΟ... (Bull. de corr. Hell.
XIX σελ. 130).

ΥΛΗΙ	[Ἡβ]ουλῆ (κ)[αὶ ὁ δῆμος]
ΝΟΣΦ\	(τὸν δεῖνα)-(ν)ος Φ(υ)[λάσιον]
ΝΕΩΝ	
ΡΑΝΤ	[ἱερο](φ)άντ . . .

35. Βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἔχον ἄνωθεν
τόρμον, δι' οὗ, ὡς φαίνεται, προσηρμόζετο εἰς αὐτὸ
ἐπίκρανόν τι, ἐν ᾧ ἦσαν κεχαραγμένοι οἱ πρῶτοι
στίχοι τῆς ἐπιγραφῆς. Ὑψος 1,20, πλ. 0,47, πάχ.
0,43. Ἐκ τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας πρὸς
δεξιὰν εἶνε ἀποκεκρουσμένον μέρος χωροῦν 4-5
γράμματα ἐν ἐκάστῳ στίχῳ. Ἄριθ. καταλ. 745.

Ἴδε τὰ ἀνωτέρω ἀριθ. 33 σημειωθέντα.

37-38. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον κατὰ
μικρὸν μέρος πρὸς ἀριστεράν. Μέγιστον πλ. 0,55,
μέγιστον ὕψος 0,30. Ἄριθ. καταλ. 212. Ὁμοῦ
μετὰ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς νομίζω ὅτι πρέπει νὰ
ἐκδοθῇ καὶ τὸ τεμάχιον β', καίτοι δὲν συναρμόζε-
ται πρὸς αὐτήν, διότι τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἐργασία
τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις
τῶν στίχων ὁμοιάζουσι τόσοσ πολὺ, ὥστε εἰς ἐμὲ
τοῦλάχιστον δὲν φαίνεται ἀμφίβολον ὅτι εἰς τὴν
αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἀνήκουσιν ἀμφότερα. Τὸ τεμά-
χιον β' εἶνε μόνον πρὸς δεξιὰν ἀκέραιον· μέγιστον
πλάτος αὐτοῦ 0,18, ὕψ. 0,31, πάχ. 0,07. Ἄριθ.
καταλ. 460.

Τ Η Ν Ι Ε Ν Ο Μ Ε Ν Η Ν Ε Α Υ Τ Ο Υ Ι
Κ Α Ι Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Τ Η Σ Ε Ξ Α Ρ Ε Ι Ο Υ Π Α
Β Ο Υ Λ Η Σ Θ Ρ Α Σ Υ Λ Λ Ο Σ Α Μ Μ Ω
Ι Ο Λ Λ Ι Δ Η Σ Τ Η Ν Ε Α Υ Τ Ο Υ Μ Η Τ
Α Ν Ε Θ Η Κ Α Ν Α Ρ Ε Τ Η Σ Ε Ν Ε Κ Ε Ι
Κ Α Ι Τ Η Σ Π Ι Ξ Ο Σ Τ Α Σ Θ Ε Α Σ Ε Υ Σ Ε Β

(Τὴν δεῖνα Ἀμμώνιος)
τὴν (γ)ενομένην (ἐ)αυτοῦ (γ)[υναῖκα]
καὶ ὁ κῆρυξ τῆς ἐξ Ἀρείου Πά[γρου]
βουλῆς Θράσυλλος Ἀμμω[νίου]
(Χ)ολλίδης τὴν ἑαυτοῦ μητ[έρα]
(ἀ)νέθηκαν ἀρετῆς ἐνεκε(ν)
καὶ τῆς πρὸς τὰς θεὰς εὐσεβ[είας].

Ν Κ Σ / _ Α
_ Α Ν Τ Α Ε Π Ι Σ Η >
Α Ι Ε Ν Δ Ο Ξ Ο Τ Α Τ Α Α Χ
Δ Ι Κ Α Ι Ο Σ Υ Ν Η Κ '
Π Ρ Ο Σ Τ Ο Υ Σ
_ : - Α Τ

6'.

\ Ο <
 ΟΝ
 ΙΓΕΜΟ
 ΟΤΑΤΑ
 ΑΣΕΠΙ
 ΟΙΑΤΗ
 ΣΗΝΕΝΕ
 ΟΧΡΟΝΟ
 -

-ν κο(λ)- - α
 -σαντα επίση(ς)
 [κ]αί ένδοξότατα ά(χ) - -
 δικαιοσύνη, κ[ηρυκ . . . (; ;)
 πρὸς τοὺς - -
 [έπεδ](είξ)ατ[ο];

6'.

Στ. 3 (ή)γεμό[ν-]. Στ. 8 [ισ]όχρονο[ν]

Ἐν στ. 2, 5 καὶ 6 τοῦ 6' ὑπάρχει χῶρος τις ἀ-
 γραφος πρὸς δεξιάν. Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ στ. 6
 ἄδηλον ἂν εἶνε Ο ἢ Θ.

39. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν
 ἑλλιπές. Πλ. 0,16, ὕψ. 0,14, πάχ. 0,23. Ἀριθ.
 καταλ. 164.

Ι Α Ν Α
 Ο Ν Υ Σ Ι Ο Υ
 Υ Γ Α Τ

Ἡ ἐπιγραφή πιθανῶς ἀναφέρεται εἰς θυγατέρα
 τινὰ ἢ ἀνεψιάν τοῦ δαδούχου Ποπλίου Αἰλίου
 Διονυσίου, ὅτε ὁ πρῶτος στίχος ἔπρεπε νὰ συμ-
 πληρωθῆ [Ποπλ]ίαν Α[ιλί]αν Ἐρεννίαν]. Πρβλ.
 Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σελ. 147 ἀριθ. 25.

40. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν
 ἑλλιπές. Πλ. 0,15, ὕψ. 0,12, πάχ. 0,24. Ἀριθ.
 καταλ. 156.

Ε Ο
 Ι Ε Π Ι Μ Ε
 Ο Υ Α Δ Ρ Ι Α
 Ρ Α Ξ Α Γ Ο

ἐπιμ[ελητὴς μυστηρίων];
 [θε]οῦ Ἀδρια[νοῦ]
 (Π)ραξαγό[ρ - -]

41. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν.
 Μέγιστον πλάτος 0,27, ὕψ. 0,30. Ἐπιφάνεια σε-
 σαθρωμένη Ἀριθ. καταλ. 719.

Ι Ν Η Β Ο Υ
 Ι Σ Ε Υ Κ /
 Α Τ Ρ Ο Σ
 \ Ξ ^ -

- ἡ βου[λή]
 - ς Εὐκ - -
 [θυγ]ατρὸς
 [Πρα]ξα[γόρου]

Στ. 1 ἐν ἀρχῇ ἄδηλον ἂν κεῖται Ι ἢ Η ὡσαύ-
 τως καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 2. Τὸ ἐν τέλει τοῦ στ. 2
 λείψανον Λ ἀμφίβολον.

42. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν
 ἑλλιπές. Ὑψ. 0,24, πλ. 0,16, πάχ. 0,34. Ἀριθ.
 καταλ. 213.

Α Κ Α Ι /
 Ο Ρ Ο Υ Τ
 < Η Σ Α
 Ο Ι

[Αἰλίαν Φιλίστην]
 [Βάσσης θυγατέρ]α(;) καὶ [Αἰλίου]
 [Πραξαγ]όρου τ[οῦ]
 [δαδου](χ)ήσα[ντος]

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν πρβλ. CIA III 1283 καὶ
 ἀνωτέρω ἀριθ. 34.

43. Μάρμαρον λευκὸν συγκολληθὲν ἐκ δύο τε-
 μαχίων ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,39,
 ὕψ. 0,19, πάχ. 0,09. Ἀριθ. καταλ. 198.

- Α Ν Ε Υ Ε
 Γ Ο Ρ Ο Υ Θ Ο Ρ Ι Κ
 Υ Ι Ο Ν Κ Α Ι Κ Λ
 - Γ

(ά)ν(έθη)[κε Πραξα-]
 -γόρου Θορικ[ίου]
 υἱὸν καὶ Κλ(αυδίας)

Τὸ ὄνομα Πραξαγόρου συνεπλήρωσα ἐκ τῆς ἐν
 CIA III 1023 ἐπιγραφῆς, ἐν ἣ ἀναφέρεται Πρα-
 ξαγόρας Θορίκιος ὡς ἄρχων.

44. Τεμάχιον ἐπικράνου ἐκ γλαυκοφαίου μαρ-
 μάρου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Πλ. 0,23. ὕψ.
 0,08, πάχ. 0,13. Ἀριθ. καταλ. 163.

ΙΩΗΝΑΓΟ (Ἀθηναγόρας)
ΤΟΥΣΤ

Στ. 2 πρὸς ἀριστερὰν ὑπάρχει χωρὸς ἄγραφος. Τοῦ τελευταίου γράμματος ἡ ὀριζοντία κεραία φαίνεται προέχουσα μᾶλλον πρὸς δεξιὰν ἢ πρὸς ἀριστερὰν, ὥστε μοι φαίνεται μᾶλλον Π ἢ Τ.

45. Βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἑλλιπὲς ἄνωθεν, κατὰ δὲ τὴν ἐπιγεγραμμένην πλευρὰν καὶ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ὥστε ὀλίγα εἶνε τὰ ὑπολειπόμενα γράμματα. Ὑψ. 0,85, πλάτ. 0,50, πάχ. 0,55. Ἀριθ. καταλ. 778.

ΥΒΟ	[Ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου]υ βο[υλή]
ΝΑΥ	
ΙΘ	
ΥΚ	-ου Κ(λ)[αυδίου;]
ΥΘ	-ου θ[υγάτηρ;]
ΕΜΑΙΟΥ	[Πτολ]εμαίου
ΙΛΙΟΥΝ	[Μαν]ιλίου

Ἐν στ. 3 τὸ ἐν ἀρχῇ Ι δύναται νὰ εἶνε καὶ Ν.

46. Μάρμαρον γλαυκόχρουν ἑλλιπὲς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, προερχόμενον δέ, ὡς φαίνεται, ἐκ τινος οἰκοδομήματος (ἴσως παραστάς θύρας). Ἀπόκειται ἐν τῇ νοτιά αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ. Μέγιστον ὕψος 0,70, πλάτος. 0,30, πάχος. 0,40. Ἀριθ. καταλ. 747.

Ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ὑπάρχει ἐπιπολαίως κεχαραγμένον τὸ ὄνομα

ΑΠΟΛΛΟΔΩΡ Ἀπολλόδωρος

Μέγεθος τῶν γραμμῶν 0,01 - 0,015. Ἄλλα γράμματα δὲν ὑπάρχουσιν. Ἐπὶ τῆς πρὸς δεξιὰν ταύτης πλευρᾶς ὑπάρχει μεμονωμένον τὸ γράμμα Β. Ὅμοια εἶνε καὶ αἱ ἐπόμενα δύο ἐπιγραφαί.

47. Μάρμαρον λευκὸν ἑλλιπὲς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Καὶ αὐτὸ πιθανῶς εἶνε παραστάς θύρας.

Ὑψ. 0,30, πλ. 0,32, πάχ. 0,35. Ἀριθ. καταλ. 730.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ) Διονύσιος)

48. Τεμάχιον γλαυκοχρόου μαρμάρου ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Μέγιστον πλάτος 0,30, ὕψ. 0,16, πάχ. 0,21. Ἀριθ. καταλ. 168. Φαίνεται ἀποτεμημένον ἐκ τινος κτιρίου ἢ βάθρου, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ἀτελῶς κατεξεσμένης ἐπιφανείας φέρει δὲ ἐπιπολαίως κεχαραγμένον τὸ ὄνομα

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ Λυσίμαχος

Τοιαύτη ὑπὸ ματαιοσχόλου τινὸς κεχαραγμένη εἶνε καὶ ἡ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1895 σελ. 123 ἀριθ. 37 ἐκδομένη ἐπιγραφή, ὡς καὶ ἡ ἐν CIA 3236, ἣτις κακῶς μὲν εἶνε ἐκδομένη μετὰ τῶν ἐπιτυμβίων, κακῶς δὲ καὶ ὑπ' ἐμοῦ (Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 179 ὑποσημ.) ἐνομίσθη ὡς ἐπιγραμματα ἀνδριάντος, ὡς οὔσα ἐπικεχαραγμένη ἐν ἐπικράνῳ βάθρου.

49. Τὸ μάρμαρον, ἐφ' οὗ εἶνε κεχαραγμένη ἡ ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1895 σελ. 108 ἀριθ. 21 ἐκδοθεῖσα ἐπιγραφή, προσαρμόζεται, ὡς πρὸ μικροῦ παρετήρησα, ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς ὑπὸ Foucart ἐν Bulletin de corr. Hell. VI (1882) σελ. 436 ἐκδομένης, ὥστε ἀναγκαῖον φαίνεται νὰ ἀναδημοσιευθῶσιν ἀμφότεραι ἐνταῦθα. Τὸ σφζόμενον ὀλικὸν ὕψος τοῦ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν λίθων ἀποτελουμένου βάθρου εἶνε 0,80, ἐλλείπει δ' ἀπ' αὐτοῦ τὸ πρὸς τὴν βάσιν μέρος καὶ ἐπικράνόν τι ἄνωθεν ἐξ ἰδίου λίθου κατεσκευασμένον, ἐφ' οὗ δμως φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο κεχαραγμένον μέρος τι τῆς ἐπιγραφῆς, ἀλλ' αὕτη εἶνε ἄνωθεν ἀκεραία. Ἡ κατάστασις τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδομένου τεμαχίου εἶνε ἀθλία, τὰ δ' ἐν αὐτῷ ὑπολειπόμενα γράμματα λίαν δυσανάγνωστα καὶ ἀμυδρά, διὸ καὶ τινα ἀναγινώσκω νῦν ἄλλως ἢ τὸ πρῶτον. Τὸ δὲ ὑπὸ Foucart ἐκδομένον μέρος διατηρεῖται ὅπως οὖν καλῶς, καίτοι καὶ ἐκείνου ἐλλείπει ἡ πρὸς δεξιὰν ἄκρα πλευρά, καὶ τὰ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος γράμματα εἶνε ἱκανῶς ἀμυδρά καὶ ἐφθαρμένα. Πρὸς ἀριστερὰν τὸ βάθρον τοῦτο ἦτο προσφωδομημένον πρὸς τοῖχόν τινα ἢ ἄλλο βάθρον, διὸ καὶ ἔχει ἀναθύρωσιν κατὰ ταύτην τὴν πλευρὰν. Ἀριθ. καταλ. 43 καὶ 206.

ΙΙΗΝ /
 ΙΙΟΛΙΣΚ
 ΝΑΝΛΡ . Ν
 , ΚΟΣ
 5 ΛΡΙΣ
 ΣΑΙΟΥΙ
 ΣΠ
 ΙΩ
 ΚΙ
 10 Ο . Χ
 ΟΜΓ Ι Ν Ι
 Π Ν Ο Ο Ε Ι
 ΙΙΟ . . ΚΑ Ι Ι Ι Α ΑΤ
 Υ Δ Η Μ Ο Υ Ν Ε Ο Π Ο Ι Ο Υ Τ Ι Ι
 15 Μ Ι Ν Δ Ι Ο Υ Α Ν Γ Ν Ο Υ Γ Π
 Ι Α Μ Μ \ Τ Γ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Κ Λ Ι Α Ρ Χ Ι Ε Ρ Σ Ι Η Σ Λ
 Ω Σ Γ Α Ι Ο Υ Κ Α Ι Κ Λ Τ Ι Τ Ι Α Ν Ο Α Γ Ο Ρ Α Ι Ι Ο Μ Ο Υ Γ Υ
 Λ Δ Ε Λ Φ Ι Δ Η Ν Γ Α Ι Ο Υ Κ Λ Τ Ι Τ Ι Α Ν Ο Υ Σ Υ Ν Κ Λ Η Τ Ι Κ Ο Υ Χ Ε Ι Λ Ι Α Ρ
 20 Δ Ε Κ Ε Μ Β Ε Ρ Ο Σ Τ Α Μ Ι Ο Υ Ε Π Α Ρ Χ Ε Ι Α Σ Α Χ Α Ι Α Σ Δ Η Μ Α Ρ Χ Ο Υ Κ
 Σ Τ Ρ Α Τ Η Γ Ο Υ Ρ Ω Μ Α Ι Ω Ν Η Γ Ε Μ Ο Ν Ο Σ Κ Ρ Η Τ Η Σ Θ Υ Γ Α Τ Ε Ρ Α Φ
 Π Η Σ Κ Λ Δ Η Μ Ο Σ Τ Ρ Α Τ Ο Υ Α Θ Η Ν Α Ι Ο Υ Α Ρ Ξ Α Ν Τ Ο Σ Ε Ν Τ Ι Ι
 Τ Η Ν Ε Π Ω Ν Υ Μ Ο Ν Α Ρ Χ Η Ν Σ Τ Ρ Α Τ Η Γ Η Σ Α Ν Τ Ο Σ Ε Π
 Γ Υ Μ Ν Α Σ Ι Α Ρ Χ Η Σ Α Ν Τ Ο Σ Κ Η Ρ Υ Κ Ε Υ Σ Α Ν Τ Ο Σ Τ Η Σ
 25 Π Α Γ Ο Υ Β Ο Υ Λ Η Σ Α Γ Ω Ν Ο Θ Ε Τ Η Σ Α Ν Τ Ο Σ Π Α Ν
 Κ Α Ι Ε Λ Ε Υ Σ Ε Ι Ν Ι Ω Ν Ε Ξ Η Γ Η Τ Ο Υ Μ Υ Σ Τ Η Ρ
 Ε Ρ Ε Χ Θ Ε Ω Σ Π Ο Σ Ε Ι Δ Ω Ν

Τὰ ὀλίγα σωζόμενα γράμματα τῶν δύο πρώτων στίχων νομίζω ὅτι δηλοῦσιν ἐπαρκῶς ὅτι ἡ γυνή, εἰς ἣν ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφή, καίπερ συγγενῆς τοῦ γνωστοῦ Ἀθηναίου εὐπατρίδου Κλαυδίου Δημοστράτου, δὲν ἦτο Ἀθηναία, ἀλλ' ἀλλοδαπή, διὸ ἡ πόλις αὐτῆς θέλουσα νὰ ἀνεγείρῃ εἰς αὐτὴν ἐν Ἐλευσίνι ἀνδριάντα ἔλαβε πρὸς τοῦτο τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς κατὰ τὰ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις εἰθισμένα. Τοῦτ' αὐτὸ καὶ πρότερον ἤδη ἐξ ἄλλων τεκμηρίων εἶκασεν εὐστόχως ὁ Foucart. Τὸ ὄνομα αὐτῆς νομίζω ὅτι ἀναγινώσκεται ἀσφαλῶς ἐν στ 3 *Μενάνδρα*, ἣτο δ' ὡς φαίνεται θυγάτηρ θυγατρὸς τοῦ Κλαυδίου Δημοστράτου, ἐπομένως πρώτη ἐξαδέλφη τῆς ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν γνωστῆς *Κλαυδίας Μενάνδρας* τῆς θυγατρὸς τοῦ δαδούχου Κλαυδίου Φιλίππου.

Ἐν στ. 14 ἴσως ἔκειτο τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τῆς

Μενάνδρας Τι. Κλαυδίου Λυσιάδου, ὥστε μετὰ τὸ νεοποιοῦ νὰ ἀναγνωσθῆ: *Τι. (Κ)[λ. Λυσιάδου ἀδελφιδῆρ]*. Τὸ ὑπ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον αὐτόθι ἀναγνωσθὲν Η ἦτο ἡμαρτημένον. Ἠμαρτημένως ὡσαύτως ἀνέγων τὸ πρῶτον ἐν στ. 15 ΜΙΝΑΙΟΥ ἀντὶ ΜΙΝΔΙΟΥ. Ἐκ τῶν κατόπιν τούτου γραμμάτων τὰ μὲν ΑΝ εἶνε σαφῆ, τὸ Υ λῖαν ἐφαρμένον, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ μοι φαίνεται τῶρα ὡς Ν, ὅχι Μ· τὸ ἀκόλουθον Ο μόνον ὡς Ω δύναται ἄλλως νὰ ἀναγνωσθῆ, τὸ δὲ Υ δύναται νὰ εἶνε καὶ Χ. Ἀκολουθῶς φαίνεται ὅτι κεῖται ΕΠ, τὸ δὲ δεύτερον Π, ὅπερ ἀνέγων τὸ πρῶτον, εἶνε οὕτως ἀμφίβολον, ὥστε προετίμησα νῦν νὰ μὴ ἀναγράψω αὐτό. Αἱ ἐν τοῖς ἐπομένοις διαφοραὶ τῆς ἐμῆς ἀναγνώσεως ἀπὸ τῆς τοῦ Foucart δὲν εἶνε τόσον σημαντικαί, ὥστε νὰ εἶνε ἄξια ἰδιαιτέρας ἀναγραφῆς. Ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ δὲν εἶνε γεγραμ-

μένα ἄλλα γράμματα πρὸς ἀριστεράν τῶν ὑπαρχόντων. Ἐν στ. 17 τὸ κατόπιν τοῦ ΓΑΙΟΥ ὑπάρ-

χον ΚΑΙ ἴσως προσετέθη ἡμαρτημένως ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ πλανηθέντος ἐκ τοῦ ἐπομένου ΚΛ.

[Καθ' ὑπομ.](ν)η(μα)[τισμὸν τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς]

[ἡ δεῖνα π]ολις

[Με]νάν(δρ)[α]ν

5 - - -

[Ἰ]σαίου (; ;)

12 - - - - [ἀγω]νοθε[τήσαντος]

- - - - - [γραμματέως]

[το]ῦ δήμου, νεοποιοῦ,

15 Μινδίου

[γρ]αμμ(α)τ[έως τ]οῦ δ(ή)μου κ(αί) ἀρχιερ[έως (τ)ῆς Λ]ητοῦς ; ;]

-ως Γαίου <καί> Κλ. Τιτιανοῦ ἀγορα(ν)όμου γυ[μνα-]

[σιάρχ]ου τῆς [π]όλεως, γραμματέως τοῦ δήμου κ(αί) πρυτ[ά]νεως :

ἀδελφιδῆν Γαίου Κλ. Τιτιανοῦ συνκλητικοῦ, χειλιάρ[χου,]

20 δεκέμβερος, ταμίου ἐπαρχείας Ἀχαιίας, δημάρχου κ[αί]

στρατηγοῦ Ῥωμαίων, ἡγεμόνος Κρήτης· θυγατέρα Φ[ιλίπ-]

πης Κλ. Δημοστράτου Ἀθηναίου, ἄρξαντος ἐν τ[ῇ] πατρίδι

τὴν ἐπώνυμον ἀρχήν, στρατηγήσαντος ἐπ[ὶ] τὰ ὄπλα,]

γυμνασιάρχῆσαντος, κηρυκεύσαντος τῆς [ἐξ Ἀρείου]

25 Πάγου βουλῆς, ἀγωνοθετήσαντος Παν[αθηναίων]

καί Ἐλευσεινίων, ἐξηγητοῦ μυστηρί[ων, ἱερέως]

Ἐρεχθέως Ποσειδῶν[ος.]

50. Ἐκ τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1896 σελ. 52 ἀριθ. 52 ἐκδεδομένης ἐπιγραφῆς ἀνεῦρον δύο προσέτι τεμάχια κείμενα μεταξὺ ἄλλων λίθων ἀποτεθειμένων ἀπὸ τινων ἐτῶν ἔξωθι τοῦ νῦν μουσείου. Τὸ ἐν τῶν τεμαχίων τούτων εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπές, ἔχον κατὰ τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν πλ. 0,10 καὶ ὕψος 0,07, ἀνήκει δὲ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ἤδη ἐκδεδομένων τεμαχίων διάστημα, ἀλλὰ δὲν συναρμόζεται οὔτε πρὸς τὸ ἐν οὔτε πρὸς τὸ ἄλλο ἐξ αὐτῶν, καὶ μόνον ἡ μεγάλη ὁμοιότης τῶν γραμμάτων ἀποδεικνύει ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς προέρχεται. Τὸ δὲ ἕτερον τεμάχιον προέρχεται, ὡς φαίνεται, ἐξ ἄλλης πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ ἐπικράνου, ἐν ᾗ ἐπανελαμβάνετο ἡ αὐτὴ ἐπιγραφή, δὲν συναρμόζεται δὲ οὐδὲ τοῦτο πρὸς τι τῶν ἄλλων. Τὸ τεμάχιον τοῦτο εἶνε μόνον πρὸς δεξιὰν ἐλλιπές ἔχον μέγιστον πλάτ. 0,19, ὕψ. 0,14 καὶ πάχος 0,37, ἄνωθεν δὲ φέρει δύο τέρμους. Τὰ γράμματα καὶ ἡ ἐργασία τοῦ λίθου εἶνε ὁμοιότατα πρὸς τὰ ἄλλα τεμάχια.

α'	γ'	β'
Κ Λ Α Υ Δ Ι		
Θ Υ Γ Α Τ Ε	Η Θ Ε Ι Γ	Ι Α Φ Ε Σ Τ
Ε Π Ι Ι Ε Ρ	Λ Σ	Δ Ι Ω Ν Η Σ
δ'		
Κ Λ Α Υ Δ Ι		
Θ Υ Γ Α -		

Ἐν στ. 2 τοῦ τεμαχίου α' μεταξὺ Υ καὶ Γ ὑπάρχει ἰκανὸς χῶρος κενὸς ἕνεκα φυσικῆς ὀπῆς τοῦ λίθου, ἣν ὑπερεπήδησεν ὁ χαρακτοῦς καὶ ἄλλας δὲ ἀνωμαλίας ὡς πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων ἔχει ἡ ἐπιγραφή λίαν ἀπέχτως οὔσα ἐξεργασμένη. Διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν ἀναμφιβόλως καὶ ἐν στ. 3 ὁ χῶρος ὁ μεταξὺ τοῦ Ρ καὶ τοῦ Λ εἶνε ὑπερμέτρως εὐρύς διὰ δύο γράμματα, ὅσα ἀρκοῦσι διὰ τὴν συμπλήρωσιν Ἐπι[ερ]ε[ί]ας, ὥστε δὲν δύναται τοῦτου ἕνεκα νὰ ἀμφισβητηθῇ οὔτε ἡ ὀρθότης τῆς συμπληρώσεως οὔτε ἡ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς προέλευσις τῶν τεμαχίων.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΡΥΘΜΟΥ ΠΡΩΤΑΤΤΙΚΟΥ

Ὁ δημοσιευόμενος ἐν πίν. 5-6 ἀμφορεὺς προέρχεται ἐκ Πειραιῶς καὶ ἠγοράσθη κατὰ τὸ 1880 ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας κατετέθη δὲ ἐν τῷ τέως Μουσείῳ αὐτῆς ὑπ' ἀριθ. 3574 (Πρακτ. Ἀρχαιολ. Ἐταιρ. 1888 σ. 6). Μνεῖα τούτου ἐγένετο καὶ σύντομος περιγραφή ἐν τῷ περιοδικῷ συγράμματι Berliner Philologische Wochenschrift τοῦ ἔτους 1888 ἐν σελ. 1483. Μετεφέρθη τὸ ἀγγεῖον ἀκολούθως μετὰ τῆς ὅλης τῆς Ἐταιρείας συλλογῆς εἰς τὸ Ἔθν. Μουσεῖον καὶ κατεγράφη ὑπὸ τὸν ἀριθ. 353.

Χάριτας ὁμολογῶ τῷ κ. Γεν. Ἐφόρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς κ. ἐφόροις οἵτινες μοὶ διηκούλουν τὴν δημοσίευσιν τοῦ μνημείου τούτου διὰ τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος, ἀναθέντες ἅμα τὴν ἐκπόνησιν τοῦ σχεδίασματος αὐτοῦ εἰς τὸν κ. Gilliéron, ὅστις ἐξετέλεσεν αὐτὸ ὡς συνήθως μετ' εὐσυνειδησίας καὶ εἰδικότητος.

Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε πολλοῦ λόγου ἄξιον, πρῶτον ἕνεκα τῶν μεγάλων αὐτοῦ διαστάσεων (ὑψ. 1,40, ὕψος λαιμοῦ 0,30, διάμ. στομίου 0,38), αἵτινες τάσσουσιν αὐτὸ μετὰ τῶν μεγάλων ἐπιτυμβίων ἀγγείων τῆς ἀρχαϊκῆς χρονικῆς περιόδου, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀπὸ τινων ἐτῶν αὐξάνει δι' εὐρημάτων ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ τῇ Βοιωτίᾳ, καὶ τῶν ὁποίων τὰ κάλλιστα εἰσὶν, πλὴν τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν μεγάλων ἀγγείων τῶν καλουμένων «τοῦ Διπύλου»¹, ὁ ἀμφορεὺς ὁ εἰκονίζων τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Νέσσον² καὶ ὁ μέγας Βοιωτικὸς ἀμφορεὺς ἡ πίθος, ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Βόλτερς ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ δημοσιευθεὶς³.

¹ Brückner-Pernice, Ein attischer Friedhof (Ath. Mitth. XVIII, 1893 σ. 73 - 191) Ἔθν. Μουσ. Ἀθηνῶν ἀριθ. 803 - 806, 390. E. Pottier, Catalogue des vases du Louvre, I, σ. 213, 229, 236.

² Antike Denkmäler, I πίν. 57.

³ Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική, 1892 πίν. 8.

Ἐλλείπουσιν ἡμῖν πληροφορίαι σχετικαὶ πρὸς τὴν εὔρεσιν τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, ἀλλ' ἡ παραβολὴ τούτου πρὸς ἄλλα παρεμφερῆ ἀγγεῖα, καταδείκνυσιν ἐναργῶς ὅτι καὶ τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐχρησίμωσεν εἰς «ἐπιτύμβιον σῆμα». Προώριστο δηλ. ἵνα ἰδρυθῆ ἐπὶ τάφου τινὸς ἐν ὑπαίθρῳ, ὡς κόσμος ἐξωτερικὸς αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον καθίστα οὕτω καὶ πόρρωθεν ὁρατὸν, κόσμος, οἷος ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ὁ διὰ τῆς ἀνιδρύσεως λιθίνων νεκρικῶν στηλῶν¹. Ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῶν λειψάνων ὁστέων ἅπερ ἀνευρέθησαν ἐν τισὶ τῶν ἀγγείων τούτων δὲν προκύπτει ἀναγκαίως ὅτι ἐχρησιμοποιοῦντο ταῦτα ὡς ὀστεοδόχοι κάλπαι², καθόσον, ἰδρυμένα ὄντα ταῦτα ὑπερῆν τοῦ τάφου, πάντως ἔδει νὰ χρησιμοποιῶνται κατὰ τὰς ἐπιτυμβίους θρησκευτικὰς τελετάς, τὰ περιδεῖπνα δηλ. καὶ τὰς θυσίας, ἃς οἱ οἰκεῖοι τῶν νεκρῶν περιοδικῶς ἐτέλουν ἐν τοῖς νεκροταφείοις³. Ὅπως ὁ ἀμφορεὺς ὁ εἰκονίζων τὸν Ἡρακλέα καὶ Νέσσον, ὅπως ὁ Βοιωτικὸς, περὶ οὗ ἀνωτέρω, καὶ τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον προωρισμένον ἦτο εἰς θέαν ἀπὸ μιᾶς μόνον, τῆς κυρίας αὐτοῦ, ὄψεως, καθόσον τὰ ἐπὶ τῆς ὀπισθεν αὐτοῦ ἐπιφανείας σπειροειδῆ κοσμήματα, ἔχοντα, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἀξίαν τινὰ ρυθμικὴν, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἔχοντα καὶ κοσμηματικὴν τοιαύτην.

Ἐξ ἄλλου δὲ τὸ καθιστῶν μᾶλλον καταφανῆ τὸν προορισμὸν τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου ὡς ἐπιτυμβίου εἶνε ὁ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ἀλεκτρυῶν, ὁ ἀποτελῶν τὴν διακόσμησιν τοῦ μέρους τούτου τοῦ σκεύους κατὰ τὴν κυρίαν αὐτοῦ ὄψιν. Θὰ ἠδύνατο

¹ Antike Denkm. ἐνθ. ἀν. — Ath. Mitth. 1893, σ. 91-94, 151. — Δελτίον Ἀρχαιολ. 1890 σ. 4. 1891, σ. 20. — Wolters, Ath. Mitth. 2891, σ. 388. — Ἐφ. Ἀρχ. 1892, σ. 213. — Loeschke, Jahrbuch, II 1887, σ. 276. — Pottier, Catalogue du Louvre σ. 213.

² Δελτ. Ἀρχ. 1890, σ. 4. Jahrbuch 1887, σ. 276.

³ Ath. Mitth. 1893, σ. 127, 128, 132, 147.

τις ν' ἀντείπη ὅτι ὁ ἀλέκτωρ δὲν εἶνε πάντοτε σύμβολον νεκρῶν. Ἀληθῶς ἐπὶ τῶν εὐαριθμῶν ἀγγείων τοῦ ἀρχαιοτέρου Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, ἔνθα ἤδη ἐμφανίζεται οὗτος¹, ἐπὶ ἀγγείων τοῦ προηγουμένου Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ² καὶ τῶν ἐκ Ναυκράτιος καὶ Κυρηναίας³ ἔνθα συχνότερον ἀπαντᾷ, ἐπὶ τῶν μελανομόρφων, τέλος, ἀττικῶν ἔνθα ἐπίσης συχνότατα εἰκονίζεται ὁ ἀλέκτωρ, χρησιμεύει ἀπλῶς ὡς κοσμητικὴ παράστασις μετὰ τῶν λοιπῶν ζώων, μεθ' ὧν συμπαρίσταται. Ἐκτὸς δὲ τούτου εἰκονίζεται ἐνίοτε ὡς σύμβολον ἐν ἐρωτικαῖς σκηναῖς ἢ καὶ ἐν ρωπογραφικαῖς ὡς λ. χ. ἐν τῇ συχνᾷ ἀπεικονιζομένη καὶ ἀρεστῇ λίαν τοῖς Ἑλλησι πάλη τῶν ἀλεκτρούων. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου εἶνε ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως ὅτι ὁ ἀλέκτωρ εἰκονίζεται συχνὰ ἐπὶ μνημείων ἐχόντων προορισμὸν καθαρῶς νεκρῶν, καὶ τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν δυνατὸν νὰ ἔχουσι σχέσιν πρὸς σκηνὰς ἐρωτικὰς ἢ ρωπογραφικὰς (*scènes de genre*) ὡς λ. χ. ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων μνημείων τῆς Εἰνάου⁴, ἐπὶ σαρκοφάγου τινὸς ἐκ Κλαζομενῶν⁵ καὶ ἐπὶ πλείστων ἐπιτυμβίων στηλῶν⁶.

Δὲν θὰ ἦτο δ' ἴσως τολμηρὸν νὰ εἰκάσῃ τις, εἰ καὶ τοιούτου εἶδους ἐρμηνεῖται δυνατὸν νὰ φανῶσιν εἰς τινὰς ποιητικὰς μᾶλλον ἢ ὑπόστασιν τινὰ ἔχουσαι⁷, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν τὸν ἀλέκτορα ὡς τὸ πτηνὸν τὸ προαγγέλλον τὴν ἠὲ καὶ ἐκδιῶκον τοὺς ἀλεθρίους δαίμονας τοῦ σκότους⁸. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ γεγονός ὅτι ὁ τεχνίτης ἡμῶν ἐξέλεξεν ὅπως κοσμήσῃ ἐπιτύμβιον ἀγγεῖον ἀκριβῶς ἀλέκτορα, ὑπερηφάνως ἀνεγειρόμενον ἐπὶ τῶν πλήκτρων αὐτοῦ καὶ ἔτοιμον νὰ φωνήσῃ, μοι φαίνεται λίαν χαρακτηριστικόν, καὶ πρὸ παντὸς ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἴδρυτο ἐπὶ τάφου καὶ ἐχρησίμευε διττῶς, εἰς τε τὴν ἐξωτε-

ρικὴν δηλ. αὐτοῦ διακόσμησιν καὶ εἰς τὰς τελοῦμένας ἐπὶ τοῦ τάφου θρησκευτικὰς τελετὰς τὰς ἐπιμαρτυρούσας τὴν πίστιν εἰς τὸ ὅτι αἱ ψυχαὶ ἐπιζῶσι τοῦ σώματος.

Τὸ ὑπὸ μελέτην ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε ὡσαύτως ἐνδιαφέρον ὑπόδειγμα τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως τοῦ Ἀττικοῦ ἀμφορέως, ἥτις θὰ ἔχρηζε λεπτομεροῦς ἀναπτύξεως. Δὲν ἀξιῶ οὐδ' ὅτι θὰ σκιαγραφῆσω καὶ ταύτην ἐνταῦθα, ἀλλὰ τυχοῦσης τῆς εὐκαιρίας θὰ ἐπεθύμουν νὰ καταδείξω τίνι τρόπῳ φαίνεται μοι δυνατὴ ἐν τῷ συνόλῳ ἢ ταξινόμησις, ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, τῶν διαφοροῦ ρυθμοῦ ἀρχαῖων ἀμφορέων, τῶν κατατεθειμένων ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσεῖῳ Ἀθηνῶν¹.

Τρεῖς κύριοι τύποι, λίαν διάφοροι πρὸς ἀλλήλους, ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ διαφοροῦς περιπτώσεις:

Α'. Ὁ πρῶτος τῶν τύπων δέον νὰ χαρακτηρισθῇ οὕτω: λαιμὸς τοῦ ἀγγείου εὐρύς, σχεδὸν ἴσου εὐρους πρὸς τὴν γαστέρα, ἥτις εἶνε λίαν ἐστρογγυλωμένη· ὧτα ἐκατέρωθεν διπλᾶ, προσκεκολλημένα ἐπὶ τῆς γαστρὸς· βᾶσις (ποὺς) ὑψηλὴ σχήματος κώνου τετμημένου κατὰ τὴν κορυφήν. Παραδείγματα ἀξιολογώτατα καὶ ἀρχαιώτατα τοῦ τύπου τούτου εἰσὶν οἱ ἐκ Μήλου ἀμφορεῖς². Ἀκολούθως τὸ σχῆμα, ἄνευ οὐσιωδῶς τινὸς μετατροπῆς, καθίσταται λαγαρώτερον· ὁ λαιμὸς ἀποχωρίζεται ἐναργέστερον τῆς γαστρὸς καὶ λεπτύνεται. Ἡ κοιλία αὐτὴ μακύνεται μᾶλλον καὶ τὸ ὄλον τοῦ ἀγγείου προσλαμβάνει κομψότητα τινὰ καὶ ἐλαφρότητα. Ἡ νέα αὕτη βαθμῆς γνωρίζεται ἡμῖν διὰ τοῦ πρωτοβοιωτικοῦ ἀμφορέως τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ³. Ἐν τῇ ἐπομένῃ περιόδῳ τὸ σχῆμα δὲν τροποποιεῖται εἰμὴ μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι τὰ ὧτα, ἅτινα ἐξακολουθοῦσι μένοντα διπλᾶ καὶ ἐπὶ τῆς γαστρὸς προσκεκολλημένα, ἔχουσι κάθετον διεύθυνσιν· φέρουσι δὲ τὰ ἀγγεῖα ταῦτα πάντοτε πῶμα. Ἡ νέα αὕτη περιόδος ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ σειρᾶς ὄλης μεγάλων ἀγγείων, ὧν τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐξ Ἐρετρίας. Τὰ

¹ Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 333, 984, 985. Dumont, *Céram. de la Grèce propre*, I σ. 182 σημ. 3.

² Dumont, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 256, 258, 279. Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 533, 535, 546, 942.

³ Dumont, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 299-304. Puchstein, *Arch. Zeit.*, 1880 σ. 185, 1881, σ. 215.

⁴ Collignon, *Hist. de la sculp. Gr. I*, εἰκ. 121, 130.

⁵ Loescheke, *Aus der Unterwelt*, Dorpat, 1888.

⁶ Furtwaengler, *Coll. Sabouroff I* Εἰσαγ. σ. 7. *Ath. Mitth.* VIII, πίν. 3.

⁷ Fraenkel, *Arch. Zeit.* 1884, σ. 139.

⁸ Gurlitt, *Hist. u. Phil. Aufs. z. 70* Geburtst. Curtius σ. 154. Boethgen, *de vi ac significatione galli*, Göttingen. Löschcke, *aus der Unterwelt*.

¹ Δὲν θὰ ὀμιλήσω ἢ μόνον περὶ τῶν ἀγγείων τοῦ Μουσεῖου Ἀθηνῶν, πρῶτον, διότι εἶνε τὸ πλουσιώτατον εἰς ἀγγεῖα τοῦ πρωταττικῶ ρυθμοῦ, καὶ δεύτερον, διότι εἰς τὰ περὶ τοῦ σχήματος αὐτῶν ἔχω ἰδιαίτερος ἀσχοληθῆ ἐν Ἀθήναις διατρέβων.

² Conze, *Melische Thongefässe*. Ἐφ. Ἀρχ. 1894, πίν. 12. *Jahrbuch*, 1887. πίν. 12.

³ Wolters, Ἐφ. Ἀρχ. 1892, π. 10 (Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 220).

ἀγγεῖα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς μεταβατικὴν περίοδον καὶ παρουσιάζουσι ρυθμὸν σύνθετον, ἐν ᾧ ἡ ἀνάμιξις στοιχείων ἀνατολικοῦ, γεωμετρικοῦ καὶ Ἀττικοῦ τρόπου καθίσταται πολλακίς παράδοξος (*bizarre*). Ὁ μικτὸς οὗτος ρυθμὸς θὰ ἔχρηζεν ἴσως εἰδικῆς τινος μελέτης¹. Ἀκολούθως ὁ τύπος οὗτος ἐξέλιπεν ἐντελῶς (τὸ σχῆμα τούτου δὲν περιλαμβάνεται ἐν τῷ Καταλόγῳ τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου) καὶ δὲν ἀναφαίνεται ἢ μόνον κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς Γ^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μεγάλων ἐρυθρομόρφων ἀμφορέων, τῶν ἐδραζομένων ἐπὶ ὑψηλοῦ ποδὸς καὶ ἐχόντων πῶμα. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ἀγγεῖα ἐφ' ὧν εἰκονίζονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς σκηναὶ γαμήλιοι ἢ ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος εἰλημμένοι².

Παρατηρεῖ τις ὅτι τοῦ τύπου τούτου οὐδαμῶς χρῆσιν ἐποίησατο ἡ Ἀττικὴ κεραμεία, τούλάχιστον κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτῆς περίοδον, καὶ ὅτι ἐλλείπει οὗτος παντάπασιν ἐν τῇ τοῦ Διπύλου. Καὶ ἐν τούτοις δὲν θὰ ἦτο παράτολμος ἡ προσπάθεια ν' ἀναζητήσῃ τις τὸ ἀντίστοιχον (*le pendant*) τοῦ τύπου τούτου ἐν τοῖς μεγάλοις νεκρικοῖς ἀμφορεῦσι τοῖς εἰκονίζουσι «πρόθεσιν νεκροῦ»³. Θὰ ἤρκει ὄντως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἢ σμίχρυνσις ἐπαισθητῶς τοῦ ποδὸς τοῦ ἀγγείου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ μείωσις τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ, ἵνα ὁ μετασχηματισμὸς καταστῇ πλήρης. Ἀλλὰ τὸ σχῆμα τοῦτο, τὸ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ βαρὺ, δὲν ἠὲδοκίμησεν. Δυνάμεθα δ' ἀληθῶς ν' ἀριθμήσωμεν παραδείγματα τινά, ἐν οἷς ὁρᾷ τις τὴν ἀπόπειραν ὅπως καταστῇ τὸ σχῆμα ἐλαφρότερον καὶ κενώτερον, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι αὗται ἔμειναν ὅλως μεμονωμένοι. Θὰ μνημονεύσω δύο μνημείων, προερχομένων ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ τύπου τούτου, διὰ μόνης τῆς προσθήκης καὶ τρίτου ὡτὸς ἐνοῦντος τὸν λαιμὸν πρὸς τὴν γαστέρα: τὴν ὑδρίαν τὴν εὐρεθεῖσαν ἐν θέσει καλουμένην «Ἀνάλατος» (πλησίον τοῦ Φαλήρου) καὶ λουτροφόρον τινά εἰκονίζουσαν νεκρικὴν ὑπόθεσιν, ἐκείνην μὲν τοῦ πρωταττικοῦ ρυθμοῦ, ταύ-

την δὲ τοῦ αὐστηροῦ τρόπου τῶν ἐρυθρομόρφων¹.

Β'. Ὁ δεύτερος τύπος ἀμφορέως, λίαν διάφορος τοῦ πρώτου, δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐξῆς: διαστάσεις τοῦ ἀγγείου εἰσέτι ἱκανῶς μεγάλαι· ἡ γαστήρ, λίαν ἐστρογγυλωμένη, λεπτύνεται ἐλαφρῶς μόνον πρὸς τὸ κατώτατον αὐτῆς μέρος, κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἡ βᾶσις τοῦ ἀγγείου νὰ καθίσταται λίαν στερεά· ὁ λαιμὸς δὲν χωρίζεται τοῦ ὤμου διὰ καθαρᾶς γραμμῆς, ἀλλὰ βραχὺς ὢν, πλατύνεται πρὸς τὰ κάτω καὶ κάμπτεται ταχέως κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐνωθῇ πρὸς τὴν κυρτότητα τῆς γαστρός. Ὁ τύπος οὗτος, ὅστις τυγχάνει ἄγνωστος ἐν τῇ ἀγγειοπλαστικῇ τοῦ Διπύλου, ἐμφανίζεται λίαν βραδέως, ἐν τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ τοῦ πρωταττικοῦ ρυθμοῦ, τῇ προηγουμένη μικρὸν τῆς κεραμείας τῶν ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐδάφους μελανομόρφων ἀγγείων. Τοῦ τύπου τούτου τὰ ἀγγεῖα μέχρι τοῦδε εἰσὶν εὐάριθμα· τὸ Ἐθνικὸν ἐν Ἀθήναις Μουσεῖον εἶνε κάτοχος ἑνὸς τοιοῦτου, τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὰς Σειρήνας (ὑπ' ἀριθ. 221 τοῦ Μουσείου), γνωστὸν δὲ μοι εἶνε καὶ ἕτερον, ὅμοιον τούτῳ τὸ σχῆμα καὶ τὸν ῥυθμὸν, ὅπερ ἀνήκει τῷ Βρεττανικῷ Μουσεῖῳ². Εὐχερῶς θὰ ἠδύνατό τις νὰ νοήσῃ τίνι τρόπῳ ὁ τύπος οὗτος παρήχθη διὰ μετασχηματισμοῦ τοῦ τρίτου τύπου τοῦ ἀμφορέως, περὶ οὗ ἀμέσως ἐν τοῖς ἐπομένοις θὰ ὁμιλήσωμεν, καὶ ὅστις εἶνε ὁ δόκιμος τύπος τοῦ Ἀττικοῦ ἀμφορέως, ἀλλ' ἐγὼ ἀσμενέστερον ἤθελον ἀναζητήσῃ τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ ἐν τῷ σχήματι τῶν μεγάλων ἐκείνων πίθων τοῦ ἀρχεγόνου ρυθμοῦ (*de style primitif*) τῇ παρεμβάσει καὶ ἀγγείων τινῶν νεκρικῶν τοῦ πρωταττικοῦ καὶ πρωτοβοιωτικοῦ ρυθμοῦ, ὧν ἔχομεν πρότυπα³. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ τύπος οὗτος εἶνε λίαν ἐνδιαφέρον, ἅτε ὢν ἀναμφιρρήστως ἡ ἀρχὴ τῆς Πελικῆς τῶν ἐπερχομένων χρόνων· ἡ διαδοχὴ εἶνε ἄμεσος, σχεδὸν ἄνευ μεταβολῆς τινός.

Γ'. Ὁ τρίτος τύπος εἶνε ὁ σπουδαιότερος, καθόσον εἶνε ὁ δόκιμος τύπος τοῦ Ἀττικοῦ ἀμφορέως, ὁ ἔχων ὡς γνώρισμα τὸν κυλινδρικὸν λαιμόν, τὸν

¹ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 895, 896, 1004, 1005, 1006, 1008. Δελτ. Ἀρχαιολ. 1890, σ. 50-52, ἀριθ. 1, 2, 3, 4.

² Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 1171-1173, 1250-1256, 1370-1371, 1454, 1681, 2578. *Antiquités du Bosphore* (ἐκδ. S. Reinach π. XLIX, LII).

³ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 803, 804, 805.

¹ *Jahrbuch*, II 1887, π. 4, *Mon. Ined.* VIII, π. V, 2. Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 1170.

² Βρεττ. Μουσεῖον A 271. Εἶνε μέγας ἀμφορεὺς ἀττικοκορινθιακοῦ ρυθμοῦ, ἐπὶ ἑκατέρας τῶν ὕψεων τοῦ ὁποῦ εἰκονίζεται λέων ἐν κινήσει.

³ *Ath. Mitth.* 1893, σ. 119, εἰκ. 12, σ. 134, εἰκ. 30. Ἐφ. Ἀρχ. 1892, π. 8.

διὰ τελείας γραμμῆς τοῦ ὤμου διακρινόμενον, καὶ τὰς δύο εὐθείας λαβὰς, τὰς ἐνούσας τὸν λαιμὸν μετὰ τῆς γαστρὸς. Εἰς τοῦ τύπου τούτου τὴν ὑψίστην φυσικὴν ἀνάπτυξιν ἀνακτέον εἶνε τὸ παρ' ἡμῶν δημοσιεύμενον ἀγγεῖον. Τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ τύπου τούτου γνωρίζεται ἡμῖν διὰ τῆς σειρᾶς τῶν ἀμφορέων τοῦ Διπύλου, τῶν μετρίως διαστάσεις ἔχόντων· ὁ ἀμφορεύς ἔχει ἐν αὐτοῖς ἤδη προσλάβη τὸν ὀριστικὸν αὐτοῦ τύπον, καίτοι ἐστερημένον πως κομψότητος καὶ εὐκαμψίας ἐν ταῖς γραμμαῖς καὶ ταῖς καμπύλαις· αἱ γραμμαὶ τοῦ λαιμοῦ λ. χ. εἰσι λίαν εὐθεῖαι, τὸ δὲ κυλινδρικὸν αὐτοῦ πλέον ἢ τέλειον· ἡ κοιλία εἰς ὑπερβολὴν ὁμοιόμορφος ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι τῆς βάσεως. Ὁ ἐξ Ὑμηττοῦ ἀμφορεύς τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσεῖου¹ καὶ ὁ ἐν τῷ ἔθνικῳ Μουσεῖῳ τῶν Ἀθηναίων ὁ εἰκονίζων συάγρους² δεικνύουσιν ἤδη ἕτερον τινα βαθμὸν προόδου, διὰ τῆς ἐλαφρᾶς καμπῆς τῶν γραμμῶν τοῦ λαιμοῦ. Τέλος δὲ εἰς τρίτον τινα σταθμὸν ἐξικνούμεθα διὰ τοῦ μνημονευθέντος ἤδη ἀμφορέως, τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Νέσσον³ καὶ διὰ τοῦ ὑφ' ἡμῶν τὸ νῦν δημοσιευμένου. Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ σχῆμα αὐτῶν κατέστη ἤδη μᾶλλον λαγαρὸν ἢ μᾶλλον κομψόν, ἐν τῇ καθαρᾷ ἐννοίᾳ τῶν λέξεων, ἀλλ' ὅτι ἐν ταῖς γραμμαῖς αὐτῶν παρατηρητέα εἶνε εὐκαμψία τις καὶ σχετικὴ κομψότης ἐν τῇ κυρτότητι τῆς γαστρὸς. Αἱ ἐκφράσεις αὗται βεβαίως δὲν ἀποδίδουσιν ἀκριβῶς τὰ πράγματα· μόνον ἢ ἀντιπαράθεσις ἐνός τῶν μνημείων τούτων πρὸς ἄλλο ἄλλου τῶν σταθμῶν τούτων δείκνυσιν ἐμφανῶς τὴν προσκτηθεῖσαν πρόοδον. Ἀπὸ τῆς περιόδου δὲ ταύτης οἱ κεραμεῖς, ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς νέας τοῦ βίου συνθήκας, ἠναγκάσθησαν μὲν νὰ παραγκωνίσωσι τὴν κατασκευὴν τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων ἀγγείων καὶ νὰ δημιουργῶσι τοιαῦτα μετριωτέρων διαστάσεων, ἀλλ' ὁ δόκιμος τύπος τοῦ Ἀττικοῦ ἀμφορέως εἶχεν ἤδη καθορισθῆ. Ἐν τούτοις εἶνε νοητὸν ὅτι πλησίον τοῦ γενικώτερον διαδεδομένου τύπου τούτου, ὑπῆρχε πάντοτε στάδιον πρὸς τροποποιήσεις τῶν λεπτομερειῶν καὶ ἀναδημιουργίας τύπων παραπλησίων μὲν τοῦ ἀρχικοῦ καὶ ἐκ τού-

του παρηγμένων, καὶ ὅμως ἐχόντων διαφορὰν. Ἐν παραδείγματι: ἐνδιαφέρουσαν παραλλαγὴν τοῦ τύπου τούτου παρέχουσιν ἡμῖν, ἵνα μόνον περὶ τῶν καθαρῶς ἀττικῶν σχημάτων ὁμιλήσωμεν, οἱ ἐκ Μαραθῶνος καὶ Βουρβᾶ ἀμφορεῖς ὡς καὶ ἕτερός τις ἐν Λούβρω¹. Τὰ διάφορα μέρη τῶν ἀγγείων τοῦ σχήματος τούτου εἰσι λεπτότερα καὶ ἐπιμηκέστερα· τὰ ὄψα, ὡς καὶ ὁ λαιμὸς, ἐκφύονται πρὸς τὰ ἄνω εὐθέα καὶ ὑψηλὰ κατὰ τρόπον καθιστῶντα ἀπαραίτητον τὴν ἐσωτερικῶς διὰ γόμφου σύνδεσιν αὐτῶν. Οὕτω, συσχετίζοντες τὸν ἐν τῷ Λούβρω ἀμφορέα πρὸς τὸν ἐκ Μαραθῶνος καὶ τοῦτον πρὸς τὸν ἐκ Βουρβᾶ, προσπελάζομεν ἡρέμα ἀλλ' ἀσφαλῶς τῷ τύπῳ, τῷ μετ' οὐ πολὺ δοκίμῳ, τῆς λουτροφόρου. Ἐὰν παραβάλλῃ τις τὸν ἐκ Βουρβᾶ ἀμφορέα πρὸς τὴν ἄρτι ὑπὸ τοῦ κ. Collignon δημοσιευθεῖσαν λουτροφόρον² θὰ βεβαιωθῆ πάραυτα περὶ τῆς συγγενείας τοῦ τύπου τῶν δύο τούτων ἀγγείων. Ἐξ ἀντιθέτου πάλιν, ἕτερός τις τύπος γεννᾶται βραχυνομένου τοῦ λαιμοῦ καὶ ἀποσπωμένου τούτου καθαρῶς τοῦ ὤμου, στρογγυλουμένων δὲ τῶν λαβῶν, καὶ τῆς γαστρὸς καθισταμένης λίαν εὐρείας κατὰ τὸ κέντρον λεπτυνομένης δ' ἀποτόμως πρὸς τὴν βᾶσιν. Τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Ἐθνικῳ Μουσεῖῳ πλείονα τοῦ ἐνός δείγματα· τοιαῦτα δὲ εἶνε, πρῶτον, ὁ ἀμφορεύς ὁ εἰκονίζων αὐλητήν, ἀγγεῖον πλησιάζον μὲν εἰς τὸν τύπον τῶν ἀγγείων τοῦ Διπύλου, ἀλλ' ὅμως διάφορον ἤδη τούτων³ — ἀκολούθως ὁ ἀμφορεύς ὁ εἰκονίζων προτομὴν ἵππου καὶ ἕτερός τις εἰκονίζων κράνος⁴. Τέλος δὲ τὰ ποικίλα σχήματα τῶν Παναθηναϊκῶν ἀμφορέων⁵. Καὶ προκειμένου περὶ τῶν διαφόρων τούτων τάξεων τῶν ἀγγείων, δεόν νὰ γείνη λόγος περὶ τῆς γενικῆς ἐξελίξεως, καθόσον ἐν ἅπασιν τούτοις, τὴν πρόοδον ἐν τῷ σχήματι παραρηκολούθησεν ἡ πρόοδος ἐν τῷ ὄλῳ ρυθμῷ.

Ὅπως δὴποτε ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης, τῆς προχείρου μὲν καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀτελοῦς, περὶ τῶν δια-

¹ Ath. Mitth. 1890 π. 11, 1893 π. 2. Bull. d. corr. hell. 1893 σ. 435, εἰκ. 8.

² Monuments Piot, I σ. 54, εἰκ. 1.

³ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 559.

⁴ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 558, 1003. Loescheke, Annali, 1878 σ. 309. Jahrbuch, II, 1887, σ. 276. Dumont, Cer. de la Gr. propre, I, σ. 317. Antike Denkmäler, I σ. 47.

⁵ Rayet-Collignon, Hist. de la Céram. Grecque, σ. 131, εἰκ. 60.

¹ Jahrbuch, II 1887 π. 5.

² Bull. d. corr. hell. 1893, π. 2-3.

³ Antike Denkm. I π. 57.

φόρων τοῦ ἀμφορέως τύπων, προκύπτει, ὅτι τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον, ἵνα εἰς αὐτὸ ἐπανεέλθωμεν, κατὰ τὴν ἐξέλιξιν ἐνὸς τῶν τύπων τούτων, δέον νὰ ταχθῇ παραπλευρώς τοῦ μεγάλου καὶ ωραίου ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Νέσσον.

Μεταβαίνοντες δὲ τὰ νῦν εἰς τὴν μελέτην τῆς διακοσμῆσεως τοῦ ἀγγείου, ἐκ τοῦ αὐτοῦ μνημείου πάλιν θὰ ἀρυσθῶμεν ἀναλογίας τινὰς καὶ ὁμοιότητας ἐνδιαφερούσας. Τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς διακοσμῆσεως ταύτης δυνατὸν νὰ συνοψίσῃ τις ὡς ἐξῆς: 1) Ἐλλείπουσι σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς ἀνατολικῆς καὶ κορινθιακῆς διακοσμῆσεως, οἱ ἀσιατικοὶ δηλ. ρόδακες, ὡς καὶ τὰ ἄνθη καὶ οἱ κάλυκες τοῦ λωτοῦ· τὰ ἀνθεμιοειδῆ κοσμήματα, ἅτινα ὑπάρχουσι πολλαχοῦ τοῦ ἐδάφους, εἰς πεποιημένα κατὰ τρόπον ὅλως πρωτότυπον. Τὸ μόνον χαρακτηριστικὸν λείψανον τῆς ἀσιατικῆς ἐπιδράσεως τὸ ὑπολειπομενον ἔτι, εἶνε ἡ πλεκτὴ ταινία (torsade) ἢ πλαισιοῦσα κατὰ τὸν λαιμὸν τοῦ ἀγγείου τὴν εἰκόνα τοῦ ἀλέκτορος ἐκατέρωθεν. Ἡ βοστρυχοειδὴς αὕτη ταινία, στοιχεῖον καθαρῶς ἀνατολικόν, ἀπαντᾷ συχνὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κεραμείᾳ, τῇ ἀσκηθείᾳ εἰς τὰς χώρας πρὸ πάντων τὰς ὑποστάσας τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπίδρασιν τῆς ἀσιατικῆς τέχνης, οὐχ ἥττον δὲν σπανίζει καὶ ἐν τῇ γνησίᾳ κορινθιακῇ¹. Ἄλλ' ἐμφανίζεται αὕτη καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ ρυθμὸς τοῦ Διπύλου ἄρχεται τροποποιούμενος ἐπὶ τὸ βέλτιον² καὶ παραμένει ἐπὶ χρόνον τινὰ μακρόν, καθόσον εὐρίσκεται εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου καὶ ἐπὶ ἄλλων συγχρόνων καὶ στενωῶν συγγενῶν αὐτῶ, ὡς λ. χ. ἐπὶ τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος καὶ τοῦ ἀττικοκορινθιακοῦ σκύφου ἐκ Βουρβᾶ³.

2) Κυριαρχοῦσιν ἐν τῇ διακοσμῆσει τὰ στοιχεῖα τοῦ γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ. Καὶ πρῶτον ἀναφέρομεν τὰς ζητσοειδεῖς παραλλήλους γραμμάς, τὰς κοσμοῦσας τὸ ἄνω μέρος τοῦ λαιμοῦ καὶ τὸ

¹ Pottier, Bull. d. corr. hell. 1895, σ. 227, σημ. 7. Εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Pottier μνημονεύμενα παραδείγματα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν δύο κορινθιακὰ ἀγγεῖα τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν: τὴν ὑπ' ἀριθ. 261 χύτραν, ἣτις φέρει τοιοῦτους πλοκάμους ἐπὶ τῶν λαβῶν καὶ τὸν ὑπ' ἀριθ. 303 ἀμφορέα, ἐπὶ τῆς γαστρὸς τοῦ ὁποίου αἱ ζωοφόροι ζῶναὶ πλαισιοῦνται ὑπὸ ὁμοίου εἶδους κοσμημάτων· αἱ λαβαὶ καὶ τὸ ἄνω τοῦ λαιμοῦ εἰσὶν ὁμοίως κεκοσμημένα.

² Jahrbuch, II, 1887 π. 3. Lau, Gr. Ves. π. VII, 1.

³ Arch. Zeit. 1882, π. 10. Ath. Mitth. XV, 1890, π. 10.

κάτω τῆς γαστρὸς· αἱ γραμμαὶ αὐταὶ ἐνταῦθα ἔχουσι πλαγίαν διεύθυνσιν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τοῦ κοσμήματος τούτου ἐπινοῦντο ὡς τὰ πολλὰ χρῆσιν οἱ τῶν χαλκιδικῶν ἀγγείων τεχνῖται¹ ἀλλ' εἶνε λίαν τολμηρὸν νὰ βεβαιώσῃ τις ὅτι τὸ κόσμημα τοῦτο πρέπει πάντως νὰ ὑποληφθῇ ὡς γνώρισμα χαλκιδικοῦ ἐργατηρίου, καθόσον βεβαίως τοῦτο παρήχθη ἐξ ἀπλῶν κοσμημάτων παρεμφερῶν τῶ Μ καὶ τῶ Ξ, ἅτινα εἰσὶ χαρακτηριστικὰ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Διπύλου, ἐν τῇ ἐπομένῃ δὲ χρονικῇ περιόδῳ ἀνευρίσκεται τὸ κόσμημα τοῦτο ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀγγείων Ἀττικῶν ἢ Κορινθιακῶν. Ἐξ ἴσου δὲ τολμηρὸν εἶνε νὰ βεβαιώσῃ τις ἐπὶ τοῦ ὅτι αἱ ζητσοειδεῖς γραμμαὶ ἐπὶ μὲν τῶν Ἀττικῶν ἢ Κορινθιακῶν ἀγγείων ἔχουσι κάθετον τὴν διεύθυνσιν, ἐπὶ δὲ τῶν Χαλκιδικῶν πλαγίαν, καθόσον τοῦτο δὲν εἶνε πάντοτε ἀκριβές· ἐπὶ τοῦ ἐξ Αἰγίνης λ. χ. κρατῆρος (Arch. Zeit. 1881 πίν. 10) εἰσὶν αὐταὶ κάθετοι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, τοῦ ὡς εἶπομεν στενωῶς πρὸς τὸν κρατῆρα τοῦτον σχετιζομένου, εἰσὶν αὐταὶ πλαγίαι· ἐπίσης τὴν αὐτὴν πλαγίαν διεύθυνσιν ἔχουσιν αὐταὶ καὶ ὅμοιον ἐξυηρητοῦσιν οἶον καὶ ἐνταῦθα σκοπὸν ἐπὶ τε τοῦ μεγάλου ἀττικοκορινθιακοῦ ἀμφορέως τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, οὗτινος ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, καὶ ἐπὶ τοῦ εἰκονίζοντος τὰς Σειρήνας τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν (ὑπ' ἀριθ. 221) ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ σκύφου τοῦ ἐκ Βουρβᾶ. Ὅπως συμπληρώσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ κοσμήματος τούτου δέον νὰ μνησθῶμεν τῆς ἐξόχως ἐνδιαφερούσης θέσεως, τὴν ὁποίαν λαμβάνει τοῦτο ἐν τῇ διακοσμῆσει τῶν μεγάλων ἀμφορέων τῶν ἐχόντων ὑψηλὴν βᾶσιν (ἀμφορέων τοῦ πρώτου τύπου), ἔνθα αἱ ζητσοειδεῖς κάθετοι γραμμαὶ περιθέουσι τὴν περιφέρειαν ἅπασαν τοῦ λαιμοῦ, καθ' ἅπαν τὸ ὕψος αὐτοῦ· ὡσαύτως ἐν τῇ διακοσμῆσει τῶν πρωτοβωιωτικῶν (Ἐφ Αρχ. 1892, πίν. 10) καὶ τῶν ἀμφορέων τοῦ συνθέτου ρυθμοῦ, τῶν προερχομένων κυρίως ἐξ Ἐρετρίας καὶ φερόντων ἐν τῶ Ἐθν. Μουσείῳ τοὺς ἀριθμοὺς 895, 896, 1005, 1006, 1008. Τέλος ὑπομιμνήσκω ὅτι αἱ ζῶναὶ τῶν ζητσοειδῶν παραλλήλων γραμμῶν εἶνε ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν κορινθιακῶν κρατῆρων τῶν ἐκ Καίρειας (Caere), ἐν οἷς αὐταὶ κο-

¹ Loescheke, Arch. Zeit. 1882, σ. 206. Milliet, Premières périodes de la Céramique grecque, σ. 129.

σμοῦσι τὸ κράσπεδον τοῦ στομίου (ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου φέρουσι τοὺς ἀριθμοὺς 569, 570, 626, 636-639, 644. Αἴθουσα Ε).

Μετὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν τῷ ρυθμῷ ἀπάσης τῆς σειρᾶς τῶν ἀγγείων τούτων χαρακτῆρος, φαίνεται ἀληθῶς φυσικωτέρα ἢ ἀναγωγὴ τῆς προελεύσεως τοῦ κοσμήματος τούτου εἰς τὴν κεραμεῖαν τοῦ Διπύλου ἢ εἰς Χαλκιδικὴν ἐπίδρασιν.

Ἀπαραλλάκτως οὕτως εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦ Διπύλου δέον ν' ἀναχθῆ καὶ τὸ κόσμημα τοῦ σπειροειδοῦς ἢ τετραγώνου μαϊάνδρου, ὑπὸ τὴν μᾶλλον ἀπλῆν μορφήν τοῦ ὁποῦ ἀνευρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν διάφορα κοσμήματα, πληρωτικὰ τῶν κενῶν ἐν τῷ ἐδάφει τῆς εἰκόνος (οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος), ἐνῶ, ἐξ ἄλλου, ζώνη μαϊανδρικοῦ τύπου λίαν συνθέτου, περιθέει κύκλῳ τὸ κάτω μέρος τῆς γαστρὸς τοῦ ἀγγείου, ὑπεράνω τῆς ζώνης τῶν ἐν πλαγίᾳ διευθύνσει ζητοειδῶν γραμμῶν. Ἐπὶ τοῦ κρατῆρος τῆς Αἰγίνης ὁ αὐτὸς τύπος τοῦ κοσμήματος περιθριγκοῖ ἐκατέρωθεν τὴν μετόπην τῶν ἀρπυιῶν καὶ τὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Περσέως· ὑπάρχει δὲ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν τὸ κόσμημα καὶ ἐπὶ ἀμφορέως τινὸς πρωταττικῶ ρυθμοῦ τοῦ Μουσεῖου ἐν Λούβρω ὑπ' ἀριθ. 749.

Τὰ λοιπὰ γεωμετρικὰ κοσμήματα τὰ πληροῦντα τὸ ἐδάφος τῆς εἰκόνος τοῦ ἀγγείου ἡμῶν εἰσι λίαν γνωστά, ἢ ὥστε νὰ εἶνε ἀναγκαῖος περὶ αὐτῶν μακρὸς λόγος· ταῦτα εἰσι μικροὶ κύκλοι ἐσχηματισμένοι διὰ στιγμῶν, καὶ τεθλασμένοι γραμμαῖ περικλείουσαι στιγμάς. Ἀπαντῶσι δὲ ἐπὶ τε τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Ἡρακλῆ καὶ Νέσσον ὁμοίως ὅπως ἐπὶ τοῦ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευομένου.

3) Ἀναφαίνεται ἐν τῇ διακοσμήσει ταύτῃ κατηγορία τις κοσμημάτων ἐχόντων τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς σπείρας, καὶ τῶν ὁποίων ἢ μεμακρυσμένη προέλευσις ζητητέα ἐν τῷ ἀρχηγόνῳ καμπυλογράμμῳ ρυθμῷ, τῷ μυκηναϊκῷ. Θὰ μνημονεύσωμεν χάριν παραδείγματος τοῦ κοσμήματος ἐκείνου τοῦ ἔχοντος μορφήν κυματοειδοῦς σπείρας (postes) καὶ χρησιμεύοντος ὡς «Füllmotiv» ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τῆς εἰκόνος. Ἡ κατηγορία τῶν κοσμημάτων τούτων εἶνε χαρακτηριστικὴ τῆς τά-

ξεως τῶν ἀγγείων, εἰς τὴν ἀνακτέον καὶ τὸ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευόμενον. Ἀνευρίσκομεν ταῦτα ἐπὶ τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος καὶ ἐπὶ τῶν πολλακίς μνημονευθέντων ἀμφορέων τοῦ Νέσσου καὶ τοῦ τῶν Σειρήνων. Οἱ κεραμεῖς, εἰς οὓς ὀφείλομεν τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, ἐδανείσθησαν τὸ κοσμηματικὸν τοῦτο θέμα παρὰ τῶν Ἀττικῶν τεχνιτῶν τῆς προηγουμένης γενεᾶς· καθόσον γνωστὸν εἶνε ὅτι ἀπαντᾶ συχνότατα τοῦτο ἐν τῷ πρωταττικῷ ρυθμῷ τῶν ἀγγείων τοῦ Φαλήρου¹.

Τὸ κόσμημα τοῦτο, λίαν ἀπλοῦν ὄν, χρησιμεύει πρὸς πᾶν εἶδος συνθέσεως, καὶ τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον παρέχει ὄντως ἡμῖν διάφορα τούτου δείγματα ἐλικοειδῆ ἢ σπειροειδῆ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πολύπλοκα. Θὰ μνημονεύσω ἰδιαιτέρως τοῦ εἰκονιζομένου μεταξὺ τῶν ποδῶν τῶν ἵππων τοῦ πρώτου ἄρματος· ἀποτελεῖται τοῦτο ἐκ σπείρας ἐξαρθρωμένης ἐκ μακροῦ στελέχους, ἔχοντος πρὸς τὰ κάτω τοξοειδῆ κρίκον· ἀνθέμιον ἀτελὲς ἐκφύεται κατὰ τὴν ἔνωσιν τοῦ στελέχους καὶ τοῦ κρίκου, ὅμοιον δὲ κατὰ τὴν σπείραν. Οὐδὲν τοῦτου ἀνάλογον κόσμημα ὑπάρχει ἐπὶ τῶν τριῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀγγείων· καὶ ὁμοίως δὲν εἶνε ἀπολύτως νέον τὸ θέμα τοῦ κοσμήματος ἐν τῇ κεραμείᾳ τοῦ πρωταττικῶ ρυθμοῦ. Ἀπαντῶσι δὲ μετασχηματισμοὶ τούτου ἐνδιαφέροντες ἐπὶ τοῦ ἐκ Θηβῶν κρατῆρος² καὶ ἐν ὑστερωτέρῳ χρονικῇ περιόδῳ, ἐπὶ τοῦ σκύφου ἐκ Βουρβᾶ³. Τοιοῦτοτρόπως, ἐάν τις ἀπεπειρᾶτο νὰ σκιαγραφήσῃ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κοσμήματος τούτου, θὰ ἠδύνατο ν' ἀνιχνεύσῃ τοῦτο καθ' ἅπασαν τὴν πορείαν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ λαμβάνων ὡς ἀφετηρίαν τοὺς ἀμφορεῖς τῆς Μήλου π. χ. κατέληγεν εἰς τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον (διὰ τοῦ ἐκ Θηβῶν κρατῆρος καὶ τοῦ ἐκ Βουρβᾶ σκύφου) θὰ παρετήρει τίνι τρόπῳ τὸ θέμα τοῦ κοσμήματος ἠπλοποιήθη βαθμηδὸν ἀναλόγως τοῦ περιορισμοῦ τῆς χρήσεως τῶν «Füllmotive» ἐν τῷ ἐδάφει τῶν εἰκόνων.

Εἰς ἐπίδρασιν, τέλος, μυκηναίων παραδόσεων ὀφείλομεν ν' ἀποδώσωμεν καὶ τὰ ἐλικοειδῆ κοσμήματα τὰ κατὰ τὰς λαβὰς τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, ὡς

¹ Jahrbuch II 1887 σ. 48-52, εἰκ. 8, 11, 12, 14. Δὲν εἶνε ἴσως ἀνάγκη νὰ ὑπομνήσω ὅτι τὸ κόσμημα ἀπαντᾷ ἤδη ἐπὶ τῶν ἀμφορέων τῆς Μήλου. Jahrb. 1887, π. 12.

² Jahrb. II, 1887, π. 4.

³ Ath. Mitth. XV, 1890, π. 10.

καὶ τὰ μειζόνων διαστάσεων παρεμφερῆ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς γαστρὸς τοῦ ἀγγείου, κατὰ τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ ὄψιν, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν μόνην αὐτῆς διακόσμησιν. Οὐδαμῶς παράδοξον εἶνε, ὅτι ἐπέζησεν ἡ μυκηναία αὕτη ἐπίδρασις μέχρι τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος, καθόσον τοῦτο εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι συμβαίνει εἰς ὄλας τὰς κατηγορίας τῶν ἀρχαϊκῶν ἀγγείων. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Κορινθιακῇ τέχνῃ, τῇ μᾶλλον ἀπαλλαγείσῃ τῶν ἐπιδράσεων τούτων, φέρονται ἔχνη τούτων ἐνδιαφέροντα. Τὸ ἀγγεῖον τὸ φερόμενον ὑπὸ τοῦ πίνοντος Σατύρου, τὸ πρότινος δημοσιευθέν, φέρει ἐπὶ τοῦ τραχήλου ζώνην σπειροειδῆ¹, ἐπίσης χύτρα τις τοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν (ὑπ' ἀριθ. 431), εἰς τὸν ἀρχαιότερον ἀνήκουσα Κορινθιακὸν ρυθμὸν, εἶνε κεκοσμημένη κατὰ τὸν τράχηλον, ἄνωθεν τῆς ζωοφόρου ζώνης, διὰ κυματοειδοῦς εὐρείας ταινίας ἐν ὑπολεύκῳ χρώματι (τοῦ πηλοῦ) ἀπὸ τοῦ μέλανος ἐπαλείμματος τοῦ ἀγγείου χωριζομένης. Τὸ αὐτὸ κόσμημα φέρει καὶ ἑτέρα τις Κορινθιακῆ χύτρα τοῦ ἐν Λούβρῳ Μουσείου (αἶθουσα Ε, ἐρμάριον Ρ, ἀριθ. 602). Αἱ κυματοειδεῖς αὗται ταινίαι, αἵτινες πάντως εἰσὶ λείψανα τῆς μυκηναίας διακοσμήσεως, ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ρυθμῷ τοῦ Διπύλου² ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τῶν πρωταττικῶν ἀγγείων παρατηρήθησαν ἤδη ἀνάλογα κυματοειδῆ κοσμήματα³. Τέλος, κατὰ χρόνους νεωτέρους, πλησιάζοντας ἤδη πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, τὸ θέμα τοῦ ἐλικοειδοῦς κοσμήματος εἶνε χαρακτηριστικὸν τῶν μεγάλων ἐξ Ἐρετρίας ἀμφορέων, τῶν πολλακίς ἤδη μνημονευθέντων (τῆς συλλογῆς τοῦ Ἐθν. Μουσείου ὑπ' ἀριθ. 1006, 1008).

Ἐξετάζοντες ἄνωτέρω τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, κατετάξαμεν τοῦτο πλησιέστατα τῷ ἀμφορεῖ τῷ εἰκονίζοντι τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Νέσσον, ἤδη, μελετῶντες τὸν χαρακτῆρα τῆς διακοσμήσεως, πάλιν πρὸς τὸ αὐτὸ ἀγγεῖον καὶ πρὸς τὸν ἐξ Αἰγίνης κρατῆρα, τὸν ἐν πολλοῖς ὁμοιά-

¹ Pottier, Bull. d. corr. Hell. 1895, σ. 226 (σημ. 5). Πρὸ πολλοῦ ἤδη παρατηρήθη ἡ ὑπαρξίς ἐν τῇ Κορινθίᾳ τέχνῃ τοῦ ὀκτάποδος, ὡς ἐκ διαδοχῆς τοῦ μυκηναίου: Dumont, Céram. de la Gr. Propre, I, σελ. 175. Ἐθν. Μουσείον ἀριθ. 336.

² Ἐθν. Μουσείον, ἀριθ. 169, 203, 871. Ταινία κυματοειδῆς περιβαλλομένη ὑπὸ διπλῆς γραμμῆς ἐσχηματισμένης διὰ στιγμῶν ὁμοίως κυματοειδοῦς.

³ Ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος σάγγου, Bull. d. corr. hell. 1893, σ. 29, π. 2-3.

ζοντα αὐτῷ, ὀφείλομεν νὰ τὸ σχετίσωμεν. Καὶ ἵνα γενικώτερον ἐκφρασθῶμεν, τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν δέον νὰ ταχθῆ ἐν τῷ μέσῳ πάντων τούτων τῶν ἀγγείων τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τῶν μεταγενεστέρων μὲν τῆς ἀκμῆς τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Διπύλου καὶ τοῦ τῶν Κορινθιακῶν, προγενεστέρων δὲ τῆς ὀριστικῆς ἐπικρατήσεως τῶν μελανομόρφων Ἀττικῶν. Εἶνε τουτέστιν ἐκ τῶν ἀγγείων ἐκείνων ἅτινα δὲν ἔχουσι ρυθμὸν ὅλως ἴδιον, ἀλλὰ συγκεντροῦσιν ἐν αὐτοῖς κατὰ διαφόρους βαθμοὺς καὶ ἐν διαφόροις δόσεσι καὶ ἀναλογίαις τὰ ἐξ ἐπιδράσεων παλαιότερων σχολῶν προελθόντα στοιχεῖα.

Τοιοιουτρόπως ἠδυνήθημεν νὰ προσεγγίσωμεν τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν συγχρόνως πρὸς τε τὰ τοῦ πρωταττικῶν ρυθμοῦ (τοῦ μελετηθέντος ὑπὸ τοῦ Böhlau) καὶ πρὸς τὰ τοῦ ἀττικοκορινθιακοῦ (τὰ ἀγγεῖα τοῦ Βουρβᾶ) ὡς καὶ πρὸς ἀριθμὸν τινα ἀγγείων συνθέτου ρυθμοῦ. Ἄλλ' ὅπως καθορίσωμεν τὴν τάξιν τοῦ ἀγγείου ἡμῶν ὅσον οἶόν τε ἀκριβέστερον, ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν τεχνικὴν διαμόρφωσιν τῶν εἰκόνων.

Αἱ μορφαὶ εἰσὶ μελαμβαφεῖς ἐπὶ ἐδάφους τηρήσαντος τὸ φυσικὸν χρῶμα τοῦ πηλοῦ, τὸ ὑπόλευκον δηλ. καὶ ὑπέρυθρον, ἄνευ ἐπαλείμματος τινός. Τούτου δὲ ἡ ἔλλειψις, οὐδὲν σημαίνει· καθόσον ἐν τῇ μεταβατικῇ ταύτῃ περιόδῳ ἡ χρῆσις τοῦ μέλανος ἢ τοῦ ἐρυθροῦ ἐπαλείμματος τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ αἱ μορφαὶ περιγράφονται, ἢ ἡ μὴ χρῆσις τούτου οὐδεμίαν ἔχει σχεδὸν σημασίαν ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τῶν μνημείων. Ἐν τῇ χρονικῇ ταύτῃ περιόδῳ ἀπαντῶσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αἱ ἀποχρώσεις ἅπασαι ἀπὸ τοῦ ὑπολεύκου μέχρι τοῦ ἐρυθροῦ, χωρὶς νὰ παρέχωσιν αἱ διαφοραὶ αὗται τὸ ἐνδόσιμον εἰς χρονολογικὴν τινα κατάταξιν. Ἐπὶ τῶν ἐχόντων δὲ ἐρυθρὸν τὸ ἔδαφος δὲν παρατηρεῖται καὶ ὁ μᾶλλον προηγμένος ρυθμὸς¹. Τὸ ὅτι δὲ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, ὅπως καὶ τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὰς Σειρῆνας, ὁ πηλὸς ἔμεινεν ἐν τῷ φυσικῷ αὐτοῦ χρωματισμῷ, τῷ ὑπολεύκῳ, ἐν ᾧ τοῦ ἀμφορέως λ. χ. τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Νέσσον τὸ μὲν κατώτατον αὐτοῦ μέρος εἶνε διὰ μέλανος ἐπιχειρισμένον, τὸ λοιπὸν δὲ δι' ἐρυθροῦ ἐπαλείμματος, ἐν ᾧ ἐκτυποῦνται αἱ μελαμβαφεῖς μορφαί, δὲν συνεπάγεται, λέγομεν, ἀναγκαιῶς τοῦτο τὴν

¹ Ἴδε περὶ τούτου Holwerda, Jahrbuch, 1890 σ. 250.

ἀπόδειξιν τῆς μεταγενεστέρας τούτου κατασκευῆς.

Αἱ μορφαὶ τοῦ ἀγγείου εἰσὶ μέλαιναί, μόνον δὲ μέρη τινὰ αὐτῶν εἰσὶ δι' ἰσοειδοῦς χρώματος γεγραμμένα. Λευκοῦ ἐπιθέματος οὐδαμοῦ φαίνεται ἔχθος. Καὶ ἔνεκα τούτου δέ, ἀλλὰ κυρίως ἔνεκα τοῦ τύπου τῶν μορφῶν, φανερόν εἶνε ὅτι ὁ ρυθμὸς τοῦ ἀγγείου ἡμῶν μαρτυρεῖ περὶ τῆς μεταβατικῆς περιόδου εἰς τὴν ἀνήκει τούτο. Ἐκ πρώτης ὄψεως αἱ γραφαὶ τοῦ ἀγγείου ἀναμιμνήσκουσι τινὰ τοὺς ἐκ Μήλου ἀμφορεῖς ἢ ἐπίδρασις τοῦ ἀνατολικοῦ ἀρχαϊσμοῦ τῶν ἀγγείων τῆς Μήλου ἐπὶ τῶν τοῦ πρωταττικοῦ ρυθμοῦ εἶνε λίαν αἰσθητῆ· ἀρκεῖ ἀληθῶς νὰ παρατηρήσῃ τις τὴν σύνθεσιν τῆς κυρίας ὑποθέσεως, τὸν τύπον καθ' ὃν εἰκονίζονται οἱ ἵπποι, καὶ ἐν γένει τὸν ὅλον ρυθμὸν τῶν μορφῶν¹. Ἄλλ' ὅπως, προκειμένου περὶ τῆς διακοσμῆσεως, ἢ Ἀττικὴ τέχνη ἀπηλλάγη βαθμιαίως τῆς ἀνατολικῆς ἐπίδρασεως, ἐξοβελίσασα τοὺς ρόδακας, τὸν λωτόν, καὶ ἀντικαταστήσασα ταῦτα διὰ γεωμετρικῶν σχημάτων καὶ ἀνθεμίων, οὕτω καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ρυθμὸν τῶν μορφῶν, βαθμιαίως ἐτροποποιήθη αὕτη καὶ ἐτελειοποιήθη ἀπαλλαγείσα ξένων ἐπιρροῶν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν εἶνε ἄξιον πολλοῦ λόγου, καθόσον διαβλέπει τις ἐν αὐτῷ ἤδη προσπαθείας πρὸς τοιαύτην ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολήν. Ἄν ἐξετάσωμεν λ. χ. τὰς ἀνθρωπίνας μορφὰς τῆς εἰκόνας, θὰ ἴδωμεν ὅτι εἶνε αὗται εἰσέτι λίαν ἀρχαϊκαὶ καὶ λίαν ὑπομιμνήσκουσι μορφὰς τινὰς τῶν ἀμφορέων τῆς Μήλου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1894 π. 13) διὰ τῶν στρογγύλων ὀφθαλμῶν αὐτῶν, τῆς μακρᾶς καὶ εὐθείας ρινός, τοῦ σφηνοειδοῦς πώγωνος, τῆς μακρᾶς μελαίνης βοστρυχώδους κόμης τῆς πιπτούσης ὀπισθεν ἐπὶ τῶν νώτων, τοῦ στενοῦ ἰοχρόου διαδήματος, τοῦ συκρατοῦντος ὑψηλὰ τὴν κόμην. Καὶ ὅμως διαφορὰ τις πολὺσημος ὑπάρχει μεταξύ τούτων· ἐπὶ τῶν ἀμφορέων τῆς Μήλου τὰ γυμνὰ μέλη τῶν γυναικῶν τηροῦσι τὸ χρῶμα τοῦ ἐδάφους, ἐνῶ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἔχουσι χρωματισμὸν κλίνοντα πρὸς τὸ μέλαν — ἐπὶ τῶν μελανομόρφων δὲ Ἀττικῶν ἀγγείων τὰ τῶν ἀνδρῶν εἰσὶ μέλαινα, τὰ δὲ τῶν γυναικῶν εἰσὶ λευκά (δι' ἐπιθέτου ἀλείμματος). Ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀμφο-

¹ Rayet-Collignon, Céram. Grecque, πίν. III. Ἐφ. Ἀρχ. 1894, π. 13.

ρέως τοῦ Νέσσου (ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς μορφὰς τῶν Γοργόνων) παρατηροῦμεν σύστημα μεσάζον· ἢ μία τῶν μορφῶν ἔχει μέλαν τὸ πρόσωπον ἢ ἄλλη ἰοχρουν. Τούτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὸν τύπον τῶν ἵππων, ὅστις διαμορφωθείς ἐν τοῖς ἀμφορεῦσι τῆς Μήλου παρελήφθη ὑπὸ τῆς Κορινθιακῆς τέχνης καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ ἀμετάβλητος μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν, ἀναπτυχθεῖσα αὕτη, προσήγγισε τὴν καθαρῶς Ἀττικὴν τεχνουργίαν. Ἄπαντες οἱ ἵπποι τῶν εἰκόνων τῆς περιόδου ταύτης ὁμοιάζουσι πρὸς ἀλλήλους¹. ἔχουσιν ὑψηλοὺς τοὺς πόδας, τὸ σῶμα λεπτόν, ἐπίμηκες, ξηρόν, τὴν κεφαλὴν μακρὰν καὶ λεπτοφυῆ. Ὅταν ἴδῃ τις ἅπαξ τὸν τύπον, τὸν ἀναγνωρίζει πανταχοῦ. Ἡ χαιτή κυρίως εἶνε χαρακτηριστικὴ, διὰ τῶν μακρῶν αὐτῆς καὶ πυκνῶν σφηνοειδῶν πλοκάμων, τῶν κεχρωματισμένων ἀνεξαίρετως δι' ἰσοειδοῦς χρώματος. Λαμβάνων τις ἀδιακρίτως δείγματα ἵππων ἐκ τῶν ἐπομένων διαφορῶν τάξεων τῶν ἀγγείων, ἦτοι τῶν ἐκ Μήλου ἀμφορέων², τῶν κυρίως Κορινθιακῶν³ καὶ τῶν ἀττικοκορινθιακῶν⁴ θὰ εὐρεθῇ ἀπέναντι ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου. Τὸ πρᾶγμα εἶνε λίαν ἐνδιαφέρον καὶ χαρακτηριστικόν, χρησιμεύει δὲ ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀλληλεπιδράσεως ἐν ταῖς διαφοραῖς σχολαῖς, τὴν ἐπιρροὴν δηλ. τῆς Μηλίας ἐπὶ τῆς Κορινθίας τέχνης καὶ ταύτης τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς τεχνουργίας.

Ὁ μόνον δὲ ὁ τύπος τῶν ἵππων εἶνε χαρακτηριστικός, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάταξις αὐτῶν. Ἐν ἅπασαις ταῖς κατηγορίαις ταύταις τῶν ἀγγείων, οἱ ἐν κινήσει εἰκονισμένοι ἵπποι, οἱ ἀνὰ τετράδα, ἢ δυάδα συνηθέστερον ἐξευγμένοι, εἶνε μία τῶν συχνοτάτων κοσμητικῶν παραστάσεων. Αἱ παραστάσεις ἵππων ὀδηγουμένων ὑπὸ ἀνδρός τινος (ἵπποκόμου), αἱ παρατάξεις ἵππέων ἢ ἀρμάτων, ἦσαν λίαν ἀρεστά θέματα τοῖς ἀγγειογράφοις, ἰδίᾳ δὲ τοῖς Κορινθίοις, καὶ τοῖς μιμηταῖς τούτων Ἀθηναίοις τοῦ

¹ Wilisch, Altkorint. Thonindustrie, σ. 89.

² Ἐφ. Ἀρχ. 1894, π. 13. Rayet, Céram. Gr. π. III.

³ Ἐθν. Μουσείον, ἀριθ. 277, 330, 340, 341, 497, 521, 529, 530, 531, 532, 641, 992. Ἰδ. Jahrb. II 1887, σ. 275. Annali, 1862, Tev. d'agg. B. Arch. Zeit. 1863 π. 175, 1864 π. 184. Ath. Mitth. 1879, π. 18. Bull. d. corr. Hell. 1895, σ. 227, π. 19-20.

⁴ Ἐθν. Μουσείον, ἀριθ. 529-532, 903, 904, 1003. Ant. Denkm. I, π. 22. Ἐφ. Ἀρχ. 1885, π. 7. Dumont, Céram. de la Gr. Propre I, σ. 248 καὶ ἐξ.

6^{ου} π. Χ. αιώνας. Ἀπανταχοῦ δὲ εὐρίσκομεν τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ἀπεικονίσεως ἐν τῇ συζεύξει τούτων· εἰκονιζομένων δηλ. τῶν ἵππων ἐν τῇ κατὰ μέτωπον κινήσει, ὁ ζωγράφος δὲν παρίστα ἢ τοῦ ἐτέρου μόνον τῶν ζώων τὸ σῶμα. Συχνότατα δὲ καὶ οἱ πόδες αὐτῶν συγγέονται ἀδιακρίτως. Αἱ κεφαλαὶ μόνον τῶν ὑποζυγίων καθαρῶς διακρίνονται καὶ δὴ οὕτως, ὥστε ἢ τοῦ δευτέρου νὰ ἐξέχη μικρὸν τῆς τοῦ πρώτου. Ἡ κίνησις τῶν δύο συνεζευγμένων ἵππων εἶνε οὕτως ἐντελῶς ὁμοία. Κυριαρχεῖ τουτέστι συμμετρία τις αὐστηρὰ λίαν, συνθηματικὴ, ἀπόζουσα ἔτι ἀρχαϊσμοῦ, ὅστις μόνον ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἀττικῇ τεχνουργίᾳ ἐκλείπει. Οὕτω λοιπὸν ἢ ξυνωρὶς τῶν ἵππων τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου ὁμοιάζει ἐντελῶς πρὸς τὰς τῶν ἀγγείων τῆς Μήλου, καὶ πρὸς πάσας τὰς τῶν Κορινθιακῶν. Καὶ ἐν τούτοις ἢ πρόοδος ἐν τῇ τέχνῃ εἶνε ἰκανῶς αἰσθητὴ καὶ ἐν τούτῳ, οὐ μόνον δὲ ὡς πρὸς τὸν εἰκονιστικὸν τύπον τῶν ἵππων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς λεπτομερείας, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν, τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν εἶνε ἐν τῶν μνημείων τῆς μεταβατικῆς περιόδου. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς χαίτης τῶν ἵππων τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν συγγενεῦει πρὸς τὰ ἀρχαιότατα τῆς σχετικῆς κατηγορίας (πρὸς τὰ ἀγγεῖα τῆς Μήλου) — οἱ ἀμφορεῖς οἱ φέροντες ἐν εἰκόνι προτομὴν ἵππου¹ καὶ ὁ κρατῆρ ἐξ Αἰγίνης² φέρουσιν ὁμοίαν ἐπεξεργασίαν. Ὡς πρὸς τὴν λεπτότητα ὅμως τοῦ σχεδίου καὶ τὴν μείζονα χρῆσιν τῆς ἐγχαράξεως συγγενεῦει τοῦτο πρὸς τὰ ἀγγεῖα τῆς νεωτέρας κατηγορίας. Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰς ιδιότητας ταῦτας ἐνδιαφέρουσα εἶνε ἢ σύγκρισις τοῦ ἀγγείου ἡμῶν πρὸς τὰξιν τινὰ ἀγγείων περὶ ὧν εἰσέτι δὲν ὠμιλήσαμεν: πρὸς τὰ κυλικοειδῆ ἀττικοκορινθιακὰ ἀγγεῖα, ὧν ἀριθμὸς ἰκανὸς ὑπάρχει ἐν τῷ Ἐθν. Μουσεῖῳ³ καὶ τῶν ὁποίων τὸ κάλλιστον ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ (Ἐφημερὶς 1885, πίν. 7). Θὰ παρατηρήσῃ τις ἰδίως τὸν ὅμοιον τρόπον καθ' ὃν, ἐν ἅπασιν τούτοις αἱ οὐραὶ τῶν ἵππων εἰσὶν ἐπεξεργασμέναι, διὰ μέσου τουτέστιν ἐγχαράξων λίαν λεπτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλας πυκνῶν. Θὰ εὕρῃ δὲ τις ἐπίσης ὁμοιότητα ἐντελῆ καὶ ὡς πρὸς τὸν

γενικὸν τύπον τῶν ἵππων, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἵπποσκευὴν καὶ τὸ σχῆμα τῶν ὀχημάτων.

Ἄλλ' ἤδη ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰ εἰρημένα. Τὸ δημοσιευόμενον ἀγγεῖον εἶνε Ἀττικῆς ἐργασίας ἀνῆκον εἰς περιόδον τινὰ μεταβατικὴν, τὴν περίοδον ἐκείνην, καθ' ἣν οἱ ἐν Ἀττικῇ τεχνῆται προσπαθοῦσι ν' ἀπαλλαγῶσι τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐξ Ἀσίας, ὅπως μορφώσωσι ρυθμὸν τινὰ Ἀττικόν. Καὶ δὲν ἔχει μὲν εἰσέτι ἐπιτευχθῆ τοῦτο· ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὅτι ἡμεῖς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ μέγα τοῦτο καὶ ὠραῖον ἀγγεῖον, χωρὶς νὰ σκεφθῶμεν πάραυτα τοὺς ἀμφορεῖς τῆς Μήλου· πρὸς τούτοις δὲ ἠναγκάσθημεν πλέον ἢ ἅπαξ νὰ θέσωμεν ἐν παραλλήλῳ συγκρίσει ἀγγεῖα τοῦ γνησιωτέρου Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ. Τὸ ἔδαφος τῆς εἰκόνος ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν εἶνε εἰσέτι μεστὸν κοσμημάτων πληρωτικῶν τοῦ χώρου. Ἡ χρῆσις τῶν ἰσχυρῶν προσεπιχρισμάτων (engobes) εἶνε εἰσέτι ζωηρά. Ἐξ ἄλλου ὅμως ἐν τῷ ἐδάφει τὰ Ἀττικὰ κοσμήματα εἰσὶ τὰ δεσπόζοντα, ὁ δὲ ρυθμὸς τῶν εἰκόνων πλησιάζει ἤδη τῷ ρυθμῷ τῶν μελανομόρφων, βαθμηδὸν ἀπαλλαγείς τῶν Κορινθιακῶν ἐπιδράσεων.

Ἐν τελικῷ δὲ συμπεράσματι τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν τακτέον εἶνε ἐν τῇ μεσαζούσῃ ἐκείνῃ τάξει ἀριθμοῦ τινος ἀγγείων εὐρεθέντων ἐν Ἀττικῇ: τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος¹, τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Ἡρακλῆ καὶ Νέσσον², τῶν ἀμφορέων τῶν φερόντων προτομὴν ἵππου καὶ τῶν ἀμφορέων τῶν Σειρήνων³. Πάντα τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἀποτελοῦσι σύστημα (groupe) λίαν χαρακτηριστικόν. Συγχρόνως ἢ μελέτη ἦν ἐποησάμεθα ἐπέτρεψεν ἡμῖν νὰ βεβαιώσωμεν σχέσεις τινὰς τοῦ ἀγγείου ἡμῶν πρὸς τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐκ Βουρβᾶ τύμβου. Τέλος, προσεκρούσαμεν καὶ εἰς ὁμοιότητας τινὰς τοῦ ἀγγείου ἡμῶν πρὸς ἀττικοκορινθιακὰς κύλικας τοῦ Μουσεῖου Ἀθηνῶν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ἀγγείων τούτων ὑπάρχουσι βεβαίως διαφοραὶ· ἀλλ' ἐν ἅπασιν τούτοις ἐξηκριβώσαμεν τὴν αὐτὴν προσπάθειαν πρὸς ἔκφανσιν νέου τινὸς «ιδεώδους». Οἱ τεχνῆται τῶν ἀγγείων τούτων ἐργάζονται πάντες κατὰ τὸν ἴδιον ἕκαστος

¹ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 903, 904, 1003.

² Arch. Zeit. 1882, σ. 205, σ. 9-10.

³ Ἀριθ. 529-532.

¹ Arch. Zeit. 1882, π. 9-10.

² Antike Denkm. I, σελ. 57.

³ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 221, 903, 904, 1003.

τρόπον, πρὸς ὀριστικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ρυθμοῦ τῶν μελανομόρφων.

Περατοῦντες τὴν πραγματείαν ταύτην θὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς εἰκόνας, ἣτις δὲν παρέχει ἀφορμὴν εἰς πολλά. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς εἰκόνας εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, καθαρῶς κοσμηματικός. Τὸ σύμπλεγμα εἶνε ὠραῖον· ὁ καθήμενος ἐκεῖνος λέων, βρυχώμενος καὶ φράττων τὴν δίοδον εἰς δύο ἄρματα, ἔχει τὸ παράστημα μεγαλοπρεπές· ἡ δὲ κίνησις τῶν ἵππων, ἀναχαιτιζομένων ἀποτόμως πρὸ τοῦ θηρίου, ἀπεδόθη ἄριστα. Ἄλλὰ δὲν φρονῶ ὅτι εἰκονίζεται ἐνταῦθα σκηνὴ τις θήρας, ὅπως ἐν ὁμοίαις παραστάσεσιν ἐπὶ ἀναγλύφων ἀσιατικῆς τέχνης καὶ ἐπὶ μνημείων κυπριακῶν ἢ μυκηναίων ἢ ὡς ἐνίοτε ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ ἔργων ἀρχαϊκῆς ἐλληνικῆς τέχνης διατελούσης ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀνατολικῶν ἢ μυκηναίων παραδόσεων¹. Ἐνταῦθα οἱ διφρηλάται κρατοῦσιν ἀπλοῦν ραβδίον, οὐδὲν δὲ ὑποδηλοῖ ὅτι πρόκειται περὶ θήρας. Εἶνε ἀπλῆ παράταξις διφρῶν, ἢ ἀρεστὴ τόσον εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην. Λέων δὲ χάριν κοσμηματικοῦ λόγου συμπληροῖ τὴν σκηνήν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἀμφορέως τινὸς Κορινθιακοῦ τοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν (ἀριθ. 317) πολεμιστῆς καὶ ἡνίοχος ἴστανται ἐπὶ τεθρίππου, λέων δὲ ἴστανται ἀντίστροφον τῶν ἵππων. Εἶνε γνωστὸν πόσον σύνηθες εἶνε ἐν τῇ ἀττικοκορινθιακῇ κεραμείᾳ τὸ σύστημα τοῦτο τῆς προσθήκης μιᾶς ἢ πλείονων μορφῶν χάριν καθαρῶς κοσμηματικοῦ λόγου, ὅταν ἢ εἰκονιζομένη ὑπόθεσις δὲν παρέχει τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν τῶν μορφῶν πρὸς πλήρωσιν τοῦ ὅλου χώρου τῆς εἰκόνας². Ἀναγνωρίζω ἐν τούτοις ὅτι ἐνταῦθα τὸ ὅλον σύμπλεγμα εἶνε συντεθειμένον ἀρμονικῶς καὶ ὅτι ὁ καθήμενος ἐκεῖνος καὶ βρυχώμενος λέων ἔχει πρὸς τὸ ὅλον συμμετρως, ἀλλὰ τὸ νὰ διακρίνη τις ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ σκηνὴν θήρας, ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῆς σημασίᾳ, εἶνε ταῦτὸν ὡς νὰ παρερμηνεύη.

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἀλέκτορος ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου ὡς θέμα (motif) κοσμηματικὸν εἶνε λίαν ἐνδιαφέρουσα. Ἐν ἀρχῇ ὑπεδείξαμεν ὅτι ὁ ἀλέκτωρ

ἐνταῦθα ἔχει ἀναμφιβόλως σημασίαν νεκρικὴν καὶ δὲν θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπανεέλθωμεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν ἐξαγωγὴν συμπεράσματος τινος περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ ἀγγείου ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ πτηνοῦ τούτου, ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἀπέχομεν τοῦ νὰ ἐκφράσωμεν γνώμην. Εἶνε ὄντως ἀληθέστατον ὅτι ὁ ἀλέκτωρ ἐγένετο γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι λίαν ἀργά, καὶ ὅτι οἱ Πέρσαι, καθὰ φαίνεται, ἦσαν οἱ πρῶτοι οἱ κατορθώσαντες νὰ ἐντοπίσωσιν ἐξημερώσαντες τὸ πτηνὸν τοῦτο ἐν τῇ δυτικῇ Ἀσίᾳ, ἐξ ἄλλου ὅμως εἶνε βέβαιον ὅτι, γενομένου ἅπαξ δεκτοῦ τούτου ἐν τῇ ἐλληνικῇ τέχνῃ, ἢ διάδοσις ὑπῆρξεν εὐρεῖα λίαν καὶ πιθανῶς ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος³. Ἀπαντᾷ συχνότατα οὗτος ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν ἀγγείων, τοῦ τύπου τῶν ἐκ Καιρέας ἀμφορέων⁴, ἐπὶ τῶν ἀττικοκορινθιακῶν διαφόρου τύπου, ἐπὶ τῶν ἐκ Κυρήνης καὶ Ναυκράτιος⁵, ἤδη δέ, καίπερ σπανιότερον, καὶ ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν τοῦ ἀρχαιότερου ρυθμοῦ⁶. Βεβαίως δὲ ἐκ τῆς Ἰωνικῆς τέχνης τῆς Μικρασίας ἐδανείσθη τὸν ἀλέκτορα ἢ Κορινθία. Ὁ ἀλέκτωρ δὲν εἶνε ἐκ τῶν ζώων ἐκείνων τὰ ὅποια ἐλήφθησαν ἐκ τῆς καθαρῶς ἀνατολικῆς τέχνης, ὅπως τὰ κοσμοῦντα γενικῶς τὰ Κορινθιακὰ ἀγγεῖα, ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε, ὡς παρετηρήθη ἤδη, ὅτι δὲν ἀπεικονίζεται ὅπως οἱ λέοντες, αἱ τίγρεις ἢ οἱ αἰγαγοὶ κατὰ τρόπον ἀδέξιον καὶ οἰονεὶ κατὰ συνθήκην μεμορφωμένον. Ἀπ' ἀρχῆς ἤδη οἱ εἰκονίσαντες αὐτὸν τεχνῆται εἶχον αὐτὸν ὑπὸ τὰ ὄμματα, τοιοῦτοτρόπως δὲ παρέστησαν αὐτὸν ζωηρόν, φυσικόν, ἐλεύθερον⁷. Ὁ ἀλέκτωρ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν εἶνε ἀξιοσημεῖωτον παράδειγμα τῆς παρατηρήσεως ταύτης. Ἀρκεῖ δὲ νὰ παραβάλη τις τοῦτον πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς κυρίας εἰκόνας λέοντα ὅπως καταδειχθῇ πόσον εἶνε οὗτος φυσικώτερον ἐκείνου καὶ πραγματικώτερον ἀπεικονισμένος.

Nancy, μηνὶ Νοεμβρίῳ 1896.

LOUIS COUVE

¹ Heuzey, Compt. Rend. d. Ac. des Insc. 1890. Lechat, Bull. d. e. Hell. 1891, σ. 110. Pottier, (ἐν Dumont Cer. I, σελ. 307). Curtius, Arch. Zeit., 1878, σ. 159.

² Dumont, ἐνθ. ἀνωτ. I, σ. 256-258, 279. Ἐθν. Μουσεῖον ἀριθ. 533, 535, 546.

³ Dumont, ἐνθ. ἀνωτ. I, σ. 299 κέξ. 311, 312 (Pottier).

⁴ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 333, 984, 985. Dumont, ἐνθ. ἀνωτ. I, σ. 182. σημ. 3. Wilisch, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 88.

⁵ Arch. Zeit., 1878, σ. 159 (Curtius).

¹ Perrot, Hist. de l'Aart. III, εἰκ. 543, 549, IV, εἰκ. 279. Dumont, Cér. d. l. Gr. Pr. I, σ. 51 κέξ., σ. 183. Furtwängler, Arch. Zeit. 1883, σ. 159, 1884, σ. 103. Ἐν τῷ Μουσεῖῳ Ἀθηνῶν ἀμφορέως Κορινθιακῆς ὑπ' ἀριθ. 303.

² Holwerda, Korinth. Attisch. Vas., Jahrb. 1890, σ. 237 κέξ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΑΙ ΤΩ ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΥΠΟ ΜΑΚΡΑΙΣ

(συνέχεια τῶν ἐν σελ. 8 κ.εξ., ἀρ. 1 - 16).

Ἐν σελ. 1-32 ἐξέθηκα τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰ πορίσματα τῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφῶν μέχρις Ἀπριλίου λήξαντος, δημοσιεύσας καὶ δέκα εὐρεθέντας ἕως τότε μαρμαρίνους ἐνεπιγράφους πίνακας ἀναθηματικούς τῶ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς ἢ ὑπ' Ἀκραῖς. Ἐνταῦθα δημοσιεύω καὶ ἄλλους τοιούτους πίνακας εὐρεθέντας ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου μέχρι σήμερον.

ὑπὸ τὸ ἐν ταῖς Μακραῖς σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔνθα ὁ βράχος εἶνε σχεδὸν καθέτως ἀποκεκομμένος, ἐν τῷ χώρῳ τῷ δεδηλωμένῳ διὰ τοῦ Ω ἐν τῷ ἐν πίν. 1 τοπογραφικῷ σχεδίῳ τῶν ἀνασκαφῶν, ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, οὗ αἱ μὲν τρεῖς πλευραὶ εἶνε ὠκοδομημέναι ἐκ πώρου λίθου κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα, τὴν δὲ τετάρτην πλευρὰν ἀποτελεῖ αὐτὸς ὁ καθέτως ἀποκεκομμένος βράχος. Ἐπὶ τοῦ νοτιοδυτικοῦ μέρους τοῦ οἰκοδομήματος τούτου εἶνε ἐκτισμένος ὁ τὸ ὕδωρ τῆς Κλεψύδρας περικλείων ναῖσκος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (ἰδ. πίν. 1). Ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος οἰκοδομήματος εὐρέθησαν εἰς μέγα βάθος, ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους ἄλλαι τε ἐπιγραφαὶ (περὶ ὧν προσεχῶς) καὶ οἱ ἐξῆς πίνακες, ἀναθηματικοὶ τῶ ὑπὸ Μακραῖς Ἀπόλλωνι, ὅμοιοι τοῖς ἐν σελ. 8-11 δημοσιευμένοις καὶ ἐν πίν. 4 ἀπεικονισμένοις, καὶ τῶν αὐτῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων.

1. Πίναξ ἐκ λευκοῦ λίθου, κολοβὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Σωζόμενον ὕψος 0,25, πλ. 0,19 καὶ πᾶχος 0,35. Ἐντὸς στεφάνου ἐκ κλάδων μύρτου ἐπιγραφή:

Α Γ Δ Θ Η Τ Υ Χ Η
Β Ἀ Σ Ι Λ Ε Υ Σ
Ι Ἀ Ὑ Ρ Ο Ν Η Σ Ι Μ Ο
Φ Υ Λ Α Σ Ι Ο Σ
Π Ο Λ Λ Ω Ν Ι
Υ Π Ο Μ Λ

Ἄγαθὴ τύχη.

Βασιλεὺς

Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Ὀνήσιμο[ς]

Φυλάσιος

[Ἀ]πόλλωνι

ὑπὸ Μα[κραῖς].

Ὡς πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα πρβ. τὰς ἐν σελ. 9 καὶ 12, ἀρ 2 καὶ 14, ἐπιγραφάς.

2. Τεμάχιον πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου (ὕψ 0,27, πλ. 0,18, πᾶχ. 0,03). Ὁ πίναξ θὰ εἶχε δύο τοῦλάχιστον στεφάνους, ὧν ὁ εἷς σώζεται σχεδὸν ὁλόκληρος ἐν τῷ προκειμένῳ τεμαχίῳ. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στεφάνου τούτου ἐπιγραφή:

Β Α Σ Ι Λ Ε Υ Σ

Ἡ ἐτέρα ἐπιγραφή ἢ δηλοῦσα τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου ἄρχοντος βασιλέως θὰ ὑπῆρχεν ἢ ἐν τῷ ἐτέρῳ στεφάνῳ ἢ ἐκτὸς τῶν στεφάνων.

3. Πίναξ ἐκ λευκοῦ λίθου, κολοβὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος. Ὑψ. 0,25, πλ. 0,23, πᾶχ. 0,02. Ἐντὸς στεφάνου ἐκ κλάδων μύρτου ἐπιγραφή:

Π Ο Λ Υ Δ Ι Ν Ο Σ	Πολύαινος
Λ Δ Δ Ι Κ Ο Υ	Λαδίκου
Ο Υ Ν Ι Ε Υ Σ	[Σ]ουνιεύς
Λ Ε Μ Δ Ρ Χ Η	[πο]λεμαρχή-
5 Σ Δ Π Ο Λ Λ	5 [σα]ς Ἀπόλλ-
Ι Υ Π Ο Μ	[ων]ι ὑπὸ Μ-
Ρ Δ Ι Σ Δ Ν	[α]κραῖς ἀν-
Θ Η Κ	[ε]θηκ-
Ν	[ε]ν.

Ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ Πολύαινος εἶνε υἱός, ὡς φαίνεται, τοῦ ἐν C. I. A. III¹, 122, Λαδίκου Σώζοντος Σουνιεύς, ἀδελφὸς τοῦ Σώζοντος Λαδίκου (C. I. A. III¹ 780^a).

4. Κάτω ἀριστερὸν μέρος πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου (ὕψ. 0,17, πλ. 0,20, πᾶχ 0,02) μετὰ στεφάνου ἐκ κλάδων μύρτου. Ἐντὸς τοῦ στεφάνου, ἐν τῷ σωζομένῳ κάτω μέρει αὐτοῦ, ἐπιγραφή:

Μ ,
Ο Ζ
ΟΥΕΝΤΙ
ΔΙΟΣ

Μ - - -
ος
Ουεντί-
διος.

Θεσμοθέτην . . . Ουεντίδιον ἴδε ἐν τῇ ἐν σελ. 10
ὑπ' ἀρ. 3 ἐπιγραφῇ.

5. Τεμάχιον πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου (ὑψ. 0,12,
πλ. 0,11, πάχ. 0,25) ἐν ᾧ σώζεται μέρος στεφά-
νου καὶ ὑπὸ τοῦτον ἐπιγραφῇ:

ΥΡΑΙΣ [Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μα]κραῖς.

Ἐκ τῆς ἐν τῷ λίθῳ θέσεως, ἣν ἔχει ἡ ἐπιγραφῇ,
φαίνεται ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος στέφανος ἀρι-
στερά. Ἡ ἐπιγραφῇ θὰ κατεῖχε τὸ κάτω μέρος τοῦ
πίνακος, τὸ μεταξὺ τῶν δύο στεφάνων.

Ἄγνωστον ἂν πρέπει νὰ συμπληρώσωμεν [ὑπὸ
Μα]κραῖς ἢ [ὑπ' Ἀ]κραῖς.

6. Τεμάχιον πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου (ὑψ. 0,14,
πλ. 0,15, πάχ. 0,22) ἐν ᾧ σώζεται ἴχνος στεφά-
νου καὶ ὑπὸ τοῦτον ἐπιγραφῇ:

ΑΚΡΑΙΣ [Ἀπόλλωνι ὑπὸ] Μακραῖς.

7. Τεμάχιον πίνακος (;) παρεμφερούς τοῖς
προηγούμενοις, (ὑψ. 0,06, πλ. 0,12, πάχ. 0,35),
ἐν ᾧ σώζονται μόνον τάδε:

ΛΙΠΙΛΙΟΣ Αὐρή]λιος
ΑΦΡΟΔΕΙΤ Ἀφροδείτ[ιος]

Κατὰ τὰ σωζόμενα λείψανα τῶν γραμμάτων
δυνάμεθα σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπληρώ-
σωμεν: Αὐρή]λιος. Στεφάνου λείψανον ἐν τῷ λίθῳ
δὲν σώζεται (διότι ὀλόκληρον τὸ σωζόμενον τεμά-
χιον καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν σωζομένων γραμ-
μάτων) ὥστε ἀβέβαιον εἶνε ἂν τὸ τεμάχιον τοῦτο
προέρχεται ὄντως ἐκ πίνακος ἀναθηματικοῦ τῷ
Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς.

8. Ἄνω μέσον τεμάχιον στήλης (ὑψ. 0,18,
πλ. 0,13, πάχ. 0,07) μετὰ ταπεινῆς κορωνίδος
ἐκ κυματίου καὶ ἄβακος. Σώζονται ἐν αὐτῷ μέρος
στεφάνου ἐκ φύλλων μύρτου καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ τάδε
τὰ γράμματα:

ΣΠΟΛΥ - - - ς Πολυ-
ΜΑΡΑ - - - Μακρα-
ΠΙ [θώνιος ἐ]πι
ΥΔΡ - - - υ ἄρ-
Σ [χοντος] - - ς
= - - - -
Υ - - - - υ

Καὶ ἡ ἐπιγραφῇ αὕτη ἦτο ἀναθηματική, ὡς
φαίνεται, τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς.

9. Πίναξ ἐκ λευκοῦ λίθου, κολοβός, (ὑψ. 0,23
σωζόμενον πλάτος 0,20 πάχ. 0,023) φέρων ἐντὸς
στεφάνου ἐκ κλάδου μύρτου τὴν ἐξῆς ἐπιγραφῇ:

ΑΡΧΟΝΤΟΣ	Ἄρχοντος
ΑΡΕΙΟΥΤΟΥ	Ἄρειου το[ῦ]
ΝΙΚΑΝΟΡ	Νικάνορο[ς]
ΕΞΟΙΟ	Ἐξ Οἴο[υ]

Οἱ τὸν στέφανον ἀποτελοῦντες δύο κλάδοι μύρ-
του εἶναι συνδεδεμένοι διὰ ταινίας ἀποτελουμένης
ἐκ δύο ὄψεων.

Ἄρχων Ἄρειος Νικάνορος δὲν μοι εἶναι γνω-
στός. Νικάνορ ἐξ Οἴου ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐν CIA.
III¹, 1145, ἐπιγραφῇ.

11-13. Τέσσαρα διάφορα τεμάχια πινάκων ἐκ
λευκοῦ λίθου παρεμφερῶν τοῖς προηγούμενοις. Σώ-
ζεται ἐν ἐκάστῳ τούτων τεμάχιον τοῦ ἐκ μύρτου
στεφάνου, οὐδὲν ἕμως γράμμα.

14. Δύο προσαρμόζοντα τεμάχια πίνακος ἐκ
λευκοῦ λίθου. Σωζόμενον ὕψος 0,23 καὶ πλάτος
0,53. Πάχος 0,032. Εὐρέθησαν ἀμφοτέρω οὐχὶ
μὲν ἐντὸς τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου τούτου μνημο-
νευομένου ἀρχαίου οἰκοδομήματος ἀλλ' ἐκτὸς αὐ-
τοῦ, ὑπὸ τὰς Μακράς ἕμως, εἰς ἀπόστασιν τριῶν
περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ
ρηθέντος οἰκοδομήματος.

Σώζεται ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ πλεῖστον μέρος δύο
στεφάνων ἐκ κλάδων μύρτου, συνδεδεμένων κατὰ
τὸ σύνηθες διὰ ταινίας ἐχούσης σχῆμα δύο ὄψεων.
Ὑπὸ τοῦς στεφάνους ἐπιγραφῇ μεγάλοις σχετικῶς
γράμμασι:

ΠΟΛΛΩΝΙ Ἀπόλλωνι [ὑπὸ Μακραῖς]

Ἐντὸς δὲ τῶν στεφάνων, ἐν μὲν τῷ ἀριστερᾷ κει-
μένῳ:

ΟΓ	ΤΕΥ	ὁ γ[ραμμα]τεύ-
ΣΑΣΤΟΥΣΥ		σας τοῦ συ-
.....		[νεδρίου]
ΙΟΣΠΡΟΥΣ		.ος Π(όπλιος) Ροῦ[φος]

Ἐν δὲ τῷ δεξιᾷ:

ΟΠΣ	ὁ π[ολεμαρχή-]
ΣΑΣΠΣ	σας Π. . . .
ΟΥΕΝΤΙΔΙ	Ουεντίδιο[ς]
ΡΟΥΦΟΣ	Ροῦφος.

Τὰ γράμματα εἶνε τὸ πλεῖστον ἐξηλειμμένα. Πρβ. τὴν ἐν σελ. 12, ἀρ. 13 (ὁ γραμματεύσας τοῦ συνεδρίου) ἐπιγραφὴν.

15. Τεμάχιον λίθου (σωζόμενον ὕψος 0,15, πλ. 0,12 καὶ πάχ. 0,05) ἐν ᾧ σώζεται μέρος στεφάνου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐπιγραφὴ:

Γ Λ Ι Ο Σ	Γάτιος
Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ	Ίούλιος
Λ Τ Τ Ι Κ Ο Σ	Ἀττικὸς
Ε	[ε - - -

Ἀμφίβολον εἶνε ἂν ὁ λίθος οὗτος προέρχεται ἐκ πίνακος οἷοι οἱ προηγούμενοι. Σημειωτέον δὲ ὅτι εὐρέθη καὶ οὗτος ἐκτὸς μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου τούτου μνημονευομένου ἀρχαίου οικοδομήματος ἀλλ' ὑπὸ τὰς Μακράς, πλησίον τοῦ μέρους ἐν ᾧ εὐρέθη καὶ ὁ προηγούμενος πίναξ.

Προστιθεμένων τῶν πινάκων τούτων ταῖς ἐν σελ. 8-14, ὑπ' ἀρ. 1-16, δημοσιευμένοις, ἔχομεν ἐν ἑλῶ περι τὰ τριάκοντα ἀναθήματα προσενεχθέντα ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχόντων τῶ ἐν ταῖς Μακραῖς, ἐν τῷ σπηλαίῳ Β (ἴδε πίν. 1, Β), λατρευομένῳ Ἀπόλλωνι.

Τὰ ἐπιγραφικὰ ταῦτα ἀναθήματα προσέφερον οἱ ἄρχοντες τῶ ἐν ταῖς Μακραῖς Ἀπόλλωνι ἕνεκα τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸν ἐνταῦθα λατρευόμενον Ἀπόλλωνα, πατέρα τοῦ γενάρχου τῶν Ἀθηναίων Ἴωνος, καθ' ἃ ἐξέθηκα ἐν σελ. 23. Πρὸς τῶ ἐκεῖ δὲ μνημονευθέντι περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος τούτου, ὡς Ἀπόλλωνος πατρῶου, χωρίῳ τοῦ Δημοσθένους, ἀναφέρω ἐνταῦθα καὶ τόδε τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος (Εὐθύδημος, 302 C): «οὐκ ἔστιν, ἦν δ' ἐγώ, αὕτη ἢ ἐπωνυμία (Ζεὺς πατρῶος) Ἰώνων οὐδενί, οὐθ' ὅσοι ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως ἀπωκισμένοι εἰσὶν οὐθ' ἡμῖν, ἀλλὰ Ἀπόλλων πατρῶος διὰ τὴν τοῦ Ἴωνος γένεσιν».

Σημειωτέον δὲ ὅτι τοιαύτης οὔσης τῆς σχέσεως

τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν ἐν ταῖς Μακραῖς Ἀπόλλωνα δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι καὶ τὸν ἕρκον, ὃν οὗτοι τὸ δεύτερον ὤμνουν, κατ' Ἀριστοτέλη, (ἴδε σ. 23) ἀναβάντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν¹, ὤμνουν πρὸ τοῦ ἐν ταῖς Μακραῖς βωμοῦ (ἴδ. σ. 15) τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀφ' οὗ ἄλλως διὰ τοῦ ἕρκου τούτου ὑπέσχοντο, ἂν παραβῶσι τινὰ τῶν θεσμῶν, ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσόμετρον ἀναθήσειν ἐν Δελφοῖς καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερὸν ἦτο ἐν Ἀθήναις ὅ,τι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν προσκρούει εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀορίστως ἐκφραζομένου, μὴ ὀρίζοντος δηλ. ποῦ τῆς Ἀκροπόλεως ὤμνουν οἱ ἄρχοντες, διότι αἱ Μακραὶ ναὶ μὲν κεῖνται ἐκτὸς τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως ἀλλ' ὑψηλά, ἐν τῷ βράχῳ, συγκοινωνοῦσι δ' ἀμέσως μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς ἐν τῷ βράχῳ κλίμακος θ-κ-λ-μ καὶ τῆς θυρίδος ν (ἴδ. σ. 26-27), ὥστε εὐλόγως δύνανται νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ἀποτελοῦσαι μέρος τῆς Ἀκροπόλεως, ἀφ' οὗ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι τὸν ὑπὲρ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον τάφον τοῦ Κάλω, τὸ ὕδωρ τῆς Κλεψύδρας καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος Χλόης (ἃ κεῖνται ἐκτὸς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ δὴ οὐχὶ τοσοῦτον ὑψηλά, ἐν τῷ βράχῳ, ὡς αἱ Μακραὶ, ἀλλὰ χαμηλότερον), ἐξελάμβανον ἐνίοτε ὡς κείμενα ἐν αὐτῇ τῇ Ἀκροπόλει². Ἡ ἔκφρασις ἄρα τοῦ Ἀριστοτέλους «εἰς τὴν Ἀκρόπολιν βαδίζουσι καὶ ἐκεῖ ταῦτ' ὀμνύουσι» δυνατόν νὰ ἐκληφθῆ ὡς μὴ ἀποκλείουσα τὰς Μακράς. Κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἀνωτέρω εἰκασία εὐλογοφανῆς εἶνε. Ταύτης δὲ δεκτῆς γενομένης, ἔτι μᾶλλον καταφαίνεται ὁ λόγος δι' ὃν οἱ ἄρχοντες ἀνέθετον τῶ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀναθήματα πρὸς ἔνδειξιν ὅτι ἐτήρησαν τὸν ἕρκον καὶ πιστῶς διεξήγαγον τὰ τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς.

Ἀθήνησι τῇ 15 Ἰουνίου 1897

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

¹ «Ἐντεῦθεν (ἀπὸ τοῦ λίθου τοῦ παρὰ τὴν Βασιλειον Στοάν) δ' ὁμῶσαντες εἰς Ἀκρόπολιν βαδίζουσι καὶ πάλιν ἐκεῖ ταῦτ' ὀμνύουσι καὶ μετὰ ταῦτ' εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσέρχονται». (Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτ. LX, 5).

² Περὶ τοῦ τάφου τοῦ Κάλω ὁ Σχολιαστὴς (I, 368,14) τοῦ Λουκ. Ἀλιεῖς (42: ἔνιοι δὲ καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κάλω τάφον ἀνέροπουν [δηλ. ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως]) λέγει τάδε: «ὁ μὲν Κάλως ἦρωσ παλαιὸς ἐν τῇ Ἀκροπόλει τεθαμμένος».

Περὶ δὲ τοῦ ὕδατος τῆς Κλεψύδρας ὁ Σχολιαστὴς τῶν Ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους (1694) λέγει τάδε: «Κρήνη ἐν Ἀκροπόλει ἦν Κλεψύδρα, ἧς Ἴστρος ἐν τῇ 16' μέμνηται», τὰ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν ἀναλεγόμενος».

Περὶ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος Χλόης ὁ Σχολιαστὴς τῆς Λυσιστράτης τοῦ Ἀριστοφάνους (830 κ.έ.) λέγει τάδε: «Χλόης Δήμητρος ἱερὸν ἐν Ἀκροπόλει» (κατὰ Φιλόχορον).

Η ΚΩΛΙΑΣ ΑΚΡΑ

Περίεργος διαφωνία τοῦ γεωγράφου Στράβωνος καὶ τοῦ Πausανίου εἶνε ἢ ἐν τοῖς περὶ Κωλιάδος ἄκρας. Ἐνεκα τούτου καὶ οἱ περὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Ἀττικῆς ἐν γένει καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἰδίᾳ ἀσχοληθέντες ἡμεδαποὶ τε καὶ ξένοι ἀρχαιολόγοι διαφωνοῦσι περὶ τῆς θέσεως τῆς ἄκρας ταύτης. Ὅσοι τούτων συντάσσονται τῷ Στράβωνι τοποθετοῦσι τὴν Κωλιάδα ἄκραν ἐπὶ τινος τῶν ἀκρωτηρίων τῆς Βάρης, ὅσοι δὲ βασίζονται εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πausανίου τιθέασιν αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ λιμένος τοῦ Παλαιῦ Φαλήρου, μέτρα τινὰ μακρὰν τοῦ ναύσκαυ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου κατὰ τὴν θέσιν «*Τρεῖς Πύργοι*».

Ἡ διαφορὰ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἶνε σπουδαία. Ἐν τῇ περὶ τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς πραγματεία μου¹ ἐζήτησα νὰ συμβιβάσω τοὺς δύο ἀρχαίους συγγραφεῖς, τὸν Πausανίαν καὶ τὸν Στράβωνα, διὰ διορθώσεως τοῦ κειμένου τοῦ τελευταίου· καὶ σήμερον δ' ἐμμένω ἐν τῇ γνώμῃ μου ἐκεῖνη ἐπιπέσειν τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος ἔπαθεν ἐν τούτῳ μετὰ πτωσιν λέξεων. Ἄλλ' εἶνε ἀνάγκη πρῶτον νὰ ὀρίσω καθαρῶς τὸ ζήτημα πρὶν προτείνω τὴν διόρθωσιν, ἵνα ὁ ἀναγνώστης κρίνῃ κάλλιον περὶ τοῦ πράγματος.

Καὶ ὁ μὲν Πausανίας λέγει ῥητῶς² «*Ἀπέχει δὲ σταδίους εἴκοσιν ἄκρα Κωλιάς. ἐς ταύτην φθαρέντος τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Μήδων, κατήνεγκεν ὁ κλύδων τὰ ναύγια, Κωλιάδος δὲ ἐστὶν ἐνταῦθα Ἀφροδίτης ἄγαλμα . . .*».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πausανίας περὶ Φαλήρου εὐθύς ἀνωτέρω ποιεῖται λόγον, τὸ ἀπέχει δέον νὰ ἐνοηθῇ ἀπὸ Φαλήρου. Οἱ ἀκολουθοῦντες λοιπὸν τῷ Πausανίᾳ ἀρχαιολόγοι ἐὰν κατορθώσωσι νὰ εὑρωσιν τὴν ἀκριβῆ θέσιν τοῦ λιμένος Φαλήρου δὲν ἔχουσιν ἢ νὰ ὑπολογίσωσιν εἴκοσι στάδια ἀπ' αὐτοῦ, ὅπως τοποθετήσωσι τὴν Κωλιάδα ἄκραν. Οὕτως ἔπραξεν ὁ περιώνυμος Ἄγγλος συνταγματάρχης W. Leake³· ἀπεδέξατο ὡς Κωλιάδα τὴν ἄκραν γῆς τὴν ἐν τῷ Παλαιῷ Φαλήρῳ, ἐκεῖ ἔνθα κεῖται σήμερον τὸ ξενοδοχεῖον Πρινοπούλου, καθόσον οὗτος

ὡς Φάληρον ὑπελάμβανε τὸν μικρὸν λιμενίσκον Κουμουνδούρου, ὁπόθεν ἢ εἰς τὸ σημερινὸν Παλαιὸν ἀπόστασις εἶνε ἀκριβῶς εἴκοσι στάδια. Τούτῳ δὲ συμφωνοῦσι πλείστοι ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἐκπονήσαντες τὸν τῆς Ἀττικῆς χάρτην τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου, Kaupert καὶ Curtius.

Πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς γνώμης ταύτης ἐπιπροσθέτω, ὅτι ὁ Πausανίας ὀλίγον πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς Ἀθήνας λαλῶν περὶ τῶν λιμένων αὐτῆς, ἀναφέρει κατὰ σειράν τὸν Πειραιᾶ, τὴν Μουνυχίαν, τὸ Φάληρον, εἶτα δὲ τὴν Κωλιάδα ἄκραν, ὥστε κατὰ τὸ γενικὸν πνεῦμα τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Πausανίου δὲν πρόκειται περὶ ἄκρας λίαν ἀπομεμακρυσμένης καὶ μόλις ὀρατῆς ἀπὸ Φαλήρου, ἀλλὰ περὶ λίαν πλησιοχώρου θέσεως.

Ἴδωμεν νῦν τί λέγει περὶ Κωλιάδος ἄκρας ὁ Στράβων¹. «*Μετὰ δὲ τὸν Πειραιᾶ Φαληρεῖς δήμος ἐν τῇ ἐφεξῆς παραλία. εἶθ' Ἀλιμούσιοι, Αἰξωνεῖς, Ἀλαιεῖς οἱ Αἰξωνικοί, Ἀναγυράσιοι, εἶτα Θωραιεῖς, Λαμπρεῖς, Αἰγυλιεῖς, Ἀναγλυστίοι, Ἀζηνιεῖς. Οὗτοι μὲν οἱ μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ Σουνίου· μεταξὺ δὲ τῶν λεχθέντων δήμων μακρὰ ἄκρα πρώτη μετὰ τοὺς Αἰξωνεῶς Ζωστήρ, εἶτ' ἄλλη μετὰ Θωραιᾶς Ἀστυπάλαια . . . περὶ δὲ Ἀνάφλυστόν ἐστι καὶ τὸ Παρεῖον καὶ τὸ τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης ἱερόν, εἰς ὃν τόπον ἐκκυμανθῆναι τὰ τελευταῖα τὰ ἐκ τῆς περὶ Σαλαμίνα ναυμαχίας τῆς Περσικῆς ναύγια φασί . . .*».

Κατὰ τὸ γράμμα λοιπὸν τοῦ κειμένου τούτου, ἡ Κωλιάς ἄκρα θετέα περὶ τὴν ἀκτὴν τὴν σήμερον λεγομένην Ἀνάβυσος (Ἀνάφλυστος) δύο μόνον δήμους ἐντεῦθεν τοῦ Σουνίου². Τοιαύτη ὁμῶς ἐρμηνεῖα θὰ ἀπετέλει τρανοτάτην ἀντίφασιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τοῦ Πausανίου καὶ δὲν εἶνε ὀρθῆς κριτικῆς ἔργον νὰ διαφωνήσωμεν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ πρὸς τὸν Πausανίαν, οὐ πολὺ λαχῶς ἢ ἀξιοπιστία εἶνε σεβαστή. Ἄφ' ἑτέρου δέον

¹ Θ, 398.

² Ὡς Κωλιάδα ἄκραν ὁ Γάλλος Hanriot (Recherches sur la Topographie des Dèmes de l'Attique 1853 p. 213) ἀκολουθήσας κατὰ γράμμα τῷ Στράβωνι ἐξελέξατο τὸν Ἁγίου Νικόλαον τῆς Βάρης, θεωρῶν ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς γνώμης του τὴν φωνητικὴν ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν λέξεων Νικόλαος καὶ Κωλιάς. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀναλογία αὕτη εἶνε ἀτυχεστάτη, διότι ὁ Ἁγ. Νικόλαος διεδέξατο συνήθως τὸν Ποσειδῶνα.

¹ Die Demen von Attika Leipzig 1886 S. 48.

² Πausανίας I, 1, 5.

³ W. Leake Die Demen von Attika (Westerman μετάφρασις) σελ. 45.

νά ὁμολογήσωμεν μετὰ τοῦ Leake, ὅτι ὁ Στράβων, προκειμένου περὶ τῶν παραλίων δῆμων τῆς Ἀττικῆς, ἀποδεικνύει ἐξαιρετικὴν σαφήνειαν καὶ ἀκρίβειαν, ἴσως διότι κατὰ θάλασσαν περιηγούμενος περιέγραψε τοὺς δῆμους τούτους, οἵτινες εἶνε σήμερον ἀκριβῶς, χάρις τῷ Στράβωνι οἱ κάλλιον γνωστοὶ τῆς ὅλης Ἀττικῆς καὶ ἤττον ἀμφισβητήσιμοι. Πρὸς ἄρσιν λοιπὸν τῆς διαφωνίας ταύτης τοῦ κειμένου τοῦ Στράβωνος, οὗ τὴν φθορὰν ἐν τῇ περὶ «*Δήμων τῆς Ἀττικῆς*» πραγματεία ἡμῶν ὑπεδείξαμεν, προτεινόμεν νῦν νὰ διορθωθῇ ὡς ἐξῆς: «*Μεταξὺ δὲ τῶν λεχθέντων δῆμων μακρὰ ἄκρα πρώτη Κωλιάς καὶ τὸ τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης ἱερὸν εἰς ὃν τόπον ἐκκευμαθῆναι τὰ τελευταῖα τὰ ἐκ τῆς περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίας τῆς Περσικῆς ναύγια φασί*» . . . εἴτ' ἄλλη μετὰ τοὺς Αἰξωνέας Ζωστήρ κτλ.

Ἄλλ' ἡ τοποθέτησις τῆς Κωλιάδος ἄκρας ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Παλαιῦ Φαλήρου, ἢ ὑπὸ τοῦ Leake πρῶτον γενομένη, καὶ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ Χάρτου ἐπικυρωθεῖσα, μοὶ φαίνεται πλημμελής.

Ὁ Leake, ὅστις ἀπεδέχετο ὡς λιμένα τοῦ Φαλήρου τὸν λιμενίσκον τοῦ Κουμουνδούρου, κάτωθεν τῆς Μουρυχίας, εἶχε δίκαιον, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ, τοποθετῶν ἐν τῇ θέσει τῶν Τριῶν Πύργων ἐν Παλαιῷ Φαλήρῳ τὴν Κωλιάδα ἄκραν. Ἄλλ' οἱ γερμανοὶ ἐπιστήμονες, οἵτινες ἰδιαίτερον λιμένα Φάληρον δὲν ὀρίζουσιν, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸν ἀπὸ Καστέλλας μέχρις Ἀγίου Γεωργίου (Παλαιὸν Φάληρον) κόλπον ὀνομάζουσι Φάληρον, ποῦ στηριζόμενοι ἐτοποθέτησαν τόσῳ ἐγγὺς τὴν Κωλιάδα ἄκραν; Ἐκ τίνος σημείου τοῦ Φαληρικοῦ κόλπου πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι τὰ εἴκοσι στάδια ἅπερ ὁ Πausanias λέγει ὅτι ἀπέχει τὸ Φάληρον τῆς Κωλιάδος ἄκρας; Ἡμεῖς τοῦλάχιστον νομίζομεν ὅτι ὑπάρχει λόγος ἰδιαίτερος νὰ προτιμηθῇ ὡς Κωλιάς ἢ σημερινὴ ἄκρα ἐφ' ἧς ὁ Ἅγιος Κοσμάς¹ ὅπου καὶ ἡ διάσωσις μέχρι σήμερον τοῦ ναοῦ τούτου δύναται νὰ πείσῃ ἡμᾶς περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀρχαίου ναοῦ κατὰ τὴν θέσιν ταύτην, οἷος ἦτο ὁ

ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων μνημονευόμενος ναὸς τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης.

Εἰς ἐπίρρωσιν τῆς γνώμης ἡμῶν ταύτης ἔρχεται καὶ τὸ ἐξῆς λίαν περιεργον² ὅτι, ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιῦ Φαλήρου, μέχρι τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Βάρης, δὲν ὑπάρχει σήμερον ἄλλη ἐκκλησία ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, πλην τῆς τοῦ Ἀγίου Κοσμά, οὐδὲ ὁ Πausanias ἢ ὁ Στράβων ἀναφέρει ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀκτῆς ἄλλο ἱερὸν πλην τοῦ τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης. Ἐπειτα δὲ καὶ οὐδεμία ἄλλη ἄκρα τόσον ἐξέχει εἰς τὴν θάλασσαν ὅσον ὁ Ἅγιος Κοσμάς. Εἰς ἐπίμετρον δὲ ἐν τοῖς «*Δήμοις τῆς Ἀττικῆς*» ἀναφέρω καὶ ἄλλους λόγους τεχνικούς, οὓς περιττὸν θεωρῶ νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα³, προσθέτω μόνον ὅτι ἡ μετατροπὴ τῶν εἰδωλολατρικῶν ἱερῶν εἰς χριστιανικοὺς ναοὺς ἐγένετο τῶν μὲν διασῆμων ἦτοι τῶν μεγάλων θεῶν καθ' ὠρισμένους τινὰς κανόνας, οἷον τὸ τῆς Ἀθηνᾶς εἰς Παναγίαν, τὸ τοῦ Ποσειδῶνος εἰς Ἅγιον Νικόλαον, τὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ Θησέως εἰς Ἅγιον Γεώργιον ἢ Ἅγιον Δημήτριον, ἀλλὰ τῶν ἤττον διασῆμων ἢ μετατροπὴ ἐγένετο, ὡς παρατηρεῖ ὁ Leake, σχεδὸν τυχαίως καὶ πολλάκις λόγῳ τοῦ ὁμοῦ τῆς πρώτης συλλαβῆς τῶν ἀντιστοιχῶν ἱερῶν ἰδρυμάτων, οἷον Κωλιάς — Κοσμάς.

Περατοῦντες τὴν μικρὰν ἡμῶν ταύτην διατριβὴν λέγομεν, ὅτι τὰ ἀγγεῖα τὰ ἐκ τῆς Κωλιάδος γῆς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα κατασκευαζόμενα ἦσαν περιώνυμα διὰ τὴν λεπτότητα αὐτῶν καὶ διὰ τὸν χρωματισμόν. Σήμερον δὲ μόνον κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἀγίου Κοσμά ἢ γῆ δύναται νὰ παράσῃ ἀργίλον ἀρίστης ποιότητος, ἐνῶ κατὰ τὸ Παλαιὸν Φάληρον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἢ γῆ εἶνε ἀπανταχοῦ ἀμύδης καὶ ἐπομένως ἀκατάλληλος εἰς κατασκευὴν ἀγγείων⁴.

ΣΗΜ. Ἐν ταῖς πέρυσι γενομέναις ἐν Παλαιῷ Φαλήρῳ ὑπερβεν τοῦ ξενοδοχείου Δ. Πρινοπούλου ἀνασκαφαῖς ὑπὸ τοῦ ἐταίρου τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Th. Wiegand, οὐδὲν ἄξιον λόγου μνημεῖον, δυνάμενον νὰ πιστώσῃ τὴν αὐτόθι ὑπαρξίν ἀρχαίου ναοῦ, εὗρέθη, πλην ὀλιγίστων ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς θεμελιῶν ἐξοχικῆς ἐπαύλεως. Πρβ. Mittheilungen des K. deutschen arch. Inst. Συνεδρία 3 Ἰανουαρ. 1896.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Milchhöfer ὁ τὸ κείμενον τοῦ Χάρτου τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου συγγράφας, ἀποδέχεται νῦν ὡς Κωλιάδα ἄκραν τὸν Ἅγιον Κοσμάν.

³ Die Deme von Attika ἐνθ' ἀνωτέρω.

⁴ Ἀθηναῖος Δειπνοσοφιστῆς XI, 64.

¹ Τὴν θεωρίαν ταύτην πρεσβεῖει καὶ ὁ ἄλλοτε καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου αἰτιδὸς H. N. Ulrichs ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Topographie der Häfen von Athen. Ἴδὲ τὸν Χάρτην καὶ τὰς σελίδας 674-676.

² Καθ' ἃ δὲ προφορικῶς μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὁ καθηγητὴς κ. Arthur

ΜΗΤΡΑΙ ΚΑΙ ΞΙΦΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

(Πιν. 7, 8).

Ι. Μητραι

Ἐν τινι τῶν οἰκημάτων τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνηῶν, ἅτινα ἀπεκαλύφθησαν τὸ 1890 ἀριστερὰ τῷ ἀνερχομένῳ τὴν μεγάλην ἀπὸ τῆς πύλης τῶν λεόντων πρὸς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῆς ἀκροπόλεως ἄγουσαν ἀνάβασιν, ἀνεκαλύφθη μήτρα λίθου γρανίτου ἔχουσα μῆκος 0,133 μ., πλάτος 0,072 μ., πάχος 0,03 μ. καὶ φέρουσα τύπους ἐγγεγλυμμένους ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων· ἦτοι ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν (πίν. 7, 1) τύπον ἐνὸς ἐπιμήκους ἐξαρτήματος συνηθεστάτου ἐν τῇ μυκηναϊκῇ τέχνῃ¹ καὶ ἐνὸς ναυτίλου, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας, τῆς μὴ ἀπεικονισθείσης, μόνον τὸν τύπον ἐξαρτήματος ὁμοίου μὲν τῷ πρώτῳ ἐν τοῖς πλείστοις, διαφέροντος ὅμως κατὰ τὸ μέγεθος καὶ ἐν τισὶ λεπτομερείαις.

Ἄλλαι δύο μῆτραι, ἡ μὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀνωτέρω, ἡ δὲ βασάλτου, ὡσαύτως ἐκ τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνηῶν προερχόμεναι, εἶναι πρὸ πολλοῦ γνωσταί². Ἡ μία ἐξ αὐτῶν εἶναι πλακωτὴ καὶ φέρει ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τύπους, ὧν τινες διατηροῦνται καλῶς, ἐνῶ ἄλλων σώζονται λείψανα μόνον μᾶλλον ἢ ἥττον ἀμυδρά· ἐκ τούτων τῶν ἡμισθέστων διακρίνονται ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τὰ ἔχνη τεσσάρων κοσμημάτων παρεμφερῶν τῷ ἀριθμῷ δύο καὶ — παρὰ τὸν τύπον τοῦ πολύποδος — ἄλλα ἔχνη κοσμημάτων, ὧν τὸ σχῆμα δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ μετ' ἀκριβείας· ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, τῆς κάτω ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Schliemann, φαίνονται τὰ λείψανα κόγχης. Ἀξιοσημεῖωτον δ' ἐν τούτοις εἶναι, ὅτι οἱ ἐξίτηλοι οὗτοι τύποι δὲν ἀπετρίβησαν ἕνεκα συχνῆς χρήσεως, ἀλλ' ἀπεξέσθησαν προφανῶς ἐπίτηδες ὅπως ἐγγλυφῶσι νέοι· ὁ τύπος τοῦ πολύποδος τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι ἐν μέρει κεῖται ἐπὶ ἀρχαιοτέρου κοσμήματος.

Ἡ ἄλλη ἐν ταῖς αὐταῖς ἀνασκαφαῖς ἀνακαλυφθεῖσα μήτρα εἶναι κυβικὴ καὶ φέρει τύπους ἐπὶ πέντε πλευρῶν, ὧν αἱ τέσσαρες μόναι ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Schliemann· ἐπὶ τῆς πέμπτης, ἣν ἡμεῖς ἀπεικονίσσαμεν πίν. 7, 2, ὑπάρχει τύπος ψήφου ἐπιμήκους καὶ μικρὸν μέρος ἡμιστρογγύλου κανόνος φέροντος ἐκτύπους σπείρας¹, ἐπὶ δὲ τῆς ἑκτῆς μόνον δύο μικραὶ ἀβαθεῖς κοιλότητες. Περὶ τῆς πλευρᾶς, ἣς ἡ εἰκὼν εὔρηται παρὰ Schliemann εἰκ. 163 κάτω δεξιᾷ, παρατηρῶ ὅτι ἔφερε τύπον ἐξαρτήματος παρεμφεροῦς πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς ἄλλης μήτρας καὶ ἐπὶ τῆς νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευομένης δις ἀπαντῶντα, σώζεται ὅμως σήμερον μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ τύπου, διότι ἡ μήτρα αὕτη ἦτο ἀρχικῶς διπλασία τοῦλάχιστον τὸ μῆκος, ἀπὸ κόπη δὲ μέγα μέρος αὐτῆς — ἴσως διότι ἐβλάβη — καὶ οὕτω ἔμεινε μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ ἐξαρτήματος· ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τοῦ ἡμιστρογγύλου κανόνος μετὰ τῶν σπειρῶν, τοῦ ἐπὶ τῆς πέμπτης πλευρᾶς, ἔμεινε μόνον ἡ ἀρχή. Ἐπὶ τῆς νέας πλευρᾶς δὲ, τῆς σχηματισθείσης μετὰ τὴν ἀποκοπὴν, ἐσκαλίσθησαν αἱ δύο ἀβαθεῖς μικραὶ κοιλότητες, ἃς ἀνεφέραμεν καὶ αἵτινες ἴσως δηλοῦσιν, ὅτι ἐσκόπουν νὰ ἐγγλυφῶσι νέον τύπον.

Τετάρτη πλακωτὴ μήτρα εὔρηται ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου ἐκ Μ. Ἀσίας προερχομένη καὶ ἐν Σμύρνῃ ἀγορασθεῖσα, εἶναι δ' ἐξ ἀγαματολίθου καὶ φέρει ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τρεῖς τύπους, ὧν εἷς ναυτίλου καὶ ἄλλος καρδιοσχήμου φύλλου². Τέλος ἐν τῇ ἀκροπόλει Μυκηνηῶν ἔχει ἀνακαλυφθῆναι καὶ πέμπτης μήτρας μικρὸν τεμάχιον, ἐφ' οὗ σώζονται δύο τύποι ψήφων σχήματος ὡς ἐν πίν. 7, 2 περιόπου.

Ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν μητρῶν τούτων ἤδη ὁ Milchhöfer³ παρατήρησεν ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς δευτέρας ὑπάρχων τύπος κωνοειδοῦς κοσμήματος ἀπο-

¹ Πρὸς π. γ. Kuppelgrab von Menidi πίν. IV 27. Ἀθηναίου τόμ. VI πίν. 4.

² Schliemann Mycènes εἰκ. 162 καὶ 163. Ἡ δευτέρα καὶ παρὰ Schuchhardt Schliemann's Ausgrabungen² εἰκ. 297.

¹ Πρὸς Bulletin de corresp. hell. II (1878) πίν. 13, 5, ἐνθα ὅμως ὁ κανὼν εἶναι ἐπίπεδος.

² Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen εἰκ. 20.

³ Athen. Mittheilungen 1887 σ. 173.

δεικνύει, ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ Schliemann ἀνακαλυφθέντες κῶνοι ἐξ ὑαλομάζης¹ ἐνταῦθα κατεσκευάζοντο. Ὁ Schuchhardt² δὲν διαφωνεῖ πρὸς ταῦτα, διότι φρονεῖ ὅτι αἱ μῆτραι ἐχρησίμευον πρὸς δύο σκοπούς, ὅπως τυπῶνται δηλαδὴ ἐν αὐταῖς τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος κοσμήματα καὶ συγχρόνως ὅπως πλάττωνται τὰ ἐκ γῆς ὀπτῆς· διότι οὗτος, συμφώνως τῇ γνώμῃ τοῦ Landerer³, παραδέχεται ὅτι ἡ συνήθως ὑαλομάζα λεγομένη εἶναι ἄργιλος ὠπτημένη ἐν πολλῷ πυρὶ καὶ περιηλειμμένη ὑάλωσιν μολύβδου. Τούναντίον ὁ Helbig⁴, ὅστις ἐπίσης ἀκολουθεῖ τῇ γνώμῃ τοῦ Landerer καὶ ὀνομάζει τὴν ὕλην τῶν κώνων καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς κοσμημάτων «εἶδος τι φαβεντιανῆς (faience)», ἰσχυρίζεται συμφώνως τῇ ἄλλῃ περὶ τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης θεωρίᾳ του, ὅτι τὰ ἐν λόγῳ κοσμήματα εἶναι φοινικικά, ἐν Ἑλλάδι δέ, λέγει, κατεσκευάζοντο μόνον τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος καὶ μόνον πρὸς τοῦτο ἦσαν προωρισμένοι αἱ ἐν Μυκῆναις ἀνακαλυφθεῖσαι μῆτραι. Περὶ τῆς μήτρας δὲ ἦτις φέρει τὸν τύπον τοῦ κώνου, ὑποθέτει ὁ Helbig ὅτι ἠγόρασεν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τεχνίτης τις ἐγκατεστημένος ἐν Ἑλλάδι χάριν τῶν ἄλλων τύπων, τῶν καταλλήλων πρὸς τύπωσιν χρυσοῦ κοσμημάτων, ἐνῶ ὁ τοῦ κώνου ἦτο ἄχρηστος εἰς αὐτόν.

Ὡς πρὸς τὴν ὕλην, ἂν δηλονότι εἶναι ὑαλομάζα ἢ ἄργιλος ὠπτημένη ἐν πολλῷ πυρὶ, τὸ πρᾶγμα χρήζει ἀκριβεστερας ἐιδικῆς ἐξετάσεως· διότι περὶ πολλῶν τουλάχιστον κοσμημάτων μοι φαίνεται ἀναμφίβολον, ὅτι εἶναι χυτὰ ἐξ ὑαλομάζης· ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς ὕλης δὲν ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα τόσον, ὅσον τὸ τοῦ τύπου τῆς κατασκευῆς τῶν κοσμημάτων, καὶ ἐπὶ τούτου δίδουσιν αἱ μῆτραι, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ἀπάντησιν οὐχὶ σύμφωνον τῇ γνώμῃ τοῦ Helbig.

Τὰ ἐξ ὑαλομάζης κοσμήματα — ἡμεῖς θὰ καλῶμεν τὴν ὕλην οὕτω — εἶναι, ὅπως ἄλλως καὶ τὰ χρυσαῖα, δύο εἰδῶν, *περίοπτα καὶ μονοπρόσωπα*· τὰ πρῶτα ἔχουσι δύο ἐπιφανείας κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πεποικιλμένας ἢ ἄλλως ἦσαν προω-

¹ Schliemann Mycènes εἰκ. 164.

² E. ἀ. σ. 323.

³ Παρὰ Schliemann Myc. σ. 178.

⁴ La question mycénienne ἐν Mém. de l'acad. des inscriptions et belles-lettres tome XXXV, 2e partie, σ. 294 σημ. 1.

ρισμένα νὰ φαίνωνται πανταχόθεν, τῶν δὲ δευτέρων μία μόνον ἐπιφάνεια φέρει ἔκτυπον τὸ ποικιλμα, διότι αὕτη μόνη ἦτο ὄρατὴ, ἐνῶ ἡ ἐτέρα εἶνε ἐντελῶς λεία. Ἴνα χυθῶσι τὰ πρῶτα χρειάζονται δύο ὅμοιαι μῆτραι ἀκριβῶς ἐπ' ἀλλήλων ἐφαρμοζόμεναι καὶ ἀσφαλῶς συνδεόμεναι, ἔχουσαι δὲ καὶ ὄχετους πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ ῥευστοῦ εἰς τοὺς τύπους· τὰ δευτέρα ὅμως χύνονται ἐν μιᾷ μόνῃ μήτρᾳ, δὲν ὑπάρχει δ' ἀνάγκη καλύμματος αὐτῆς οὐδ' ὄχετοῦ. Αἱ τρεῖς λοιπὸν ἐκ Μυκηναίων μῆτραι, ἐφ' ὧν οὐτε ὄχετοὶ ὑπάρχουσιν οὐτε τις ἐνδείξις, ὅτι συνηρμόζοντο μετ' ἄλλων καὶ συνεδέοντο, βεβαίως δὲν ἐχρησίμευον ὅπως χύνονται ἐν αὐταῖς κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης περίοπτα· κάλλιστα ὅμως ἠδύναντο ὄχι μόνον νὰ τυπῶνται τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος περίοπτα ἢ μονοπρόσωπα — τῶν χρυσοῦν περίοπτων ἐτυπῶντο τὰ δύο ἡμίση χωριστὰ καὶ κατόπιν συνεκολλῶντο — ἀλλὰ καὶ νὰ χυθῶσιν ἐξ ὑαλομάζης τὰ κοσμήματα, ὧν ἡ μία ἐπιφάνεια ἦτο λεία, π. χ. οἱ ναυτίλοι, αἱ σηπῖαι, οἱ κῶνοι, τὰ ἐξαρτήματα ὡς πίν. 7, 1 καὶ ἄλλα. Τὸ αὐτὸ ἐννοεῖται ἰσχύει καὶ περὶ τῆς ἐκ Μ. Ἀσίας ἐν Βερολίῳ μήτρας, ἧς καὶ τὰ τρία κοσμήματα ἦσαν μονοπρόσωπα.

Ὅτι δὲ ἀληθῶς αἱ μῆτραι αὗται ἐξ ἀρχῆς κατεσκευάσθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ χύνωνται δι' αὐτῶν καὶ ὑάλινα κοσμήματα, ἀποδεικνύεται νομίζω ἐκ τούτου, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐν Μυκῆναις ἀνακαλυφθεισῶν οἱ πλεῖστοι τῶν τύπων ἔχουσι παρ' ἐν τῶν ἄκρων των αὐλακα στενόν¹, ὅστις δὲν φαίνεται νὰ εἶχε σπουδαιότητά τινα διὰ τὴν τύπωσιν τῶν χρυσοῦν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν χύσιν τῶν ὑαλίμων· διότι εἰς τοὺς αὐλακας τούτους ἐνετίθετο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λεπτὸν μετάλλινον σύρμα, οὗ ἐξελκομένου μετὰ τὴν χύσιν ἐσχηματίζοντο τὰ

¹ Ἐπὶ τῆς νῦν δημοσιευομένης μήτρας πίν. 7, 1 αὐλακας ἔχουσι τὰ δύο ἐξαρτήματα. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Schliemann εἰκόνων δὲν διακρίνονται μὲν πανταχοῦ σαφῶς οἱ αὐλακες, ὑπάρχουσιν ὅμως ἐπὶ τῶν τριῶν ἀρτίων τύπων τῆς μιᾶς πλευρᾶς τῆς πλακωτῆς μήτρας Mycènes εἰκ. 162 κάτω, καὶ ἐπὶ τῶν δύο τύπων τῆς ἄλλης τῶν ἐν εἰκ. 163 ἀριστερὰ εἰκονιζομένων· ἐκ τῶν τύπων τῶν τριῶν ἄλλων πλευρῶν τῆς αὐτῆς μήτρας, τῶν εἰκ. 163 δημοσιευομένων, τὸ μὲν ἐπίμηκες ἐξάρτημα εἶναι βεβλαμμένον, ὥστε δὲν φαίνεται ἂν εἶχεν αὐλακα, ὡσαύτως τὸ παρὰ τὸν κῶνον βωμοειδὲς ἢ βαθροειδὲς κόσμημα, αὐτὸς δὲ ὁ κῶνος δὲν ἔχει αὐλακας, ἀλλὰ τέσσαρας μικρὰς στρογγύλας κοιλότητας κειμένας ἔσω ἐν τῷ δευτέρῳ ἑλιγμῷ καὶ λοξῶς πρὸς τὰ ἐντὸς διευθυνομένας.

τρήματα, δι' ὧν τὰ κοσμήματα ταῦτα συνείροντο ἢ συνερράπτοντο. Καὶ εὐρίσκονται οἱ αὐλακες πάντοτε εἰς τὸ μέρος τοῦ τύπου, ὅπου τῷ ὄντι τὰ σωζόμενα κοσμήματα εἶνε τετρημένα. Ὁ δὲ κῶνος ἔχει τέσσαρας λοξῶς πρὸς τὰ ἔσω διευθυνομένας κοιλότητας, διότι ἀληθῶς τοῦ εἶδους τούτου τὰ κοσμήματα ἔχουσι συχνὰ τέσσαρα τρήματα, ἅτινα ὀλίγον ὑψηλότερον τῆς βάσεως ἀρχόμενα καὶ λοξῶς πρὸς τὰ ἔσω καὶ κάτω διευθυνομένα ἐκβάλλουσιν ἐπὶ τῆς βάσεως πλησίον τῆς περιφερείας αὐτῆς. Στεροῦνται δὲ αὐλάκων πρῶτον οἱ τύποι, ἐν οἷς ἐχύνοντο κοσμήματα φέροντα τρήματα οὐχὶ παράλληλα τῇ λείᾳ ἐπιφανείᾳ, ἀλλὰ κάθετα εἰς τὰς γωνίας — π. χ. τὰ λεπτὰ πλακίδια τῶν ναυτίλων καὶ τῶν σηπιῶν —, διότι ταῦτα ἐτρυπῶντο μετὰ τὴν χύσιν· καὶ δεύτερον οἱ τύποι οἱ προωρισμένοι διὰ περίοπτα κοσμήματα, οἷα εἶναι αἱ ψῆφοι καὶ ἄλλα, ἅτινα ἐν ταῖς μήτραις ταύταις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χυθῶσιν ἐξ ὑαλομάζης, ἀλλ' ἐτυποῦντο ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν τύπων τῶν ἐχόντων αὐλακὰς ἠδύναντο νὰ τυπώσῃ χρυσᾷ κοσμήματα ἔχοντα τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν λείαν· ἐὰν ὅμως μόνον πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἦσαν προωρισμένοι, οἱ αὐλακες μένουσιν ἀνεξήγητοι· διότι εἰς τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος κοσμήματα, τὰ τε περίοπτα καὶ τὰ μονοπρόσωπα, τὰ ἄκρα τῶν τρημάτων εἶναι κύκλοι ἀκέραιοι μὴ δυνάμενοι νὰ σχηματισθῶσιν διὰ σύρματος κατὰ τὴν τύπωσιν, ἀλλ' ἐντμηθέντες προφανῶς κατόπιν δι' ἰδίου ἐργαλείου.

Ἀληθῶς δύναται τις νὰ υποθέσῃ, ὅτι αἱ μήτραι κατεσκευάσθησαν μὲν ἐν Φοινίκη ὅπως χρησιμεύουσι καὶ πρὸς τύπωσιν χρυσῶν καὶ πρὸς χύσιν ὑαλίνων κοσμημάτων, ἀλλ' ὅτι οἱ ἐν Μυκῆναις τεχνῖται ἠγόρασαν αὐτὰς μόνον χάριν τοῦ πρώτου σκοποῦ, τῆς τυπώσεως. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει ὄχι μόνον ὁ τύπος τοῦ κῶνου θὰ ἦτο ἄχρηστος εἰς αὐτούς, ὡς παραδέχεται καὶ ὁ Helbig, ἀλλὰ καὶ οἱ τύποι τῶν ἐξαρτημάτων ὡς τὸ ἐν πίν. 7, 1· διότι οὔτε κῶνος οὔτε ἐξάρτημα τοιοῦτο κατεσκευασμένον ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε· τοῦτο δὲ δὲν εἶναι βεβαίως τυχαῖον, διότι ἀμφοτέρω εἶναι ἐκ τῶν κοινοτάτων μυκηναϊκῶν κοσμημάτων, τύπους δὲ τῶν ἐξαρτημάτων βλέπομεν καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἐκ Μυκηναίων μητρῶν,

ἐπὶ τῆς μιᾶς μάλιστα δῖς. Ἐὰν δὲ πάντες οὗτοι ἦσαν ἄχρηστοι εἰς τοὺς ἐν Μυκῆναις τεχνῖτας μὴ δυναμένους νὰ χύνωσι κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης, τότε διατὶ ἄρα γε ἠγόρασαν τὴν μήτραν πίν. 7, 1; μόνον χάριν τοῦ τύπου τοῦ ναυτίλου;¹

Πλὴν τούτου ἡ περιγραφή τῶν ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθεισῶν μητρῶν ἀπέδειξεν ἀνωτέρω, ὅτι αὐταὶ δὲν περιῆλθον εἰς ἡμᾶς ὅπως ἐν ἀρχῇ κατεσκευάσθησαν, ἀλλὰ μετεσχηματισμέναι· δὲν εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι οὕτω τὰς ἔφερον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς πρὸς πώλησιν, μετὰ τύπων ἀπεξεσμένων ἢ κολοβῶν· πιθανώτερον πολὺ φαίνεται ὅτι μετερρυθμίσθησαν ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν ἐν Μυκῆναις τεχνιτῶν μετὰ χρῆσιν πολυχρόνιον καὶ βλάβας ἐξ αὐτῆς προελθούσας. Ἀλλ' ἐὰν ἐγίνωσκον νὰ ἐγλύψωσι τοὺς τύπους ἐνταῦθα, δὲν εἶχον ἀνάγκην ν' ἀγοράζωσι παρὰ ξένων ἐμπόρων μήτρας ἀχρήστους αὐτοῖς ἐν μέρει ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἐκπλήττῃ τὸ ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς μήτρας εὐρίσκομεν τύπους, ὧν οἱ μὲν ἦσαν ἀναμφιβόλως διὰ χρυσᾷ μόνον κοσμήματα προωρισμένοι, οἱ δὲ καὶ δι' ὑάλινα· διότι τόσον συχνὰ ἐγίνετο χρῆσις τοῦ χρυσοῦ πρὸς διαποίκιλσιν τῶν ὑαλίνων κοσμημάτων καὶ τῆς ὑαλομάζης πρὸς διαποίκιλσιν τῶν χρυσῶν, ὥστε ἀνάγκη εἶναι νὰ υποθέσωμεν, ὅτι οἱ χρυσοῦχοι ἐγνώριζον νὰ κατασκευάζωσι καὶ ὑαλόμαζαν. Ἰδίως ἡ δευτέρα περίπτωση, καθ' ἣν τὸ μὲν κύριον σῶμα τοῦ κοσμηματος εἶναι ἐκ χρυσοῦ, ἡ δὲ ὑαλόμαζα χρησιμεύει ὡς ποικιλτικὸν μέσον, εἶναι τόσον συχνὴ καὶ τόσον γνωστὴ, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ν' ἀναφέρωμεν ὠρισμένα παραδείγματα· ἄλλως θ' ἀπαντήσωμεν κατωτέρω ἐπὶ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3 καὶ τῶν ἐξ ἀχάτου πληρωμάτων πίν. 8, 5 δύο λίαν χαρακτηριστικὰ παραδείγματα. Ἄν δὲ μὴ εἰς πάντα, εἰς πολλὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν — π. χ. εἰς τὸν κρίκον τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3 β² — ἡ μάζα πιθανώτατα ἐχύθη ῥευστῇ καὶ εὐπλαστος ἔτι οὔσα· ἀλλὰ καὶ ὁσάκις ἐνετίθετο στερεὰ ὡς λίθος, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἤρχετο ἔξωθεν ἔχουσα τὸ σχῆμα ὅπερ ἀπητεῖτο ἐκάστοτε οὔτε ὅτι μετεσχηματιζέτο ἐνταῦθα·

¹ Προσθέτω ὅτι καὶ ὁ τύπος τοῦ ἡμιστρογγύλου κανόνος πίν. 7, 2 μᾶλλον διὰ κοσμήματα ὑάλινα μοι φαίνεται κατ'ἀλληλος καὶ οὐχὶ διὰ χρυσᾷ.

² Πρβλ. καὶ τὸν ἐκ Βαφειοῦ δακτύλιον Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 πίν. 7, 9.

διότι τοῦτο θὰ ἦτο λίαν κοπιῶδες· ἀλλὰ μᾶλλον πιθανόν εἶναι ὅτι ἐχύνετο ἐνταῦθα ὑπ' αὐτῶν τῶν χρυσοχόων εἰς ὃ σχῆμα ἤθελον. Τὴν εἰκασίαν δ' ἔτι οἱ αὐτοὶ τεχνῖται κατεσκεύαζον καὶ τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἐξ ὑαλομάζης κοσμήματα ἐνισχύει ἢ παρατήρησις, ὅτι ἐν τοῖς τάφοις εὐρίσκονται ἐνίοτε κοσμήματα χρυσᾶ καὶ ὑάλινα τόσον ὅμοια ἀλλήλοις, ὥστε πιθανώτατον εἶναι ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου ἐξῆλθον. Οὕτω τριάκοντα ἐπτὰ χρυσοὶ βόδακες καὶ ἰσάριθμοι, ὡς φαίνεται, ἐξ ὑαλομάζης εὐρεθέντες ἐντὸς τάφου περὶ τὸ κρανίον νεκροῦ¹ δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων κατ' οὐδέν· ὡσαύτως ὀγδοήκοντα μικροὶ χρυσοὶ βόδακες καὶ πολλοὶ ἐξ ὑαλομάζης κυανῆς ἀνακαλυφθέντες ἐν ἄλλῳ τῶν Μυκηναίων θαλαμοειδῆ τάφῳ.

Ἡ μάζα, μάλιστα ἢ ἐπὶ χρυσῶν κοσμημάτων ἐντιθεμένη, εἶνε συχνὰ κυανῆ καὶ τοῦτο βεβαίως κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γνησίου κυάνου ἢ λαζολίθου (lapis lazuli), ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτο λίθος λίαν περιζήτητος. Οἱ Αἰγύπτιοι κατεσκεύαζον καὶ τεχνητὸν ἢ χυτὸν κύανον², ἐκεῖθεν δ' ἦλθεν ἡ τέχνη αὕτη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγένετο κοινὴ κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον· διότι ἐπὶ τῶν κτερισμάτων τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως Μυκηναίων δὲν γίνεται ἀκόμη χρῆσις ὑαλομάζης ὡς ποικιλτικῆς μέσου, ὃ γνήσιος κύανος ὅμως ἀπαντᾷ κοσμῶν μετὰ τοῦ φυσικοῦ χρυστάλλου τὴν λαβὴν τοῦ ἐκ τοῦ τετάρτου τάφου σκήπτρου³.

Ἐναντίον τῆς θεωρίας, ἣτις τὰ ἐξ ὑαλομάζης κοσμήματα πιστεύει ἐντόπια, ἀναφέρει ὁ Helbig⁴ καὶ τοῦτο, ὅτι κατόπιν τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἢ τέχνη αὕτη δὲν ἀναφαίνεται πλέον ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνας κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωσι φαβεντιανὴν πρῶτον περὶ τὸ τέλος τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος ἐν Ναυκρατί, πολὺ

¹ Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σ. 140.

² Helbig, Hom. Epos² σελ. 101-106 καὶ Question mycéenne σ. 320 κατὰ τὸν Lepsius, Abhandlungen der Berl. Akad. 1871.

³ Ὁ Schliemann, Mycènes σ. 369, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Schuchhardt² σ. 291 καὶ ἐγώ, Μυκῆναι σ. 61, ἀναφέρωμεν μόνον κρύσταλλον καὶ χρυσὸν ὡς ὕλην τοῦ σκήπτρου· ἀληθῶς ὅμως μόνον τὰ μεταξὺ τῶν τετραπετάλων ἀνθέων κενὰ πληροῦνται διὰ βρομοειδῶν κρυστάλλων, αὐτὰ δὲ τὰ πέταλα καὶ αἱ φολίδες καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ὄψεων εἶναι ἐκ κυάνου, ὅστις κατὰ τὸν ὑψηλὴν κ. Σκούρον εἶναι φυσικὸς, ὄχι τεχνητός.

⁴ Question mycéen. σ. 299.

βραδύτερον δ' ἔτι ὕαλον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ὁφείλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ ἐν τῇ μυκηναϊκῇ ἐποχῇ ἄλλα πράγματα ὑάλινα, πλὴν τῶν κοσμημάτων, δὲν συνειθίζοντο πολὺ· διότι μόνον ποτηρίων τινῶν τεμάχια εὐρέθησαν μέχρι τοῦδε, ἢ σπανιότης δ' αὕτη εἶναι ἴσως τεκμήριον ὅτι ταῦτα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσήχθησαν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ κοσμήματα, φανερόν εἶναι ὅτι μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν οἱ Ἕλληνας καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἀποικίαις ἀπώλεσαν τὴν πρὸς τὰ ποικίλα ὑάλινα ἀθύρματα, ἅτινα οἱ πρότερον ἔβραπτον ἄφθονα ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων τῶν, ἀγάπην καὶ ἕνεκα τούτου ἢ τέχνη αὕτη παρημελήθη. Ἡ μεταβολὴ τοῦ συρμοῦ ἐπὶ τὸ μετριώτερον ὠφείλετο ἐν μέρει ἴσως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν δωρικῶν φυλῶν, αἵτινες μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν ἐπεκράτησαν ἐν Ἑλλάδι· ὅπως δὴποτε βέβαιον εἶναι, ὅτι κατόπιν οὐδέποτε πλέον, οὔτε κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους οὔτε κατὰ τοὺς μετ' αὐτοὺς, βλέπομεν τοὺς Ἕλληνας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, φοροῦντας ἐπὶ τοῦ σώματος τόσον πλῆθος κοσμημάτων ὅσον οἱ Μυκηναῖοι. Ὅσα δὲ μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν συνειθίζον νὰ φορῶσιν οἱ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, πόρπας δηλονότι καὶ ἐνώτια καὶ σφηκωτῆρας τῆς κόμης καὶ εἴ τι ἄλλο παρόμοιον, κατεσκεύαζοντο ἕνεκα αὐτῆς τῆς φύσεώς των ἐκ χρυσοῦ ἢ χαλκοῦ, ἐνῶ τῶν ὑαλίνων ἢ χρῆσις ἐξέλιπεν ἢ ἐγένετο σπανιωτάτη. Μετ' αὐτῆς φυσικῶς ἔπαυσε καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς ὑαλομάζης ἢ, πιθανώτερον ἴσως, περιωρίσθη μόνον πολὺ· διότι φαίνεται ὅτι οἱ χρυσοχόοι ἐξηκολούθησαν νὰ μεταχειρίζονται αὐτὴν ὡς ποικιλτικὸν μέσον κατὰ τὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαιοτέρας τέχνης.

2. Ξίφη.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις περιγράφομεν καὶ ἀπεικονίζομεν ξίφη τινὰ χαλκᾶ (ἢ μόνον λαβὰς ξιφῶν) ἀνακαλυφθέντα ἐντὸς μυκηναϊκῶν θαλαμοειδῶν τάφων ἢ εἰς στρώματα σύγχρονα περίπου πρὸς τοὺς θαλαμοειδεῖς τάφους· διότι μέχρι σήμερον ὀλίγα ξίφη ἀνήκοντα ἀσφαλῶς εἰς τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον ἐγένοντο γνωστά, ταῦτα δὲ τὰ νῦν δημοσιεύόμενα συμπληροῦσι, φρονοῦμεν, ἐν πολλοῖς τὰς γνώσεις ἡμῶν περὶ τοῦ ὄπλου τούτου κατ'

εκείνους τούς χρόνους. Πλὴν τούτου δίδουσι ἀφορμὴν καὶ εἰς τινὰς ἄλλας παρατηρήσεις ἀναφερομένης εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης.

Πίν. 7, 3-3 γ. Ξιφίδιον χαλκοῦν μήκ. 0,375 εὐρεθὲν ἐν τῷ 78^ο θαλαμοειδεῖ τῶν Μυκηναίων τάφῳ, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐπόμενον ξίφος πίν. 8, 1. Ὁ καυλός, δηλαδὴ ἢ εἰς τὴν λαβὴν ἐμπηγνυομένη προέκτασις τῆς λεπίδος, εἶναι βραχύτατος, γλωσσοειδῆς, ἄνευ ἐξεχόντων χειλέων, ἐπὶ δὲ τῆς λεπίδος, ἥτις στενοῦται βαθμηδὸν πρὸς τὴν αἰχμὴν, διήκει ῥάχιδις ἡμιστρογγύλη λεπτυνομένη καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν αἰχμὴν. Ἐπὶ τῆς πτέρνης, ἥτοι τοῦ πρὸς τὸν καυλὸν ἄκρου τῆς λεπίδος, ὑπάρχουσι δύο μικροὶ χαλκοὶ ἤλοι, οἵτινες συνήλουν τὴν ξυλίνην ἐπέδυσιν τῆς λαβῆς μετὰ τῆς λεπίδος· ἐπὶ τούτων δὲ ἢ πλησιέστατα αὐτῶν ἔκειντο τέσσαρες ἄλλοι ἤλοι — δύο ἐφ' ἑκατέρας τῶν ὀψεων — πολὺ βραχεῖς, ὧν αἱ κεφαλαὶ ἀποτελοῦμεναι ὑπὸ χρυσῶν δισκάρων κοκκιδωτῶν τὴν περιφέρειαν καὶ πεπληρωμένων κυανῆς ὕλης ἐσκέπαζον τοὺς πρώτους, οἵτινες ἔνεκα τούτου ἐπὶ τῆς εἰκόνας 7, 3 α δὲν εἶναι ὁρατοί· οἱ ἤλοι οὗτοι ἦσαν ἀπλῶς κοσμηματικοὶ καὶ εἰσέδυσον οὐχὶ πολὺ βαθέως εἰς τὸ ξύλον, εὐρέθησαν δ' οἱ δύο ἐξ αὐτῶν συγκεκολλημένοι διὰ τῆς ὀξειδώσεως μετὰ τῶν ἄκρων τῶν ἀληθῶν, οἵτινες ὡς ἐννοεῖται ἦσαν διαμπερεῖς. Ἐπὶ τοῦ καυλοῦ κεῖται ἄλλος χαλκοῦς ἤλος, διαμπερῆς ὡσαύτως, τούτου δὲ αἱ δύο κεφαλαὶ σκεπάζονται διὰ χρυσῶν ἐπικαλυμμάτων (πίν. 7, 3 α καὶ 3 γ) φερόντων ἄνω ῥόδακα ἐσχηματισμένον διὰ λεπτῶν ἐλασμάτων καὶ πεπληρωμένον ὁμοίως κυανῆς ὕλης. Τὰ ἐπικαλύμματα εἶναι πολὺ μεγαλειότερα τῶν κεφαλῶν τῶν ἤλων, ἀναμφιβόλως δὲ καὶ ἐξεῖχον τῆς ἐπιφανείας τῆς ξυλίνης ἐπενδύσεως, ἐφ' ἧς ἐστερεοῦντο διὰ μικρῶν κέντρων. Τὰ διὰ τὰ κέντρα τρήματα εἶναι ὁρατὰ ἐπὶ τῆς πλαγίας ὀψεως 3 γ. Πρὸ τῶν ῥοδάκων ἔκειντο, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν 3^α, δύο περίτμητα χρυσᾶ ἐλάσματα — ἐν ἐφ' ἑκατέρας τῶν ὀψεων — προσηλωμένα ἐπὶ τῆς ἐπενδύσεως, ὡς φαίνεται, διὰ μόνων τῶν μικρῶν ὀδόντων, οὓς φέρουσι κατὰ τὴν περιφέρειάν των, ἀπομιμούμενα δὲ ἱμάντας, ὡς θὰ εἴπωμεν καὶ κατωτέρω. Εἰς τὸ ξιφίδιον τοῦτο ἀνήκε βεβαίως καὶ ἄλλο χρυσοῦν δισκάριον πλησίον εὐρεθὲν, ὅμοιον τοῖς ἐπὶ τῆς πτέρνης καὶ ὁμοίως πλήρῆς ποτε καὶ

τοῦτο ὕλης τινός, ἀλλὰ μεγαλειότερον, ἀπετέλει δὲ πιθανῶς τὴν κεφαλὴν ἤλου τῆς λαβῆς κειμένου ἀνωτέρω τῶν ῥοδάκων. Ὡσαύτως πλησίον εὐρέθη καὶ ὁ δακτύλιος ἢ κρίκος πίν. 7, 3^β, ὅστις σύγκειται ἐκ λεπτῶν χρυσῶν ἐλασμάτων οὕτω κεκαμμένων καὶ συγκεκολλημένων, ὥστε νὰ σχηματίζεται εἶδος τροχιλίας· ἢ αὐλαξὶ δὲ τῆς τροχιλίας ταύτης εἶναι διηρημένη διὰ μικρῶν, λεπτῶν καὶ στενῶν ταινιῶν εἰς πολλὰ χωρίσματα πλήρη πάλιν κυανῆς ὕλης· ἢ διάμετρος τοῦ δακτυλίου εἶναι ὀλίγον τι μεγαλειότερα τοῦ πλάτους τοῦ καυλοῦ, θὰ ἦτο δηλαδὴ ἴση τῇ διαμέτρῳ τῆς ἐπενδύσεως, καὶ ὑπόθετω ὅτι ἔκειτο μετὰ τῆς λαβῆς καὶ τοῦ κομβίου· διότι ἀναμφιβόλως αὕτη ἀπέληγεν εἰς κομβίον στερεοῦμενον πιθανῶς ἐπὶ γλώσσης ἐκφυομένης ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς ἐπενδύσεως, ὅποιαν γλώσσαν ἐν ἄλλοις ξίφεσι φέρουσιν, ὡς θὰ ἴδωμεν, αὐτοὶ οἱ καυλοί. Τέλος ἡ λαβὴ ἐκοσμεῖτο καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, διὰ πολλῶν δηλονότι γωνιωδῶς κεκαμμένων χρυσῶν κέντρων (πρὸς πίν. 7, 6) ἐμπεπηγμένων εἰς τὸ ξύλον τῆς ἐπενδύσεως καὶ καλυπτόντων ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν ἢ σχηματιζόντων ποικίλματα ἐπ' αὐτῆς· ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου τούτου θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω.

Ἡ ἐπέδυσις τῆς λαβῆς ἔφερεν ἐπὶ τῆς πτέρνης ἑκατέρωθεν ἐντομὴν ὡσειδῆ, ἧς τὰ ἴχνη σαφῶς διακρίνομεν, ὁμοίως δ' ἐντομὰς ἀπαντῶμεν ἐπὶ πολλῶν ἄλλων μυκηναϊκῶν ξιφῶν. Ἐπὶ τῆς λεπίδος σώζονται ὀλίγα λείψανα ξύλου ἐκ τοῦ κολοῦ πιθανῶς προερχόμενα.

Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ εὐρέθη, ὡς εἴπομεν ἤδη, καὶ τὸ ξίφος πίν. 8, 1, οὗ τὸ μήκος ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ καυλοῦ μέχρι τῆς αἰχμῆς εἶναι 0,66 μ. Ἐπὶ τοῦ καυλοῦ, οὗ τὰ χεῖλη ἐξέχουσι, κεῖνται τρεῖς χρυσοκέφαλοι ἤλοι, ἐπὶ δὲ τῆς πτέρνης ἄλλοι δύο πολὺ μικρότεροι· πάντες ἐχρησίμευον ὅπως συνηλῶσι μετὰ τοῦ καυλοῦ καὶ τῆς λεπίδος τὰ πληρώματα τῆς λαβῆς, τὰ δύο δηλαδὴ ἑκατέρωθεν ἐπιτεθέμενα τεμάχια τῆς ἐπενδύσεως, ἅτινα ἦσαν, ὡς φαίνεται, ξύλινα καὶ ἔφερον ἐπὶ τῆς πτέρνης ὡσειδεῖς ἐντομὰς, ὅπως ἐπὶ τοῦ προηγουμένου ξίφους. Ἄλλος ἤλος ὑπῆρχε ποτε εἰς τὴν νῦν κολοβὴν διάτρητον γλώσσαν, εἰς ἣν ἀπολήγει ὁ καυλός καὶ ἥτις εἰσῆρχετο εἰς κομβίον ἐπιστέφον τὴν λαβὴν. Ἡ πτέρνα πλατυνομένη πρὸς τὰ πλάγια

σχηματίζει δύο στρογγύλας αποφύσεις ως προφυλακτῆρας, ἡ δὲ λεπίς, ἥτις καθ' ὅλον τὸ μῆκος φέρει ῥάχιν, στενοῦται βαθμηδὸν πρὸς τὴν αἰχμὴν.

Ἐν ἄλλῳ τάφῳ τῶν Μυκηναίων, τῷ 91^ο, εὐρέθησαν δύο ξίφη σχεδὸν ἐντελῶς ὅμοια τούτῳ. Τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν ἔχει μῆκος 0,502 μ. καὶ ἐπὶ τῆς πτέρνης φέρει δύο ἤλους· παραδόξως ὅμως ἐπὶ τοῦ καυλοῦ δὲν φαίνεται νὰ ἔκιντο ἄλλοι ἤλοι — πλὴν ἴσως ἐπὶ τῆς εἰς τὸ κομβίον εἰσδουούσης γλώσσης — ὥστε πρέπει ἐν ἐκ τῶν δύο νὰ ὑποθέσωμεν, ἢ δηλαδὴ ὅτι ὑπῆρχον ἰμάντες ἀντικαθιστῶντες τοὺς ἤλους ἢ — ὅπερ καὶ πιθανώτερόν μοι φαίνεται — ὅτι τὸ ξίφος, πρὶν τελειωθῆ, ὠρίσθη ἵνα κατατεθῆ εἰς τὸν τάφον ὡς κτέρισμα καὶ ἕνεκα τούτου τὰ πληρώματα τῆς λαβῆς προσκαίρως ἐπεκολλήθησαν ἐπὶ τοῦ καυλοῦ καὶ συνηλώθησαν μόνον διὰ τῶν δύο ἐπὶ τῆς πτέρνης κειμένων ἤλων. Ἐπὶ τῆς λεπίδος ἀντὶ ῥάχεως στρογγύλης ὑπάρχουσι τρεῖς ὀλίγον ἔκτυποι στεναὶ ταινίαι, σώζονται δ' ἐπ' αὐτῆς καὶ λείψανα ὑφάσματος, περὶ ὧν ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι εἶναι λείψανα τοῦ κολεοῦ· ἀκριβῶς ὅμως ὅμοιον ὑφάσμα ἐκάλυπτε καὶ δύο χαλκᾶ κάτοπτρα ἀνακαλυφθέντα μετὰ τῶν ξιφῶν καὶ τεσσάρων χρυσῶν δακτυλίων καὶ πολλῶν ἄλλων χρυσῶν κοσμημάτων ἐντὸς λάκκου ἐσκαμμένου ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ τάφου.

Τὸ ἄλλο ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἀνακαλυφθὲν ξίφος δὲν διαφέρει τοῦ περιγραφέντος εἰμὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ καυλὸς δὲν ἀπολήγει εἰς γλώσσαν· τοῦτο ὅμως δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἐστερεῖτο κομβίου· ἴσως εἶχε κομβίον ἀπλῶς ἐπικεκολλημένον, ὅπως καὶ τὰ πληρώματα τῆς λαβῆς· διότι καὶ τοῦτο τὸ ξίφος μόνον ἐπὶ τῆς πτέρνης ἔχει ἤλους, οὐδένα δ' ἐπὶ τοῦ καυλοῦ.

Τέταρτον ξίφος τοῦ αὐτοῦ τύπου εὐρέθη ἐν θαλαμοειδεῖ τάφῳ τῆς Ἰαλυσοῦ¹ ἔχει δὲ καὶ τοῦτο γλώσσαν διὰ τὸ κομβίον καὶ ὠσειδεῖς ἐντομάς τῶν πληρωμάτων ἐπὶ τῆς πτέρνης.

Πίν. 8, 2. Ξίφος ἀνακαλυφθὲν ἐν τῷ 81^ο θαλαμοειδεῖ τῶν Μυκηναίων τάφῳ μετὰ τῶν λίθων τοῦ ξηροτοίχου, δι' οὗ ἐφράσσετο τὸ στόμιον² τοῦ

θαλάμου· εἶναι εἰς δύο τετραυσιμένον καὶ ἔχει μῆκος 0,61 μ. Ἡ λεπίς εἶναι στενὴ καὶ κατὰ μῆκος αὐτῆς διήκει ῥάχιν λίαν ἔκτυπος, ἐκ τῆς πτέρνης δ' ἐκατέρωθεν τῆς ῥίζης τοῦ καυλοῦ προεκτείνονται δύο αἰχμηροὶ προφυλακτῆρες παρεμφερεῖς πρὸς τοὺς ὄγκους τῶν βελῶν. Ὁ καυλός, οὗ τὰ χεῖλη ἐξέχουσιν, ἀπολήγει ἄνω εἰς κολοβὴν τετράπλευρον γλώσσαν διὰ τὸ κομβίον, τὰ δὲ πληρώματα ἦσαν συνηλωμένα μετὰ τῆς πτέρνης μὲν διὰ δύο ἤλων, μετὰ τοῦ καυλοῦ δὲ δι' ἐνὸς μόνου, καὶ ἀπέληγον πρὸς τὴν λεπίδα εἰς ἐντομάς, ὅπως καὶ εἰς τὰ προηγούμενα.

Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἀνεκαλύφθησαν καὶ δύο πληρώματα λαβῆς ἐκ λίθου ἀχάτου, ὧν τὸ ἕτερον ἀπεικονίζεται πίν. 8, 5. Ἐπὶ τοῦ στρογγύλου μέρους τῆς λαβῆς ὑπάρχουσι ἐσκαλισμένοι δύο κυκλικαὶ ἀβαθεῖς κοιλότητες καὶ τὸ ἥμισυ τρίτης, ἄλλαι δὲ δύο μικρότεραι κοιλότητες εὐρίσκονται κάτω ἐπὶ τῆς πτέρνης. Ἐντὸς τῶν κοιλοτήτων τούτων ἔκιντο χρυσᾶ δισκάρια, ὧν δύο εὐρέθησαν καὶ συναπεικονίσθησαν, ὅμοια τοῖς τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3, ἐξ ἐκείνων δὲ γίνεται φανερόν, ὅτι καὶ ταῦτα πλήρη ὄντα ὑαλώδους τινὸς χρωματιστῆς ὕλης παρίστων τὰς κεφαλὰς τῶν ἤλων, δι' ὧν ὑπετίθετο ὅτι τὰ πληρώματα συνηλοῦντο μετὰ τοῦ καυλοῦ καὶ τῆς λεπίδος· ἀληθῶς ὅμως οὐδεμία συνηλώσις ὑπῆρχεν, ἀλλὰ μόνον ἐπικόλλησις ἐπὶ τοῦ καυλοῦ, διότι τὰ ἐξ ἀχάτου πληρώματα δὲν εἶναι διάτρητα. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ξίφος, εἰς ὃ ταῦτα ἀνήκον, εἶχε κατασκευασθῆ ἐπίτηδες διὰ τὸν τάφον, διότι ἄλλως ἔπρεπεν ἢ λαβὴ νὰ εἶναι στερεωτέρα καὶ αἱ ἐπενδύσεις αὐτῆς δι' ἤλων συνδεδεμέναι. Ἴσως μάλιστα οὐδόλως ὑπῆρχεν ἀληθὲς χαλκοῦν ξίφος, ἀλλ' ὁμοίωμα μόνον ξίφους ἐξ ὕλης εὐφάρτου.

Ἡ λαβὴ ἀπέληγεν ἄνω εἰς κομβίον, τὸ ὅποιον ὑπετίθετο σκεπάζον κατὰ τὸ ἥμισυ τὰς κεφαλὰς τῶν ἐσχάτων πρὸς τὰ ἄνω ἤλων καὶ ἐστερεοῦτο πιθανῶς ἐπὶ τινος γλώσσης τοῦ καυλοῦ τοῦ ξίφους· κάτω δ' ἢ πτέρνα φέρει τὴν ὠσειδῆ ἐντομήν, ἥς τὰ ἔχνη τοσάκις ἤδη ἀπνητήσαμεν ἐπὶ τῶν ξιφῶν, καὶ εἰς τὰ πλάγια τοὺς στρογγύλους προφυλακτῆρας τοῦ ξίφους πίν. 8, 1· προφανῶς λοιπὸν τὰ ἐξ

μέν, ἐδημοσιεύθη ἐν Tsountas-Manatt, Mycenaean Age εἰκ. 49, εἰκὼν δ' αὐτῆς φωτογραφικὴ μετὰ τοῦ ξηροτοίχου αὐτ. εἰκ. 50.

¹ Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen Hilfst. D 11. Undset, Zeitschrift für Ethnologie 1890 σ. 12 εἰκ. 17.

² Ἀναπαράστασις ἄνω χρωμάτων τῆς προσόψεως τοῦ τάφου τούτου, ἥτις ἦτο δι' ἀσβέστου κεχρισμένη καὶ διὰ χρωμάτων κεκοσμη-

ἀγάτου πληρώματα ἀνήκον εἰς λαβὴν ξίφους τοῦ αὐτοῦ τύπου.

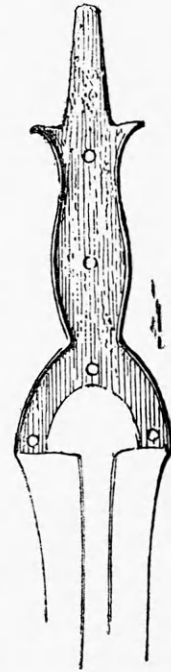
Εἰς ἐντελῶς ὅμοιον ξίφος ἀνήκε καὶ τὸ πίν. 8, 6 τεμαχίον ἐπενδύσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξ ὑαλομάζης καὶ ἀνεκαλύφθη ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν· καὶ τοῦτο δὲν ἦτο συνηλωμένον μετὰ τῆς λεπίδος καὶ τοῦ καυλοῦ, ἀλλὰ μόνον ἐπικεκολλημένον, διότι αἱ θέσεις τῶν μὲν ἐπὶ τῆς πτέρνης δύο ἤλων δὲν εἶναι τετραμέναι, ἡ δὲ τοῦ ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ἔφερε μὲν ἐν τῷ κέντρῳ μικρὸν τρήμα, ἀλλ' ἐν τούτῳ δυσκόλως ἔκειτο ἤλος διαμπερῆς· πιθανῶς ὑπῆρχε μικρὸς ἤλος φέρων ὡς κεφαλὴν χρυσοῦν δισκάριον, ὅπως τὰ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3. Μεταξὺ τῆς ὠσειδοῦς ἐντομῆς καὶ τοῦ πρώτου ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ἤλου ὑπάρχει ἐπὶ τε τῶν ἐξ ἀγάτου πληρωμάτων καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξ ὑαλομάζης κόσμημα ἀποτελούμενον ἐκ διπλῆς ἀναγλύπτου ταινίας, ὁποῖαν εὗρομεν πάλιν ἐπὶ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3, μόνον ὅτι ἐκεῖ ἡ ταινία εἶναι ἐκ χρυσοῦ ἐπιθέτου ἐλάσματος.

Ἐν τῷ 81^ο τάφῳ, ἐν ᾧ ἀνεκαλύφθησαν τὸ ξίφος πίν. 8, 2 καὶ τὰ ἐξ ἀγάτου πληρώματα, εὐρέθησαν πρὸς τούτοις ἡ λαβὴ πίν. 7, 4 καὶ τὸ παρ' αὐτὴν τεμαχίον ἄλλης λαβῆς ἴσως 7, 5. Ὁ καυλὸς τῆς λαβῆς ἔχει τὰ χεῖλη ἐξέχοντα ὅπως τὰ ξίφη πίν. 8 ἀρ. 1, 2, τὰ δ' ἐπ' αὐτῶν ἐκατέρωθεν ἐπικείμενα πληρώματα ἦσαν ὅστέινα ἡ — πιθανώτερον — ξύλινα καὶ συνηλοῦντο μετὰ τοῦ καυλοῦ διὰ τριῶν χρυσοκεφάλων ἤλων, δι' ἄλλων δὲ τριῶν μετὰ τῆς πτέρνης· ἡ λοιπὴ τῶν πληρωμάτων ἐπιφάνεια ἐκαλύπτετο διὰ χρυσῶν κέντρων, μικρῶν δηλονότι τεμαχίων σύρματος γωνιωδῶς κεκαμμένων κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος Γ (πρὸς πίν. 7, 6), ἐφ' ὧν κατόπιν ἐνεχαράχθησαν σπειροειδῆ κοσμήματα. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, περὶ οὗ ἐκτενέστερον θὰ γείνη λόγος κατωτέρω, ἦτο κεκοσμημένη ὡς εἶδομεν καὶ ἡ λαβὴ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3· ὡσαύτως ὅμοια εἶναι καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ τεμαχίου 7, 5.

Ἐκ τῶν εὐρημάτων τῶν τάφων τῶν Μυκηνῶν δημοσιεύομεν ἀκόμη τὸ ἐν πίν. 8, 7 χρυσοῦν ἐπικάλυμμα λαβῆς, ὅπερ μεθ' ἐνὸς ἄλλου καλύπτωντος τὸ ἕτερον ἡμισυ τῆς λαβῆς εὐρέθη ἐν τῷ ὄρῳ μῦ τοῦ 88^{ου} τάφου, πρὸ τοῦ στομίου αὐτοῦ· τὰ ἐπικαλύμματα ταῦτα εἶναι ἐκ λεπτοῦ ἐλάσματος

καὶ προσηλοῦντο ἐπὶ τῶν πληρωμάτων τῆς λαβῆς δι' ἐνὸς ἤλου, τὰ δὲ σπειροειδῆ κοσμήματα καὶ αἱ γραμμαῖ, αἵτινες καλύπτουσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν, ὑπῆρχον πιθανῶς ἐσκαλισμένα ἐπὶ τῶν ξυλίνων ἢ ὀστέινων πληρωμάτων, ἐπὶ τῶν ἐπικαλυμάτων δ' ἐχαράχθησαν διὰ στυλίσκου λεπτοῦ ἐλκομένου ἐπ' αὐτῶν καὶ εἰσδύοντος εἰς τὰ σκαλισματα.

Τὰ δύο ὑπολειπόμενα ξίφη πίν. 8 ἀρ. 3 καὶ 4 εὐρέθησαν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν καὶ ἐμνημονεύθησαν ἤδη ἄλλοτε ἐνταῦθα¹. Τοῦ πρώτου, οὗ λείπει ἡ λαβὴ, τὸ σωζόμενον μῆκος εἶναι 0,50 μ. Ἐπὶ τῆς πτέρνης φέρει ἐξ ἤλους, τὰ δὲ χεῖλη τοῦ καυλοῦ ἐξείχον καὶ τὰ πληρώματα ἀπέληγον πρὸς τὴν λεπίδα εἰς ἐντομὰς ἡμιοσειδεῖς· ἡ λεπίς δὲν ἔχει ῥάχιν καὶ δὲν στενοῦται βαθμηδὸν ἀπὸ τῆς πτέρνης πρὸς τὴν αἰχμὴν, ἀλλ' εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἑαυτῆς μήκους ἰσοπλατῆς· πλατύνεται μάλιστα πέραν τοῦ μέσου κατὰ τι, ἀλλ' ἡ πλατύσις εἶναι σχεδὸν ἀνεπαίσθητος. Τὸ ξίφος τοῦτο, καθ' ὅσον σώζεται, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς ἄλλο ὡσαύτως ἐν τῇ ἀκροπόλει Μυκηνῶν ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθὲν², ὅστε καὶ ἡ ἐλλείπουσα λαβὴ του κατ' ἐκεῖνο δύναται νὰ συμπληρωθῇ. Τρίτον χαλκοῦν ξίφος τοῦ αὐτοῦ τύπου, οὗ τὴν λαβὴν δημοσιεύομεν ἐνταῦθα εἰκ. 1, εὐρέθη ἐν τῇ Σχιστῇ ὁδῷ τῆς Φωκίδος, ἐντὸς τάφου ὡς λέγεται, ἔχει δὲ μῆκος ὅλον 0,77 μ. Ἡ λεπίς εἶναι πάλιν ἰσοπλατῆς περιπίου κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ μήκους καὶ μόνον πρὸς τὴν αἰχμὴν στενοῦται, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθέντος συμβαίνει· δὲν ἔχει δὲ κυρίως εἰπεῖν καὶ ῥάχιν, δύο ὅμως κοίλαι γραμμαῖ χωρίζουσιν ἐν τῷ μέσῳ

Eik. 1

¹ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1891 σ. 25. Οὗχι ὅλως ἀκριβῶς ἔγραψα ἐκεῖ, ὅτι εὐρέθησαν τρία ξίφη ὅμοια τῷ παρὰ Schliemann Mycènes εἰκ. 238, διότι καὶ τὰ τρία, ὧν ἐν εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 4, ὁμοιάζουσι μὲν κατὰ τὴν λαβὴν πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Schliemann ἀνακαλυφθὲν, ἀλλὰ διαφέρουσι κατὰ τὸ σχῆμα τῆς πτέρνης.

² Mycènes εἰκ. 221.

κατὰ μῆκος ταινίαν ἀντὶ ράχεως. Ὁ καυλὸς ἔχει χεῖλη ἐξέχοντα καὶ ἀπολήγει εἰς γλώσσαν διὰ κομβίον ἰκανῶς μακράν, τὰ δὲ πληρώματα ἀπέληγον πρὸς τὴν λεπίδα πάλιν εἰς ἐντομὴν ἡμιωσειδῆ. Ἔνεκα τῆς γλώσσης τοῦ ξίφους τούτου καθίσταται ἀμφίβολος καὶ ἡ συμπλήρωσις τῆς λαβῆς τοῦ ἐν πίν. 8, 3, διότι ἀγνοοῦμεν, ἐὰν πρέπη οὕτω νὰ συμπληρώσωμεν αὐτὴν ἢ ἄνευ γλώσσης.

Τὸ ξίφος πίν. 8, 4 ἔχει μῆκος 0,375 καὶ διαφέρει πάντων τῶν περιγραφέντων καὶ πάντων τῶν ἀρχαίων μυκηναϊκῶν ξιφῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν εἶχε κομβίον αὐτοτελὲς πρόσθετον, ἀλλ' ὅτι ὁ καυλός, οὗ τὰ χεῖλη ἐξέχουσι πολὺ, εὐρυνόμενος εἰς τὸ ἄκρον σχηματίζει τόξον, τοῦτο δὲ τὸ τόξον πληρούμενον ἐκατέρωθεν μετὰ τοῦ λοιποῦ καυλοῦ διὰ ξύλου ἢ ὄστου ἀπετελεῖ τὸ κομβίον. Πρὸς τὴν λεπίδα ἀπέληγον τὰ πληρώματα εἰς γραμμὴν εὐθεῖαν, αὐτὴ δὲ ἡ λεπίς στερεῖται ράχεως.

Τοῦ τύπου τούτου ξίφη εὐρέθησαν καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἐν Δωδώνῃ¹, ἐνῶ δὲ τόσον συνήθεις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄλλων ξιφῶν αἱ ὠσειδεῖς ἢ ἡμικυκλικαὶ ἢ τοξοειδεῖς ἐντομαὶ εἰς τὰ πρὸς τὴν λεπίδα ἄκρα τῶν λαβῶν, εἰς ταῦτα τὰ πληρώματα ἀπολήγουσι πάντοτε, ὡς φαίνεται, εἰς εὐθεῖαν γραμμὴν.

Πλὴν τῶν ἐνταῦθα ἀπεικονισθέντων καὶ περιγραφέντων, γνωστοὶ εἶναι ὡς ἐν χρήσει ὄντες κατὰ τὴν ὑστερωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον καὶ δύο ἄλλοι νεώτεροι τύποι, ὁ τοῦ παρὰ Schliemann Mycènes 238 ξίφους καὶ ὁ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν προφυλακτῆρων διαφέρων τούτων τύπος τοῦ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1891 πίν. 2, 5 δημοσιευθέντος ξίφους. Ἀμφότερα ταῦτα εὐρέθησαν ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν — τὸ δεύτερον ὁμοῦ μετὰ τῶν ξιφῶν πίν. 8 ἀρ. 3 καὶ 4 —, ὅμοια δὲ τοῦ μὲν πρώτου ἔχουσιν ἀνακαλυφθῆ ἐν Ἰαλυσῶ τῆς Ρόδου² καὶ ἄλλο ἐν Καρπάθῳ³, τοῦ δὲ δευτέρου ἐν μὲν πάλιν ἐν Μυκῆναις ἐν τῇ αὐτῇ θέσει⁴ καὶ ἐν ἄλλο ἐν «Ἐλλάδι»⁵. Δύναται δὲ νομίζω ν' ἀποδειχθῆ ὅτι καὶ οἱ δύο οὗτοι τύποι καὶ

πάντες οἱ τῶν λοιπῶν νεωτέρων μυκηναϊκῶν ξιφῶν, ἐξαιρουμένου τοῦ ὑπὸ τοῦ ξίφους πίν. 8, 3 ἀντιπροσωπευομένου, κατάγονται ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς τάφοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν ἀνακαλυφθέντων ξιφῶν, ὧν οἱ τύποι ἦσαν πολὺ ὀλιγώτερον ποικίλοι.

Τῶ ὄντι τὰ ἐκ τῶν τάφων ἐκείνων ξίφη — πλὴν τῶν ἐγχειριδίων — δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο κατηγορίας. Τὰ εἰς τὴν πρώτην ὑπαγόμενα ἔχουσι βραχὺν γλωσσοειδῆ καυλὸν ἄνευ ἐξεχόντων χειλῶν, πτέρναν στρογγύλην ἄνευ προφυλακτῆρων, καὶ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ξυλίνης ἢ ὀσπείνης λαβῆς, τὸ ἐπὶ τῆς πτέρνης κείμενον, ἀνὰ μίαν ὠσειδῆ ἢ ἀκριβέστερον καρδιόσχημον περίπου ἐντομὴν ἐκατέρωθεν ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ὑπάρχει συνήθως εἰς μόνος ἤλος, εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι ἡ λαβὴ ἀρχικῶς τοῦλάχιστον ἦτο μονοκόμματος καὶ κοίλη εἰς τὸ ἐν ἄκρον, ὥστε ὁ καυλὸς καὶ ἡ πτέρνα ἐν μέρει εἰσέδουον εἰς αὐτὴν¹. Τῶν τῆς δευτέρας δὲ κατηγορίας ξιφῶν ὁ καυλὸς ἔχει ἤδη καὶ μῆκος ἀρκοῦν καὶ εἰς τὰ πλάγια χεῖλη ἐξέχοντα, ὥστε ἡ ἐπέκτασις τῆς λαβῆς ἀπετελεῖτο ἐκ δύο πληρωμάτων ἐκατέρωθεν μετὰ τῶν χειλῶν ἐπιτιθεμένων καὶ δι' ἤλων πλειόνων — τριῶν συνήθως — μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ καυλοῦ συνηλουμένων. Ἡ πτέρνα δὲν εἶναι στρογγύλη, ἀλλὰ σχηματίζει ἐκατέρωθεν τοῦ καυλοῦ γωνίαν ἀμβλυτέρας ἢ ὀξυτέρας, ἐνίοτε μάλιστα τόσον ὀξείας, ὥστε αἱ προεκτεινόμεναι κορυφαὶ αὐτῶν ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ προφυλακτῆρας· μετὰ τῆς πτέρνης συνηλοῦνται τὰ πληρώματα διὰ τριῶν ἄλλων ἤλων καὶ ἀπολήγουσι πρὸς τὴν λεπίδα ἄνευ ἐντομῶν εἰς γραμμὴν εὐθεῖαν ἢ ὀλίγον κυρτήν².

Γνωρίσματα τῶν δύο κατηγοριῶν, ἤτοι ἐντομὴν καὶ προφυλακτῆρας — μᾶλλον ὅμως ἀνεπτυγμένους — εὐρίσκομεν ἠνωμένα ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ πέμπτου τάφου χρυσοῦ ἐπικαλύμματος, τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζεται³ ἐνταῦθα (εἰκ. 2). Τῶν δ' ἐγχειρι-

¹ Undset ε. α. εἰκ. 24.

² Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen, Hilfst. D 12. Εὐρέθη ἐν τῷ IV τάφῳ μετὰ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ὁμοίου τῷ ἡμετέρῳ πίν. 8, 1 ξίφους.

³ Journal of hell. studies 1887 πίν. 83.

⁴ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1891 σ. 25.

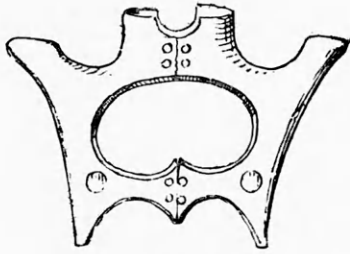
⁵ Undset ε. α. εἰκ. 20.

¹ Ταῦτα εἶναι τὰ ξίφη Schliemann Mycènes 445 α, 448, 465. Sophus Müller, Ursprung der europ. Bronzekultur εἰκ. 1 = Helbig Hom. Epos² εἰκ. 126. Ἡ ἐπὶ τῆς πτέρνης ἐντομὴ εὐρίσκεται, διάφορος ὅμως τὸ σχῆμα, καὶ ἐπὶ ἐγχειριδίων τῆς Ἀμοργοῦ (S. Müller ε. α. εἰκ. 34).

² Δείγματα Schliemann Mycènes 443, 449, 467. S. Müller ε. α. εἰκ. 2 = Helbig ε. α. εἰκ. 127.

³ Ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ S. Müller ε. α. εἰκ. 14.

δίων αἰ λαβαὶ ἦσαν ποικιλώτεροι, ἀλλ' αὐταὶ ὀλιγώτερον ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς ἐνταῦθα.

Eik. 2

Ἐὰν νῦν πρὸς ταῦτα τὰ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν παραβάλωμεν τὰ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευόμενα νεώτερα μυκηναϊκὰ ξίφη, βλέπομεν ὅτι τὸ χρυσοῦν ἐπικάλυμμα πίν. 8, 7 ὁμοιάζει κατὰ τὸ σχῆμα σχεδὸν ἐντελῶς πρὸς τὸ παρὰ Schl. 467 = Schuch. 239 ἄλλο ἐπικάλυμμα λαβῆς ξίφους τῆς δευτέρας κατηγορίας· ὥστε δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁ τύπος οὗτος διετηρεῖτο ἀπαράλλακτος ἢ σχεδὸν ἀπαράλλακτος καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ περιόδῳ. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ κατάγεται βεβαίως ὁ τύπος τῆς λαβῆς πίν. 7, 4, ἥτις ἀπολήγει πρὸς τὴν λεπίδα εἰς εὐθείαν γραμμὴν καὶ ἔχει τὴν πτέρναν οὐχὶ στρογγύλην, ἂν καὶ αἱ γωνίαι εἶναι ὀλίγον ἀπεστρογγυλωμέναι. Ἡ λαβὴ αὕτη ὅπως καὶ πάντα τὰ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως ξίφη, εἶχε τὸ κομβίον πρόσθετον· ἡ μακρὰ πείρα ἔμως ἐδίδαξεν ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο ἰκανῶς στερεὸν καὶ ὅτι συχνὰ ἐξέπιπτεν· ἐκ τούτου ἐπῆλθε νέα τοῦ τύπου ἐξέλιξις, καθ' ἣν πλατυνομένου καταλλήλως τοῦ ἄκρου τοῦ καυλοῦ τὸ κομβίον ἀπετέλεσε μετὰ τῆς λοιπῆς λαβῆς ἐν σώμα· οὕτω προέκυψεν ὁ τύπος τοῦ ξίφους πίν. 8, 4. Ὅτι τὸ ξίφος τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν, ἂν καὶ μᾶλλον πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ τύπου τῆς εὐρέσεώς του¹ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ αὕτη μεταρρυθμισίς τῆς λαβῆς ἐγένετο ὡς θὰ ἴδωμεν ἐπὶ ξιφῶν ἄλλου τύπου ἀποδεδειγμένως ἐντὸς τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Ὁ καυλὸς τῶν ξιφῶν τούτων συστέλλεται ἐνίοτε ἀμέσως ὑπὸ τὸ κομβίον, τίνα δὲ σκοπὸν εἶχεν ἢ συστολὴ αὕτη, ἀποδεικνύει ἐν ξίφος ἐξ Ἰταλίας², οὗ ὁ ὁμοίως συστελλόμενος

ὑπὸ τὸ κομβίον καυλὸς περιβάλλεται ὑπὸ σύρματος· καὶ ἐπὶ τούτων λοιπὸν πρέπει νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ὑπῆρχε σύρμα ἢ ἰμάς περισφίγγων καὶ συνδέων στερεώτερον τὰ πληρώματα μετὰ τοῦ καυλοῦ.

Ὁ τύπος τῶν ξιφῶν τῆς πρώτης κατηγορίας διεσώζετο ἐπίσης καὶ κατόπιν τῆς ἐποχῆς τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως, διότι τὸ ἐν Βαφειῷ εὐρεθὲν ξίφος¹ εἶναι καθ' ὅλα ὅμοιον ἐκεῖνοις. Ὡς παραλλαγὴ δὲ τοῦ αὐτοῦ τύπου πρέπει, νομίζω, νὰ θεωρηθῇ τὸ ξιφίδιον πίν. 7, 3· ὁ καυλὸς αὐτοῦ εἶναι βραχύς, γλωσσοειδής, καὶ ἡ πτέρνα στρογγύλη καὶ τὰ πληρώματα ἀπέληγον εἰς ἐντομάς ὠοειδεῖς ὀλίγον διαφερούσας τῶν ἐπὶ ἐκείνων. Ἡ ἐπὶ τῶν δύο χρυσοῦν ἐλασμάτων, τῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν πτέρναν ἄκρου τῆς λαβῆς τοῦ ξιφιδίου, ἔκτυπος ταινία εἶναι ἀναμφιβόλως ἀπομίμησις ἀληθοῦς ἰμάντος, δι' οὗ συνέδεόν ποτε πρὸς μείζονα στερεότητα τὴν λαβὴν μετὰ τῆς λεπίδος περιελίσσοντες αὐτὸν μετὰ τῶν κεφαλῶν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πτέρνης ἢ τῆς ἀρχῆς τοῦ καυλοῦ ἐξέχοντος ἡλίου καὶ τῶν ὑπὸ τῆς λαβῆς καὶ τῆς πτέρνης σχηματιζομένων γωνιῶν. Τοιοῦτος σύνδεσμος ἦτο χρήσιμος ἰδίως εἰς τὰ ξίφη ἐκεῖνα, ὧν αἱ λεπίδες δὲν εἶχον καυλὸν ἢ εἶχον καυλὸν βραχύτατον, καὶ ἐπειδὴ τοιαῦτα ἦσαν σχεδὸν πάντα τὰ ἀρχαιότερα ξίφη καὶ ἐγχειρίδια, πιθανώτατόν μοι φαίνεται, ὅτι καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἰμάντος πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν εἶναι ἀρχαιοτάτη· τὰ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως ξίφη τῆς πρώτης κατηγορίας, τὰ ἔχοντα βραχὺν καυλὸν καὶ ἔνεκα τούτου βεβαίως ἀρχαιότερα μορφολογικῶς τῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας, δὲν γνωρίζομεν ἐὰν εἶχον τὴν ἔκτυπον ταινίαν, διότι αἱ λαβαὶ αὐτῶν δὲν διεσώθησαν· ὅτι ὅμως εἶναι λίαν πιθανὸν τὸ πρᾶγμα καὶ ὅτι ἔκτοτε συνειθίζετο ἢ ταινία, μαρτυρεῖ τὸ χρυσοῦν ἐπικάλυμμα τῆς λαβῆς ἐνὸς τῶν ἐκ τοῦ πέμπτου τάφου τῆς ἀκροπόλεως ἐγχειριδίων², ἐφ' οὗ ἀπαντῶμεν ἔκτυπον στρογγύλον ἰμάντα. Ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ ξιφιδίου πίν. 8, 3 εὐρίσκεται ὡς εἶδομεν ἢ διπλῆ ταινία καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγάτου καὶ ὑαλομάζης πληρωμάτων, παρεμφερῆς δὲ φαίνεται ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐπὶ ξίφους ἐκ Καλαβρίας³· τέλος φέρουσι τὸ αὐτὸ κό-

¹ Ἀρχ. Ἐφημ. 1889 σ. 145.

² Schuchhardt² εἰκ. 287 = Perrot et Chipiez Hist. de l'art. VI πίν. 19, 5.

³ Undset ε.α. εἰκ. 37 — Bull. di paletnol. ital. 1896 π. III 4.

¹ Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 σ. 25 ἐξῆς.

² Monum. dell' Inst. XI πίν. 60 ἀρ. 19.

σμημα και δύο ελεφάντιναι λαβαί, ὧν ἡ μὲν κατόπτρου, ἡ δ' ἑτέρα ἄλλου ἴσως σκεύους¹. Ταῦτα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ἱμάντος εἰς τὰς λαβάς τῶν ξιφῶν ὄχι μόνον πολὺ ἀρχαία ἦτο, ἀλλὰ και συνηθεστάτη· διότι κατήντησε νὰ γείνη τυπικὸν κόσμημα αὐτῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ δ' ἔλησμονήθη και ἡ ἀρχικὴ σημασία αὐτοῦ και ἀνεξαρτήτως ἀπ' αὐτῆς μετεβλήθη κατ' ὀλίγον τὸ σχῆμά του ἐπὶ τὸ εὐμορφώτερον, καθ' ἃ φαίνεται ἐκ παραβολῆς τοῦ ἐκ τοῦ τάφου τῆς ἀκροπόλεως ἐγγχειριδίου πρὸς τὸ ξιφίδιον πίν. 7, 3 και τὴν ελεφάντινὴν λαβὴν, και τούτων πάλιν πρὸς τὰ ἐξ ἀχάτου και ὑαλομάζης πληρώματα.

Τὰ ἐξ ἀχάτου και ὑαλομάζης πληρώματα ἀνήκουσι προφανῶς, ὡς εἶπομεν ἤδη, εἰς ξίφη ὅμοια τῷ ἐν πίνακι 8, 1, τούτων δ' ἡ διαφορὰ ἀπὸ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3 δὲν εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ἡ συγγένεια, μάλιστα ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς λαβῆς ἐντομῆς· ἡ διαφορὰ ἔγκειται εἰς τὸ μέγεθος και τὸ σχῆμα τοῦ καυλοῦ και εἰς τοὺς προφυλακτῆρας· ὡς πρὸς τὸ πρῶτον φανερον εἶναι, ὅτι ὑπόδειγμα ὑπῆρξεν ὁ τελειότερος καυλὸς τῶν ξιφῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας, εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν προφυλακτῆρων δὲ φαίνεται ὅτι ἐπέδρασαν ἐγγχειριδιά τινα, ἐν οἷς ἡ πτέρνα εὐρύνεται ἐκατέρωθεν εἰς δύο στρογγύλα ἄκρα· τοιοῦτόν τι π.χ. φαίνεται ὅτι συνέβαινεν ἐν μικρῷ μὲν μέτρῳ ἐπὶ τοῦ ἐγγχειριδίου πίν. 7, 7, τὸ ὅποιον εὐρέθη ἐν τῷ τετάρτῳ τάφῳ τῆς ἀκροπόλεως Μυκηναῶν, και ἐν μείζονι ἐπὶ ἐγγχειριδίων ἐξ Ἀμοργοῦ². Ἐὰν δὲ τὸ ἄκρον τοῦ καυλοῦ τοῦ ξίφους πίν. 8, 1 εὐρυνθῆ καθ' ὃν τρόπον και ἐπὶ τῶν ξιφῶν τοῦ τύπου πίν. 8, 4, θὰ παραχθῆ ὁ τύπος, ὃν ἀντιπροσωπεύουσι τὰ ἀνωτέρω (σ. 111) μνημονευθέντα ξίφη ἐκ Μυκηναῶν, Ἰαλυσοῦ και Καρπάθου. Ὅτι τὰ ξίφη ταῦτα δὲν διαφέρουσι τῶν τοῦ τύπου πίν. 8, 1 εἰμὴ σχεδὸν μόνον κατὰ τὸ κομβίον, δεικνύει ἀπλῆ παραβολή· ὅτι δὲ ἡ μεταρρύθμισις τοῦ ἄκρου τοῦ καυλοῦ ἔγεινεν ἐντὸς τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, εἶναι βέβαιον· διότι τὸ ἐξ Ἰαλυσοῦ ξίφος εἶδομεν ὅτι εὐρέθη ἐντὸς θαλαμοειδοῦς τάφου ὁμοῦ μετὰ ξίφους τοῦ τύπου πίν. 8, 1, ἐπίσης δὲ και τὸ ἐκ

Καρπάθου ἀνεκαλύφθη ἐν τάφῳ περιέχοντι μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα.

Τῶν ξιφῶν τούτων ἀπλῆ παραλλαγή εἶναι τὸ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 πίν. 2, 5, τὸ ὅποιον ὡς εἶπομεν ἤδη ἀνωτέρω διαφέρει μόνον κατὰ τὸ σχῆμα τῶν προφυλακτῆρων, και τοῦτο δὲ πάλιν τὸ σχῆμα δὲν εἶναι οὔτε τυχαῖον οὔτε αὐθαίρετον, ἀλλ' ἐποιήθη προφανῶς καθ' ὑποδείγματα, ὅσον τὸ ἐκ τοῦ πέμπτου τάφου τῆς ἀκροπόλεως ἀνωτέρω (εἰκ. 2) ἀπεικονισθὲν ἐπικάλυμμα. Ὅπως δὲ τῶν ξιφῶν τοῦ τύπου πίν. 8, 4 ὁ καυλὸς εἶδομεν (ἀν. σ. 113) ὅτι συστέλλεται ἐνίοτε ὑπὸ τὸ κομβίον, οὔτω και διὰ τὸν αὐτὸν λόγον συστέλλεται και τούτων ἢ μόνον ὑπὸ τὸ κομβίον ἢ και ὑπὸ τὸ κομβίον και παρὰ τὴν πτέρναν.

Τὸ αὐτὸ χρυσοῦν ἐπικάλυμμα (εἰκ. 2) δεικνύει ἔτι ἐγγυτέραν τὴν συγγένειαν τοῦ ξίφους πίν. 8, 2 πρὸς τὰ τῆς ἀκροπόλεως· τὸ ἐπικάλυμμα ἀνήκεν εἰς λαβὴν τῆς πρώτης κατηγορίας, εἰς ἣν προσετέθησαν οἱ προφυλακτῆρες, τὸ δὲ ξίφος πλὴν τῶν προφυλακτῆρων ἔχει και τὸν τέλειον καυλὸν τῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας.

Οὕτω πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντα ξίφη παριστῶσι τύπους παραγομένους ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπὸ τῶν δύο κυρίων κατηγοριῶν τῶν ξιφῶν τῆς ἀκροπόλεως, συμβαλλομένων πιθανῶς ἐνίοτε και τῶν μετ' αὐτῶν ἀνακαλυφθέντων ἐγγχειριδίων· ἢ ἐκ τῆς ἐξελιξέως δὲ ταύτης πρόοδος ἀφορᾷ ἰδίως τοὺς προφυλακτῆρας, τὸν καυλὸν και τὸ κομβίον. Ὁ ὑπολειπόμενος ὅμως τύπος, δηλαδή ὁ τοῦ ξίφους πίν. 8, 3 και τῶν ὁμοίων αὐτῷ δὲν φαίνεται νὰ συνδέηται μετὰ τῶν ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως ξιφῶν δι' οὐδενὸς δεσμοῦ· ἡ πτέρνα εἶνε διάφορος, ὁ καυλὸς ἐντείνεται βαθμηδὸν πρὸς τὸ μέσον και μειοῦται πάλιν πρὸς τὴν πτέρναν, ἀπολήγει δ' ἐπὶ μὲν τοῦ ἐκ Φωκίδος εἰς γλῶσσαν κατ' ἀναλογίαν πολὺ μεγάλην (ἀνωτ. εἰκ. 1), ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθέντος βεβαίως δὲν ἔφερε κομβίον ὅμοιον πρὸς τὰ συνήθη· πρὸς τούτοις ἡ λεπίς, ἣτις εἰς τὰ ἄλλα ξίφη συνήθως γίνεταί στενωτέρα ἀπὸ τῆς πτέρνης πρὸς τὴν αἰχμῆν, εἰς τὰ τρία ταῦτα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἑαυτῆς μήκους ἰσοπλατῆς, εὐρύνεταί μάλιστα, ἀν και ἀνεπαισθήτως σχεδὸν, μετὰ τοῦ μέσου και τῆς αἰχμῆς. Ἄλλ' ἐνῶ χωρίζεται ὁ τύπος οὔτω

¹ Μυκῆναι πίν. 6 ἀρ. 1, 3 και σ. 77 ἐξ.

² Πρβ. Sophus Müller ε. α. εἰκ. 36.

δι' ούσιωδῶν, ὡς μοι φαίνεται, διαφορῶν ἀπὸ τῶν λοιπῶν μυκηναϊκῶν ξιφῶν, ἀρχαιότερων καὶ νεωτέρων, συγγενεῦει πολὺ πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀμέσως ἐπομένη περιόδῳ, τῇ τοῦ Διπύλου, σιδηρᾶ ξίφη καὶ πρὸς ἄλλα ἔξω τῆς Ἑλλάδος ἀνακαλυφθέντα· ἐξ Αἰγύπτου εἶναι γνωστὰ δύο τοιαῦτα ξίφη κολοβά καὶ τέσσαρα τεμάχια ἄλλων¹, πολὺ δὲ μᾶλλον εἶναι διαδεδομένος ὁ τύπος ἐν Εὐρώπῃ πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας μέχρι τῆς Σκανδιναβίας²· τὰ πλεῖστα τούτων εἶναι καθ' ὅλα ὅμοια τῷ ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθέντι, εὐρίσκονται ὅμως καὶ ξίφη, ὧν ὁ καυλὸς ἀπολήγει εἰς γλῶσσαν ὅπως ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἐκ Φωκίδος³.

Εἰς τὰ ὑστερώτερα ξίφη τοῦ τύπου τούτου, τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τάφων τοῦ Διπύλου συνήθη σιδηρᾶ, ἢ λεπὶς πλατύνεται πέραν τοῦ μέσου μέχρι ἐνὸς ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου ἢ καὶ πλέον, ὑποθέτω δ' ὅτι ἡ προβαίνουσα πλάτυνσις ἔχει σχέσιν πρὸς μεταβολὴν τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως τῶν ξιφῶν, μεταβολὴν ἀρξαμένην ἀπὸ τῆς νεωτέρας μυκηναϊκῆς περιόδου. Τὰ ἀρχαιότερα μυκηναϊκὰ ξίφη ἦσαν προωρισμένα ὅπως νύττωσι μόνον δι' αὐτῶν, οὐχὶ καὶ ὅπως πλήττωσιν· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πλείστων ἐκ τῶν νεωτέρων ἢ τοιαύτη χρῆσις ἦτο βεβαίως ἢ συνηθεστάτη· τοῦτο ἀποδεικνύει αὐτὸ τὸ σχῆμά των. Οὐχ ἦπτον δυσκόλως δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ ὅτι ἔκτοτε μετεχειρίζοντο ἐνίοτε τὰ ξίφη καὶ πρὸς τὸ πλήττειν⁴· ἰδίως τὰ ξίφη τοῦ τύπου πίν. 8, 3 εἶναι ἐξ ἴσου κατάλληλα πρὸς τοῦτο ὅπως καὶ πρὸς τὸ νύττειν, ἴσως δ' εἶναι οὗτος εἷς τῶν λόγων τῆς παραδοχῆς αὐτῶν κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον, ὅτε ἤρχισε νὰ μεταβάλληται ὁ τρόπος τοῦ μάχεσθαι⁵. Βραδύτερον,

¹ Undset ε. α. σ. 3.

² Naue, Die Bronzezeit in Oberbayern σ. 87 σημ. 1.

³ Undset, Études sur l'âge de bronze de la Hongrie πίν. 16, 4 (ἐξ Οὐγγαρίας) καὶ Naue ε. α. σ. 87 εἰκ. 14 (ἐξ Ἀπουλίας).

⁴ Ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν ἡ χρῆσις τοῦ ξίφους πρὸς τὸ πλήττειν εἶναι ἤδη μᾶλλον συνήθης ἢ πρὸς τὸ νύττειν (τὰ χωρία συνέλεξεν ὁ Helbig Hom. Epos² σ. 332 σημ. 7).

⁵ Εἰς τὴν ποικιλωτέραν χρῆσιν τῶν ξιφῶν συνετέλεσεν ἴσως καὶ ἡ ἐντὸς τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς γενομένη μεταρρυθμισίς τῶν ἀσπίδων (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1896 σ. 1 ἐξ.)· διότι οἱ φοροῦντες τὰς ἀρχαιότερας μεγάλας ἀσπίδας, τὰς ἄνευ πόρπακος, ἐκωλύοντο φαίνεται εἰς τὸ πλήττειν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀσπίδων των, αἵτινες, σπεπάζουσαι τὸ τε πρόσθιον σῶμα μέχρι τοῦ λαιμοῦ καὶ τὰς πλευράς, δὲν ἐπέτρεπον εἰς τὸν ὀπίσθιον νὰ καταφέρῃ τὸν βραχίονα μεθ' ὀρμῆς οὔτε ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω οὔτε ἐκ τῶν πλαγίων· ἦτο λοιπὸν οὗτος ἡναγκασμένος νὰ ὠθῇ τὸ ξίφος ἄνωθεν τῆς ἀσπίδος. Ὅταν ὅμως εἰσῆχθη ἡ ἐπὶ τοῦ

μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν, ἐντείνονται μᾶλλον αἱ ἐνυπάρχουσαι ἐν τῷ τύπῳ πληκτικαὶ ιδιότητες καὶ ἔνεκα τούτου πλατύνεται ἔτι μᾶλλον ἢ λεπὶς πέραν τοῦ μέσου, ὅπως τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος κεῖται ὅλον εἰς τὸ μέρος τὸ πληττον. Τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν ὑπέστη ὁ τύπος καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ τῇ βορείῳ Εὐρώπῃ.

Αἱ πρὸς τὸ μέσον παχύτεραι γενόμεναι λαβαὶ τοῦ ὑπὸ Schliemann εἰκ. 221 δημοσιευθέντος ξίφους καὶ τοῦ ἐκ Φωκίδος, καθ' ἃς δέον νὰ συμπληρωθῇ καὶ ἡ τοῦ ἐν πίνακι 8,3, περιεβάλλετο φαίνεται ὑπὸ ἱμάντων συνδεόντων τὰ πληρώματα μετὰ τοῦ καυλοῦ· τοῦτο καὶ καθ' ἑαυτὸ εἶναι πιθανώτατον, ἐξάγεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ λαβαὶ ξιφῶν τοῦ εἴδους τούτου ὀλόχαλκοι φέρουσι ζῶνας ἐκτύπους κατ' ἀπομίμησιν ἀληθῶν ἱμάντων. Ἐχομεν οὕτω καὶ ἄλλο εἶδος ξιφῶν, ὧν αἱ λαβαὶ περιεβάλλοντο ὑπὸ ἱμάντων, ἐπιτρέπεται δὲ νὰ ἐρωτήσωμεν, μήπως ἔνεκα τούτου καλοῦνται τὰ ξίφη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (Ο 713), τοῦ Ἡσιόδου (Ἄσπις 221) καὶ τοῦ Εὐριπίδου (Ὀρ. 821, Φοίν. 1091, Ἀποσπ. 374) μελάνδετα. Ὁ Gerlach¹ φρονεῖ ὅτι ὀνομάζονται οὕτω ξίφη φέροντα δίσκους μεταλλίνους πεπαρμένους περὶ τὸν καυλὸν καὶ μεταξὺ τῶν δίσκων ἢ νῆμα περιειλιγμένον ἢ ξύλον ἢ ῥητινώδη τινα οὐσίαν ἢ ἄλλην ὕλην, ὥστε νὰ σχηματίζονται ζῶναι σκοτεινοῦ χρώματος ἐναλλασσόμεναι μετὰ τῶν μεταλλίνων δίσκων. Τοιαῦτα ξίφη ὅμως εὐρίσκονται μὲν ἐν τῇ βορειοτέρᾳ Εὐρώπῃ, σπανιώτερον δὲ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλ' ἐξ Ἑλλάδος οὐδὲν εἶναι γνωστὸν, καὶ ἔνεκα τούτου, ἂν καὶ ἡ γνώμη τοῦ Gerlach ἐγένετο κοινῶς ἀποδεκτή, ὅμως εἰς ἐμὲ πιθανώτερα πολὺ φαίνεται ἢ ἐκ τῶν δερματίνων ἱμάντων τῶν συνδεόντων τὰ πληρώματα ἐρμηνεῖα. Ὁ Αἰσχύλος (Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας 43) μελάνδετον ὀνομάζει τὸ σάκος, ἐν ᾧ ταυροσφαγοῦντες ὤμυον οἱ ἐπτὰ λοχαγοί, τί δὲ ἐνόει διὰ τούτου μανθάνομεν ἐκ τοῦ Ὀμήρου, ὅστις ποιεῖ περὶ τοῦ Ἐκτορος (Ζ 417) ὅτι

ἀμφὶ δέ μιν σφυρὰ τύπτε καὶ αὐχένα δέσμα κελαινόν, ἄντυξ, ἢ πυμάτη θέεν ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης.

ἄριστοῦ ὤμου διὰ τελαμῶνος καὶ πόρπακος φορουμένη ἀσπίς, ἠδύνατο ὁ πολεμιστὴς νὰ κινή τὸν δεξιὸν βραχίονα μετὰ πολὺ μεγαλειέτας ἐλευθερίας καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ πλήττῃ ἢ νὰ διατρύχῃ τὸν ἐχθρόν.

¹ Philologus XXX σ. 502.

Ὅπως λοιπὸν ἡ ἀσπίς ὀνομάζεται μελάνδετος, διότι περιβάλλεται περίξ ὑπὸ δέρματος, οὕτω καὶ ἡ λαβὴ τοῦ ξίφους. Ἄλλως δέ, ἐὰν προκειμένου περὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἡσιόδου δύναται τις νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ προϊστορικὰ ἐκεῖνα ξίφη, τί εἶχεν ἄρα γε ἐν τῷ νῶ ὁ Εὐριπίδης ὅταν ὠμίλει περὶ μελανδέτων ξιφῶν; βεβαίως ξίφη τῆς ἐποχῆς του· καὶ ἐπὶ ἀγγείων συγχρόνων αὐτῷ ἀπαντῶσιν ἐνίοτε ξίφη φέροντα περὶ τὰς λαβὰς περιελιγμένους ἱμάντας¹.

Ἡ μεγάλη διάδοσις τῶν ξιφῶν τοῦ τύπου πίν. 8, 3 ἐν Εὐρώπῃ βορειότερον τῆς Ἑλλάδος εἶναι, φρονῶ, ἔνδειξις, ὅτι ἐκεῖθεν ἦλθεν οὗτος εἰς τὴν Ἑλλάδα· διότι ἐνταῦθα μὲν ἐμφανίζεται αἰφνιδίως περὶ τὸ τέλος τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς καί, ὡς εἴπομεν, δὲν φαίνεται συνδεόμενος μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐλληνικῶν ξιφῶν, ἐκ τῶν χωρῶν δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἀπαντᾷ μὲν ὁ τύπος ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ δυσκόλως δυνάμεθα χάριν τῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων δύο κολοβῶν ξιφῶν καὶ ὀλίγων τεμαχίων νὰ θεωρήσωμεν τὴν χώραν ἐκείνην ὡς ἀρχικὴν πατρίδα αὐτοῦ. Εἴφη ἀρχαιότερα τούτου δὲν εὐρίσκονται ἐν Αἰγύπτῳ καὶ πιθανῶς οὐδ' ἦσαν ἐν χρήσει, δὲν εἶναι λοιπὸν εὐνόητον πῶς διὰ μιᾶς θὰ ἐπλαττονοῦν οἱ Αἰγύπτιοι τύπον τόνον πρόσφορον, ὥστε νὰ διαδοθῆ μετὰ ταχύτητος οὐχὶ μικρᾶς² μέχρι τῶν περὶ τῆς Εὐρώπης· τί κωλύει δὲ νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὰ ἐν Αἰγύπτῳ ἀνακαλυφθέντα ξίφη ἔφερον ἐκεῖ οἱ ξένοι, οἵτινες ἀπὸ τῶν νήσων καὶ ἀκτῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἐπέδραμον ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Φαραῶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον;³

Ἐπειτα ἐὰν ἀληθῶς ἐν Ἑλλάδι ἐμορφώθη τὸ πρῶτον ὁ τύπος, περὶ οὗ πρόκειται, ἢ ἐὰν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἐλθὼν διὰ τῆς Ἑλλάδος διεδόθη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, δὲν ἐξηγεῖται, διὰ τίνα λόγον

¹ Π. χ. Journal of hell. studies X πίν. 1.

² Ἐν Σκανδιναυίᾳ ὁ τύπος ἀπαντᾷ ἤδη ἀνεπτυγμένος ἐν τῇ ἀρχαιότερᾳ χαλκῇ περιόδῳ (S. Müller, Nordische Alterthumskunde, γερμ. μετάφρ. ὑπὸ Jiriczek, σ. 244 ἐξῆς), δηλαδὴ πιθανῶς οὐχὶ ὑστερώτερον ἢ ἐν Ἑλλάδι.

³ Περὶ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν χωρῶν, τῶν κυρίως σημιτικῶν, τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐτι ἀβεβαιότερον· ὑπετέθη ὅτι καὶ αὕτη ἡ λέξις ξίφος εἶναι σημιτικὴ. ὁ J. G. Wetzstein ὁμῶς ἀρνεῖται τοῦτο (Verhandlungen der Berl. Gesellschaft für Anthropol. und Ethnol. ἐν Zeitschrift für Ethnol. 1890 σ. 131) καὶ βεβαίως, ὅτι οἱ Σημίται οὐδέποτε ἐγνώριζον νὰ κατασκευάζωσι ξίφη.

καὶ ἄλλοι νεώτεροι μυκηναϊκοὶ τύποι ξιφῶν δὲν διεδόθησαν ὁμοίως ἢ τὸ πολὺ μέχρις Ἑλλάδος. Ἀφ' ἐτέρου ἔχομεν ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσι (N 577, Ψ 808) ῥητὴν μαρτυρίαν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐφημίζοντο ἐν Ἑλλάδι τὰ ξίφη τῆς Θράκης, δηλαδὴ τὰ διὰ τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου ἐρχόμενα εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τέλος δὲν εἶναι ἴσως τυχαῖον, ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῶν ξιφῶν τούτων ἐν Πελοποννήσῳ συμπίπτει περίπου μετὰ τῆς μεγάλης ἐκείνης τῶν βορείων ἐλληνικῶν λαῶν πρὸς νότον κινήσεως, τῆς Δωρικῆς μεταναστάσεως καλουμένης, καὶ ὅτι ἐπικρατεῖ ὁ τύπος ἐν τῇ μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἀκολουθούσῃ ἐποχῇ τοῦ Διπύλου, ὅτε ἐπικρατοῦσι καὶ οἱ νέοι κατακτηταί· μήπως εἶναι καὶ τοῦτο τεκμήριον τῆς βορείας καταγωγῆς του καὶ μήπως τοιαῦτα ξίφη ἔπαλλον οἱ Δωριεῖς;¹

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ὑπόθεσις περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ τύπου οὐδὲν ἀποδεικνύει περὶ τοῦ τόπου τῆς ποιήσεως αὐτῶν τῶν ξιφῶν· διότι δυνατόν εἶναι ἐν ἡ πλείονα ἐξ αὐτῶν νὰ εἰσῆχθησαν ἔξωθεν, δυνατόν ὁμῶς καὶ πάντα νὰ κατεσκευάσθησαν ἐνταῦθα. Ἄλλὰ τὰ ἄλλα νεώτερα μυκηναϊκὰ ξίφη εἶναι ἀναμφιβόλως ἐγχώρια ἔργα καὶ ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν τῶν τύπων καὶ ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς ποιήσεώς των. Ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρω περιγραφῶν καὶ παραβολῶν ἔγινε κατάδηλον, ὅτι πάντα ταῦτα τὰ ξίφη συνδέονται πολλαχῶς μετ' ἀλλήλων καὶ πρέπει νὰ ἐξετάζωνται ὡς ἐν ὅλον, ὡς ἔργα τῆς αὐτῆς τέχνης· ἡ συνεχὴς δὲ βαθμιαία ἐξέλιξις τῶν τύπων ἀπὸ ἀρχαιοτέρων μορφῶν μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ τέχνη αὕτη ἐπὶ αἰῶνας εἰργάζετο κατὰ τύπους παραδεδομένους ὑπὸ τῶν παλαιότερων, καὶ μετερρύθμιζε μὲν πολλάκις αὐτοὺς ἐπὶ τὸ χρησιμώτερον καὶ στερεώτερον, ἀλλ' οὐχὶ οὕτω ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζηται ἐκ πολλῶν στοιχείων ἡ συγγένεια τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τὰ νεώτερα. Καὶ εἶναι μὲν δυνατόν νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι οὐχὶ ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐν ἄλλῃ τινὶ χώρᾳ ἔκειτο τὸ κέντρον τῆς τέχνης ταύτης καὶ ὅτι ἐν τῇ συνεχεῖ ἐξελίξει τῶν τύπων ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν ξιφῶν κατοπτρίζονται ἀπλῶς αἱ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ γινόμεναι μεταρρυθμίσεις τοῦ ὄπλου. Ἄλλὰ τούτου ὑποτιθεμένου μένει ἀληθῶς ἀνεξήγητον, πῶς λαοὶ τόνον

¹ Οἱ Σπαρτιάται ὁμῶς κατὰ τοὺς γνωστοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἔφερον βραχὺ ξίφος, τὴν ξυλλήν.

πολεμικοί, ὡς οἱ μυκηναϊκοί, ἠδύναντο ἐπὶ αἰῶνας ἔλους νὰ ἐξακολουθῶσιν εἰσάγοντες ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς τὰ ξίφη των καὶ δὲν ἐσκέφθησαν νὰ κατασκευάζωσιν αὐτὰ οἱ ἴδιοι· διότι δὲν παρατηρεῖται ἐν αὐτοῖς διαφορὰ τις τέχνης καὶ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τὰ μὲν ξένα, τὰ δὲ ἀπομιμήσεις ἐγγώριαι. Πλὴν τούτου ἀναμιμνήσκω, ὅτι ξίφη τινά, καὶ ἰδίως ἐκεῖνα, εἰς ἃ ἀνήκον τὰ ἐξ ἀχάτου πληρώματα, κατασκευάσθησαν ἐξ ἀρχῆς ὡς κτερίσματα· δὲν εἶναι δὲ πιθανόν, ὅτι ξένοι ἔμποροι ἔφερον μακρόθεν καὶ ἐπώλουν τοῖς Μυκηναίοις ξίφη ἔχοντα τὰ πληρώματα τόσον ἀτελῶς προσηλωμένα, ὥστε νὰ μὴ εἶναι εὐχρηστα ἐν τῷ βίῳ· ἐνῶ καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν μεγαλειτέρα θὰ ἦτο καὶ ἡ πώλησις εὐχερεστέρα, ἐὰν εἶχον τοὺς καυλοὺς καὶ τὰ πληρώματα τετρημένα καὶ δι' ἤλων συνδεδεμένα· τοῦτο εἰς τοὺς κατασκευάσαντας αὐτὰ ἦτο εὐκόλον, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγένετο, σημαίνει ὅτι ἐπὶ τόπου παρηγγέλλθησαν ἡ ἡμιτελῆ ἔτι ὄντα ἡγοράσθησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀνδρός, οὗ τὸ λείψανον ἐκόσμησαν κατὰ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ἐνταφίαν.¹

Διὰ τὸ ζήτημα τῆς προελεύσεως ὄχι μόνον τῶν νεωτέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ξιφῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν χρυσοκολλήτων ἐγχειριδίων σπουδαιότητα ἔχει πιθανῶς καὶ ἡ χρυσοκέντησις, ἥτοι ἡ διὰ τεμαχίων χρυσῶν συρμάτων διακόσμησις, ἣν ἀπηντήσαμεν ἐπὶ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3, ἐπὶ τῆς λαβῆς πίν. 7, 4 καὶ ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτὴν τεμαχίου 7, 5. Ἐκ τῶν πληρωμάτων τοῦ ξίφους οὐδὲν σώζεται, εὐρέθησαν ὁμοίως

¹ Ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐξ ἀχάτου πληρώματα ἀναφέρω καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ 1895 ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς κατεργασίας τῶν σπανίων λίθων ἐν Μυκῆναις· διότι ἐν τινὶ οἰκίματι τῆς ἀκροπόλεως κειμένῳ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀνακτόρου εὐρέθησαν πέντε τεμάχια χαλκηδόνιου λίθου ἀκατεργάστου, ἑπτὰ κρυστάλλου, ἐν ἀχάτου, δύο μαλαχίτου γεώδους, ἐν γαληνίτου, ἐν τεμάχιον ἀγγείου ἐκ λίθου ἀχάτου, ἐν τεμάχιον ποτηρίου ἐξ ὑαλομάζης, κοσμήματά τινα ἐξ ὑαλομάζης καὶ ὅσπου καὶ πολλὰ τεμάχια θεῖου. Ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων φαίνεται ὅτι κατοικεῖ ἐνταῦθα τεχνίτης τις, ὅστις συνέλεγε πάντα ὅπωςδήποτε περίεργον λίθον καὶ ὅστις πλὴν ἄλλων εἰργάζετο τὸν χαλκηδόνιον, τὸν ἀχάτην καὶ τὸν κρύσταλλον. Ἐν ἄλλῳ δὲ παρακειμένῳ δωματίῳ εὐρέθη λίθος ἀχάτης φακοειδῆς τὸ σχῆμα, ὡς οἱ συνήθεις ἐγγεγλυμένοι, ἄνευ γλυφῆς ὁμοίως καὶ ἄτρητος, βεβλαμμένος δὲ ὀλίγων εἰς τι μέρος τῆς περιφέρειας· ἐνεκα τῆς βλάβης ταύτης πιθανῶς ἔμεινεν ἡμίεργος. Μνημονεύω ταῦτα, ἂν καὶ εἶναι ἴσως περιττόν, χάριν ἐκεῖνων, οἵτινες ἀκόμη πιστεύουσιν, ὅτι οἱ ἐγγεγλυμένοι λίθοι δὲν εἶναι ἐγγώριοι (πρβ. καὶ Evans, Journal of hell. studies XIII σ. 220. Eastern Question in Archaeology, Address to the anthropol. Section of Br. Assoc. for the Advancement of science, 1896).

περὶ αὐτὸ ἐν τοῖς χώμασι τοῦ τάφου πλῆθος μικρῶν χρυσῶν κέντρων, ὀλίγα δὲ τινα καὶ ἐπικεκολλημένα ἐπὶ τῆς πτέρνης αὐτοῦ, ὥστε εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι ἡ λαβὴ τοῦ ἦτο χρυσοκέντητος. Ὅμοια κέντρα ἐκ διαλυθεισῶν λαβῶν προερχόμενα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Βαφειοῦ παρὰ τὸ χρυσοκόλλητον ἐγχειρίδιον καὶ ἐν τισὶ τῶν θαλαμοειδῶν τάφων τῶν Μυκηνῶν. Ὡσαύτως πολλὰ ἐκ τῶν ξιφῶν τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως εἶχον χρυσοκέντητους τὰς λαβὰς, ὡς ἀποδεικνύουσι λείψανα σαφῆ¹, ἐκ δὲ τῶν ἐγχειριδίων τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου τάφου ἴσως τὰ πλεῖστα. Ἐπὶ τῆς πτέρνης τῆς λεπίδος τοῦ ἐκ τοῦ τετάρτου τάφου χρυσοκολλήτου ἐγχειριδίου, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται θήρα λεόντων, ὑπάρχουσιν ἐπικεκολλημένα σήμερον ἔτι δύο ἢ τρία κέντρα, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐν πίνακι 7, 7 δημοσιευμένου ἐγχειριδίου, τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἀνακαλυφθέντος, σώζεται εὐτυχῶς καὶ μέρος τοῦ ἐκ σπειρῶν, ὧν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτελοῦσι ῥόδακες, ποικίλματος· τὸ αὐτὸ κόσμημα εὐρηται ἔκτυπον καὶ ἐπὶ τῆς χαλκῆς λεπίδος, ἐπὶ τῆς λαβῆς ὁμοίως, ἣτις ἦτο πιθανώτατα ξυλίνη, σχηματίζεται ἐκ πολὺ μικρῶν χρυσῶν κέντρων — κατὰ τὸ ἥμισυ μικροτέρων τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἐν πίνακι 7, 6 εἰκονιζομένων —, ἅτινα εἶναι γωνιωδῶς κεκαμμένα καὶ ὧν τὸ ἐν σκέλος εἶναι καθέτως ἐμπεπηγμένον εἰς τὸ ξύλον, τὸ δ' ἕτερον κεῖται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας.

Ὅλιγον διάφορος εἶναι ὁ τρόπος, καθ' ὃν κοσμούνται ἡ λαβὴ πίν. 7, 4 καὶ τὸ τεμάχιον 7, 5· ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῶν πληρωμάτων αὐτῶν, τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι ἦσαν πάλιν ξύλινα, καλύπτεται ὑπὸ τῶν χρυσῶν κέντρων, ὥστε τὸ ξύλινον ὑπόθημα οὐδαμοῦ εἶναι ὁρατόν, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν πληρωμάτων κείμενα σκέλη τῶν κέντρων ἀποτελοῦσι χρυσοῦν ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐχαράχθησαν κατόπιν κοσμήματα σπειροειδῆ. Πιθανῶς οὕτω ἦτο κεκοσμημένη καὶ ἡ λαβὴ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3, ἐκ τινῶν λειψάνων δὲ, δυστυχῶς πολὺ ὀλίγων, φαίνεται ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἐγχειρι-

¹ Ἐκ τῶν ὀλίγων δημοσιευθέντων ξιφῶν ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως χρυσοκέντητα ἦσαν τὰ Schliemann Mycènes 445 e, 449 καὶ S. Müller, Ursprung der europ. Bronzekultur εἰκ. 2 = Helbig Hom. Epos² 127· ὡσαύτως τὸ ξίφος, εἰς ὃ ἀνήκε τὸ ἀνωτέρω σ. 116 εἰκ. 2 χρυσοῦν ἐπικάλυμμα.

δίων τῆς ἀκροπόλεως τὰ κέντρα ἐκάλυπτον ἐνίοτε ὄλην τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πληρωμάτων.

Ὅσακις ἤθελον νὰ κεντήσωσι τὴν λαβὴν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἐγχειριδίου πίν. 7, 7, βεβαίως διέγραφον πρότερον τὸ σχέδιον τοῦ ποικίλματος ἐπὶ τοῦ ξύλου καὶ κατόπιν ἐνεπήγνυον τὰ κέντρα. Κατὰ τὸν ἄλλον δὲ τρόπον ἡ κέντησις ἐγένετο φαίνεται ὡς ἐξῆς· ἐνεπήγνυον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πρὸς διακόσμησιν ὑπόθηματος τὰ ἄκρα μικρῶν τεμαχίων σύρματος κατὰ στοίχους πυκνοὺς καὶ ἀπέχοντας ἀλλήλων ἄλλοτε περισσότερο, ἄλλοτε δ' ὀλιγώτερον — ἐν πίνακι 7, 6 εἰκονίζονται ἐξ κέντρα διαφόρων μεγεθῶν, τὰ δ' ὀριζόντια αὐτῶν σκέλη δεικνύουσι διαφόρους ἀποστάσεις τῶν στοίχων ἀπ' ἀλλήλων —, κατόπιν δὲ τύπτοντες τὰ ἐξέχοντα τῆς ἐπιφανείας τμήματα τῶν συρμάτων ἔκαμπτον αὐτὰ καὶ τὰ ἔστρωνον. Τὰς ὁπᾶς, εἰς ἃς ἐνεπηγνύοντο τὰ σύρματα, ἐτρύπων βεβαίως πρότερον ἐπὶ τοῦ ξύλου ἢ ὅστού¹ διὰ λεπτοῦ αἰχμηροῦ ἐργαλείου, ἴσως δ' ἐλάμβανον κατ' ἀρχὰς μεγαλύτερα καὶ μᾶλλον εὐμεταχειρίστα τεμάχια σύρματος, ἀφοῦ δὲ τὰ ἐνεπήγνυον, ἀπέκοπτον τὸ περισσεῦον μέρος αὐτῶν καὶ ἄφινον ἐξέχον τῆς ἐπιφανείας μόνον ὅσον ἦτο ἀνάγκη. Τὸ σύρμα εἶναι πολὺ λεπτόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπλοῦν, διότι συγκρατεῖται ἐκ δύο ἔτι λεπτοτέρων συνεστραμμένων συρμάτων, τοῦτο δ' ἴσως συνετέλει, ὅπως τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κείμενα σκέλη τῶν κέντρων τυπτόμενα εἰσδύωσιν εἰς τὸ ὑπόθημα καὶ γίνηται οὕτω ἢ στερέωσις αὐτῶν ἀσφαλεστέρα. Τὰ μεγαλύτερα τῶν κέντρων ἔχει ἡ λαβὴ πίν. 7, 4, μετ' αὐτὴν ἔρχεται τὸ τεμάχιον 7, 5, κατόπιν τὸ ξίφος 7, 3 καὶ τὰ ἐλάχιστα εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἐγχειριδίου 7, 7· ἐπ' αὐτοῦ δὲ οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ σχηματισθῶσι διὰ μειζόνων κέντρων σπεῖραι καὶ πρὸ πάντων ῥόδακες τόσο μικροί.

Εἶπον ὅτι ἡ χρυσοκέντησις ἔχει ἴσως σπουδαιότητα διὰ τὸ ζήτημα τῆς προελεύσεως τῶν μυκηναϊκῶν ξιφῶν, ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, τοῦτο δέ, διότι, ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον ἠδυνήθην νὰ ἐρευνήσω, ὁ τρόπος οὗτος τῆς διακοσμήσεως τῶν λα-

¹ Τὰ πληρώματα τῶν χρυσοκεντήτων λαβῶν μοι φαίνεται ὅτι ἦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦλάχιστον, ξύλινα· ἀλλ' ἐξ ἐνός μικροῦ τεμαχίου εὐρεθέντος ἐν τάφῳ τῆς κάτω πόλεως βεβαιούται, ὅτι καὶ ἐπὶ ὅστού — καταλλήλως ἐνοεῖται παρασκευασθέντος — ἡσκέτο ἢ αὐτὴ τέχνη.

βῶν ἢ ἄλλων πραγμάτων δὲν ἦτο γνωστός ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δηλαδὴ οὔτε ἐν Αἰγύπτῳ οὔτε ἐν Μεσοποταμίᾳ· περὶ τῆς τέχνης τῶν Φοινίκων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐλάχιστα γινώσκωμεν, ἐὰν ὅμως ἡ χρυσοκέντησις τοῦ ξύλου καὶ ὅστού ἦτο γνωστὴ εἰς αὐτούς, πιθανώτατα θὰ μετεδίδετο καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ θὰ ἀνευρίσκοντο ἐκεῖ ἰχνη αὐτῆς. Ἐπιτρέπεται λοιπὸν μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου νὰ θεωρῶμεν ὡς ἐγχώρια ἔργα πάντα τὰ ἔχοντα χρυσοκεντήτους λαβὰς ξίφη καὶ ἐγχειρίδια, μεταξύ δὲ τούτων καὶ τὸ διὰ τῆς θήρας τῶν λεόντων κοσμούμενον.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν χρυσοκέντησιν ἡ κοκκιδωσις, ἣτις κοσμεῖ τὴν περιφέρειαν τῶν χρυσῶν δισκαρίων τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3 καὶ τῶν ἐξ ἀχάτου πληρωμάτων, δὲν ἀπαντᾷ ἀκόμη ἐπὶ τῶν κτερισμάτων τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως, ἀν καὶ ἐπὶ τῶν δύο κοσμημάτων Schliemann Mycènes 293 εὐρίσκονται ἐπικεκολλημένα κατὰ διαστήματα σφαιρίδια στερεά. Ἐν Κρήτῃ ὅμως καὶ Τροίᾳ ἡ κοκκιδωσις λέγεται ἀνερχομένη εἰς πολὺ παλαιότερους χρόνους. Ὁ Evans¹ ἐδημοσίευσεν ἐν χρυσοῦν σφαιρικὸν πρᾶγμα, κεφαλὴν καρφίδος ἴσως, ἐφ' οὗ εὑρηναὶ ἐπικεκολλημένα πολλὰ εὐμεγέθη κοκκίδια ἀτάκτως ἐσπαρμένα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ μὴ ἀποτελοῦντα ὀρισμένον τι σχῆμα μηδὲ καλύπτοντα ὄλην τὴν ἐπιφάνειαν. Κατὰ τὸν Evans τὸ κόσμημα τοῦτο ἀνεκαλύφθη παρὰ τὸν Ἅγιον Ὀνούφριον τῆς Φαιστοῦ μετὰ πολλῶν ἄλλων πραγμάτων ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀμοργινὴν περίοδον· ὁ κ. Χατζιδάκης ὅμως, πρόεδρος τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης Ἑλληνικοῦ Συλλόγου, ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ ὁποίου κεῖται νῦν τὸ εὑρημα τοῦ Ἁγίου Ὀνούφριου, ἀπαντῶν εἰς ἐρώτησίν μου γράφει, ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὸ εὑρημα τοῦτο κοσμημάτων φέρει κοκκιδωσιν, ὑποθέτει δὲ ὅτι ὁ Evans ἐπλανήθη ἰδῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Συλλόγου κοκκιδωσιν ἐπὶ ἀρχαίων προερχομένων ἐκ τοῦ Ἰδαίου ἀντροῦ. Ἐνεκα τῶν περιστάσεων δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἔχη δίκαιον ὁ Evans — ὅπερ λίαν πιθανόν —, πάλιν ἔχομεν ἐπὶ τοῦ κρητικοῦ κοσμήματος ὄχι τελείαν κοκκιδωσιν. Ἐπὶ τῶν τρωικῶν ὅμως κοσμημάτων εἶναι ἤδη οἷα καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς νεωτέρας μυκη-

¹ Cretan pictographs σ. 109 εἰκῶν 94.

ναϊκῆς περιόδου, καὶ ἐπειδὴ τὰ κοσμήματα ἐκεῖνα ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὸν Schliemann ἐν τῇ δευτέρᾳ πόλει τοῦ Ἰλίου, πρέπει νὰ εἶναι ἀρχαιότερα τῆς δευτέρας π. Χ. χιλιετηρίδος¹. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἑκτῆς τρωικῆς πόλεως δὲν εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Schliemann δὲν ἐπλανήθη, οὕτω δὲ ἤδη ὁ Evans² ἔνεκα ἄλλων λόγων ἀποφαίνεται ὅτι «οἱ τρωικοὶ θησαυροὶ οὐδαμῶς ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀπομεμακρυσμένην ἐποχὴν, εἰς ἣν κατ' ἀρχὰς ἀνήχθησαν ὑπὸ τοῦ Schliemann· ἡ ὄλη αὐτῶν ὄψις δεικνύει ὅτι εἶναι μυκηναϊκοὶ καὶ ὅτι ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὴν ἑκτὴν ἢ εἰς τὴν δευτέραν πόλιν». Ἡ κρίσις αὕτη μοι φαίνεται ὀρθὴ καὶ περὶ ἄλλων καὶ περὶ τῶν μετὰ κοκκιδώσεως κοσμημάτων· δὲν εἶναι ὅμως βεβαίως ἀνάγκη νὰ ὑποθεθῶσι πάντα τὰ ἀποτελοῦντα τοὺς θησαυροὺς ἐκεῖνους πράγματα σύγχρονα ἀλλήλοις· διότι τοιαῦτα κειμήλια δυνατὸν εἶναι νὰ κατεσκευάσθησαν αἰῶνας ὅλους πρὶν κατατεθῶσιν εἰς τὰ μέρη, ἐν οἷς εὐρέθησαν.

Ἐξαιρουμένων οὕτω τῶν τρωικῶν κοσμημάτων μένουσι μόνον δύο ἐκ Μυκηναίων καὶ πιθανῶς ἐν κρητικόν, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἤδη πρὸ τῆς νεωτέρας μυκηναϊκῆς περιόδου ἦτο γνωστὴ ἡ κατασκευὴ καὶ ἐπικόλλησις τῶν κοκκιδίων, ἦσαν δηλαδὴ γνωστὰ αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ τέχνη αὕτη. Πέραν τούτου ὅμως δὲν εἶχε προοδεύσει καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἦτο περιορισμένη· ἴσως δὲ κοσμήματα, ὡς τὰ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως Schliemann Mycènes 282, 283, 354 καὶ ἄλλα, ἐν οἷς οἱ ὀμφαλοὶ περιβάλλονται ὑπὸ πυκνῶν ἐκτύπων στιγμῶν καὶ γραμμῶν ὅλαι καὶ ῥόδακες σχηματίζονται δι' ὁμοίων στιγμῶν, ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα ἀπομιμήσεως καὶ ἔδωκαν οὕτω ἀφορμὴν εἰς τὴν συστηματικὴν χρῆσιν καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς κοκκιδώσεως· διότι τῷ ὄντι οἱ κύκλοι ἐκεῖνοι καὶ αἱ γραμμῶν καὶ οἱ ῥόδακες ἐξ ἐκτύπων στιγμῶν προξενούσι τὴν ἐντύπωσιν ἀληθοῦς κοκκιδώσεως· Ἡ τελειοποίησις δὲ ἀπέβλεπε βεβαίως πρὸ πάντων τὴν κόλλησιν, διότι αὕτη εἶναι τὸ δυσχερέστατον μέρος τῆς ἐργασίας³.

¹ Ὁρα Dörpfeld, Troja σ. 61.

² Journal of hell. studies XIV σ. 330, 294.

³ Daremberg et Saglio, Diction. des antiquités I σ. 794. — Blümner, Technologie und Terminologie IV σ. 316 ἐξ.

καὶ ἐπειδὴ αἱ κοκκίδες τοῦ κρητικοῦ κοσμήματος καὶ τῶν δύο ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως εἶναι ἰκανῶς μεγάλαι καὶ κεῖνται ἀραιῶς, ἡ ἐπικόλλησις τῶν βεβαίως δὲν ἀπῆται τὴν προσοχὴν καὶ δεξιότητα, ἴσως μάλιστα οὐδὲ τὰ αὐτὰ τεχνικὰ μέσα, ἅτινα ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν στερέωσιν τῶν μικροσκοπικοῦ πολλακίς μεγέθους κοκκιδίων τῶν ὑστερωτέρων ἔργων.

Κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον ποικιλώτατοι εἶναι οἱ τρόποι, καθ' οὓς γίνεται χρῆσις τῶν κοκκιδίων, καὶ συχνὰ θαυμαστὴ ἡ λεπτότης τῆς ἐργασίας. Δείγματα ἰκανὰ ἔχουσιν ἤδη δημοσιευθῆ καὶ πολὺ περισσότερα μένουσιν ἀνέκδοτα, ἀλλ' εἶναι δύσκολον καὶ ἴσως περιττὸν ν' ἀναφέρωμεν αὐτὰ ἐνταῦθα· θὰ περιορισθῶ λοιπὸν εἰς ἓν μόνον. Ὁ Ἀλέξανδρος Castellani, περὶ οὗ γνωστὸν εἶναι πόσον ἐμελέτησε τὰ χρυσᾶ ἐτρουσκικὰ κοσμήματα, ἅτινα καὶ ἀπεμιμήθη μετὰ πολλῆς ἐπιτηδειότητος, φρονεῖ ὅτι ἡ τέχνη τοῦ κοσμεῖν μεταλλικὰς ἐπιπέδους ἢ κυρτὰς ἐπιφανείας δι' ἐπικεκολλημένων ἐλαχίστων χρυσῶν κοκκιδίων ἐφευρέθη ὑπὸ τῶν Φοινίκων μεταξὺ τοῦ ἐβδόμου καὶ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος¹. Ἡ τέχνη ὅμως αὕτη ἦτο γνωστὴ ἐν τῇ νεωτέρᾳ μυκηναϊκῇ περιόδῳ, ὡς ἀποδεικνύουσι, πλὴν ἄλλων, δυο μικρὰ κοσμήματα ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Βαφειοῦ²· τὸ ἐν τούτων εἶναι σφαῖρα χρυσῆ, κοίλη καὶ διάτρητος — κεφαλή καρφίδος ἴσως — κεκαλυμμένη ὅλως ὑπὸ κοκκιδίων, τὸ δ' ἕτερον δισκάριον κυρτὸν φέρον ἐκτύπους ἓνα ὀμφαλὸν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὀκτῶ ἄλλους μικροτέρους περίξ, πάντας δὲ κεκαλυμμένους πάλιν ὑπὸ σμικροτάτων πυκνῶν κοκκιδίων. Ἀμφότερα ἐνθυμίζουσι κοσμήματα ἐκ τῶν τελειοτάτων ἐτρουσκικῶν ἢ ἐν Ἐτρουρίᾳ ἀνακαλυφθέντων³, μοι φαίνεται δὲ ἀναμφίβολον, ὅτι ὑπάρχει στενὴ σχέσηις μεταξὺ αὐτῶν, ὅτι δηλαδὴ αἱ παραδόσεις καὶ οἱ τρόποι τῆς μυκηναϊκῆς χρυσοχοίας κληροδοτηθέντες εἰς τὰς κατόπιν ἐποχὰς καὶ τελειοποιηθέντες ἐν πολλοῖς ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἀκταῖς

¹ Castellani, Degli ori e dei gioielli nella esposiz. di Parigi 1879 σ. 7-10. Δὲν εἶδον ἐγὼ τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀναφέρει δὲ τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως σχεδὸν αὐτολεξεῖ ὡς ἐν τῷ κειμένῳ ὁ De Linas, Origines de l'orfèvrerie cloisonnée III σ. 76, 1.

² Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 πίν. 7 ἀρ. 6 καὶ 12. Δυστυχῶς αἱ εἰκόνες δὲν εἶναι πολὺ καλαί.

³ Πρβ. π. γ. τὰ ἐν Daremberg et Saglio, Diction. des antiquités I σ. 795 εἰκ. 960 καὶ 961.

τῆς Μ. Ἀσίας διεσώθησαν ἐπὶ τούτων τῶν λεγομένων ἐτρουσκικῶν κοσμημάτων.

Ἐὰν εἶναι ἀληθές, ὡς ἐγὼ ἐπὶ τοῦ παρόντος θεωρῶ πιθανώτατον, ὅτι ἡ κοκκίδωσις εἶναι ἐφεύρεσις τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης καὶ ὅτι κατὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν ὑπὸ ταύτης μόνης ἤσκειτο, τότε φυσικῶς ἀνάγκη εἶναι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἰθαγενῆ ἔργα ὄχι μόνον τὸ ξιφίδιον πίν. 7, 3 καὶ τὰ ἐξ ἀγάτου πληρώματα, ὧν τὰ κοκκιδωτὰ δισκάρια ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα κοσμήματα καὶ οἰαδήποτε πράγματα, ἐφ' ὧν ὑπάρχει κοκκίδωσις. Ἐκ τούτων δὲ ἰδιαιτέρως ἐξαίρομεν τοὺς φέροντας ἐγγεγλυμμένας παραστάσεις ἐπὶ τῆς σφενδόνης χρυσοῦς δακτυλίους· διότι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀπαντῶσι συχνὰ στοῖχοι κοκκίδων κοσμοῦντες πέραξ τὸν κρίκον· ἐπὶ ἐνὸς μάλιστα τῶν ἀνωτέρω σ. 107 μνημονευθέντων τεσσάρων χρυσοῦν δακτυλίων αἱ κοκκίδες εἶναι τριῶν διαφόρων μεγεθῶν καὶ εὗρηται διατεθειμένοι εἰς πέντε παραλλήλους στοίχους, ὧν ὁ μεσαῖος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, οἱ δύο ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐλαχίστων καὶ οἱ δύο ἐξώτατοι ἐκ τῶν δευτέρου μεγέθους κοκκίδων.

Συγκεφαλαίῳ ἐν ὀλίγοις τὰ γενικώτερα πορίσματα. Αἱ ἐν Μυκῆναις ἀνακαλυφθεῖσαι μῆτραι ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τὰ ἐν τῇ μυκηναϊκῇ τέχνῃ τόσον συνήθη ὑάλινα κοσμήματα κατεσκευάζοντο ἐνταῦθα. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐνισχύει καὶ ἡ τῶν ξιφῶν μελέτη, διότι εὕρισκονται λαβαὶ ἔχουσαι ἢ ὀλόκληρα τὰ πληρώματα ἐξ ὑαλομάζης ἢ μόνως τὰς κοσμητικὰς κεφαλὰς τῶν ἤλων πλήρεις ὑαλομάζης· αἱ λαβαὶ δὲ αὗται εἶναι ἔργα τέχνης ἰθαγενοῦς, διότι ἐξ ἀρχῆς ἦσαν προωρισμένοι εἰς κτερίσματα τάφων καὶ διότι πάντα τὰ νεώτερα μυκηναϊκὰ ξίφη, πλὴν ἐνὸς τύπου, κατὰγονται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων, τῶν

ἐν τοῖς τάφοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν ἀνακαλυφθέντων· καὶ ἐὰν δὲ ὑποτεθῆ — ὅπερ ὅλως ἀπίθανον — ὅτι πάντα ἐκεῖνα εἶναι ξένα, οὐδὲν ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται περὶ τῶν νεωτέρων, διότι ἀπίστευτον εἶναι, ὅτι οἱ Μυκηναῖοι μέχρι τέλους δὲν κατώρθωσαν νὰ κατασκευάζωσιν αὐτοὶ τὰ ὅπλα των. Ἡ χρυσοκέντησις δὲ καὶ ἡ κοκκίδωσις, δύο τέχνηαι αἵτινες δὲν φαίνεται νὰ ἤσκειντο ἐν Ἀνατολῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ πολυτελέστερα ξίφη, ἅτινα μόνον οἱ πλούσιοι ἠδύναντο ν' ἀγοράζωσιν, ἐνταῦθα κατεσκευάζοντο. Ἡ χρυσοκέντησις μάλιστα ἀποδεικνύει τοῦτο καὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων ξιφῶν, καὶ περὶ αὐτῶν ἔτι τῶν θαυμασίων χρυσοκόλλητων ἐγχειριδίων, τὰ ὅποια πρὸ πάντων τῶν λοιπῶν θεωροῦνται ξένα. Ἐν γένει δὲ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι τὰ ξίφη ἐξ Ἀνατολῆς ἤλθον ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν φαίνεται νὰ στηρίζεται κατὰ τὸ παρὸν ἐπὶ στερεῶν βάσεων.

Ἡ τοὺς χρυσοῦς δακτυλίους συχνὰ κοσμοῦσα κοκκίδωσις μαρτυρεῖ, ὅτι καὶ αὕτη ἡ σπουδαϊοτάτη κατηγορία μυκηναϊκῶν τεχνουργημάτων δὲν δύναται νὰ προέρχεται ἐκ Φοινίκης ἢ ἄλλης τινὸς τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν· ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτὸ εἶναι ἀποδεδειγμένον καὶ περὶ τῶν ἐγγεγλυμμένων λίθων, ἀκολουθεῖ ὅτι πάντα τὰ κυριώτατα καὶ χαρακτηριστικώτατα τῶν ἔργων τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης, ἢ τοῖς τὰ ἐξ ὑαλομάζης κοσμήματα, τὰ χρυσοκέντητα καὶ τὰ χρυσοκόλλητα ξίφη, οἱ ἐγγεγλυμμένοι λίθοι καὶ δακτύλιοι, εἶναι ἐγχώρια. Ὀφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι, ὡς καὶ ἀνωτέρω ὑπέδειξα, τὰ ἐκ τῆς χρυσοκέντησεως καὶ τῆς κοκκιδώσεως συμπεράσματα δὲν εἶναι ὅλως ἀσφαλῆ· οὐχ ἦττον ἐθεώρησα καλὸν νὰ προσελκύσω ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τῶν δυναμένων νὰ ἐρευνήσωσιν ἀκριβέστερον.

X. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΕΠΙΝΗΤΡΟΝ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

(Πίν. 9-10).

Τὸ ἐπὶ τῶν πινάκων 9-10 ἀπεικονιζόμενον σκεῦος, πῆλινον ἐπίνητρον ἢ ὄνος, εὐρέθη ἐν Ἐρετρίᾳ τῷ 1891 ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ I. Λάμπρου. Ὁ κ. Στάης ἐν τῷ Δελτίῳ τοῦ ἔτους 1892 σελ. 77 ἐποίησατο πρῶτος μνείαν περὶ τούτου· καὶ οὗτος δὲ ὡς καὶ ὁ κ. L. Pollak (Arch. Epigr. Mitth. aus Oesterreich 1895 σ. 21) χαρακτηρίζουσι τὸ σκεῦος δικαιοῦτατα ὡς ἐν τῶν καλλίστων κειμηλίων τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου (Ἄριθ. 1629).

Χάριτας ὀφείλω τῷ κ. Μυλωνᾷ διὰ τὴν φιλικὴν παρότρυνσιν πρὸς δημοσίευσιν τοῦ καλλιτεχνήματος, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς κκ. Καββαδία καὶ Στάη διὰ τὴν ἄδειαν τῆς δημοσιεύσεως καὶ τῷ κ. Gilliéron διὰ τὴν ἐξαίρετον ἀπεικόνισιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ παριστανομένων.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐπίνητρο, ὅπερ ἀναπαριστᾷ ἡ ἡμετέρα εἰκὼν 3 πίν. 9 τὸ μέγεθος αὐτοῦ (0,28 μῆκ.) ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς διακοσμήσεως οὐδεμίαν οὐσιώδη παρουσιάζουσι διαφορὰν πρὸς τὰ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ εἶδους σκεύη, ὧν ὁ σκοπὸς ἄγνωστος πρότερον καὶ ἀμφισβητούμενος (Benndorf gr. und sicil. Vasenb. σ. 70 κέ., Studniczka, Jahrb. 1887 σ. 60 κέ., Dumont - Chaplain, les céramiques de la Grèce propre I σ. 381) ἐγνώσθη ἀκριβῶς διὰ τῆς λαμπρᾶς ἀνακαλύψεως τοῦ Robert (Ἐφημερίς 1892, σελ. 247 κέξ.). Κατὰ τὸ κάλλος τῶν γραπτῶν εἰκόνων, τῆς πλαστικῆς παραστάσεως καὶ τοῦ λοιποῦ διακόσμου, ὡς καὶ κατὰ τὴν λεπτότητα τῆς τεχνικῆς ἐπεξεργασίας ὑπερβάλλει τὸ ἡμέτερον ἐπίνητρον πάντα τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ τοῦ εἶδους τούτου τεχνουργήματα¹. Τὸ σκεῦος

εἶνε σχεδὸν ἄρτιον, διότι μόνον εἰς δύο σημεῖα εἶνε ἀποκεκρουσμένον. Ἡ φέρουσα τὰς ἐγγαράκτους φολίδας πρὸς τρεῖσιν τῶν ἐρίων ἄνω ἐπιφάνεια ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ πηλοῦ, ἢ δ' ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶνε κατ' ἐξαίρεσιν διὰ μέλανος γεγανωμένη. Εἰς τὸ χεῖλος, παρ' ᾧ ὁ ἐξ ἀνθεμίων στέφανος, ὑπάρχουσι δύο μικραὶ ὀπαί, ὅπως δύνηται τὸ σκεῦος νὰ ἀναρτᾶται ἀπὸ τούτων διὰ νήματος.

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἦσαν ἐπιγεγραμμέναι δι' ἐρυθρολεύκου λίαν παχέος χρώματος, οὕτως ὥστε ἐξέχουσιν ἐν μέρει ὡς ἀνάγλυπτοι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ σκεύους. Ἐπὶ τῶν γραφῶν προστετέθησαν πλαστικῶς οἱ κοσμοῦντες τὰ διαδήματα τῶν γυναικῶν πολῦτιμοι λίθοι, ἐπίσης δὲ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς γ (πίν. 10, 2) ἐδηλώθησαν πλαστικῶς τινὰ τῶν καθ' ἕκαστον ὡς ἡ λαβὴ τοῦ κατόπτρου, τὸ κιονόκρανον, ὡσαύτως τὰ περιάπτα, τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέλια. Πλαστικῶς δηλοῦνται πρὸς τούτοις καὶ αἱ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ἀνθεμίων στιγμαί.

Ὅτι τὰ ἐξέχοντα ταῦτα μέρη ἦσαν ἀρχικῶς κεχρυσωμένα δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ ὅτι ἐπὶ τῆς κόμης τῆς ἐκτύπου μεγάλης κεφαλῆς τῆς προσόψεως τοῦ σκεύους σφύζονται τμήματα ἐκ λεπτῶν φύλλων χρυσοῦ.

Τὸ καλύπτρον τὸ ἔδαφος μελανωπὸν γάνωμα εἶνε πολλαχοῦ λελωδημένον, εἶνε δὲ τοῦτο ἡ μόνη

¹ Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως εὐρέθησαν 31 θραύσματα ἐπίνητρων, ἓν δὲ ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ ἱερῷ (πρβλ. Ἐφημερίς, 1886, πίν. 8), καὶ ἄλλα ἐν ταῖς παρὰ τὸν Ἄρειον Πάγον ἀνασκαφαῖς τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ παρόντος ἔτους. Ὅλιγα τινὰ ἀντίτυπα ὑπάρχουσι διασπαρμένα ἐν τοῖς μεγάλοις Εὐρωπαϊκοῖς μουσείοις (πρβλ. Ἐφημ. 1892, σ. 247, σημ. 1). Ἐν μελανόμορφον εὐρίσκειται εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ κόμητος Mich. Tyszkiewicz ἐν Βόννῃ. Ἐν τεμάχιον τοῦ ἐν παρακμῇ ἄττικου ῥυθμοῦ μετ' ἐρυθρᾶς μορφῆς εὐρίσκειται ἐν τῇ συλλογῇ μου δειγμάτων τῶν τεχνοτροπιῶν τῆς ἀρχαίας κεραμευτικῆς.

¹ Ὁ Benndorf ἔ. ἀ. ἀναφέρει 9 κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον καλῶς διατηρούμενα ἐπίνητρα, ἀλλὰ μόνον τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν κατέχει τῷ 1895 12 ἀντίτυπα τὰ μὲν ἐρυθρόμορφα τὰ δὲ μελανόμορφα.

φθορά, ἥτις παραβλάπτει ὀλίγον τι τὸ ἀρχικὸν κάλλος τοῦ σκεύους.

Ἐξετάσωμεν νῦν ἐν πρώτοις τὰς διαφόρους ζώνας τῶν εἰκόνων.

Ἐπάρχουσιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐπινήτρῳ τρεῖς τοιαῦται, ἐνῶ συνήθως ταῦτα ἔχουσι μόνον δύο κατὰ τὰς μακρὰς πλευράς, ἀλλ' ὁ ζωγράφος ἐνταῦθα ἔθεσε καὶ παρὰ τὸ πρόσθιον κλειστὸν μέρος τοῦ καμαρωτοῦ σκεύους ἐτέραν ζώνην ἵνα καταστήσῃ τὸ ἔργον του ἐκτάκτως πλούσιον.

Εἰκονίζεται δ' ἐπὶ ταύτης τῆς ζώνης (πίν. 9, 1) ὁ ἐρωτικὸς ἀγὼν τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος, θέμα, ὅπερ ἀπειράκις ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀγγειογραφίᾳ τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰῶνος. Ὀφιοειδὲς τέρας ἔχον κεφαλὴν θαλασσίου ἵππου ὑποδηλοῖ τὴν ἰκανότητα, ἣν ἐκέκτητο ἡ θαλασσία θεὰ Θέτις νὰ ἐκφεύγῃ τῆς βίας τοῦ ἐρῶντος αὐτῆς ἥρωος μεταμορφωμένη εἰς διάφορα ζῶα. Νηρεὺς, ὁ πατὴρ αὐτῆς, ἵσταται ἐγγὺς παρὰ τῇ θυγατρὶ ὡς φαίνεται δὲ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἀρπαγῆς διὰ θεατρικῆς τινος κινήσεως τῆς δεξιᾶς χειρός. Ἐκατέρωθεν τῶν ἐν τῷ κέντρῳ προσώπων πέντε Νηρηίδες φέρουσιν κυματίζοντα ἐνδύματα εἰκονίζονται αἱ μὲν πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ κέντρον σπεύδουσαι, αἱ δὲ φεύγουσαι ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖσε τὸ βλέμμα καὶ ἐν μέρει καὶ τὸ σῶμα ἐστραμμένον ἔχουσαι. Τούτων τὰ ὀνόματα, ὅπως καὶ τὰ τῶν προμνημονευθεισῶν μορφῶν προσεπέγραψεν ἐπὶ τῆς εἰκόνος ὁ ζωγράφος. Ἐγγύτατα τῷ κεντρικῷ συμπλέγματι, πρὸς ἀριστεράν, ἀναγινώσκωμεν ΕΥΛΙΜΕΝΕ καὶ ΜΕΛΙΤΕ, δύο καὶ ἄλλοθεν μεμαρτυρημένα ὀνόματα Νηρηίδων. Ἀκολουθεῖ μετὰ ταῦτα ΑΛΤΙΣ, ὄνομα ἄγνωστον μέχρι τοῦδε, ὅπερ μοι φαίνεται, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ Ἄλτις ὡς παρηγμένον ἐκ τῆς ῥίζης ἀλ τοῦ ῥήματος ἄλλομαι¹. Ὅπως δὲ καὶ ἄλλα ὀνόματα Νηρηίδων (Ἄλία, Θόη, Κυμαθόη) σχετίζεται καὶ τοῦτο πρὸς τὰ ἄλλα τῶν κυμάτων. Ὅπισθεν τοῦ Νηρέως ἀναγινώσκωμεν ΑΥΡ, συμπληρωθὲν ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. Στάη (ἔ. ἀν.) εἰς Αὔρα. Καίτοι δ' ἀληθῶς αἱ Αὔραι ἦσαν θυγατέρες τοῦ Βορρά, ἐν τούτοις φρονῶ ὅτι λίαν πιθανὸν εἶναι νὰ ὑπέπεσεν ὁ ἀγγειογράφος εἰς εὐεξήγητον πλάνην. Πρὸς τῇ δεξιᾷ ἄκρᾳ τῆς εἰκόνος ὑπάρχει τέλος ΝΑΩ, ὄνομα ἀποδιδόμενον εἰς Νηρηίδα καὶ ἐφ'

¹ Ἀνάλογοι πρὸς τοῦτο θὰ ἦσαν πρὸ πάντων λέξεις, οἷαι ἀλτήρ.

ἐτέρου Ἀπτικοῦ ἀγγείου (Wiener Vorlegebl. 1890/91 πίν. 9), ὅπερ ὁ Kretschmer (Griech. Vasenschr. σ. 202) σχετίζει πρὸς τὸ νάειν = ῥέειν.

Ἐξετάσωμεν νῦν καὶ τὰς ἐπὶ τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν εἰκόνας.

Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς β (πίν. 10, 1) εἶνε συνηγμένοι ἐν πλήρει χάριτος συνθέσει ἐπτὰ μορφαί, δηλοῦται δὲ καὶ ἐνταῦθα σαφῶς δι' ἐπιγραφῶν τίνα διενόηθη ὁ ζωγράφος ὑφ' ἐκάστην τούτων νὰ παραστήσῃ. Ἀριστερὰ κἀθηται ἐγγὺς κίονος ἡ ΑΦΡΟΔΙΤΕ, εἰς ἣν ὁ ΕΡΩΣ προσφέρει ἀπὸ πυξίδος ἀντικείμενόν τι, πιθανῶς κόσμημα, ὅπερ αὕτη μετὰ προσοχῆς παρατηρεῖ. Ὡς πάρισον τῆς εἰκόνος ταύτης εἰκονίζεται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἄκρου τῆς ὅλης παραστάσεως ἡ ΗΒΕ ἵσταμένη πρὸ τοῦ καθημένου Ἰμέρου (ΙΜΕΡΟΣ) καὶ τὴν κόμην διακοσμοῦσα, ἐνῶ ὁ νεαρὸς θεὸς προσφέρει αὐτῇ ληκύθιον πλήρες εὐώδους ἐλαίου. Ἡ κεντρικὴ τέλος παράστασις ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μορφῶν. Ἀριστερὰ ἵσταται ἡ ΑΡΜΟΝΙΑ ἐγκατοπτριζομένη, τὸ δὲ μέσον καταλαμβάνει ἐπὶ δίφρου καθημένη ἑτέρα γυναικεῖα μορφή, ταύτη δὲ τρίτη γυναικεῖα μορφή ὀπισθεν ἵσταμένη καὶ διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς ἀπὸ τοῦ βραχίονος αὐτὴν λαμβάνουσα διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς δεικνύουσα πρὸς τὸ μέρος ἔνθα ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἔρωσ προσεπιλέγει τι.

Ἐπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς ἐπὶ τοῦ δίφρου μορφῆς ἀναγινώσκειται ΕΙΘΟ, ἥτοι Πειθῶ καὶ δεξιόθεν τῆς ἵσταμένης ΚΟΡΕ. Ὁ πρῶτος γράφας περὶ τοῦ ἐπινήτρου (Δελτ. ἐνθ. ἀνωτ.) οὐδὲν διστάζει νὰ ἀπονεύμῃ εἰς τὰς μορφὰς τὰ ὀνόματα ὅπως κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς εἰκόνος θέσιν τῶν ἐπιγραφῶν φαίνεται ὀρθόν, ἥτοι ΚΟΡΕ διὰ τὴν ἵσταμένην καὶ ΠΕΙΘΟ διὰ τὴν καθημένην μορφήν. Ἐν τούτοις ἐγὼ διστάζω νὰ δεχθῶ ἀνεπιφυλάκτως τὴν γνώμην ταύτην. Καὶ πρῶτον ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα ἢ ὑπὸ τὸ ὄνομα ΚΟΡΕ μορφή εἶνε ἡ θυγάτηρ τῆς Δήμητρος, ἢ Ἐλευσινία θεὰ, ἢ μήπως διὰ τοῦ ὀνόματος Κόρη δηλοῦται μία ὅποιαδήποτε θνητὴ παρθένος;¹ Εἶνε ἀληθὲς ὅτι θὰ ἡδύνατό τις νὰ δικαιολογήσῃ τὴν παρουσίαν τῆς νεαρᾶς θεᾶς μεταξὺ

¹ Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶδον ἐν ἰδιωτικῇ τινι συλλογῇ ἐν Ἀθήναις ἐρυθρόμορον λήκυθον ἐπὶ τῆς ὁποίας παρίστατο τρέχον κοράσιον, παρ' ᾧ ἦτο γεγραμμένον ΚΟΡΕ. Ἐπειδὴ ἡ μορφή οὐδὲν ἔχει χαρακτηριστικὸν ἀντικείμενον, οὐδὲν ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐν αὐτῇ τὴν Περσεφόνην.

τῶν θεῶν τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς χάριτος, πρὸ παντὸς ἂν δεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀγγειογράφος δὲν ἐσκέφθη καὶ τόσον πολὺ περὶ τῆς οὐσιώδους σχέσεως τῶν παριστανομένων μορφῶν πρὸς ἀλλήλας. Ἐν τούτοις παράδοξον μένει πάντοτε, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ παρασταθῇ συνηνωμένη μετὰ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Πειθοῦς πρὸ πάντων ἢ θεὰ ἐκείνη, ἣν συνήθως παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς μητρὸς εἰκονιζομένην εὐρίσκομεν καὶ ἦτις ἄκουσα μόνον παρεδόθη εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Πλούτωνος. Πᾶσα ἀμφιβολία θὰ ἐξέλειπε κατ' ἐμέ, ἂν ἐπετρέπετο νὰ ἀποδώσωμεν τὸ ὄνομα ΚΟΡΕ οὐχὶ εἰς τὴν ἰσταμένην ἀλλ' εἰς τὴν καθήμενην μορφήν. Ὅπως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ ἐπινήτρου ἡμῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν, παρίστανται σκηναὶ παρασκευῆς εἰς γάμον, οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰκονίζεται ἡ ΚΟΡΕ, ἢ πρὸς ὑπανδρείαν ὄριμος ἤδη γυνή, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ιδεώδους κόσμου τῶν θεῶν τοῦ ἔρωτος. Ἡ Πειθὴ περιπτυσσομένη τὴν Κόρην προσπαθεῖ συμφώνως πρὸς τὸ ἔργον αὐτῆς νὰ καταπέισῃ αὐτὴν παραπέμπουσα συγχρόνως διὰ τῆς κινήσεως τῆς χειρὸς πρὸς τὴν ἄρχουσαν ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ γάμου Ἀφροδίτην. Μεγίστην ἀναλογίαν θὰ εἶχον τότε τὰ ἐνταῦθα εἰκονιζόμενα πρὸς τὴν ἔξοχον ἐκείνην ἀρχαίαν ἀναπαράστασιν γαμηλίου σκηναῖς τὸν καλούμενον Ἀλδοβρανδινὸν γάμον¹, ἐνθα εἰκονίζεται καθ' ὅμοιον τρόπον ἡ Πειθὴ ἢ ἡ Ἀφροδίτη ἐναγκαλιζομένη τὴν νύμφην.

Νομίζω ὅτι θὰ μοι συγχωρήσῃ ὁ ἀναγνώστης, ἂν ἀφήσω εἰς αὐτὸν τὴν ἐκλογὴν μεταξὺ τῶν δύο τούτων δυνατῶν ἐξηγήσεων. Τὸ αἰσθημα ὁδηγεῖ ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν μᾶλλον τὴν δευτέραν ἐξήγησιν, καὶ τότε πρέπει νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ ἀγγειογράφος ἀπλῶς παρήλλαξε τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων ΠΕΙΘΟ καὶ ΚΟΡΕ. Εἰς τὸν αὐστηρῶς ὁμῶς ἐπὶ τῶν δεδομένων στηριζόμενον, μένει πάντοτε ἡ δυσχέρεια νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν παρουσίαν τῆς Περσεφόνης ἐν μέσῳ τῶν θεῶν τοῦ ἔρωτος, διότι θνητὸν κοράσιον δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ἢ κόρη αὐτῆς ἢ τόσον οἰκείως καὶ μετ' ἐπιμονῆς προσομιλοῦσα τῇ Πειθοῖ.

* Ἄς ἴδωμεν νῦν τὴν δευτέραν ἐπιμήκη πλευρὰν γ. Ἐξ γυναικεῖαι μορφαὶ εἶνε ἐνταῦθα συνηνωμέναι ἐν δωματίῳ, οὗ τὴν ὄροφὴν ἀνέχουσι κίονες. Ἀρι-

¹ 186 Baumeister, Denkmäler II σ. 872.

στερὰ ἀσχολοῦνται δύο τούτων, πρὸς ἃς βλέπει τρίτη τις, εἰς τὸ νὰ διακοσμήσῃ διὰ κλάδων, μύρτου προφανῶς, τὰ προσεπεικονισμένα ἀγγεῖα, ὧν τὸ ἐν σαφῶς δηλοῦται ὡς νυμφικὴ λουτροφόρος. Στέφανοι μύρτου καὶ ὀλίγη πορρωτέρω κάτοπτρον κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τοῦ δωματίου¹. Ἀκολουθεῖ πρὸς δεξιὰ σύμπλεγμα δύο γυναικῶν, ὧν ἢ μία ἔχει ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς μικρὸν πτηνόν, ἐνῷ ἢ δεξιὰ αὐτῆς ὑψοῦται ὡς ὑποδεικνύουσα τι δύναται τις νὰ υποθέσῃ ὅτι διδάσκει τὸ πτηνόν νὰ ἄδῃ ἄσμά τι, ἴσως τὸν Ὑμέναιον². Πεπλοφοροῦσα καὶ διὰ πολυτίμου περιδερραίου καὶ στικτῶν ὑποδημάτων κεκοσμημένη προσερίδεται τέλος κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον γυνή τις ἐπὶ κλίνης κεκοσμημένης διὰ ζωφόρου ζώνης καὶ κεκαλυμμένης ὑπὸ προσκεφαλαίων, παρὰ τοὺς πόδας τῆς ὁποίας εὐρίσκεται θρήνυς. Ἡ γυνὴ αὕτη εἶνε ἀναμφιβόλως ἡ νύμφη, ἢ δὲ κλίνη ὑπενθυμίζει τὴν νυμφικὴν παστάδα. Εἰς τὸ βάθος φαίνεται ἡμιανεωγμένη θύρα, ἐφ' ἧς δι' ἀραιότερας ἀποχρώσεως τοῦ γανώματος εἰσι δεδηλωμένοι οἱ ποικίλοι χρωματισμοὶ τοῦ ξύλου. Καὶ ἐνταῦθα ἐπεζήτησεν ὁ ζωγράφος νὰ καθορίσῃ εἰδικώτερον τὴν παράστασιν ἐπιγράφων τὰ ὀνόματα τῶν εἰκονιζομένων μορφῶν. Κατὰ πρῶτον ἀναγινώσκωμεν ἀρχόμενοι ἐξ ἀριστερῶν ΘΕΩ, ὄνομα, καθ' ὅσον γινώσκω, μὴ μεμαρτυρημένον ἄλλοθεν· ἀκολουθοῦσι μετὰ ταῦτα λείψανα ἐπιγραφῆς, ἅτινα συμπληρωτέα πάντως οὕτως ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ τὸ ὄνομα +ΑΡΙΣ (ἐν τῷ Δελτιῳ ἐνθ. ἀνωτ. ἀναγινώσκειται ΕΥΡΟΠΕ), μετὰ ταῦτα ΘΕΑΝΩ, γυναικεῖον ὄνομα πολλακίς ἀπαντῶν ἐν Ἀθήναις ἢ ΕΡΑΝΩ ἀντὶ τοῦ Ἐρανώ, ἀκολουθῶς ΑΣΤΕΡΟΠΕ καὶ ΙΠΠΟΛΥΝΤΕ, δύο ἡρωϊκῶν ἀναμνήσεων ὀνόματα, καὶ τέλος, παρὰ τὴν ὡς νύμφην χαρακτηρισθεῖσαν μορφήν, ΑΛΚΕΣΓΙΣ. Ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἐκ τοῦ τελευταίου ὀνόματος ἃς ἐξετάσωμεν, ἂν ὁ ζωγράφος ἠθέλησε

¹ Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τὰ φύλλα τῶν στεφάνων καὶ κλάδων παρίστανται διὰ τοῦ φυσικοῦ χρώματος τοῦ πηλοῦ ἀφαιθέντος ἐκάστοτε κενῶ ἐν τῷ γανώματι τοῦ διὰ τὸ περίγραμμα αὐτῶν χώρου, μόνον δ' οἱ ἄνευ φύλων μίσχοι, οὓς τοποθετεῖ εἰς τὸ στρογγύλον ἀγγεῖον ἢ πρὸς ἀριστερὰ γυνὴ ἐζωγραφήθησαν διὰ λευκοῦ ἐπιθέματος.

² Παρομοία παράστασις πρὸς τὴν τοῦ ἀνέχοντος τὴν κομψὴν λουτροφόρον κορασίου εὑρηται ἐπὶ μιᾶς ἀναγεγλυμμένης μαρμαρίνης λουτροφόρου τοῦ Ἀθην. Μουσείου. Athen. Mitth. 1887 πίν. 9 καὶ σ. 283. Conze, Grabreliefs Nr. 904, πίν. 178, ὁμοία εἰκὼν ἐπίσης ἐν ἀρ. 873, πίν. 160.

νά παρουσιάσῃ ἡμῖν ἀληθῆ εἰκόνα¹ ἐκ τοῦ κόσμου τῶν ἡρώων, καὶ ἂν ἢ ἐν αὐτῇ Ἄλκηστις εἶνε ἢ εὐγενῆς θυγάτηρ τοῦ Πελίου, ἢ περίφημος σύζυγος τοῦ Ἄδμητου, ἢ πρόκειται μόνον περὶ παραστάσεως εἰλημμένης ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου τῶν Ἀθηναίων. Ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς πρώτης ὑποθέσεως θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐπικαλεσθῆ τὸ ὄνομα **ΑΣΤΕΡΟΠΕ**, ὅπερ ἔχει μεγίστην ἀναλογίαν πρὸς τὸ ὄνομα ἐτέρας Πελιάδος τῆς Ἀστεροπείας. Ἄλλ' ἐὰν ἀπιδώμεν πρὸς ἄλλας ὁμοιοειδεῖς καὶ συγχρόνους ἀγγειογραφίας, θὰ εὐρωμεν ὅτι πολλάκις ἀπαντῶσιν ἀναμιξῆ ἡρώων καὶ θνητῶν πρόσωπα καὶ ὀνόματα, ὡσεὶ ἐν τῇ εἰκόνι ἐγίνετο τρόπον τινὰ ἐξιδανίκευσις τοῦ πραγματικοῦ βίου εἰς ἡμιθεϊκόν. Ὀφείλομεν ἐν τούτοις νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀγγειογράφος ἐξελέξατο διὰ τὴν νύμφην ἀπὸ σκοποῦ, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα, τὸ ὄνομα Ἄλκηστις, ἣν ἐκόσμουσαν αἱ ὕψισται γυναικεῖαι ἀρεταί, ὁ πιστὸς ἔρωσ, ὥστε καὶ τὸν θάνατον² νὰ ὑπομείνῃ χάριν τοῦ ἐρωμένου συζύγου.

Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἄξια εἶνε τὰ νυμφικὰ ἀγγεῖα κατὰ τὸ ἀριστερὸν τῆς εἰκόνης. Προφανῶς ὁ ζωγράφος ἐξεπονήσεν αὐτὰ μετ' ἰδιαζούσης ἐπιμελείας, καὶ δὴ καὶ διὰ παραστάσεων ἐκόσμησεν αὐτὰ ἐν σκιαγραφίμασι (silhouetten)· ἐπὶ τῶν γαστροδῶν ἀγγείων παρίστανται σκηναὶ καταδιώξεων ἐρωτικῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ εὐμήκου ἀγγείου δαδοφόρος ἀνήκουσα ἀναμφιβόλως εἰς παράστασιν γάμου, δι' ὧν κατὰ προτίμησιν ἐκοσμοῦντο αἱ λουτροφόροι³.

¹ Ἀνάλογα παραδείγματα ἴδε παρὰ Rayet-Collignon, *Céramique grecque* σ. 237 καὶ *Jahrbuch* 1896 σ. 137 ἀρ. 40.

² Πρὸς τὴν κατηγορίαν τῶν χρυσοκοσμητῶν ἀγγείων, περὶ ὧν πραγματεύεται ὁ O. Jahn ἐν τῷ *Festgruss an Gerhard* 1865, ὁμοίως ἀγγεῖα τινὰ ὡς τὴν λήκυθον παρὰ Stackelberg, *Gräber der Hellenen* πίν. 29, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Milchhöfer ἐν *Jahrbuch* 1894 συλλεγόμενα. Μεγίστην δεικνύει ἀναλογίαν ἐπίσης καὶ ὁ γραπτὸς μαρμαρίνος πίναξ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξ Ἀθηνῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως, ἐφ' οὗ παρίστανται ἀστραγαλιζούσαι γυναῖκες· πρὸς Helbig *Wandgemälde* σ. 48, ἀρ. 140 β.

³ Ὅτι αἱ ἐπὶ τῶν ἀγγείων παραστάσεις εἶνε μελανόμορφοι, αἰτιολογεῖται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας ἐν τῇ ἀγγειογραφίᾳ. Θὰ ἐξετρέπετο ὁ ζωγράφος εἰς πολλὴν μικροπραγμοσύνην, ἂν τὰ μὲν ἀγγεῖα ἐζωγράφιζε διὰ μελανοῦ χρώματος τὰς δ' ἐπ' αὐτῶν μορφὰς ἄφινεν ἐρυθρὰς. Οὕτω ἔχομεν π. χ. ἀνηρτημένους πίνακας ἐπὶ ἐρυθρομόρφων ἀγγείων πάντοτε μετὰ μελαινῶν παραστάσεων ἐζωγραφημένους, πρὸς *Catalogue of the Greek vases in the Ashmolean Museum* nr. 305 fig. 19. *Journal of Hellenic Studies* IX, πίν. 2. Ἄλλα παραδείγματα εἶδον ἐπὶ ἐρυθρομόρφων ληκύθων τοῦ μουσεῖου τοῦ Palermo καὶ παρὰ τῷ καθηγητῇ v. Kropf ἐν Βόννῃ.

Ἀμφότερα τὰ σχήματα τῶν ἀγγείων, τὸ τε γαστροδῆδες καὶ τὸ εὐμήκες ἀπαντῶσι καὶ ἐπ' ἄλλων ἀγγειογραφίῶν, καὶ μάλιστα, ἔνθα ἀπεικονίζονται γαμήλια παραστάσεις (*Monumenti* X, 341. 2). Ἡ εὐμήκης λουτροφόρος φέρεται ὑπὸ γυναικὸς ἐν τῇ προσαγοῦσῃ τὴν νύμφην πομπῇ (ὁμοίως βεβαίως καὶ *Athen. Mitth.* 1891 σ. 382), ἐνῶ τὸ γαστροδῆδες ἀγγεῖον ἴσταται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν σκηναῖς παριστώσῃ τὸν στολισμὸν τῆς νύμφης.

Μετὰ τὰς μακρὰς μελέτας τοῦ Herzog ἐν τῇ *Archäolog. Zeitung* 1882, σ. 131 κέξ. καὶ τοῦ Wolters ἐν *Athen. Mitth.* 1891, μία μόνον γνώμη ἐπεκράτησε διὰ τὸ ὄνομα καὶ τὸν σκοπὸν, τοῦλάχιστον τὸν ἀρχικόν, τῶν εὐμήκων ἀγγείων, ὅτι δὴλα δὴ ταῦτα εἶνε αἱ λουτροφόροι, τοῦτ' ἔστι τὰ ἀγγεῖα δι' ὧν κατὰ τὴν πρό τοῦ γάμου ἐσπέραν ἐκομίζετο ἐκ τῆς Καλλιρρόης τὸ διὰ τὸ νυμφικὸν λουτρὸν ὕδωρ. Ἄγνωστος τοῦναντίον εἶνε μέχρι τοῦδε ἡ χρῆσις τῶν γαστροδῶν ἀγγείων, ἅτινα ἐδράζονται ἐφ' ὑψηλοῦ ποδός, ἔχουσι τρεῖς λαβὰς καὶ φέρουσι συνήθως πῶμα. Ὁ τὸ πρῶτον δημοσιεύσας τοιοῦτου σχήματος ἀγγεῖον Stackelberg ἐν τοῖς «*Gräber der Hellenen*» πίν. 25 ὀνομάζει ταῦτα θερμοποτίδας (Πάμφ. παρ' Ἀθηναίῳ 11, 475 D), αἵτινες ἦσαν ἀγγεῖα χρησιμεύοντα, ὅπως ἐν αὐτοῖς ἀποταμιεύονται καὶ διατηρῶνται ἐν ποιᾷ τινι θερμότητι ποτά.

Ὁ αὐτὸς παρατηρεῖ εἶτα κατωτέρω, ὅτι ἐφ' ἐτέρου γνωστοῦ αὐτῷ ὁμοίου ἀγγείου ἐξ Αἰγίνης ὑπῆρχον κατὰ τὸ ἄνω τοῦ κοίλου ποδός μικραὶ ὀπαί, ἵνα διευκολύνηται ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀέρος διὰ τῶν κάτωθι τοῦ ποδός τιθεμένων ἀνημμένων ἀνθράκων.

Ὅμοίως καὶ ὁ Robert πραγματεύεται ἐν τῇ *Archäologische Zeitung* 1882, σ. 151 κέ. περὶ τῆς τάξεως ταύτης τῶν ἀγγείων, ἐξ ὧν ἐπτὰ παραδείγματα ἦσαν αὐτῷ γνωστά. Ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἐκφέρει ὀριστικὴν γνώμην περὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν ἀγγείων. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Furtwängler δὲν τολμᾷ νὰ ἀποδώσῃ ὀρισμένον ὄνομα εἰς τὰ ἐν λόγῳ ἀγγεῖα καὶ νὰ καθορίσῃ μετὰ βεβαιότητος τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγγείου ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ πίν. 68 τῆς *Sammlung Saubourff*, δέχεται δὲ μόνον ὅτι ἐχρησίμευον ταῦτα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸν γυναικεῖον καλ-

λωπισμὸν ὡς σκεύη, ἐν οἷς ἐγίνετο ἡ μίξις τοῦ ὕδατος μετὰ διαφόρων εὐωδῶν οὐσιῶν. Ἐν τούτοις ὁ Robert ἐκφέρει περὶ τῆς γενέσεως τοῦ τύπου τούτου τῶν ἀγγείων γνώμην, ἣτις ἄγει ἡμᾶς ὀλίγῳ περαιτέρω. Παρατηρεῖ δὴλα δὴ ὅτι τὸ κεκαμμένον ἄνω ἄκρον τοῦ ποδὸς προσκολλᾶται ἀμέσως ἄνευ τινὸς μεσολαβήσεως εἰς τὴν γαστέρα τῶν ἀγγείων καὶ ὑποθέτει ὅτι τοῦτο ὡς καὶ τὸ περικλεῖον τὸ κατώτατον ἄκρον τοῦ ἀγγείου πλέγμα ἐξ ἀκιδωτῶν φύλλων δηλοῦσιν ἐπαρκῶς ὅτι ἀγγεῖον καὶ ποὺς ἦσαν ἀρχῆθεν κεχωρισμένα καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος ἦτο ὡς αὐτοτελὲς ὑπόθημα κατεσκευασμένος. Ἡ παρατήρησις αὕτη ὡς καὶ ἡ γνώμη τοῦ Stackelberg περὶ θερμάνσεως ὑγρῶν ἐν τοῖς τοιούτου εἶδους ἀγγείοις, οὐκ ἀστοχοῦσι τοῦ ὀρθοῦ. Τὰ ἀγγεῖα παρήχθησαν ἐκ τῆς ἐν τῇ κεραμευτικῇ συνενώσεως τοῦ χαλκοῦ λέβητος (ἢ τοῦ πηλίνου δείου) καὶ τοῦ τρίποδος. Εἶνε δὲ ἡ μορφή αὕτη τῶν ἀγγείων λίαν παλαιὰ ὡς ὑπέδειξεν ἤδη ὁ Furtwängler ἔ. ἀ. φέρων ὡς παράδειγμα παλαιοκορινθιακόν τι ἀγγεῖον, πρὸς ὃ δύνανται νὰ παραβληθῇ τὸ παλαιοαττικόν ἐν Athen. Mitth. 1892 πίν. X. ἕτερα παραδείγματα παρέχει ἡμῖν τὸ ἐθνικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν. Αἱ προωρισμένα ἔπως διευκολύνωσι τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ πυρὸς τῶν ἀνθράκων ὅπαι τοῦ ποδὸς ἀπαντῶσιν ἐν πολλοῖς παραδείγμασιν, ἄδηλον δ' ὅμως εἶνε, ἂν ὄντως ἐγένετό τις αὐτῶν χρήσις ἢ διετηρήθησαν αἱ ὅπαι ἀπλῶς πρὸς ἀνάμνησιν τῆς πάλαι ποτὲ αὐτῶν χρήσεως. Τὴν γνώμην τοῦ Stackelberg ὅτι τὰ ἡμέτερα ἀγγεῖα ἦσαν εἰδὸς τι θερμοκρατῆρος (Bowl), ἣτις οὔτε ὑπὸ τοῦ Furtwängler οὔτε ὑπὸ τοῦ Robert ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν, πρέπει νὰ ἀποκρούσωμεν ἀποβλέποντες εἰς τὴν παράστασιν ἐν Monumenti X πίν. 34, 2 καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου ἐπινήτρου. Κατὰ δὲ ταῦτα ἀπορριπτέον ὁμοίως καὶ τὸ ὄνομα θερμοποτίς, ὅπερ ἄλλως σημαίνει μᾶλλον κύπελλον πρὸς πόσιν θερμῶν ποτῶν.

Αἱ παραστάσεις τῶν γαστρωδῶν ἀγγείων ἤγαγον ἡμᾶς μέχρι τοῦδε εἰς τὴν γυναικείαν ζωὴν καὶ τὸν γυναικεῖον καλλωπισμὸν, τὸ δ' ἡμέτερον ἐπινήτρον, ἐφ' οὗ τὰ ἀγγεῖα ταῦτα εὐρίσκονται στενότατα συνδεδεμένα πρὸς τὴν κομψὴν λουτροφόρον καὶ παρουσιάζονται οὕτως εἰπεῖν ταυτόσημα πρὸς ταύτην, συγχωροῦσιν ἡμῖν νὰ ἐκφέρωμεν τὴν

γνώμην ὅτι ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦντο ὅπως καὶ αἱ λουτροφόροι κατὰ τὸν γάμον. Ὅπως ἡ εὐμήκης λουτροφόρος ἐχρησίμευεν ἵνα δι' αὐτῆς κομίζηται τὸ ὕδωρ τοῦ νυμφικοῦ λουτροῦ ἐκ τῆς ἱερᾶς πηγῆς, οὕτω μοι φαίνεται, ὅτι καὶ τὰ γαστρωδῆ ἀγγεῖα, τοῦλάχιστον ἀρχικῶς, ἐχρησίμευον ἀναμφιβόλως ὅπως μεταγγίζηται ἐν αὐτοῖς καὶ θερμαίνεται τὸ ἱερὸν ὕδωρ. Ἐκείνη ἦτο κινητὸν ταῦτα δ' ἀμετακίνητα σκεύη, ὡς σαφῶς ἀπέδειξαν ἤδη αἱ δύο παραστάσεις γάμου ἐν τοῖς Monumenti X, 34. Ἄλυτον ὅμως βεβαίως μένει τὸ ζήτημα, ἂν καθ' οὓς χρόνους κατεσκευάζετο τὸ ἡμέτερον ἐπινήτρον αἱ λουτροφόροι ἐχρησίμευον ὄντως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κομίσεως καὶ θερμάνσεως τοῦ ὕδατος ἢ ἦσαν ἀπλῶς μόνον διακοσμητικὰ σκεύη συμβολικὴν ἔχοντα μόνον ἔννοιαν. Οἱ ἐν τοῖς ἀγγείοις τεθειμένοι κλαδίσκοι οὐδαμῶς συμβάλλονται εἰς λύσιν τοῦ ζητήματος, διότι τοῦτο μὲν ἠδύναντο οὗτοι νὰ σκοπῶσι τὴν μετάδοσιν ἀρώματος εἰς τὸ ὕδωρ, τοῦτο δὲ ἠδύναντο πάλιν, τοῦλάχιστον διὰ τὴν εὐμήκη λουτροφόρον, νὰ χρησιμεύωσιν ὅπως ἐμποδίζωσι τὸ ὕδωρ νὰ ἐκπηδᾷ ἐκ τοῦ ἀγγείου, ἐν ᾧ χρόνῳ τοῦτο ἐφέρετο, ὅπως τοῦτο παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐλληνικῶν ἀγγειογραφιῶν εἰς ὑδρίας πεπληρωμένας ὕδατος παρὰ πηγᾶς. Βέβαιον ἐν τούτοις εἶνε, ὅτι ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν εὐρέθησαν πολλὰ τεμάχια ἑκατέρου εἶδους τῶν ἀγγείων, τούτων δ' ἡ σμικρότης ἀποκλείει πᾶσαν ἰδέαν χρήσεως ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, καὶ ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἦσαν ἀναθήματα Ἀθιδῶν παρθένων πρὸς τὴν Βραυρωνίαν Ἄρτεμιν, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως αὐτῶν παρὰ τὰ Προπύλαια. Δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ εὑρω μέχρι τοῦδε παλαιὰν ὀνομασίαν διὰ τὰ ἐφ' ὑψηλοῦ ποδὸς ἐδραζόμενα γαστρωδῆ ταῦτα ἀγγεῖα, ἅτινα προσωρινῶς δυνάμεθα βεβαίως νὰ ὀνομάζωμεν «γαστρωδεῖς λουτροφόρους». Αἱ ὀλίγαι αὗται γραμμαὶ ἴσως παρακινήσωσιν ἐτέρους ὁμοτέχνους εὐτυχέστερους ἐμοῦ νὰ ζητήσωσι καὶ εὑρωσι τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγείου.

Ἡ σχεδὸν κυκλοτερὴς πρόσοψις τοῦ ἐπινήτρου κοσμεῖται, ὅπως καὶ παρ' ἄλλοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παλαιοτέροις ἐπινήτροις (πρβλ. Furtwängler, Sammlung Sabouloff πίν. 52), διὰ πλαστικῆς ἐκτύπου προτομῆς, ἐνῶ παρὰ νεωτέροις ἀντι-

τύποις επικρατεῖ ἢ συνήθεια νὰ κοσμώνται διὰ γραπτῆς εἰκόνας (πρβλ. Dumont-Chaplain I πίν. 19-20). Τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στήθος τῆς ἡμετέρας προτομῆς ἔφερον λευκὸν ἐπίχρισμα λεπτῆς ἀργίλλου, ὅπερ ἐν μέρει ἀπελεπίσθη, ἢ δὲ κόμη ἐκαλύπτετο ὑπὸ λεπτῶν πετάλων χρυσοῦ, ὧν διετηρήθησαν ἔτι λείψανα ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους κατὰ τὸ μέσον τῆς κεφαλῆς. Τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὕψωμα εἶνε κεχρωματισμένον δι' ὑπερύθρου χρώματος ἐπιτεθειμένου ἐπὶ λευκοῦ ἐξ ἀργίλλου ὑποθέματος, ἀνοικτοῦ δ' ἐρυθροῦ χρώματος εἶνε ἐπίσης καὶ τὰ χεῖλη. Ἡ ἴρις ἔχει χροῶμα καστανοῦν ἀνοικτὸν μετὰ σκοτεινῆς περιβολῆς, ἢ δὲ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶνε μέλαινα. Μελανόχροαι δ' ἐπίσης εἶνε καὶ αἱ ὀφρύες καὶ αἱ βλεφαρίδες. Τὰ ὦτα κρύπτονται ὑπὸ τὴν κόμην κείμενα ἐσφαλμένως ὑψηλότερον τοῦ δέοντος.

Ἦδη ὁ Robert (Ἐφημ. 1892, σ. 254) ἀποκλίνει νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ἐν ταῖς ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους τῶν ἐπινητῶν εὐρισκομέναις κεφαλαῖς δέον νὰ ἀναγνωρισθῆ ἢ θεὰ τοῦ ἔρωτος, ὅτι δ' ἢ τοῦ ἡμετέρου προτομῆ παριστᾷ τὴν Ἀφροδίτην, καθίσταται ἀναμφισβήτητον ἕνεκα τῆς παντελοῦς γυμνότητος τῆς μορφῆς. Ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν ἀξίαν παραβάλλεται ἢ ἡμετέρα κεφαλὴ πρὸς τὰ ἄριστα ἔργα τῆς ἀρχαίας πηλοπλαστικῆς καὶ δύναται νὰ ὀνομασθῆ ἰσαξία πρὸς τὴν θαυμασίαν Σφίγγα τοῦ ῥυτοῦ τοῦ Λονδίνου (Journal of Hell. Studies 1887 πίν. 1), τὴν Σφίγγα τῆς Πετροπόλεως καὶ τὴν ὁμοίως ἐκεῖ εὐρισκομένην προτομὴν τῆς ἐκ κογχυλίου προβαλλούσης Ἀφροδίτης (Compte rendu 1870/71, πίν. 1-2). Ὡς πρὸς δὲ τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς κατατάσσεται ἢ κεφαλὴ τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν μετὰ τῆς πρώτης καὶ τῶν τελευταίων μνημονευθεισῶν κεφαλῶν. Ἡ κεφαλὴ τῆς Λονδινείας Σφίγγος πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν, εἶνε ὅμως ὀλίγον τραχυτέρα· τὸ κάτω μέρος τοῦ προσώπου αὐτῆς εἶνε μακρότερον, ὁ δὲ σχηματισμὸς τῆς κόμης καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐστηρότερος, καὶ πρὸς τὴν τεχνολογίαν ταύτην συμφωνεῖ καὶ ὁ ῥυθμὸς τῆς ἐρυθρομόρφου παραστάσεως τοῦ Λονδινείου ῥυτοῦ. Αἱ μορφαὶ ἐκεῖ ἂν καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον τοῦ ὠραίου ῥυθμοῦ, ἀναμιμνήσκουσιν ὅμως ἔτι τὸν τρόπον τοῦ εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ἀναπτύξεως εὐρισκομέ-

νου αὐστηροῦ ῥυθμοῦ, ἐνῶ τοῦναντίον αἱ γραπταὶ μορφαὶ τοῦ ἡμετέρου σκεύους ἐπιδεικνύουσι τὴν πλήρη ἐλευθερίαν καὶ χάριν τοῦ ἀνεπτυγμένου ἤδη ὠραίου ῥυθμοῦ.

Καὶ περαιτέρω δὲ ἐχώρησάν τινες ἤδη ζητήσαντες καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου τοῦ λαμπροῦ ἡμῶν καλλιτεχνήματος. Ὁ Pollak (Arch. Epigr. Mitth. aus Oesterreich 1895, σ. 21) νομίζει ὅτι πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὸν Ξενοτίμον ὡς ζωγράφον τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν ἕνεκα τῆς κατ' αὐτὸν στενῆς συγγενείας τῶν ἐπ' αὐτοῦ εἰκόνων πρὸς τὰς τῶν φιαλῶν τῶν φερουσῶν τὸ ὄνομα τούτου τοῦ τεχνίτου ἀπεικονισθεισῶν δὲ ἐν τῷ α' τόμῳ τῶν Antiken Denkmäler (πίν. 59). Ἀλλ' ὅμως εἶνε ἀσφαλῶς βέβαιον ὅτι ἢ ἐπιγραφὴ τοῦ τεχνίτου ἐπὶ τῆς μιᾶς, τῆς ὠραιότερας, τῶν δύο φιαλῶν εἶνε πλαστή, ἕνεκα δὲ καὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ ῥυθμοῦ δυσκόλως δύναται αἱ φιάλαι νὰ εἶνε ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χειρὸς πεποιημέναι (Furtwängler ἐν Arch. Anz. 1893, σ. 91)· τὸ δ' ἡμέτερον ἐπινητῶν ὁμοιάζει κατὰ τὸν χαρακτήρα, ἂν ὅλως δεχθῶμεν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς μίαν τῶν δύο φιαλῶν, οὐχὶ πρὸς τὴν ἔχουσαν τὴν γνησίαν ἐπιγραφὴν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν, αἱ ἐξωτερικαὶ δὲ ὁμοιότητες (παριστανόμενα ἀντικείμενα κλπ.), αἵτινες ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ τὴν γέφυραν μετὰ τοῦ ἡμετέρου ἔργου καὶ τῆς φερούσης τὴν ἀληθῆ ἐπιγραφὴν τοῦ Ξενοτίμου φιάλης ἔχουσιν ὑπὲρ τὸ δέον γενικὸν χαρακτήρα ἢ ὥστε νὰ δυνάμεθα ἐπ' αὐτῶν στηριζόμενοι νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸν Ξενοτίμον ὡς ζωγράφον τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν. Μόνον τὸν συγχρονισμὸν ἀμφοτέρων τῶν σκευῶν δύναται τις νὰ δεχθῆ ὡς βέβαιον· τὸν δὲ χρόνον τῆς κατασκευῆς τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν δυνάμεθα κατὰ τὰς σημερινὰς ἡμῶν γνώσεις νὰ ὀρίσωμεν μίαν δεκαετίαν περίπου κατωτέρω τοῦ μέσου τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, τουτέστι περὶ τὸ 440-430 π. Χ. Ἐκτὸς τῆς τεχνολογίας τῶν μορφῶν ἔχομεν καὶ ἑτέρας ἐξωτερικὰς ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω χρονολογίας, εἶνε δὲ αὗται ἢ ἐμφάνισις τοῦ Δωρικοῦ χιτῶνος ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἰωνικοῦ καὶ ἢ ὀρθογραφία (Ω παρὰ τῷ Ο, καὶ ἢ ἔλλειψις τοῦ δασέος).

Καὶ διὰ τὴν ἔκτυπον κεφαλὴν τῆς Ἀφροδίτης ὑπάρχουσι νομίζω τὰ ἀνάλογα ἐκ τῶν συγχρόνων μνημείων τῆς πλαστικῆς, καὶ δὴ ἢ ἡ γυναικεία κε-

φαλή, ἣν ὁ Furtwängler (Meisterwerke πίν. I-III) ἐρμηνεύει ὡς τὴν Λημνίαν Ἀθηναῖν τοῦ Φειδίου. Ἐὰν παραβάλη τις τὰς δύο κεφαλὰς θὰ εὔρη ἀμέσως ἐν ταῖς κυρίαις γραμμαῖς τοῦ φοειδοῦς προσώπου, ἐν τῷ σχηματισμῷ καὶ τῇ διακοσμήσει τῆς κόμης καὶ ἰδίως ἐν τῷ σχήματι τοῦ ἄνω χεῖλους καταφανῆ τοῖς πᾶσι συγγένειαν. Χαρακτηριστικὸν δ' ἰδιάζον ἀμφοτέροις ταῖς κεφαλαῖς εἶνε τὸ ἰδιοτρόπως πρὸς τὰ ἔσω ἐστραμμένον καὶ σχεδὸν πῶς κατηφές βλέμμα.

Ἐν συνόλῳ δὲ ἐπισκοποῦντες τὸν τε γραπτὸν καὶ τὸν πλαστικὸν κόσμον τοῦ ἡμετέρου ἐπινήτρου εὐρίσκομεν ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν πλευρῶν ἱστορεῖται ὁ Ἔρωσ καὶ ἡ ἐπίδειξις τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ὁ ἐρωτικὸς ἀγὼν τοῦ ἥρωος Πηλέως, οἱ θεοὶ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς Νεότητος, ἡ νύμφη μετὰ τῶν συμπαικτριῶν αὐτῆς προετοιμάζουσαι τὸν γάμον καὶ τέλος αὐτῆ ἡ Ἀφροδίτη ἡ θεὰ τοῦ ἔρωτος. Καὶ ἀγγειογράφοι τῶν προτέρων χρόνων ἐξιστοροῦσι παρομοίως τὸ ἄσμα τοῦ ἔρωτος, ὡς ἐν παραδείγματι ὁ Πειθῖνος ἐν τῇ φιάλῃ τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου (Meisterschalen πίν. 24, 25, σ. 238), ἀλλὰ πόσον διαφόρως ἐκφράζεται ἡ ἔννοια τοῦ ἔρωτος ἐν ἐκείνῃ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι, ὅποσον τετορνευμένον, ἰωνικόν, πνεῦμα ζῆ ἐν ταῖς νυμφικαῖς σκηναῖς τοῦ ἐπινήτρου!

Θεωρῶ πάντοτε ὡς ἰδιάζον προτέρημα τῶν ἀγγειογραφῶν, ὅτι αὐταὶ εἰσάγουσι κατὰ διάφορον ὅλως τρόπον ἢ τὰ ἔργα τῆς πλαστικῆς εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν μιᾶς περιόδου, διὰ τοῦτο δὲ καὶ καθίστανται ἀνεκτίμητα μνημεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχαίου βίου.

Ἀναγνωρίζοντες ἐν τῇ τάσει ταύτῃ πρὸς λεπτοτέραν ἀντίληψιν τὴν ὑπερτέρησιν τῶν ἀγγειογράφων, οἷος ὁ ἡμέτερος, ἀπὸ τῶν παλαιότερων τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς 5^{ης} ἑκατονταετηρίδος, ὀφείλομεν νὰ μὴ ἀποσιωπῶμεν καὶ τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν. Ἐν ταῖς μορφαῖς δὲν ἀναφαίνεται πλέον τὸ παρατηρητικὸν ὄμμα, οὐδ' ἡ ἀσφαλῆς χεὶρ τῶν παλαιότερων ἀγγειογράφων, τούναντίον, ἰδίως ἐν τῇ πλευρᾷ ἐν ἣ ἀπεικονίζεται ὁ ἐρωτικὸς ἀγὼν τοῦ Πηλέως ἔχουσιν αἱ μορφαὶ μικροπρεπές τι καὶ πλαγγονοειδές. Τὸ ὄλον δ' ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς

τὸ κοσμηματικὸν καὶ τὴν εὐάρεστον ἐντύπωσιν.

Ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῶν κοσμουσῶν τὰ ἐπινήτρα παραστάσεων (γαμικὴ πομπή, ἐρωτικὴ ὁμιλία, γυναικεῖος βίος) συνεπέρανεν ὁ Benndorf Gr. und sicil. Vasenbilder σ. 70 κέ., ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ἡμετέρων σκευῶν ἦτο ἐρωτικὴ, ὁ δὲ Robert ἀπέδειξε τὴν χρῆσιν τοῦ ἐπινήτρου ἐν τῷ γυναικεῖῳ δωματίῳ· νῦν ζητητέον, ἂν τὰ πηλίνα σκευῆ, ἅτινα διετηρήθησαν μέχρις ἡμῶν, εἶνε πραγματικῶς αὐτὰ τὰ ἐν χρήσει ἀντικείμενα, ἢ εἶνε μόνον κεραμευτικαὶ ἀπομιμήσεις τοιούτων ἀντικειμένων, αἵτινες ἐν τῇ πραγματικότητι ἦσαν ἐξ ἄλλης ὕλης, ὅπως ἔχομεν ἐν παλαιοῖς τάφοις πηλίνα καλύμματα κατόπτρων, πηλίνας στλεγγίδας καὶ τὰ παρόμοια.

Ὡρισμένως πιστεύω τὸ δεύτερον, διότι ἀφ' ἐνός μὲν τὸ ἐπινήτρον ἔνεκα τῆς ἐπισηλοῦς θέσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ γόνατος τῆς γυναικός, ἦτο λίαν ἐκτεθειμένον εἰς πτώσιν καὶ θραῦσιν, ὥστε θὰ ἠδύνατο ἐκ στερεωτέρας τινὸς ὕλης π. χ. ἐκ ξύλου μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ εὐθραύστου πηλοῦ νὰ κατασκευάζεται, καὶ ἀφ' ἐτέρου αἱ φολίδες τῶν πηλίνων ἐπινήτρων εἶνε λίαν ἐπίπεδοι καὶ πρὸς διακόσμησιν μόνον πεποιημένοι ἢ πρὸς τὴν ὄντως χρῆσιν τῆς τρίψεως τοῦ βάμβακος. Ἐν μιᾷ περιπτώσει πρέπει νὰ ἀποριθῆ ἀσφαλῶς ἡ χρῆσις τῶν πηλίνων ἐπινήτρων, ἐν ἐνὶ ἀντιτύπῳ τῆς ἐμῆς συλλογῆς παλαιῶν ὀστράκων. Ἐνταῦθα αἱ φολίδες δὲν εἶνε οὐδόλως πλαστικῶς δεδηλωμένοι, ἀλλὰ μόνον διὰ λευκοῦ χρώματος γεγραμμένοι ἐπὶ τοῦ μελανῶς γεγανωμένου ἐδάφους.

Διὰ ταῦτα νομίζω ὅτι ἐν τοῖς ἡμετέροις πηλίνοις ἐπινήτροις ἔχομεν ἐν qui pro quo. Κυρίως ἦσαν ταῦτα ἐν χρήσει ὡς δῶρα διὰ τὴν νύμφην, καὶ ὡς τοιαῦτα ἀνετέθησαν εἰς τόσον μέγαν ἀριθμὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων ἢ συνώδυσαν γυναῖκας, ἴσως προώρως ἀποθανούσας νέας συζύγους εἰς τὸν τάφον, ὅπως καὶ τὸ ἡμέτερον ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐρετρίας προερχόμενον.

Ἐν Ῥώμῃ, Μάρτιος 1897.

P. HARTWIG

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

Αί ένταύθα δημοσιεύμεναι έπιγραφαι εύρέθη-
θησαν κατά τὰ δύο τελευταία έτη έν Έρετρία άλλ-

λαι μέν έν ταίς έμαίς άνασκαφαίς, άλλαι δ' έν
άνασκαφαίς τάφων ύπό ιδιωτών γενομέναίς.

Άρ. 1

	Υ Ι Ν Α Ρ	
	Σ Ω Σ Τ Ρ Α Τ Ο Σ Σ Ω Κ Λ Ε	
	Ε Υ Ε Λ Θ Ω Ν Τ Ι Μ Η Σ Ι Ο	
	Δ Υ Ξ Θ Ε Ο Ξ Ε Ν Ο Σ Δ Η Μ Ο Σ Τ Ρ Α Τ Ο Υ Α	5
	Γ Ρ Α Τ Ο Υ Σ Τ Χ Α Ι Ρ Ι Ω Ν Δ Η Σ Α Ρ Ε Ι Δ Ο Υ Τ Α Μ	
	Α Ρ Χ Ο Υ Σ Τ Υ Α Ν Τ Ι Π Α Τ Ρ Ο Σ Η Ρ Α Κ Λ Ε Ι Δ Ο Υ Ι	
	Ι Ο Α Ρ Χ Ι Δ Ο Υ Σ Τ Υ Λ Υ Ρ Ι Σ Κ Ο Σ Α Υ Γ Ω Ν Σ Ρ Α Σ	
	Ξ Ρ Ο Λ Υ Ε Υ Κ Τ Ο Υ Μ Ι Ν Ι Π Ρ Ο Κ Υ Δ Η Σ Δ Η Μ Ο Ν Ι Κ Ο Υ Ω	
	Ι Ο Σ Φ Ι Λ Α Ρ Χ Ο Υ Μ Ι Ν Θ Ο	10
	Υ Λ Ο Σ Υ Π Ε Ρ Ο Χ Ι Δ Ο Υ Ι Σ Τ Ι	
	Φ Α Ν Ο Κ Ρ Ι Τ Ο Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ο Ξ Ε Ν Ο Υ Σ Ι Α	Υ Ι Ο Ι
	Ε Υ Φ Η Μ Ο Σ Δ Η Μ Ι Π Ρ Ο Υ Σ Ι Α Ρ Η	Κ Λ Ε Α Ν Δ Ρ Ο Σ Κ Λ Ε Ω Ρ Ο Υ Τ Α
Ξ Α Σ	Α Ρ Χ Ι Π Ρ Ο Σ Κ Λ Ε Ο Τ Ι Μ Ο Υ Δ Υ Σ	Ε Χ Ε Κ Ρ Α Τ Η Σ Ν Α Υ Κ Ρ Α Τ Ο Υ Ω Ρ Ω
Υ Δ Ι Σ	Δ Ε Ξ Ι Θ Ε Ο Σ Δ Ε Ξ Ι Μ Ε Ν Ο Υ Σ Τ Υ	Γ Ι Ι Ε Ο Σ Φ Ν Ι Χ Ρ
Ι Ω Ν Ο Σ Ε Ξ Α Σ		15
Σ Τ Ε Ι Σ Ι Κ Ρ Α Τ Ο Υ Ε Ξ Α Σ		Ε Σ Τ Ρ Ξ Χ Α
Α Θ Ω Ν Ο Σ Ε Ξ Α Σ	Υ Ι Λ Ο Ι	Ε Δ Ι Ε Υ Σ Ο Ι
Ε Τ Ο Σ Ρ Υ Θ Ι Π Ρ Ο Υ Ε Ξ Α Σ	Ι Ε Ρ Ω Ν Υ Μ Ο Σ Α Ρ Χ Ε Β Ι Ο Υ Δ Υ Σ	Λ Σ Ι Ο Λ Ο Σ Σ Α Ρ Χ
Ο Φ Α Ν Η Σ Τ Ι Μ Ο Ξ Ε Ν Ο Υ Ε Ξ	Μ Ω Ν Ο Σ Σ Τ Υ Ρ Ο	Κ Λ Ε Ω Ν Κ Λ Ε Ο Χ Α
Α Ρ Ι Σ Τ Ο Τ Ε Λ Η Σ Ε Ρ Ι Χ Α Ρ Μ Ι Δ Ο Υ Ε Ξ	Ι Ρ Α Τ Ο Σ Δ Η Μ Ο Τ Ε Λ Ο Υ	Α Κ Ι Ι Σ Α Ρ Χ Ε
Α Ρ Ο Λ Λ Ο Δ Ω Ρ Ο Σ Λ Υ Ρ Α Ν Ι Ο Υ Ε Κ Χ Υ	Ε Ρ Ι Γ Ε Ν Η Σ Α Ν Τ Ι Κ Ρ Ι Τ Ο Υ Σ Ι Α	Ρ Ο Λ Υ Η Σ Ρ Ο Λ
Η Μ Α Ρ Χ Ο Σ Κ Ρ Α Τ Ω Ν Ο Σ Ε Ξ Α Σ	Κ Α Λ Λ Ι Κ Ρ Α Τ Η Σ Ρ Ε Ι Θ Α Ρ Χ Ο Υ Σ	Ρ Ο Λ Υ Ρ Υ Ρ
Λ Η Σ Η Ρ Α Κ Λ Ε Ι Δ Ο Υ Ε Ξ Α Σ	Ρ Ο Λ Υ Ω . Ο Σ Ρ Ο Λ Ε Ο Υ Ι Σ Τ Ι	Ρ Κ Ο Ο
Μ Τ Ρ Α Τ Ο Σ Η Ρ Α Κ Λ Ε Ι Δ Ο Υ Ε Ξ Α Σ		Φ Ι Τ
Α Ν Δ Ρ Ο Κ Λ Η Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ω Ν Ο Σ Ε Ξ Α Σ		Α Κ Ρ Α
Α Ρ Ι Σ Τ Ο Φ Α Ν Η Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ι Ω Ν Ο Σ Ε Ξ Α Σ	Μ Ε Σ Ο Χ Ω Ρ Ο Υ Ο Ρ Λ Ι Τ Α Ι	25
Α Η Μ Α Ν Τ Ο Σ Ρ Ρ Ω Τ Ι Ω Ν Ο Σ Ε Ξ Α Σ	Α Μ Φ Ι Γ Ε Ν Η Σ Α Μ Φ Ι Δ Η Μ Ο Υ Σ Ρ Α	Σ Θ Α Ρ Ρ . Ν Ο Σ
	Μ Η Τ Ρ Ο Δ Ω Ρ Ο Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ο Μ Α Χ Ο Υ	Α Ν Χ Ε Ι
	Ε Υ Γ Ε Ι Τ Ω Ν Θ Ε Ο Δ Ο Τ Ο Υ Ρ Τ Ε	30
	Ε Υ Ε Θ Ρ Ι Δ Η Σ Ρ Α Ρ Α Μ Ο Ν Ο Υ Ρ Τ	
	Ν Ι Κ Ο Λ Α Ο Σ Β Υ Κ Χ Ο Υ Σ Ρ Λ Η	Α Ρ Α Σ Ι Ρ Α
	Φ Ι Λ Ο Φ Α Ν Τ Ο Σ Ι Ω Β Ι Ο Υ Α Φ Α Ρ	Α Ι Ρ Ι Ι Μ Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Ο Ι Χ Α
	Δ Ι Ο Δ Ω Ρ Ο Σ Η Ι Μ Ο Υ Σ Ρ Α	Ι Δ Η Σ Ρ Λ Ο Υ Τ Α Ρ Χ Ι Δ Ο Υ
Ι Λ Ο Ι	Ξ Ι Μ Ι Α Σ Τ Ε Λ Ε Σ Α Ρ Χ Ο Υ Σ Ρ Λ Η	Α Ρ Ι Σ Τ Ο Κ Ρ Ι Τ Ο Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ο Μ Ε Ν Ο Υ Ε Ι
Ε Ρ Ι Χ Α Ρ Μ Ι Δ Ο Υ Ε Ξ Ε Σ	Ο Ν Η Ρ Ι Μ Ο Σ Ο Ν Η Ρ Ι Μ Ο Υ Σ Ρ Λ Η	35
Ι Ρ Η	Κ Τ Η Ρ Ι Α Σ Κ Τ Η Σ Ω Ν Ο Σ Σ Ρ Λ Η	Ν Ο Σ Η Γ Η Σ Ι Π Ρ Ο Υ Ο
	Μ Ο Δ Ι Ο Σ Κ Τ Η Σ Ω Ν Ο Σ Σ Ρ Λ Η	Χ Α Ι Ρ Ι Λ Σ Α Ρ Χ Ι Ν Ο Υ
	Κ Α Λ Λ Ι Β Ι Ο Σ Χ Α Ρ Μ Α Ν Τ Ο Σ Σ Ρ Λ Η	Κ Λ Ε Ο Π Ο Μ Ρ Σ Ε Σ Τ Ρ . . Ι Π Ρ Ο Υ Ε
	Α Ν Α Ο Κ Λ Ε Ο	Χ Α Ι Ρ Ι Π Ρ Ο Σ
	Μ Ο Υ Α Φ Α	Η Γ Η Σ Ι Μ Α Χ
		40
		Κ Ρ Ι
		Α

		Σώστρατος Σωκλέ(ους)	
		Ευέλθων Τιμησίου	
		Δυσ Θεόξενος Δημοστράτου Α	5
		(τ)ράτου Στ Χαριώνδης 'Αρ(ιστ)είδου Ταμ	
		άρχου Στυ 'Αντίπατρος 'Ηρακλείδου	
		(Πε)θαρχίδου Στυ Λυρίσκος Αύγων(ος) Ρασ	
		ς Πολυεύκτου Μιν 'Ιπποκύδης Δημονίκου 'Ω	
		ος Φιλάρχου Μινθο	10
		ύλος 'Υπεροχίδου 'Ιστι	
		Φανόκριτος 'Αριστοξένου Ζα	
		ψ(ιλ)οί	
		Εύφημος Δημίππου Ζαρη	Κλέανδρος Κλε(οδ)ώρου Τα
	ξ 'Ασ	'Αρχιππος Κλεοτίμου Δυσ	'Εχεκράτης Ναυκράτου 'Ωρω
	υ Δισ	Δεξιθέος Δεξιμένου Στ	εος Φ(ιλω)νίχ
			έστρ ς Χα
	ίωνος εξ 'Ασ		
	Στεισικράτου εξ 'Ασ		Π)εδιεύς 'Ο
	'Αγ)άθωνος εξ 'Ασ	φιλοι	οδος σάρχ
	νετος Πυθίππου εξ	'Ιερώνυμος 'Αρχεβίου Δυσ	Κλέων Κλεοχά
	οφάνης Τιμοξένου εξ	μωνας Στυρο	'Α κ ς 'Αρχε
	'Αριστοτέλης 'Επιχαρμίδου εξ	ρατος Δημοτέλου	Πολυ ης Πολ
	'Απολλόδωρος Λυρανίου εκ Χυ	'Επιγένης 'Αντικρίτου Ζα	Πολυ
	Δ)ήμαρχος Κράτωνος εξ 'Ασ	Καλλικράτης Πειθάρχου Σ	Π
	. . λῆς 'Ηρακλείδου εξ 'Ασ	Πολύω(ρ)ος Πολέου 'Ιστι	Φ
	Μ τρατος 'Ηρακλείδου εξ 'Ασ		'Α
	'Ανδροκλῆς 'Αρίστωνος εξ 'Ασ		25
	'Αριστοφάνης 'Αριστίωνος εξ 'Ασ	Μεσοχώρου όπλίται	ς Θάρρ(ω)νος
	'Α(π)ήμαντος Πρωτίωνος εξ 'Ασ	'Αμφιγένης 'Αμφιδήμου Σπλ	Αν χει
		Μητρόδωρος 'Αριστομάχου	
		Ευγείτων Θεοδότου Πτε	30
		Ευετηρίδης Παραμόνου Πτ	
		Νικόλαος Βύχου Σπλη	. αρασι
		Φιλόφαντος Ζωβίου 'Αφαρ	Χ)αιρί (Τ)ιμοκράτου Οίχα
		Θεόδωρος Η . . . ίμου Σπλ	Πυθαρχίδης Πλουταρχίδου
(ψ)ιλοι		Σιμίας Τελεσάρχου Σπλη	'Αριστόκριτος 'Αριστομένου, Ει
	'Επιχαρμίδου εξ Εσ	'Ονήριμος 'Ονηρίμου Σπλη	Ν ος 'Ηγησίππου Ο
	ρη	Κτηρίας Κτήσωνος Σπλη	Χαιρίας 'Αρχίνου Ε
		'Αρ)μόδιος Κτήσωνος Σπλη	Κλεόπομπος Στρ. . ίππου Ε
		Καλλίβιος Χάρμαντος Σπλη	Χαίριππος
		ανα . . οκλέο	'Ηγησίμαχ
		μου 'Αφα	Κρι
			Μ
			40
			10

Ἐπί στήλης ἐκ τιτανολίθου, ἥς ὀλόκληρος ἡ ἀριστερὰ ἄνω γωνία, τὸ κάτω μέρος ὡς καὶ πολλοὶ ἀχόθεν αἱ ἐκατέρωθεν πλευραὶ εἶνε ἀποκεκρουσμένα ὑψ. 0,52, πλάχ. 0,09 καὶ πλ. 0,40 Μέγεθος γραμμ. 0,006. Μέγ. γραμμ. δύο πρώτων στίχων 0,01. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε ἐνιαχοῦ ἐφαρμομένη πρὸ πάντων δὲ δεξιὰ ἀπὸ τοῦ 15 μέχρι τοῦ 24 στίχου. Μεταξὺ τοῦ 9 καὶ 11 στίχου δεξιὰ, τοῦ 15 καὶ 18 ὡς καὶ 24 καὶ 27 ἐν τῷ μέσῳ, τοῦ 28 καὶ 32 δεξιὰ καὶ τοῦ 28 καὶ 35 ἀριστερὰ ὑπάρχει κενὸς χώρος.

Εὐρέθη ὁ λίθος ἀποτελεῶν μέρος τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν τάφου ὑστερωτέρων χρόνων, ἐν ᾧ οὐδὲν κτέρισμα ὑπῆρχεν, ἐν τῷ κτήματι τοῦ Ἰ. Βράκα ἀνατολικῶς τῆς Ἐρετρίας οὐ μακρὰν τῆς πόλεως παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν πρὸς δεξιὰν τοῦ ὀδεύοντος εἰς Βάθειαν¹, ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ γενομένη ἐφέτος ἀνασκαφῇ τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος μεταγενεστέρου νεκροταφείου,

Ὁ τόπος ἐν ᾧ ἡ ἡμετέρα στήλη ἦτο ἀρχῆθεν ἐστημένη δὲν δηλοῦται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, ἀναγράφονται δ' ἐν ταύτῃ εἰς τρεῖς καθέτους στήλας τὰ ὀνόματα στρατιωτῶν Ἐρετριῶν ψιλῶν καὶ ὀπλιτῶν συνοδευόμενα ὑπὸ τῶν δημοτικῶν αὐτῶν. Τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν δὲν ἀρκοῦσι δυστυχῶς ὅπως δηλώσωσι τὰ ὑπολειφθέντα μεγαλείτερα γράμματα τῶν δύο πρώτων στίχων, ὡς ὑπόθεσιν δὲ μόνον δυνάμεθα νὰ ἐκφέρωμεν, ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἀναγραφόμενοι στρατιῶται ἔλαβον μέρος εἰς στρατιωτικὴν πομπὴν ἐν ἐορτῇ τινὶ ἐγχωρίῳ, τοῦλάχιστον μόνον ὡς δηλωτικὸν τοῦ τρόπου τῆς παρατάξεως αὐτῶν ἐν τῇ πομπῇ δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὸν τρόπον τῆς ἀναγραφῆς τῶν ὀνομάτων μετὰ τῶν διαφόρων ἄνευ ἐτέρου προφανοῦς σκοποῦ κενῶν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῶν ὀπλιτῶν « μεσοχώρου ὀπλῖται », τοῦτ' ἐστὶν οἱ τὸν ἐν τῷ μέσῳ χώρον κατέχοντες ὀπλῖται.

Στίχ. 8, *Ἀθῶνος πρωτοφανές*, καθ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, ὄνομα σχέσιν ἴσως ἔχον πρὸς τὴν ῥίζαν αὐγῆ τοῦ ὀνόματος Αὐγῆ κλ.

Στίχ. 9. Τοῦ ἐν τῷ τέλει Ω σφύζεται μόνον μικρὸν ἀλλ' ἀσφαλῶς δυνάμενον νὰ συμπληρωθῆ μέρους μοῖ φαίνεται δὲ βέβαιον, ὅτι πρέ-

¹ Εἰς τοῦ αὐτοῦ τάφου τὴν ἐτέραν πλευρὰν ἦτο ἐντετελιχισμένη καὶ ἡ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 15 δημοσιευομένη ἐπιγραφή.

πει τις νὰ συμπληρώσῃ Ὡ(ρωπόθεν).

Στίχ. 15. Τὸ δημοτικὸν *Δισ* εἶνε βέβαιον.

Στίχ. 21 καὶ 29 παρελείφθη τὸ δημοτικόν.

Στίχ. 24. Πρὸς τὸ ὄνομα *Πολέης* πρὸς τὸ *Πολέας* ἐν Bechtel-Fick Personennamen σελ. 239.

Στίχ. 32. Τὸ ὄνομα *Βύκχος* ἀπαντᾷ ἐπίσης τὸ πρῶτον νῦν.

Στίχ. 37. Ἐν ἀρχῇ ἀγνωῶ ἂν πρέπη νὰ συμπληρωθῆ (*Αἰγλεφε*)*ίρη(θεν)* ἢ ἂν ὑποκρύπτηται ἐν τῷ Π Η νέον δημοτικόν, ἄλλως τε τὸ πρῶτον γράμμα δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εἶνε Η.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶντων δημοτικῶν γνωστὰ μέχρι τοῦδε ἦσαν *Δυσ(τόθεν)* στίχ. 5, 14, 19, *Ταμ(υρόθεν)* στίχ. 6, 13, *Αἰ(γάληθεν ἢ γλεφεύρηθεν)* στίχ. 5, *Στυ(ρόθεν)* στίχ. 6, 7, 8, 15, 20, 23, *Μυρθο(υρτόθεν)* στίχ. 9, 10, Ὡ(ρω(πόθεν)) στίχ. 9, 14, Ἰσ(ι(άηθεν)) στίχ. 11, 24, *Ζαρη(κόθεν)* στίχ. 12, 13, 22, ἐξ Ἄσ στίχ. 14, 16, 17, 18, 19, (20, 21);, 23, 28, *Πτέ(χηθεν)* στίχ. 30, 31, *Ἀφαρ(εῦθεν)* στίχ. 33, 41 (ἴδε τελευταῖον Ἐφημερίς Ἀρχαιολογικὴ 1895 σελ. 147-154 Σταυροπούλλου), ἀγνωστα δὲ *Ρασ* στίχ. 9, *Δισ* στίχ. 15, *Ἐκ Χυ* στίχ. 22, *Σπλ(η)* στίχ. 28, 32, 34-39, *Οἶχα* στίχ. 33 καὶ *Εἰ* (;) στίχ. 35, ἐξ Ἐσ στίχ. 36.

Δυστυχῶς ὅπως τῶν πλείστων μέχρι τοῦδε γνωστῶν δημοτικῶν τῆς Ἐρετρίας μόνον τὰ ἀρχικὰ γράμματα γνωρίζομεν, οὕτω καὶ ἐκ τῶν νῦν πρῶτον ἀπαντῶντων μόνον τοῦ ἐνὸς ὀλόκληρον τὸ ὄνομα δυνάμεθα μετὰ μεγάλης πιθανότητος νὰ συμπληρώσωμεν, τοῦ ἐν στίχῳ 33 *Οἶχα*, ὅπερ πρέπει κατ' ἐμὲ νὰ ἀναγνωσθῆ *Οἶχαλίηθεν*.

Οἶχαλία ὡς χωρίον ἀνήκον τῇ Ἐρετρικῇ μνημονεύεται παρὰ Πausanία 4, 2, 3 « Ἐκαταῖος δ' ὁ Μιλήσιος ἐν Σκίῳ μοῖρα τῆς Ἐρετρικῆς ἔγραφεν εἶναι *Οἶχαλίαν* » καὶ παρὰ Πλινίῳ, ἔνθα καὶ ἡ θέσις τοῦ χωρίου ἀκριβέστερον ὀρίζεται « *Chalia nunc Chalcide ejus ex adverso in continenti Aulis est* », ἐξ οὗ καὶ πληροφοροῦμεθα, ὅτι βραδύτερον (nunc) ἀνήκεν τοῦτο τῇ Χαλκίδι.

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων κατατάσσεται ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή εἰς οὓς χρόνους καὶ ἡ συνθήκη πρὸς Χαιρεφάνη (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1869 πίν. 48) δῆλα δὴ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ γ' αἰῶνος (ἴδ. Σταυροπούλλου ἔ. ἀν. σελ. 147).

Αρ. 2

α)

	Α	ΕΞ
	ΕΟΥ	ΙΛΩΝΦΙΛΩΝΙ
	ΛΕΟΥ	ΕΝΟΚΙ ΤΟΣΞΕΝΩ
	ΤΟ	ΣΤΟ ΣΜΥΡΙΟ
5	ΑΜΟΥΕΥΔΗΜΟΣΚΑΛΛΙΑ	ΦΙΛΟΝΙΚΟΣΦΙΛΙ
	Η	ΒΙΟΣΠΑΡΑ
	ΣΤΡΑΤΟΥ	
	ΦΕΡΟΝΙ	
10	ΡΧΙΔΑ	
	ΛΟΥΤΑΡ	Α
	ΜΟΥ	
	ΟΥ	ΠΛ

β)

	ΟΣ	
	ΔΗΣΣΩΟΙΚΟΥ	ΟΝΗΡΙ
	ΔΗΣΙΩΒΙΟΥ	ΜΕΝΙΚΙ/
	Ε	Ι
5	ΛΕΟΜΕΝΟΥ	ΦΑΝΑΔΗΣΦΑΝ
	ΤΙΜΟΓΕΝΟΥ	ΠΡΞΙΠΡΟΣΜΕ
	Ο	ΕΥΒΟΙΚΟΣΕΥΜ
	ΟΥ	ΠΕΙΘΑΔΗΣΟΝ
	ΝΟΣ	ΦΑΛΟΜΑΧΟΣΦ
10	ΙΟΣ	ΙΠΠΑΡΧΙΩΝ
		ΙΠΠΟΧΑΡΗ //

α)

έου (Φ)ίλων Φιλωνί(δου)
 λέου (Ξ)ενόκριτος Ξένω(νος)
 στο... Μυριο...
 5 άμου Εϋδημος Καλλιά(δου)
 Φιλόνικος Φιλι...
 ..βιος Παρα...
 στρατού
 Φερονί...
 10 (Α)ρχιδά(μου)

β)

δης Σωοίκου Όνηρι(μος)
 δης Ζωβίου Μενεκρά(της)
 ε ι
 5 (Κ)λεομένου Φανάδης Φαν...
 Τιμογένου Πρ(ή)ξιππος Μεν...
 Εύβοϊκός Εύμ...
 ου Πειθαδης Όν...
 νος Φαλόμαχος Φ...
 10 (ν)ος Ίπππαρχίων
 Ίπποχάρης

Ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τεμαχίου μαρμαρίνης στήλης πάντοθεν ἀποκεκρουσμένης, ὕψ. 0,21, πλ. 0,26, πάχ. 0,09. Μέγεθος γραμμ. 0,01. Εὐρέθη ἡμίσειαν ὥραν περίπου μακρὰν τῆς Ἐρετρίας, ἀνατολ. αὐτῆς παρὰ τὸ κτῆμα τοῦ Παπαχαραλάμπους, ἔνθα ὑπάρχει μικρὰ κατεστραμμένη ἐκκλησία καὶ λείψανα ῥωμαϊκοῦ συνοικισμοῦ οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης.

Ἐκ τῆς παραβολῆς τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς πρὸς τὴν ὑπὸ Τσουντα Ἐφ. Ἀρχ. 1887, 83 κέ. (Σταυροπούλλου Ἐφ. Ἀρχ. 1895, 131 κέ.) δημοσιευθεῖσαν καταφαίνεται, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἦτο ἐπιγεγραμμένος δι' οἰανδήποτε αἰτίαν κατάλογος δημοτῶν Ἐρετριέων ὡς συνήθως εἰς καθέτους στήλας.

Ὁ στίχ. 4 δύναται τις νὰ συμπληρώσῃ τὸν πληθυντικὸν εἰς εἰς οἰουδήποτε δημοτικῷ ὀνόματος Ἐρετριέων κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς ἀμέσως ἀνωτέρω μνημονευομένης ἐπιγραφῆς.

Στίχ. 9 Φαλόμαχος ἀπαντᾷ νῦν τὸ πρῶτον.

Καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀνάγεται κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἰς χρόνους οὐχὶ ὑστερωτέρους τῆς προηγουμένης.

Ἄρ. 3

ΔΙΟΣΟΜ	Διὸς Όμο(ο)
ΛΩΙΟ	λωίο(υ)

Ἐπὶ τεμαχίου λεπτῆς πλακὸς εἰς τὰς τρεῖς πλευρὰς ἀποκεκρουσμένης, ὕψ. 0,13, πλ. 0,20. Μέγεθος γραμμ. 0,03.

Εὐρέθη ἐν ταῖς δυτικῶς τοῦ θεάτρου οὐ μακρὰν τούτου γενομέναις ἐφέτος ἀνασκαφαῖς, ἐν ᾗ θέσει ἀνεκαλύφθη ἡ δυτικὴ πύλη τῆς Ἐρετρίας, εἰς μικρὸν βάθος. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων δύναται νὰ ἀναχθῇ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή εἰς τὸν γ' αἰῶνα π. Χ.

Ἡ συμπλήρωσις ὁμολωίου μοι φαίνεται, ὅτι δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν. Λατρεία τοῦ Διὸς ὁμολωίου ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστὴ ἐκ παλαιῶν συγγραφέων μόνον ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Βοιωτίᾳ. Θήβαις ἰδίως, πρβλ. καὶ Bull. III, 130. Σπουδαία εἶνε ἡ παρὰ τῇ πύλῃ εὑρεσις τῆς ἐπιγραφῆς, διότι καὶ ἐν Θήβαις, ὡς γνωστόν, ὑπῆρχον πύλαι Ὅμολωίδες, βεβαίως ἐξ ἐκεῖ ὑπάρχοντος ἱεροῦ τοῦ Ὅμολωίου Διὸς κληθεῖσαι (Παυσ. IX, 8, 6 ἐξηγεῖ ἄλλως).

Ἄρ. 4

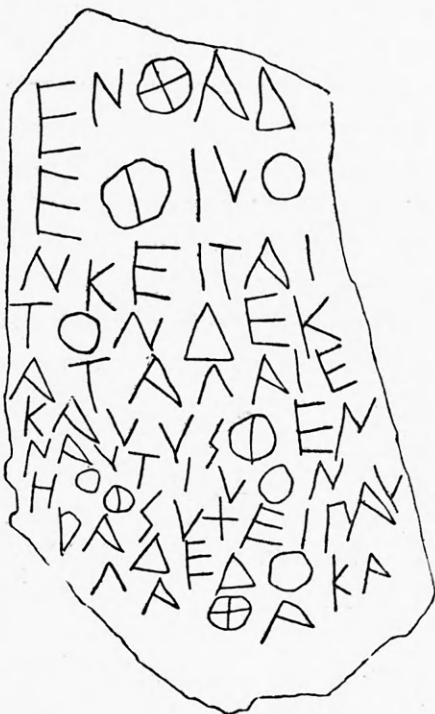
ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μένανδρος

Ἐπί μαρμάρου σχήματος ὀρθογωνίου ἀποκεκρουσμένου ἀριστερὰ μήκ. 1,08, ὕψ. 0,46 καὶ πλάχ. 0,72. Ὑψ. γραμμ. 0,04-0,045.

Εὐρέθη ἐν ταῖς ὡς ἄνω ἀνασκαφαῖς μετ' ἄλλων μαρμάρων καὶ δὲν φαίνεται νὰ εἶνε ἐπιτυμβία.

Ἄρ. 5

Ἐνθάδε Φίλον κεῖται τὸν δὲ κατὰ γαί' ἐκάλυψεν ναυτίλον Ἡο φουχεῖ παῦρα δέδοκ' ἀγαθά.

Ἐπί λεπτῆς πλακῆς ἐκ φαιοῦ σχιστολίθου ὕψ. 0,50 μήκ. 0,32, σχήματος ἀκανονίστου πολυγωνικοῦ. Ἐσφαλμένος εἶνε ὁ τέταρτος πούς τοῦ α' στίχου — — —, ἔνθα βεβαίως ὁ συντάκτης τοῦ ἐπιγράμματος θὰ ἐσκέφθη ἀπλῶς τὸν ἀντι τοῦ τὸν δέ, ὅπερ ἀποδίδει ἐπίσης καλῶς τὸ αὐτὸ νόημα. Κατὰ πᾶλλα τὸ ἐπίγραμμα εἶνε ἄμεμπτον. Τοῦ Φίλον τὸ ι λαμβάνεται ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του ὡς μακρόν.

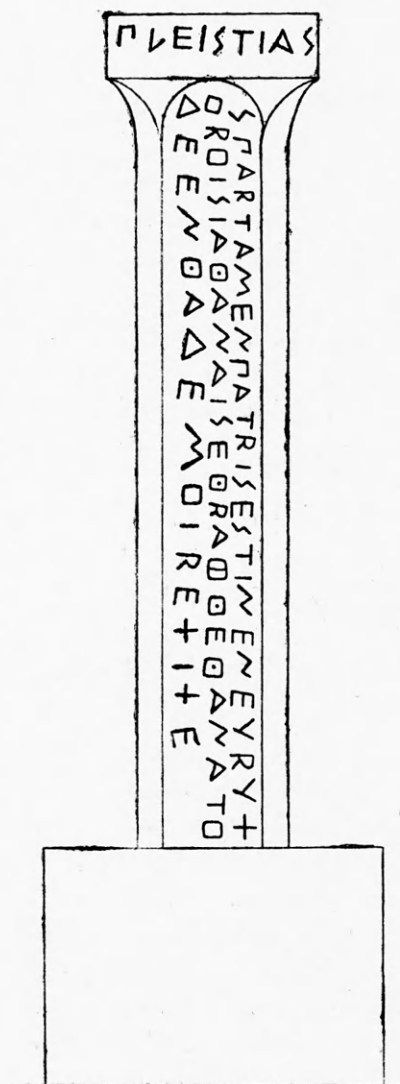
Τὰ γράμματα εἶνε οὐχὶ βαθέως κεχαραγμένα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς πλακῆς ὡς αὕτη ἐκ φύσεως εἶχε χωρὶς οὐδεμίαν προπαρασκευαστικὴν πρὸς τοῦτο ἐργασία νὰ ἐγένετο, εἶνε δὲ ταῦτα ὀπωσδήποτε ἐπιμελῶς ἐσχεδιασμένα, οἱ στίχοι ὁμοῦ τῆς ἐπιγρα-

φῆς δὲν χωρίζονται πολὺ τακτικῶς ἀπ' ἀλλήλων.

Στίχ. 2 μετὰ τὸ ι τοῦ Φίλον ὑπάρχει κεχαραγμένον ἐν εἶδος 5 μικρότερον τῶν ἄλλων γραμμάτων, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δέον νὰ ἀποδοθῆ εἰς ἀπροσεξίαν τοῦ χαρακτοῦ· εἰς ἀπροσεξίαν τοῦ χαρακτοῦ ἀποδοτέον ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι ἐν τῷ 4 στίχῳ ἀντὶ τοῦ ο τοῦ τὸν ἐγράφη ἀρχῆθεν Α διορθωθὲν ἔπειτα.

Στίχ. 5-6 ἐκάλυψεν ἀντὶ ἐκάλυψεν πρὸς τὸ ἐργασφεν τοῦ Ἐπικτήτου ἐπὶ ἀγγειογραφῶν τοῦ τεχνίτου τούτου Klein Meistersign² 101, 102 κᾶ.

Ἄρ. 6

Πλειστίας

Σπάρτα μὲν πατρίς ἐστίν, ἐν εὐρυχώροισι Ἀθῆναις ἐθράφθη, θανάτο δὲ ἐνθάδε μοῖρ' ἔμι(χ)ε.

Ἐπὶ κιονίσκου τετραγώνου ἐκ πάρου ὕψους 0,74 ἔχοντος ἔμπροσθεν μίαν μεγάλην κάθετον αὐλακα καὶ δύο μικρότερας ἐκατέρωθεν ταύτης ἐπὶ τῶν γωνιῶν τῆς προσθίας πλευρᾶς, καὶ μικρὸν τετράγωνον κιονόκρανον. Ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ κιονοκράνου εἶναι κεχαραγμένον τὸ ὄνομα Πλειστίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἐν τῷ μέσῳ αὐλακος καθέτως τὰ λοιπά. Ὁ κιονίσκος εἶνε ἐντεθειμένος ἐντὸς μικρᾶς βάσεως ὕψ. 0,22.

Τὰ γράμματα εἶνε μετὰ προσοχῆς καὶ ἐντέχνως κεχαραγμένα.

Ἄρ. 7

ΧΑΙΡΕΤΕ ΤΟΙ ΠΑΡΙΟ
ΝΤΕΣ: ΕΓΩ ΘΕΟΔΩΡΟΝ
ΚΑΤΑΚΕΙΜΑΙ: ΔΕΥΡ
ΟΙ ΠΝΑΝΑΝΕΜΑΙΑΝ
ΕΠΤ ΤΕΔΕ ΤΕΘΑΠ
ΠΤΑΙ: ΞΕΝΟΣ ΑΪΓ
ΙΛΙΕΣ ΜΝΕΣΙΘΕΛΞΟΟ
ΥΜΑΧΑΙΟΙΝ ΝΕΠΕΝ
ΘΕΣΕΦΙΛΕΜΕΤΕΡΤΙΜ
ΑΡΕΤΕ ΤΟΠΟΙ ΕΛΑΦΟΤ
ΠΤΟΙΣΤΕΡΕΝΑΙ ΠΜΛΤΟΝ
ΗΟΤΙΟΘΕΟΕΙ ΑΥΙΟΣ
ΙΜΛ ΕΤΕΜΕΙΣΤΕΣΕΦΙΛ
ΟΙΕ ΠΙ ΠΛΙΔΙΟ ΛΝΟΝΤΙ

Χαίρετε τοὶ παριό-
ντες, ἐγὼ δὲ θανὸν
κατάκειμαι δεῦρ-
ο(;) ιπ(;)να νανεμαϊαν

- 5 επτ.. τεδε τεθαπ-
πται, ξένος ἀπ' Αἰγ-
ιλίεσ μνεσιθεα(;) δ(;)ο
υμαχαιοιν ἐπέν-
θεσε(;) φίλε μέτερ Τιμ-
10 αρέτε τόποι ἐπ' ἀκρο-
άτοι στέλεν ἀδ(;)έματον(;)
Ηοτι

Τ

ιμαρέτε με(ι)στῆσε φίλ-
οι ἐπὶ παιδὶ θανόντι ¹

¹ Ἐὶ καὶ δὲν ἤδυνήθη νὰ ἀναγνώσω ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἐπιγραφὴν,

Ἐπὶ στήλης ἐκ φαιοῦ λίαν σκληροῦ τιτανολίθου ὕψ. 0,70, πλ. 0,40. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι λίαν ἀ-
μελῶς κεχαραγμένη καὶ τὰ γράμματα δὲν ἔχουσι
πάντοτε τὸ αὐτὸ σχῆμα.

Τοῦ Α ἢ μεταξὺ τῶν σκελῶν κεραία ἐνίοτε
παρελείφθη, κλίνει δὲ συνήθως ἀπὸ τῶν δεξιῶν
πρὸς τὰριστερά. Τὸ Δ ὁμοιάζει πολὺ πρὸς Ο. Τοῦ
Ε αἱ ὀριζόντιοι κεραῖαι διευθύνονται ἀδιακρίτως
ἄλλοτε πλαγίως πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἄλλοτε πρὸς τὰ
κάτω, ἀπαξ δ' ἐν τῷ α' στίχῳ ἐγράφη τοῦτο καὶ
διὰ τεσσάρων ἀντὶ τριῶν κεραϊῶν. Τὸ δασὺ Η ἀ-
παντᾷ ἀπαξ ἐν ἀρχῇ τοῦ 12 στίχου. Τοῦ Θ ἢ ἐν τῷ
μέσῳ στιγμὴ διαρκῶς παρελείφθη, ἀπαξ δὲ μόνον
ἔχει τοῦτο ἀντὶ τῆς στιγμῆς ὀριζοντίαν κεραϊάν.
Τοῦ Κ αἱ κεραῖαι εἶνε παραδόξως σχεδὸν παράλ-
ληλοι (γράφεται δὴλα δὴ ὅπως ἄλλως συνήθως τὸ
δίγαμμα). Τὸ Λ γράφεται ὅμοιον πρὸς τὸ Π. Τοῦ Π
τὸ σχῆμα εἶνε ἐπίσης ἀσταθές, ἄλλοτε ἔχει τοῦτο
καὶ τοὺς δύο πόδας ἴσους, ἄλλοτε δ' ἔχει τὸν πρῶ-
τον μακρότερον καὶ ἄλλοτε τὸν δεύτερον. Τὸ Ρ
φαίνεται ὅτι ἐγράφη διαρκῶς ὡς τὸ λατινικὸν R
μετὰ τῆς μικρᾶς γραμμῆς τῆς ἀποφυομένης παρὰ
τὴν βάσιν τοῦ κύκλου, ἂν καὶ ἐνίοτε αὕτη δὲν εἶνε
εὐδιάκριτος. Τὸ Σ γράφεται διὰ τεσσάρων γραμ-
μῶν, τὸ δ' ἀπαντῶν μνηοειδὲς Σ δέον ν' ἀποδοθῆ
ὅπως καὶ τὸ μνηοειδὲς Ε εἰς τὴν ταχύτητα τῆς
χαράξεως. Δύο στιγμαὶ χρησιμεύουσιν ἐν τοῖς στί-
χοις 2, 3 καὶ 6 ὅπως χωρίσωσι τὰς λέξεις.

Στίχ. 6-7 Αἰγίλιεσ οὕτως ὠνομάζετο εἰς τῶν
δήμων τῆς Ἀττικῆς, Αἰγίλια δ' ὡς χωρίον τῆς Ἐ-
ρετρικῆς μνημονεύει ὁ Ἡρόδοτος 6, 101. Μικρὰ
νῆσος μεταξὺ Κρήτης καὶ Κυθῆρων (νῦν Σιγλιῶ)
εἶχεν ἐπίσης τὸ ὄνομα Αἰγίλια. Σκύλαξ 113 ἐν Müller
Geographi graeci minores σελ. 96. Ἐπίσης καὶ
μικρὰ νῆσος ἀπέναντι τῶν Στύρων (Ἡρόδ. 6, 107).

Εὐρέθησαν αἱ ἀνωτέρω ὑπὸ τοὺς ἀρ. 5, 6 καὶ 7
ἐπιγραφαὶ ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Νικ. Βελισσαρίου
κειμένῳ δυτικῶς τῆς Ἐρετρίας 20 λεπτὰ περίπου
μακρὰν τῆς πόλεως, δεξιόθεν τῷ ἐκ Χαλκίδος ἐρ-
χομένῳ παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν, ἐν ᾧ εὐρίσκεται
ἡρειπωμένος ἀνεμόμυλος παρὰ τὴν θάλασσαν, ὅτε
ὁ Βελισσάριος χάριν καλλιεργείας τοῦ ἀμπελῶνος
ἐνόμισα ὅμως ἀναγκαῖον νὰ δημοσιεύσω αὐτὴν ὡς τὴν μεγίστην τῶν
ἐξ Ἐρετρίας ἀρχαϊκῶν ἐπιγραφῶν, ἐλπίζων ὅτι ἄλλοις τις θὰ κατορ-
θῶσθι βεβαίως νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὴν ὀλοσχερῶς. Ὁ χωρισμὸς αὐτῆς
ἐπίσης εἰς στίχους μετρικοὺς εἶνε ἀρκετὰ δύσκολος.

ἐπεχείρησε τὴν ἀνασκαφὴν τῶν ἐν αὐτῷ πολυπληθῶν τάφων ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἀστυνόμου Ἐρετριάς. Ὑπάρχει ἐκεῖ ἐν τῶν μεγίστων καὶ πυκνοτάτων νεκροταφείων τῆς Ἐρετριάς, ἀμιλλώμενον ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν τάφων πρὸς τὸ ἕτερον τῶν ἐν Ἐρετριά μεγάλων νεκροταφείων τὸ παρὰ τῷ Ὑγιονομείῳ, ὅπερ ἐγνώρισα καὶ δι' ἰδίας ἀνασκαφῆς καὶ διὰ πληροφοριῶν τοῦ Νικ. Βελισσαρίου. Τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐν αὐτῷ τάφων ἀποτελεῖται ἐξ ἐπιμήκων λάκκων ἐσκαμμένων 1,50-2,00μ. ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος ἐν τῷ μαλακῷ πώρῳ, ἐν οἷς οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο συνήθως τιθέμενοι ἐντὸς ξυλίνων σαροσφάγων. Αἱ ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὐρισκόμεναι μόνον μελανόμορφοι λήκυθοι ἀπὸ τῶν αὐστηροτέρων μέχρι τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων (ἄπαξ εὐρέθη ὑπ' ἐμοῦ καὶ μία λήκυθος ὀλομέλαινα μετὰ ἐρυθρᾶς εἰκόνας λίαν ἀρχαιοτρόπου γλαυκὸς μετ' ἄλλων μελανομόρφων ληκύθων) καθορίζουσιν ἀκριβῶς τὴν χρονολογίαν τούτων περὶ τὰ τέλη τοῦ 6 αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων περιόδου τοῦ 5. Ἐκτὸς ὅμως τῶν ὡς ἄνω τάφων εὐρίσκονται καὶ ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ τοῦ βραχώδους ἐδάφους χώματι καὶ τινες μετὰ λευκῶν ληκύθων καὶ ἄλλοι δυνάμενοι ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς κτερισμάτων νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸν τέταρτον καὶ τρίτον π. Χ. αἰῶνα. Τάφοι μετ' ἐρυθρομόρφων ληκύθων τοῦ 6 αἰῶνος δὲν εὐρέθησαν, ἀλλὰ μόνον σπανιώτατα ὄστρακα τοιούτων ἐν τῷ χώματι.

Αἱ ἡμέτεραι ἐπιγραφαὶ ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τοὺς τάφους, δι' οὓς κατ' ἐξοχὴν προωρίσθη τὸ νεκροταφεῖον, τοὺς τῶν μελανομόρφων ληκύθων καὶ δύνανται νὰ χρονολογηθῶσι μετὰ τὸ τέλος τοῦ 6 καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 5 αἰῶνος. Ἡ πρώτη ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἀνήκει βεβαίως εἰς τὸν 6 αἰῶνα.

Ἀρχαϊκαὶ ἐπιγραφαὶ ἐξ Εὐβοίας, ἀν ἐξαιρέσωμεν τὰς ἐκ Στύρων ἐπὶ τῶν μολυβδίνων πλακιδίων (I. G. A. σελ. 87-99), ἐλάχισται μόνον εἶνε γνωσταί, ἐκ δ' Ἐρετριάς μόνον μία (I. G. A. σελ. 102, 373) καὶ αὐτὴ οὐχὶ κατὰ χώραν ἀλλ' ἐν Ὀλυμπίᾳ εὐρεθεῖσα. Ἐπὶ ταύτης στηριχθεὶς ὁ Kirchhoff (Studien zur Geschichte des griechischen Alphabets σ. 116) καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ λοιποὶ περὶ ἐπιγραφικῆς πραγματευθέντες (Reinach, Roberts κλ.) παραδέχονται, ὅτι τὸ ἀρχαῖον Ἐρετρικὸν ἀλφάβητον ἦτο

ὅμοιον πρὸς τὸ Στυραϊκὸν καὶ συνεφώνει πρὸς τὸ δυτικὸν καλούμενον ἀλφάβητον, ἀλλ' αἱ ἡμέτεραι ἐπιγραφαὶ διαψεύδουσι τὴν γνώμην ταύτην ῥιζικῶς.

Διαφέρουσιν αὐταὶ ἀπὸ τῶν Στυραϊκῶν καὶ τῶν τῆς Χαλκίδος ἐπιγραφῶν κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος ἐκείνου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτατον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ Χαλκιδικοῦ ὀνομασθέντος ἀλφάβητου ἤτοι τοῦ χῖ, ὅπερ ἐν τῷ Χαλκιδικῷ ἀλφάβητῳ δηλοῦται διὰ τοῦ σημείου Ψ, ἐνῶ ἐν ταῖς ἡμέτεραις ἐπιγραφαῖς δηλοῦται διὰ τοῦ σημείου +, ὅπερ πάλιν ἐν τῷ Χαλκιδικῷ ἀλφάβητῳ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν φθόγγον ξι.

Καὶ ἐν ἄλλῃ ἐγγύς τῆς Καρύστου εὐρεθείση ἀρχαία Εὐβοικῆ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ διαφορά τῆς σημασίας τοῦ γράμματος +, ἣν ὁ ἐκδότης τῶν I. G. A. σ. 2, 7 ἀποδίδει ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου εἰς Ἀθηναίους κληρούχους, ὅπως ἀποφύγη τὴν δυσκολίαν τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν γραμμάτων ἀπὸ τῶν λοιπῶν Εὐβοικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἀρχαιότερα καὶ τῶν τριῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν εἶνε ἡ πρώτη (ἀρ. 5), εἶνε δὲ αὐτὴ καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἐρετρικοῦ ἀλφάβητου σπουδαιότερα, διότι περὶ ταύτης οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρξη, ὅτι δὲν ἐγράφη εἰς τὸ ἐπιχώριον Ἐρετρικὸν ἀλφάβητον, καθόσον ὁ θανὼν Φίλων εἰς οὗ τὴν μνήμην ἀνετέθη ἡ στήλη ἦτο, ὡς μὴ ἔχων ἕτερον ἐθνικὸν ἐγχώριον, Ἐρετριεὺς, ἐνῶ περὶ τῶν δύο ἄλλων ἐπιγραφῶν ὡς ἀναφερομένων εἰς ξένους ἢ δύνατό τις νὰ ἀντιτείνῃ, ὅτι δὲν ἦσαν γεγραμμένοι κατὰ τὸ ἐπιχώριον ἀλφάβητον.

Ἐχει ἡ ὑπ' ἀρ. 5 ἐπιγραφὴ ἡμῶν ἐκτὸς τοῦ γράμματος + = χῖ, ὅπερ εἶνε κοινὸν καὶ ταῖς τρισὶν ἐπιγραφαῖς, καὶ ἕτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, τὴν μορφήν τοῦ γάμμα ἐσχηματισμένου ὡς ὀξεῖα γωνία, ἧς ἡ κορυφή πρὸς τὰ ἄνω (τὸ σχῆμα τοῦ συνήθους λάμβδα) καὶ τὴν τοῦ λάμβδα (κοινὴν μετὰ τοῦ ἀρ. 6) ὡς ὀξεῖας ἀνισοσκελοῦς γωνίας, ἧς ἡ κορυφή πρὸς τὰ κάτω (L) ἄτινα ἀπαντῶσιν καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Χαλκίδος, Βοιωτίας, τῶν Ἐπικνημιδεῶν Λοκρῶν καὶ εἶνε κύρια γνωρίσματα κατὰ τοῦ Ἀττικοῦ ἀλφάβητου. Πρὸς τὸ τελευταῖον μόνον τοῦτο ἀλφάβητον, τὸ Ἀττικόν, συμφωνεῖ καὶ κατὰ πάντα τὰ ἄλλα τὸ ἀλφάβητον τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς ἢ ἡ σημασία τοῦ + εἶνε ἐν

ἀμφοτέραις ἢ αὐτή, τὸ ψὶ γράφεται ἐν τῇ ἡμετέρα ἐπιγραφῇ ὅπως καὶ ἐν Ἀττικῇ διὰ τοῦ φσ (ξὶ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι καὶ τοῦτο θὰ ἐγράφετο, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρω μνημονευθείσῃ Εὐβοϊκῇ ἐκ Καρύστου ἐπιγραφῇ διὰ τοῦ + ς), καὶ τῶν ἄλλων δὲ γραμμάτων πάντων τὸ σχῆμα εἶνε τὸ αὐτὸ ἐν ἀμφοτέροις ὥστε ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐν Ἐρετρίας ἴσως δὲ καὶ ἐν ἄλλαις τισὶ πόλεσι τῆς Εὐβοίας ἦτο ἐν χρήσει τὸ Ἀττικὸν ἀλφάβητον.

Γνωστὴ εἶνε ἡ στενὴ σχέσηις εἰς ἣν διαρκῶς εὐρίσκοντο οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Εὐβοίας ἐν γένει καὶ ἰδίως τοὺς Ἐρετριεῖς, περὶ ὧν καὶ ἐλέγετο, ὅτι κατωκίσθησαν ὑπ' Ἀθηναίων μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὥστε οὐδόλως παράδοξος εἶνε ἡ παρουσία τοῦ Ἀττικοῦ ἀλφάβητου ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἐρετρίας, ἣτις πλησιέστατα τῇ

Ἀττικῇ ἀκτῇ κειμένη ἦτο τὰ μάλιστα ὑποκειμένη εἰς διαφοροὺς ἐκεῖθεν ἐπιδράσεις.

Ἡ διαφορὰ τοῦ ἀλφάβητου μεταξὺ τῶν δύο πρώτων ἐκ τῶν τριῶν ἀρχαϊκῶν ἐπιγραφῶν ἔγκειται μόνον εἰς τὴν μορφήν τοῦ θῆτα, ὅπερ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ γράφεται διὰ σταυροῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ διὰ στιγμῆς ἀντὶ τοῦ σταυροῦ, ἀλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη δεικνύει κατ' ἐμὲ μόνον, ὅτι ἡ δευτέρα ἐπιγραφὴ εἶνε ὀλίγον νεωτέρα τῆς πρώτης¹, ἀλλ' αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῆς τρίτης καὶ τῶν λοιπῶν εἶνέ πως σπουδαιότεραι, τὸ σχῆμα τοῦ γάμμα καὶ τοῦ λάμβδα γραφομένων ὡς ἐν τῷ Ἰωνικῷ ἀλφάβητῳ, τὸ ἔψιλον μετὰ τεσσάρων κεραιῶν, τὸ τετράγραμμον σίγμα, καὶ ἡ παρουσία τοῦ ξὶ ἀκόμη εἶνε διαφοραὶ, αἵτινες δὲν ἐξηγοῦνται ἴσως μόνον διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν χρόνων τῆς χαράξεως τῶν ἐπιγραφῶν.

Ἄρ. 8

ΕΠΙΑΓΘΟΠΟΔΙΠΑΡΑΜΟΝΟΥ

ΤΟΥΣΥΝΕΔΡΙΟΥΔΕΚΑΠΡΩΤΟΣΑΝΗΡΦΙΛΟΣΕΝΘΑΔΕΤΕΥΞΕΝ
ΑΓΑΘΟΠΟΥΣΠΑΡΑΜΟΝΟΥΑΥΤΩΚΑΙΤΕΚΕΕΣΣΙΚΑΙΤΗΑΥΤΟΥΠΑΡΑΚΟΙΤΙ
ΑΡΧΑΣΕΥΓΗΜΩΣΕΚΤΕΛΕΣΑΣΠΟΛΕΙ

Ἐπὶ Ἀγαθόποδι Παραμόνου

Τοῦ συνεδρίου δεκάπρωτος ἀνὴρ φίλος ἐνθάδε τεῦξεν

Ἀγαθόπους Παραμόνου αὐτῷ καὶ τεκέεσσι καὶ τῇ αὐτοῦ παρακοίτι

Ἀρχὰς εὐσήμως ἐκτελέσας πόλει.

Ἐπὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς μααρμαρίνης πλακὸς σχήματος ἐπιμήκους ὀρθογωνίου μήκ. 2,60, ὕψ. 0,40 καὶ πλάχ. 0,90, ἣτις ἀπετέλει ἄλλοτε τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας νεκρικοῦ θαλάμου καὶ εὐρέθη ὡς κατώφλιον εἰς τὴν πύλην κατεστραμμένου περιβόλου βυζαντινοῦ ναοῦ ἐπίσης κατεστραμμένου, ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰ. Βράκα.

Ἐπίγραμμα ἐκ δύο ἑξαμέτρων καὶ ἐνὸς πενταμέτρου ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς, ἥς δῆλη εἶνε ἡ ποιητικὴ σύνθεσις διὰ λέξεων, οἶαι τεκέεσσι (μετὰ διπλοῦ σ) καὶ παρακοίτι, ἂν ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ δευτέρου στίχου τὸ περιττεῦον καὶ οὐχὶ κατ' ἀνάγκην δις ἐπαναλαμβανόμενον ὄνομα τοῦ θανόντος. Σφάλματα οἶα ὁ δεύτερος πούς

τοῦ α' στίχου ~ ~ ~ (ὅπου ἄλλως ἠδύνατό τις καὶ συνίζησιν τῶν δύο πρώτων συλλαβῶν νὰ δεχθῆ) καὶ ὁ τρίτος πούς τοῦ δευτέρου στίχου ~ ~ εἶνε συχωρητέα εἰς τὸν λίαν μεταγενέστερον συνθέτην τοῦ ἐπιγράμματος καὶ δὲν εἶνε ἀσυνήθη εἰς ἐπιγράμματα ἀναγόμενα εἰς οὗς καὶ τὸ ἡμέτερον χρόνος, ὡς δύναται τις νὰ πεισθῆ ἑξετάζων τινὰ τούτων παρὰ Kaibel Epigr.

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ λίθου ἑτέρα τρίστιχος ἐπίτηδες ἀποκεκρουσμένη νῦν.

Στίχ. 2 Τοῦ συνεδρίου δεκάπρωτος· καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χαλκίδος Mitth. VI 167 ἀπαντᾷ ἐν τοῖς συνεδρίοις εἰσηρησαμένου τοῦ δεκαπρώτου καὶ σελ. 168 ὁμοίως τοῦ δεκαπρώτου, ἄλλως μόνον ἐν μικρασιατικαῖς ἐπιγραφαῖς αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἀπαντᾷ συνήθως ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ δεκαπρώ-

¹ Τὸ ὅτι τὸ θῆτα καὶ ὄμικρον ἐγράφον διὰ τετραγώνων καὶ ὄχι κύκλων ἀποδοτέον κατ' ἐμὲ εἰς τεχνοπλοίαν τοῦ χαράκτου.

του ἢ τῶν δεκαπρώτων, πρβλ. Mitth. VI, σελ. 170-171.

Ἄρ. 9

ΤΡΟΦΙΜΗ ΧΑΙΡΕ
ΠΟΛΛΗΣΣΤΟΡΓΗΣΚΑΙΑΓΓΑ
ΠΗΣΑΝΔΡΙΣΩΦΡΟΣΥΝΗΣ
ΤΟ
ΠΕΡΙΖΗΝΟΠΕΡΕΣΤΙΝΕΝΑΝ
5 ΘΡΩΠΟΙΣΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ
ΑΦΕΙΣΑΡΕΤΗΝΤΟΙΣΣΟΙΣ
ΚΗΔΟΜΕΝΟΝ

Τροφίμη χαίρε
Πολλῆς στοργῆς καὶ ἀγά-
πης ἀνδρὶ σωφροσύνης
περὶ τὸ ζῆν ὅπερ ἔστιν ἐν ἀν-
θρώποις αἰμνηστον
ἀφείσ' (;) ἀρετὴν τοῖς σοῖς
κηδόμενον

Ἐπὶ μάρμαρου μήκ. 0,68, ὕψ. 0,35 εὐρεθέν-
τος ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ κ. Δημ. Βρατσάνου Ἄν.
τῆς Ἐρετρίας παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν. Λίαν παρά-
δοξος καὶ τὸ νόημα δυσχεραίνουσα εἶνε ἡ σύνταξις
τῆς λίαν μεταγενεστέρας ἐπιγραφῆς ταύτης.

Στίχ. 7 κηδόμενον βεβαίως ἀντὶ κηδουμένην.

Ἄρ. 10

ΕΡΓΟΤΕΛΗΣ Ἐργοτέλης

Ἐπὶ πλακὸς ὕψ. 0,50 πλ. 0,23 εὐρεθείσης ὡς
ἢ ἄνω ἐπιγραφῆ.

Ἄρ. 11

ΘΕΟΔΟΤΟΣ Θεόδοτος
ΜΕΝΥΛΛΟΥ Μενύλλου

Ἐπὶ μικροῦ κιονίσκου ὕψ. 0,45 εὐρεθέντος ἐν
τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 12

α) ΕΥΑΓΡΕΙΑ Εὐάγρεια
ΘΑΛΗΣΙΚΛΕΟΥ Θαλησικλείου

β) ΕΥΑΓΡΕΙΑΣ Εὐαγρείας

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς α ἐντὸς ἐπιχρύσου στε-
φάνου. Ἐπίχρυσα καὶ τὰ γράμματα.

γ) ΑΡΧΕΜΑΧΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ ΑΡΧΕΜΑΧΟΥ

Ἄρχεμαχος Ἀλέξανδρος
Εὐκλείδου Ἀρχεμάχου

δ) ΚΡΑΤΗΣΙΠΟΛΙΣ Κρατησίπολις
ΑΡΙΣΤΙΩΝΟΣ Ἀριστίωνος
ΚΡΑΤΗΣΙΠΟΛΙΣ Κρατησίπολις
ΜΕΝΕΛΑΟΥ Μενελάου

ε) ΠΑΡΑΜΟΝΟΣ ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ
ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΟΥ
ΠΑΡΑΜΟΝΟΣ ΑΡΧΕΜΑΧΟΣ
ΕΥΚΤΑΙΟΥ ΕΥΚΤΑΙΟΥ

Παράμονος Εὐκλείδης
Εὐκλείδου Παραμόνου
Παράμονος Ἀρχεμάχου
Εὐκταίου Εὐκταίου

ς) ΑΙΡΙΠΠΗ Αἰρίππη
ΑΡΧΕΜΑΧΟΥ Ἀρχεμάχου

Τὰ γράμματα ὡς καὶ ἡ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος
ἐπιφάνεια τοῦ σαρκοφάγου διὰ πρασίνου χρώματος
κεχρωματισμένη.

Εὐρίσκονται κεχαραγμένοι αἱ ὡς ἄνω ἐπιγρα-
φαὶ ἐπὶ τῶν μακρῶν πλευρῶν πέντε σαρκοφάγων,
ποικίλων σχημάτων, ἐντὸς νεκρικοῦ θαλάμου, ὅστις
ἦτο ἐν τύμβῳ κεχωσμένος, κειμένῳ ἐπὶ χαμηλοῦ
λόφου δυτικῶς τῆς Ἀκροπόλεως Ἐρετρίας ὀλίγον
μακρὰν ταύτης, καὶ ἐσυλήθη κατὰ τὸ παρελθὸν
ἔτος ὑπὸ ἐργατῶν σκαπτόντων τυχαίως ἐπὶ τοῦ
τύμβου πρὸς κατασκευὴν ἀσβεστοκαμίνου. Ὁ θά-
λαμος ἦτο πλουσιώτατα κεκοσμημένος περιεῖχε δὲ
πολύτιμα καὶ ἀξιόλογα κτερίσματα, ὧν ἐλάχιστον
μέρος περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν δικαστικῶν ἀρ-
χῶν Χαλκίδος. Προτιθέμενος προσεχῶς νὰ γράψω
πλείονα περὶ τοῦ ἀξιολόγου τούτου μνημείου, ἀρ-
κοῦμαι ἐνταῦθα εἰς τὰς ὀλίγας μόνον ταύτας εἰδή-
σεις περὶ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως τῶν ἄνω ἐπι-
γραφῶν.

Ἄρ. 13

ΜΑΝΗΣ Μάνης
ΧΡΗΣΤΟΣ χρηστός

Ἐπὶ τμήματος μικρᾶς μαρμαρίνης στήλης ὑψ. 0,22 πλ. 0,25. Εὐρέθη ἐν τῷ χώματι εἰς τὸ κράσπεδον τοῦ τύμβου, ἐν ᾧ εὐρέθη ὁ νεκρικός θάλαμος μετὰ τῶν ὑπ' ἄρ. 12 ἐπιγραφῶν.

Ἄρ. 14

ΕΚΦΙΛΗΤΟΣ Ἐκφίλητος

Ἐπὶ ἐπιτυμβίας μαρμαρίνης πλακῶς ὑψ. 0,90 πλ. 0,48. Εὐρέθη παρὰ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 15

ΑΝΤΙΟΧΟΣ Ἀντίοχος
ΦΙΛΩΝΟΣ Φίλωνος
ΝΙΚΗ Νίκη
ΙΣΙΔΩΡΟΥ Ἰσιδώρου

Ἐπὶ στήλης κεκοσμημένης δι' αὐτωματίου ὑψ. 0,92 πλ. 0,43. Εὐρέθη ἐκτισμένη εἰς τὴν μίαν τῶν πλευρῶν τοῦ τάφου ἐν ᾧ καὶ ἡ ὑπ' ἄρ. 1 ἐπιγραφή.

Ἄρ. 16

ΑΡΚΕΣΩ Ἀρκεσῶ
ΤΙΜΟΚΡΑΤΟΣ Τιμοκράτος

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὑψ. 0,60 πλ. 0,58. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 17

ΕΥΦΑΜΟΣ Εὐφάμος
ΞΑΝΘΙΠΠΟΥ Ξανθίππου
ΠΕΡΙΝΘΙΟΣ Περίνθιος

Μαρμαρίνη στήλη ὑψ. 0,83 πλ. 0,57 καὶ πάχ. 0,30. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 18

ΜΕΝΕΚΛΗΣ Μενεκλῆς
ΜΕΝΑΡΧΟΥ Μενάρχου

Μαρμαρίνη στήλη ὑψ. 0,64 πλ. 0,47 καὶ πάχ. 0,28. Εὐρέθη ὡς ἄνω.

Ἄρ. 19

ΚΛΕΩ Κλεῶ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1897.

Μικρὰ μαρμαρίνη στήλη ὑψ. 0,45 πλ. 0,27. Παρὰ Νικ. Βελισσαρίω.

Ἄρ. 20

ΥΝΟΜΙΑ Εὐνομία

Ἐπὶ τιτανολίθου ὑψ. 0,60 πλ. 0,38. Εὐρίσκειται παρὰ τῷ Ἰωάν. Βουρκακιώτῃ.

Ἄρ. 21

ΛΥΡΑΝΙΣΚΟΣ Λυρανίσκος

Μάρμαρον ὑψ. 0,62 πλ. 0,36. Εὐρίσκειται ὡς ἄνω.

Ἄρ. 22

ΤΡΑΛΙΣ Τραλῖς (;

Ἐπὶ τριγωνικῆς ὀξείας κάτω στήλης ἐκ σκληροῦ πάρου ὑψ. 0,40 πλ. ἄνω 0,50. Εὐρίσκειται παρὰ τῷ Νικ. Βελισσαρίω.

Ἄρ. 23

ΝΙΚΥΛΛΑ Νικύλλα
ΑΧΑΙΙΣ Ἀχαιῖς

Στήλη μαρμαρίνη μετ' αὐτωματίου ὑψ. 0,70 πλ. 0,36. Εὐρέθη ἐν ταῖς δυτικῶς τοῦ θεάτρου γενομέναις ἀνασκαφαῖς τάφων ἀποτελοῦσα μίαν τῶν πλευρῶν καλυβοειδοῦς τάφου.

Ἄρ. 24

ΝΙΚΙΑΣ Νικίας
ΧΡΗΣΤΟΣ Χρηστός
ΑΝΘΗΔΩΝ Ἀθηδῶν
ΙΠΠΑΡΧΟΥ Ἰππάρχου

Στήλη μαρμάρου μετ' αὐτωματίου ὑψ. 0,70 πλ. 0,40. Μεταξὺ τῶν κενῶν τῆς λέξεως χρηστός δύο ῥόδακες, σφίζονται καὶ γράμματα προγενεστέρως ἐπιτυμβίας ἐπιγραφῆς, ἣτις ἔχει ἐξαλειφθῆ, ὡς φαίνεται. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 25

ΗΔΥΒΙΟΣ Ἠδύβιος
ΠΥΘΟΣΤΡΑΤΟΥ Πυθοστράτου

Μάρμαρον ὕψ. 0,60 πλάτ. 0,40. Εὐρέθη ὡς ἄνω.

Ἄρ. 26

Μ Ε Γ Α Κ Λ Ε Α
Α Ρ Χ Ι Ο Υ Γ Υ Ν Η

Μεγάκλεα
Ἄρχιου γυνή

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,70 πλ. 0,31. Εὐρέθη ἐπὶ γηλόφου ΒΔ. τῆς πόλεως ἐν τῷ κτήματι Ἰ. Βουρκακιώτη.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

Ἐξ Ἄρτης. Ἐν τέταρτον περίπου τῆς ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως Ἄρτης, δεξιόθεν τῷ ἐρχομένῳ ἐκ τῆς πόλεως παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν τὴν ἄγου-

σαν εἰς Μενίδιον ὑπάρχει μικρὸς γήλοφος πλήρης ἀρχαίων τάφων, ὧν εἷς ἐσχηματισμένος διὰ πλακῶν ἦτο σεσυλημένος καὶ ἐτέρου μὴ σεσυλημένου ἐφαίνετο ἡ ἄκρα ἐν τάφῳ ὀρυχθείσῃ χάριν ὀχυρωματικῶν ἐργασιῶν. Ὅπισθεν τοῦ γηλόφου τούτου ὑπάρχουσι σεσωρευμένοι πολλαὶ πλάκες προερχόμεναι ἐκ συληθέντων τάφων, ἐπὶ μιᾶς ἐκ τούτων μήκ. περ. 0,70 καὶ ὕψ. 0,50 περ. ἀνέγων τὴν ἐπιγραφὴν ΑΙΝΒΤΟΝ (Ἐπ)αινέτου ἢ τι τοιοῦτον.

Ὅμοιοι τάφοι ὑπάρχουσι καὶ ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ὁ ἀμυντικὸς στρατὸν (Perranthes παρὰ Πλινίῳ Bursian, Geograph. I, 34), ἐν ἐνὶ τῶν ὁποίων εὐρέθη καὶ στλεγγίς χαλκῆ φέρουσα δυσανάγνωστον ἐπιγραφὴν μεταγενεστέρων χρόνων.

Κ. ΚΟΥΡ.

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΟ ΤΥΠΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

Ἐν ἔτει 1895 εὐρέθη ἐν Ἐλευσίνι ἐρυθρόμορφος πίναξ πήλινος, ἔχων ἄνωθεν ἀέτωμα. Ὑψος αὐτοῦ 0,30 μ., πλάτος 0,15. Ὅτι ἐν αὐτῷ παρίστανται σκηναὶ ἐκ τῶν περὶ τὴν ἐν Ἐλευσίνι λατρείαν, εἶνε ἀναμφίβολον. Τοῦτο δηλοῖ πλὴν τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως καὶ ἡ κάτωθι κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ: *Nínriion toîn theoîn anétheken*. Ἐξήγησιν τῆς ὅλης παραστάσεως δὲν προτιθεμαινὰ δώσω, ἀφοῦ ἐπίκειται ἡ δημοσίευσίς τοῦ μνημείου ὑπὸ τοῦ κ. Σικιᾶ, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ παράσχῃ συμβολὴν τινα πρὸς ἐξήγησιν αὐτοῦ.

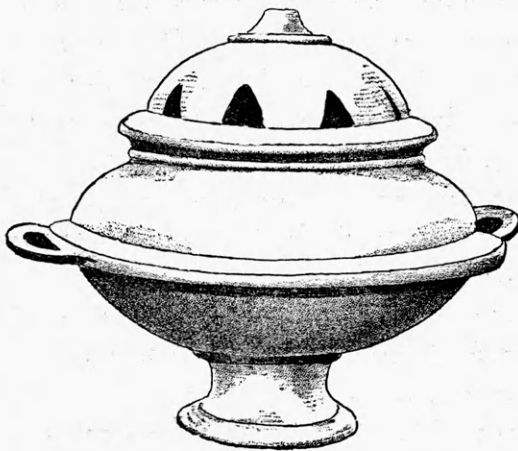
Ἐν ἀναγγελίᾳ τῆς εὐρέσεως τοῦ εἰρημένου πίνακος ἐν ταῖς Mittheilungen τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς 1895 σελ. 321 εἶνε γεγραμμένα τὰ ἐξῆς: « Οἱ μετέχοντες τῆς πομ-

πῆς εἶνε ἄνδρες καὶ γυναῖκες, αὐταὶ δὲ ἔχουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περιεργόν τι ἐπίθημα ὁμοιάζον πρὸς ἀγγεῖον». Τὸ ἐπίθημα τοῦτο νομίζω ὅτι δύναται νὰ ἐξηγηθῇ νῦν. Περισκοπῶν τις τὸ μικρὸν ἐν Ἐλευσίνι μουσεῖον παρατηρεῖ μέγαν ἀριθμὸν ἀγγείων τινῶν ὁμοίων μὲν τὴν ὄψιν, διαφερόντων δὲ κατὰ τὸ ὑλικόν. Ταῦτα συνίστανται ἐκ κυπέλλου μετὰ ποδὸς καὶ δύο λαβῶν ἐκατέρωθεν καὶ ἐκ πώματος ἔχοντος ὀπὰς εἴτε κατὰ τὰ πλευρὰ εἴτε ἄνωθεν. Τὰ μέγιστα ἐξ αὐτῶν ἔχουσι μέγεθος περίπου 0,12, μετὰ δὲ τοῦ πώματος περίπου 0,18. Δεῖγμα τοῦ εἶδους τούτου τῶν ἀγγείων ἐδημοσίευσεν ὁ Φίλιος ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1885, πίν. 9, 6, ὀρθῶς δηλώσας αὐτὸ ὡς θυμιατήριον (σελ. 174). Τὰ ἀγγεῖα λοιπὸν ταῦτα, ὧν ἡ χρῆσις ἐξηγήθη μετὰ βεβαιότητος

ἀφοῦ εὐρέθησαν ἐν αὐτοῖς ἴχνη τέφρας, εἶνε κατὰ τὰ κύρια τοῦ σχήματος ἀκριβῶς ὅμοια τοῖς ἐν τῷ εἰρημένῳ πίνακι παρισταμένοις. Πλὴν τούτου δὲ ἐν

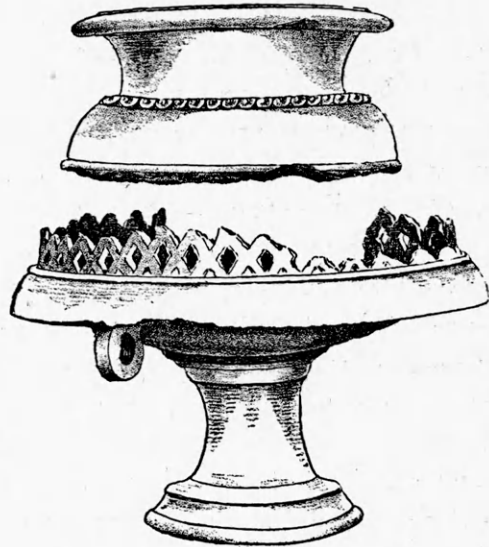
τῷ πίνακι διακρίνεται σαφῶς ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὰ θυμιατήρια προσαρμόζονται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν φαίνονται ταινίαι λευκαὶ τὸ χρῶμα προσθεθειμέναι εἰς τὴν ζώνην τοῦ ἀγγείου, κατερχόμεναι δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν γυναικῶν. Ἄλλὰ μεταξὺ τῶν πηλίνων θυμιατηρίων τῆς Ἐλευσίνος εὐρίσκονται τινα, ὧν ἡ ἐν τῷ κυπέλλῳ ζώνη ἔχει ὀπάς (*), καὶ μάλιστα συνήθως ἀνὰ δύο πλησίον τῶν λαβῶν, ἧτοι ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἔνθα καὶ ἐν τῷ πίνακι. Διὰ τῶν μικρῶν

τούτων ὀπῶν προφανῶς διήρχοντο αἱ μήρινθοι, δι' ὧν προσήπτετο τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν, προσδενόμενον πιθανῶς ἐπὶ κεφαλοδέσμου τινὸς ἐν τῇ κόμῃ. Ἐν ἄλλοις τῶν εἰρημένων πηλίνων θυμιατηρίων δὲν ὑπάρχουσι ὀπαί, ἀλλ' ἀντὶ τούτων ὑπάρχουσι ὑποκάτω τῆς ἀποτόμως κεκλιμένης ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ ἀγγείου ζώνης μικραὶ λα-

(*) Αὗται διακρίνονται σαφῶς καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Φιλίου (ἔ. ἀ.) ἀπεικονισμένῳ ἀγγείῳ.

βαὶ ἢ μᾶλλον κρίκοι, ὧν ἡ θέσις τότε μόνον ἐξηγεῖται, ὅταν δεχθῶμεν ὅμοιον πρὸς τὰ κάτω διευθυνόμενον δεσμὸν διὰ ταινιῶν.

Ἄλλὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀγγείων δὲν παρέχει μόνον ἡ ὁμοίότης τοῦ σχήματος. Ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ὁμάδῃ τῶν μορφῶν ἔμπροσθεν γυναικείας μορφῆς καθημένης, ἐστραμμένης πρὸς ἀριστεράν, ἴσταιται γυνὴ κρατοῦσα δύο δᾶδας ἐν ταῖς χερσίν. Κατόπιν αὐτῆς ἔπεται ἄλλη γυναικεία μορφή ἔχουσα ἐπὶ

τῆς κεφαλῆς ἀγγεῖον ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος, ἢ δὲ δᾶς τῆς πρὸ αὐτῆς ἰσταμένης γυναικὸς προσψαύει ἐντελῶς τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, ὥστε τὸ κατ' ἐμὲ οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἐνεργεῖται ἀνάφλεξις τοῦ λιβανωτοῦ διὰ τῆς φλογός.

Ἀπροσεξία τοῦ τεχνίτου, (ἤτοι τυχαῖόν τι) μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῆ, ἐπειδὴ μετὰ ἐπιμελείας ἢ φλόξ ἐφαπτομένη τοῦ ἀγγείου παρίσταται προσαρμοζομένη πρὸς τὸ ἐν κατατομῇ σχῆμα αὐτοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ κάλυμμα πρέπει νὰ ὑποτίθεται μετὰ ὀπῶν· ἀλλ' ὅμως καὶ κεκλεισμένον ἂν ἦτο τὸ ἀγγεῖον, οὐδεὶς λόγος θὰ ὑπῆρχε νὰ μὴ δεχθῶμεν ἀνάφλεξιν τοῦ λιβανωτοῦ. Ὅστις γνωρίζει τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῶν ἀγγειογράφων, οὐδαμῶς θὰ εὔρη παράδοξον τὸ τοιοῦτον.

Τρόπος τοῦ φέρειν τὸ θυμιατήριον ἀνάλογος πρὸς τὸν παρόντα δὲν μοὶ ἐγένετο μέχρι τοῦδε γνωστός ἐκ καθαρῶς ἐλληνικῶν ἔργων τέχνης. Αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ τρόπος οὗτος δὲν ἀντιφάσκει εἰς τὴν ἀρχικὴν ἐπίνοιαν τοῦ θυμιατηρίου ὡς κινητοῦ βωμοῦ. Εὐρίσκεται ὅμως ἀνάλογος παράστασις λίαν χαρακτηριστικὴ ἐν τοιχογραφίᾳ τάφου τινὸς τοῦ Κλουσίου (Mon. dell'Inst., V, πίν. XVI, IV), ἧς μικρὰν ἀπεικόνισιν ἐνομίσαμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ἔπρεπε νὰ παράσχωμεν ἐνταῦθα.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς παραστάσεως ἴσταται ὀπισθεν ἐρύματος ἀνὴρ αὐλῶν ἐστραμμένος πρὸς ἀριστεράν. Πρὸ αὐτοῦ παρίσταται γυνὴ ἐπὶ λίαν ταπεινοῦ βαθριδίου, ἧς τὸ μὲν ἄνω σῶμα φαίνεται κατενώπιον, οἱ πόδες διευθύνονται πρὸς δεξιάν, ἢ δὲ κεφαλὴ πρὸς ἀριστεράν. Ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν οἱ

ἀγκῶνες εἶνε λίαν προτεταμένοι πρὸς τὰ ἔξω, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ φαίνεται ὅτι κρατεῖ ἄνθος τι. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἴσταται θυμιατήριον ἔχον σχῆμα οἶον ὅχι σπανίως εὐρίσκεται ἐπὶ διαφόρων μνημείων, συνιστάμενον ἐκ κυπέλλου, ἐξ οὗ φλέγεται ἢ φλόξ, στηριζομένου ἐπὶ βραχέος τορνευτοῦ στελέχους μετὰ ποδός. Πρὸς δεξιάν τοῦ αὐλητοῦ κάθηται ἐπὶ θρόνου γυνὴ στηρίζουσα τοὺς πόδας ἐπὶ σκίμποδος ἔχοντος προσωποειδῆ τινα διακόσμησιν, ἧτις φαίνεται ὅτι θεᾶται τὸ γινόμενον. Κρατεῖ δὲ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἀλεξήλιον σκιάζον αὐτήν.

Δυστυχῶς ἢ βαθυτέρα ἔννοια πλείστων παραστάσεων ἐτρουσκικῶν μνημείων δὲν ἀπεκαλύφθη ἡμῖν ἀκόμη· τοῦτο δὲ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει. Τοσοῦτον ὅμως εἶνε βέβαιον, ὅτι ἐκτελεῖται ὄρχησις μετὰ συνοδείας αὐλοῦ πρὸ γυναικὸς τινος, ἣν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Braun (Ann. dell'Inst. 1850, σελ. 273 ἐξ.) κλίνω νὰ ἐκλάβω μᾶλλον ὡς θεὰν ἢ ὡς θνητὴν γυναῖκα θεωμένην. Ἄλλ' ὀπωσδήποτε καὶ ἂν ἔχη τοῦτο, ἢ εἰκὼν εἶνε ἐξόχως κατάλληλος νὰ παραβληθῆ μετὰ τοῦ ἡμετέρου πίνακος· ἐπειδὴ δὲ ἀναμφιβόλως καὶ διὰ ταύτας τὰς τοιχογραφίας δυνάμεθα νὰ προὑποθέσωμεν ἐλληνικὴν ἐπίδρασιν, ἴσως δὲ καὶ Ἑλληνα τεχνίτην, ἢ ἀναλογία τῆς ἐτρουσκικῆς παραστάσεως καθίσταται καθ' ἑαυτὴν πολύτιμος. Διὰ τῆς τοιχογραφίας ταύτης ἀπαλλάσσεται ἢ ἐν τῷ ἐλευσινιακῷ πίνακι παράστασις ἀπὸ τῆς μονώσεως αὐτῆς, δυνάμεθα δὲ ἐν πλήρει δικαίῳ νὰ θεωρῶμεν τὸ ἐτρουσκικὸν μνημεῖον ὡς τι δεδομένον.

Ἄλλ' ἄρα δυνάμεθα νὰ μάθωμεν τι ἀκριβέστερον περὶ τῆς τοιαύτης ἐλευσινιακῆς ἱεροτελεστίας; Αὐτὸς ὁ χαρακτήρ τῆς ἐλευσινιακῆς λατρείας, μυστηριώδους οὔσης, συνετέλεσεν ὥστε μήτε περὶ τοῦ δόγματος, μήτε περὶ τῶν ἱεροτελεστιῶν νὰ παραδοθῶσιν ἡμῖν λεπτομερέστεραι πληροφορίαι. Τὰ μνημεῖα, ὅσα μᾶλλον ἢ ἦττον πιθανῶς δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν ὡς παριστῶντα σκηνὰς μυστικῆς λατρείας, οὐδὲν διδάσκουσι περὶ τῆς χρήσεως λιβανωτοῦ. Προσέρχονται ὅμως εἰς ἐπικουρίαν ἕτερα γεγονότα, καὶ δὴ ἐν πρώτοις ὁ δημηρικὸς ὕμνος εἰς Δήμητρα, παρέχων τεκμήρια, ἅτινα δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμῶνται. Ἀπαντῶσι μὲν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς παλαιότεροις ὕμνοις ἐνιαχοῦ ἐπιθετα δηλοῦντα τὸ

θυμίαμα ἢ τὴν εὐωδίαν¹, ἀλλ' ἐν τῷ εἰς Δήμητρα ὕμνῳ συμβαίνει τοῦτο ὑπερβαλλόντως συχνότερον. Ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ δηλαδὴ τοιαῦτα χωρία ὅχι ὀλιγότερα τῶν ὀκτώ. Αὐτὴ ἡ Δημήτηρ λαμβάνει τὸ παιδίον ἐν τῷ «θυώδει» κόλπῳ αὐτῆς (στ. 231), ἐκπέμπει δὲ ἐκ τῶν «θυθέντων» πέπλων αὐτῆς τερπνὴν εὐωδίαν (στ. 277), ὁ θάλαμος τοῦ Κελεοῦ ἀποκαλεῖται «θυώδης» (στ. 244), ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ναὸς τῆς θεᾶς (στ. 355. 385), ἐξαιρέτως δὲ αὐτὴ ἡ Ἐλευσίς λαμβάνει τὸ ἐπίθετον «θυόεσσα» (στ. 97. 318. 490), καὶ μάλιστα τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀναφέρεται (στ. 490) ὡς χαρακτηριστικὴ προσωνυμία αὐτῆς κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν «ἀμφιρύτην» Πάρον καὶ τὸν «πετρήεντα» Ἄντωνα, τὰς ἄλλας δύο ἔδρας τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης. Ταῦτα ἀναμφιβόλως δηλοῦσιν τι πλεον ἄπλοῦ κοσμητικοῦ ἐπιθέτου, πρὸς τοῦτο δὲ συμφωνεῖ τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐν Ἐλευσίνι ἀνευρεθέντων θυμιατηρίων ἐκ μαρμαροῦ, χαλκοῦ καὶ πηλοῦ παντὸς μεγέθους, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ κυρίου σχήματος. (Πρβλ. Φίλιον ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1885, σελ. 172 ἐξ.).

Ὡσαύτως αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Ἐλευσίως παρέχουσιν νύξεις τινὰς περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος. Καὶ δὴ βεβαιούσιν τὴν ὑπαρξίν θυμιατηρίων (Πρβλ. τὴν ὑπὸ Σκιαῶ, Ἐφημ. Ἀρχ. 1894, σελ. 178 ἐξ. δημοσιευθεῖσαν ἐπιγραφὴν στ. 4). Προσέτι δὲ ἐν προευκλειδεῖω ταμιακῇ ἐπιγραφῇ ἐκδοθείσῃ τὸ πρῶτον ὑπὸ Φιλίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1888 σελ. 50 = CIA, IV, 1 ἀριθ. 225^ο) εἶτα δὲ πληρέστερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen XIX σελ. 192, καὶ ὑπὸ Δραγούμη ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1895 σελ. 61, κεῖται (πλευρᾶ Α στ. 28): **ΤΤΤ** **λιβαρωτὸς μυρρίναι.**

Ἦδη ἐὰν ἐξετάσωμεν, μήπως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τεκμήρια ἐπιτρέποντα νὰ ἐξαχθῶσι συμπεράσματα περὶ τῆς ἐλευσινιακῆς ἱεροτελεστίας, εὐρίσκωμεν τοιοῦτον τεκμήριον ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου πίνακος. Αὐτὴ ἡ παράστασις ἀποδεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ θρησκευτικῆς τινος τελετῆς, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ γενικὴ στεφανηφορία. Ὅχι μόνον τὰ πρόσωπα τὰ προσερχόμενα πρὸς τὰς καθημένας γυναῖκας φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στεφάνους ἐν τῇ κόμῃ

ἢ θαλλοὺς ἐν ταῖς χερσίν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ περὶ ὧν πρόκειται θυμιατήρια φέρουσιν διὰ λευκοῦ χρώματος δεδηλωμένους θαλλοὺς ἐμπεπηγμένους, πρᾶγμα οὐδαμῶς ἀσύνηθες, ὡς γνωστόν, ἐν σκεύεσι θυσίας. Ἐκτὸς τῶν στεφάνων, τῶν θαλλῶν, καὶ

τῶν θυμιατηρίων ἀπαντᾶ προσέτι ὡς ὄργανον λατρείας ἢ οἰνοχόη, ἣν ὁ παῖς ἐν τῇ ἄνω ζώνῃ τῶν μορφῶν προτείνει διὰ τῆς δεξιᾶς. Εἰς ταῦτα προστίθενται καὶ αἱ δᾶδες. Ἐν πρώτοις ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ τὴν παράστασιν ὡς πομπήν, ὅτε οὐδὲν θὰ παρίστατο προχειρότερον τῆς ἑορτασίμου πομπῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα τῇ 19 Βοηδρομιῶνος, εἶτα δὲ ὡς ἐκ τῆς ζωηρᾶς κινήσεως τῶν πλείστων μορφῶν ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ καὶ ὅτι τελεῖται ὄρχησις. Εἰς τὴν δευτέραν εἰκασίαν ἄγει, ὡς νομίζω, ἰδίως ἢ ἐν τῷ ἀετώματι παρισταμένη σκηνή. Αὐτόθι ἴσταται ἐν τῷ μέσῳ νεᾶνις μετὰ τοῦ θυμιατηρίου ἐπὶ ἐστεμμένης τῆς κεφαλῆς, ὑψοῦσα τὴν ἀριστερὰν διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κρατοῦσα θαλλόν (ῖ). Τὸ σῶμα αὐτῆς εἶνε φανερόν μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ ἐν στάσει κατενώπιον, ἢ δὲ κεφαλὴ ἐστραμμένη πρὸς ἀριστερὰν καὶ ἐν κατατομῇ. Παρ' αὐτὴν ἀριστερόθεν ἴσταται νεᾶνις αὐλοῦσα παρισταμένη ἐν κατατομῇ πρὸς δεξιάν. Τὴν ἀριστερὰν γωνίαν τοῦ ἀετώματος κατέχει νεανίας ἐστεμμένος καὶ κρατῶν κλάδον ἐπ' ὤμου. Ἀκολουθῶς πρὸς δεξιάν τῆς ἐν τῷ μέσῳ μορφῆς ὑπάρχει ἐν κατατομῇ πρὸς ἀριστερὰν ἀνὴρ πωγωνοφόρος, ἐπίσης ἐστεμμένος, ἐνδεδυμένος χλαμύδα, ὑψῶν διὰ τῆς δεξιᾶς οἰνοχόην, ἐκτείνων δὲ ἐμπρὸς τὴν δεξιάν. Ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ γωνίᾳ τοῦ ἀετώματος προέχει μόνον ἢ κεφαλὴ νεανίου ἐπίσης ἐστεμμένου, ἐνῶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἤδη περιγραφεῖσαι μορφαὶ εἶνε φανεραὶ κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος. Ἐγταῦθα ἐκ τε τῆς δια-

¹ Πρβλ. τὴν ἐμὴν πραγματείαν: Die Rauchopfer bei den Griechen σελ. 26 ἐξ.

τάξεως καὶ ἐκ τῆς κινήσεως τῶν προσώπων φαίνεται μοι ὅτι δηλοῦται ὄρχησις μετὰ συνοδίας αὐλοῦ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἔχομεν ὁμοίαν παράστασιν πρὸς τὴν ἐκ Κλουσίου τοιχογραφίαν.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ σεμνὰ ὄργια προϋποθέτουσι κατὰστασιν θεοληψίας προκαλουμένην δι' ὄρχήσεως, αὐλήσεως καὶ θυμιαμάτων, ὡς λ. χ. ἐν τῷ κορυβατιασμῷ¹, εὐχερὲς εἶνε νὰ ὑποτεθῶσι καὶ ἐν ταῦθα τοιαῦταί τινες τελεταί. Ἐπειτα ὁ Εὐριπίδης λέγει ἐν τῷ Ἴπολύτῳ (στ. 141, ἔκδ. Wilamowitz): ἡ σύγ' ἔνθεος, ὦ κούρα, / εἴτ' ἐκ Παρὸς εἶθ'. Ἐκάτας / ἡ σεμνῶν Κορυβάντων φοι / τᾶς ἡ ματρὸς ὀρείας. Ἡ μνεία τῆς Ἐκάτης παρὰ τοὺς Κορύβαντας ὡς τιμωμένης ἐν ὀργιαστικῇ θεοληψίᾳ ἄγει ἤδη ἡμᾶς περαιτέρω, ἐπειδὴ ἡ λατρεία αὐτῆς ἐν Ἐλευσίνι εἶνε ἀποδεδειγμένη ἔκ τε μνημείων καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν (Πρβλ. Preller-Robert, Griech. Myth. σελ. 324, 3. 399, 4. 761, 1). Εἰς ταῦτα προστίθεται καὶ τὸ σπουδαῖον γεγονός ὅτι ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι τοῦ ὄρφικοῦ ὕμνου (XI) διατάσσεται θυσία ἐκ θυμιαμάτων τῇ Δήμητρι καὶ ὅτι αὕτη ἀναφέρεται ρητῶς ὡς Ἐλευσιρία. Τέλος ὑπάρχει παρὰ Πολυδεύκει IV, 14 ἐνδιαφέρουσα εἰδησις ἡ ἐξῆς: τὸ γὰρ κερνοφόρον ὄρχημα οἶδ' ὅτι λίκνα ἢ ἐσχαρίδας φέροντες· κέρνα δὲ ταῦτα ἐκαλεῖτο. Ἡ σημειώσις αὕτη λοιπὸν πληροφορεῖ ἡμᾶς περὶ τινος κερνοφόρου ὄρχήματος, οὗ ἡ ὑπαρξίς ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ Ἀθηναίου (XIV σελ. 629 E), ὅστις καταλέγει αὐτὸ εἰς τὰς μαριώδεις ὄρχήσεις. Κατὰ τὸν Πολυδεύκην ἡ ὄρχησις αὕτη τελεῖται ὑπὸ ἀνθρώπων φερόντων λίκνα ἢ ἐσχαρίδας. Τὴν ταυτότητα λίκνου καὶ κέρνου μαρτυρεῖ πρὸς τούτοις καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος (σελ. 123) λέγων: « κέρνος δὲ τὸ λίκνον, ἦρουν τὸ πτύον ἐστίν. » Τὸ τε λίκνον καὶ τὸ πτύον δηλοῦσι λιχμητήριον τῶν σιτηρῶν. Τοῦτο καὶ μόνον φαίνεται μοι ἤδη ὅτι ἀποδεικνύει ὅτι οὐδαμῶς παρίσταται ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πίνακος κέρνος, ἴσως δὲ ἔχουσι δίκαιον ὁ K. O. Müller (Handb. σελ. 414 § 300) καὶ ὁ Lobeck (Aglaph. σελ. 26^d) ἐξηγοῦντες τὸν κέρνον ὡς πλατεῖαν λοπάδα. Ἐκτε-

¹ Rohde, Psyche σελ. 336-7 σημ. 1, 2. Πρβλ. αὐτόθι σελ. 309 σημ. 4, σελ. 310 σημ. 1. Ὅτι τὰ θυμιάματα ἦσαν καὶ ἄλλως ἐν χρήσει, ἵνα προκαλῶσιν ἐνθουσιασμόν, ἀποδεικνύει χωρίον τοῦ Λουκιανοῦ (Ζεὺς τραγ. 30), ἐνθα τὸ τοιοῦτον ἀναφέρεται περὶ τῶν ἐν Δελφοῖς μαντιῶν.

νῆ περιγραφῆν τοῦ κέρνου παρέχει ὁ Ἀθηναῖος (XI σελ. 476 E) ἐξηγῶν αὐτὸν ὡς ἀγγεῖον κερναμοῦν ἔχον ἐν αὐτῷ πολλοὺς κοτυλίσκους κεκολλημένους¹. Ὅτι καὶ ἐν ταῦθα τὰ ἐν τῷ ἡμέτερω πίνακι ἀγγεῖα δὲν συμφωνοῦσιν, εἶνε φανερόν. Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπά, ὅσα εἶνε παραδεδομένα περὶ τοῦ κέρνου, ἀπαγορεύουσι νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς αὐτόν. Ὁ Νικάνδρος (Ἀλεξιφ. στ. 217) λέγει: Ἡ ἄτε κερνοφόρος ζακόρος βωμίστρια Ῥεῖης, ὁ δὲ Σχολιαστὴς αὐτοῦ ἐξηγεῖ τὴν ζακόρον βωμίστριαν ταύτην διὰ τοῦ: κερνοφόρος, ἡ τοὺς μυστικοὺς κρατῆρας φέρουσα ἰέρεια. Ἐκ τούτων ἐξάγεται ἀναμφιβόλως ὅτι μόνον ἡ ἰέρεια ἔφερε κέρνον, ὅχι δὲ ὁμᾶς νεανίδων εἴτε νεωκόρων εἴτε μυστιδίων. Ὁ δὲ πληθυντικὸς μυστικοὺς κρατῆρας ἀρμόζει πρὸς τούτοις ἐξαιρέτως εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου μαρτυρούμενα, καθ' ὃ ὁ κέρνος συνίστατο ἐκ πολλῶν κοτυλίσκων. Προσέτι ἂν ἐπιτρέπεται νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν μαρτυρίαν Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως σελ. 14 καὶ τοῦ ἤδη μνημονευθέντος Σχολιαστοῦ τοῦ Πλάτωνος, οἵτινες ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ κέρνος κατελέγετο ἐν τοῖς ἀγιωτάτοις συμβόλοις τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, μοι φαίνεται ὅτι καὶ ὡς ἐκ τούτου μόνου ἀποκλείεται ὡς ἀδύνατος ἡ ἐξήγησις τῆς ἐν τῷ πίνακι παραστάσεως ὡς χοροῦ μετὰ κέρνων, διότι ἀκριβῶς περὶ τῶν ἐσωτερικῶν τούτων τελετῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνη τι γνωστὸν ἔξω τοῦ κύκλου τῶν μεμνημένων, ἐπομένως οὐδὲ νὰ ἀπεικονισθῇ.

Ἄλλ' ὅμως ὁ Πολυδεύκης ἐν τῷ χωρίῳ, ἐξ οὗ ἀφωρμήθημεν, μνημονεύει πλὴν τοῦ λίκνου καὶ ἐσχαρίδας, αὗται δὲ οὐδαμῶς δύνανται νὰ καταλεχθῶσιν εἰς τὰ κέρνα, ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι ἦσαν ἢ μαγειρικὰ σκεύη ἢ (ἔπερ συχνάκις μαρτυρεῖται, ἐν ταῦθα δὲ καὶ μόνον δύναται νὰ ἐννοηθῇ) ἀνθρακοδόχα ἀγγεῖα πρὸς θυμιάσιν. Ἄλλ' ἄραγε τυχαῖον εἶνε ὅτι διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης φερόμεθα πάλιν πρὸς τὴν ἀρχικὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν, ἢ ἐπιτρέπεται νὰ ἐκλάβωμεν ταῦτα ὡς μαρτυρίαν ἀρχαίου

¹ Πράγματι ὑπάρχουσιν ἀγγεῖα ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Ἀθηναίου, ὧν τινὰ κατέχει τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον. Ταῦτα συνίστανται ἐκ μικρῶν λεκανιδίων ἢ κυλικῶν, τουτέστιν ἀληθῶν ἀγγείων προστεθειμένων περὶ τὰ χεῖλη λοπάδος ἢ περὶ στεφάνην τινά, ἐφαπτομένων δὲ ἀλλήλοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (κεκολλημένα). Ταῦτα ἀρμόζουσιν ἐξαιρέτως εἰς τὸ ἔθος τῆς προσφορᾶς ἀπαρχῶν τῶν καρπῶν τῇ Δήμητρι καὶ δικαίως δύναται νὰ ἔχῃσι τὸ ὄνομα κέρνος.

συγγραφέως βεβαιούσαν χορὸν μετὰ θυμιατηρίων; Τὸ χωρίον εἶνε πάρα πολὺ σύντομον καὶ ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὸ, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν τοῦτο ὡς βέβαιον. Ἀληθῶς ὡς ἐκ τῆς ἀβεβαίας γνώσεως τῶν ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις μυστηρίοις τελετῶν ἔξω τοῦ κύκλου τῶν μεμυημένων, ἦτο δυνατόν ὡς παρὰ τοῖς ἄλλοις οὕτω καὶ ἐν ταῖς πηγαῖς τῶν περὶ τῶν ἀγγείων μαρτυρούντων συγγραφέων νὰ ὑπῆρχέ τις σύγχυσις, πράγματι δὲ μόνον χορὸς μετὰ θυμιατηρίων ὑπῆρχεν¹. Ἀναμφισβήτητον ὅμως μοὶ φαίνεται τοῦτο τοῦλάχιστον, ὅτι προκειμένου περὶ χοροῦ μετὰ τοῦ κέρου, μόνον ἐν πρό-

¹ Ὁ κ. Φίλιος μὲ ὑπέμνησε τὸ ἀξιοπαρατήρητον γεγονός ὅτι ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1883 σελ. 1 ἐξ. (= CIA, II Add. 834 c) ἐκδομένη μεγάλη ἐξ Ἐλευσίνος ἐπιγραφή μνημονεύεται ἐσχαρίς, καίτοι αὐτόθι προστίθεται ἐπὶ τὸν λίθον, ὅπερ ὀρθῶς ἀναμφιδόλως ἐξηγεῖ ὁ κ. Φίλιος ὡς ταυτόσημον τοῦ ἐπὶ τὸν βωμόν. Ἡ φράσις ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ (πρὸλ. τὰ αὐτόθι ὑπὸ Φιλίου σημειούμενα σελ. 15).

σωπον δύναται νὰ ἐννοῆται, ἦτοι ἡ ἱερεία, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ παρατεθέντα χωρία. Κατὰ δὲ τῆς ἐκδοχῆς ὀρχήσεως μετὰ ἐσχαρίδων ἦτοι θυμιατηρίων ἐκτελουμένης ὑπὸ ομάδος νεανίδων οὐδεμία ἀντίρρησις ὑπάρχει, ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη τελετὴ δὲν ἀνῆκεν εἰς τὰ ἀγιώτατα δρώμενα τῶν μυστῶν. Ἡ εἰκασία καθίσταται κατ' ἐμὲ βεβαιότης, ἐάν τις ὑπὸ τοῦτο τὸ πνεῦμα ἐπισκοπῇ τὰ ἐν ἀρχῇ ἐκτεθέντα γεγονότα. Ἐν τῇ παραστάσει λοιπὸν τοῦ ἡμετέρου ἐξ Ἐλευσίνος πίνακος βλέπω νέαν διὰ μνημείου τέχνης ἀπόδειξιν περὶ τῆς χρήσεως τοῦ λιβανωτοῦ ἐν τῇ ἐλευσινιακῇ λατρείᾳ, καὶ δὴ προσφερομένου κατὰ ἰδιόρρυθμον τρόπον διαφέροντα τοῦ συνήθους, οὗ ἡ ὑπαρξίς βεβαιούται ἀναντιρρήτως καὶ ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης τοιχογραφίας τοῦ Κλουσίου.

H. VON FRITZE.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΠΤΕΡΟΥ ΝΙΚΗΣ

ΚΑΤ' ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

(Πίν. 11).

Τὸν ναὸν τῆς Ἀπτέρου Νίκης μόνος τῶν ἀρχαίων ὁ Πausanias ἀναφέρει· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀπλῶς δι' ὀλίγων λέξεων μνημονεύει τοῦ οἰκοδομήματος τούτου¹ καὶ οὐδεμίαν παρέχει ἡμῖν εἰδήσιν σχετικὴν πρὸς τοὺς χρόνους τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν τὸ ζήτημα τῆς χρονολογίας τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ναοῦ σπουδαίως ἀπησχόλησε τοὺς ἀρχαιολογοῦντας ἀπὸ τοῦ 1835, ἀφ' οὗ δηλ. χρόνου οἱ Ross, Schaubert καὶ Hansen, ἀνωκοδόμησαν τὸν ναὸν τοῦτον ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει ἐκτειχίσαντες τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ τότε παρὰ τὰ Προπύλαια τουρκικοῦ προμαχώνος. Ὁ Ross, ὅστις πρῶτος ἐπραγματεύθη περὶ τοῦ ναοῦ, ὑπεστήριξεν ὅτι οὗτος εἶνε τῶν οἰκοδομημάτων τοῦ Κίμωνος, ὅτι δηλ. ὁ

Κίμων ἀνωκοδόμησε τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Νίκης πρὸς ἀνάμνησιν τῶν νικῶν ἃς κατήγαγε κατὰ τῶν Περσῶν¹. Ὑπὲρ τῆς Κιμωνείου καταγωγῆς τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεφάνθησαν, μετὰ τὸν Ross, ὁ Beulé², ὁ Michaelis³, ὁ Wachsmuth⁴, ὁ Curtius⁵, ὁ Benndorf⁶, καὶ ἕτεροι.

Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντετάχθη πρῶτος ὁ Bursian⁷ ὑποστηρίξας ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ναὸς ἀνωκοδομήθη ἐπὶ Περικλέους. Εἰδικώτερον δὲ διετύ-

¹ Ross, Schaubert, Hansen: Die Akropolis von Athen. I Der Tempel der Nike Apteros, σ. 9.

² L'Acropole d'Athènes I, σ. 266 κ. ἐ.

³ Arch. Zeitung 1862, σ. 260.

⁴ Die Stadt Athen, I, σ. 543.

⁵ Stadtgeschichte von Athen, σ. 130.

⁶ Ueber das Kultbild der Athena Nike (Wiener Festschrift zur Gründungsfeier des römischen Instituts, 1879, σ. 17).

⁷ N. Rheinisches Museum, X, (1856), σ. 508 κ. ἐ.

¹ Πaus. I, 22, 4: « τῶν δὲ Προπυλαίων ἐν δεξιᾷ Νίκης ἐστὶν Ἀπτέρου ναός ».

πωσαν τὸ ζήτημα ὁ Julius¹ καὶ ὁ Bohn² ἐκ τεχνικῶν κυρίως ὀρμηθέντες λόγων. Οὗτοι δηλ. θέλοντες νὰ ἀνεύρωσι τὸν λόγον δι' ὃν τὰ Προπυλαία κατὰ τὸ μεσημβρινοδυτικὸν αὐτῶν μέρος φαίνονται ἡμιτελῆ, ὑπεστήριξαν ὅτι μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τῶν Προπυλαίων (μετὰ τὸ 437 π. Χ.) ἀπεφασίσθη νὰ οἰκοδομηθῇ ἐπὶ τοῦ πύργου ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης καὶ τούτου ἕνεκα ὁ Μνησικλῆς ἠναγκάσθη νὰ μεταβάλλῃ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τὸ πρὸς τὸ μέρος τοῦ πύργου σχέδιον τῶν Προπυλαίων. Ὁ Robert³ θεωρεῖ τὸν ναὸν τῆς Νίκης ὡς ἀποτελοῦντα ὅλον τι μετὰ τῶν Προπυλαίων, ὑποστηρίζει δηλ. ὅτι ἀμφότερα τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα κατεσκευάσθησαν συγχρόνως κατὰ ἑνιαῖον σχέδιον τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος· ὠκοδομήθη ἄρα κατὰ τοῦτον ὁ ναὸς καθ' οὓς χρόνους ὠκοδομήθησαν καὶ τὰ Προπυλαία, δηλ. κατὰ τὰ ἔτη 437-432. Ὁ Dörpfeld⁴ ἐκ τεχνικῶν ὀρμώμενος λόγων ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ σχέδιον τῶν Προπυλαίων ἔμεινεν ἡμιτελές κατὰ τὸ μεσημβρινὸν καὶ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος, διότι ἐκεῖ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπῆρχεν ἱερὸν τι, οὗ μέρος κατελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Προπυλαίων· τούτου δ' ἕνεκα οἱ ἱερεῖς ἤγειραν ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου καὶ ὑπερίσχυσαν. Τὸ ἱερὸν τοῦτο, τὸ ἐπὶ τοῦ πύργου, ὁ Wolters⁵ ἐκλαμβάνει ὡς ἱερὸν τῆς Νίκης καὶ ὑποστηρίζει ὅτι μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τῶν Προπυλαίων μετεποιήθη τὸ ἱερὸν τοῦτο διὰ τῆς ἐν αὐτῷ οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ⁶. Τέλος ὁ Furtwängler⁷ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ναὸς τῆς Νίκης εἶνε ὑστερώτερος τῶν

¹ Mittheilungen des arch. Instituts in Athen, I (1876), σ. 216.

² Die Propylaien von Athen, 1887, σ. 31. Arch. Zeitung, 1880, σ. 85.

³ Philologische Untersuchungen. I. Aus Kydathen (1880) σ. 173 κ. ε.

⁴ Mittheilungen der arch. Instituts in Athen, X (1885), σ. 45.

⁵ 'En ταῖς Bonner Studien, 1890, σ. 92 κ. ε.

⁶ Σημειωτέον ὅτι ὁ Dörpfeld ἐν τῇ μνημονευθείσῃ διατριβῇ του ἐπεφυλάχθη εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν ὅπως ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, ἔχει σχηματίσει ὁμοίως πρὸ ἐτῶν γνώμην ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἀρχαιότερος τῶν Προπυλαίων. Τοιαύτην γνώμην ἔχει ἀποφανθῇ καὶ ὁ Michaelis (Arch. Zeitung. 1862 σ. 260), οὗτος δηλ. ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ ναὸς τῆς Νίκης πάντως ὠκοδομήθη πρὸ τῶν Προπυλαίων, διότι ἐκ τοῦ σχεδίου τῶν Προπυλαίων προκύπτει ὅτι ὁ Μνησικλῆς κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸν νῦν σωζόμενον ναὸν τῆς Νίκης· ἀνέγαγεν ὁμοίως οὗτος τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Κίμωνος.

⁷ Meisterwerke σ. 207 κ. ε. Πρβ. καὶ Collignon: Histoire de la Sculpture grecque II σ. 97.

Προπυλαίων, ὅτι ὠκοδομήθη δηλ. μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, ἐπὶ Νικίου, πρὸς ἀνάμνησιν τῶν κατὰ τὸ 426/5 νικῶν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἰδίως τῆς ἐν τῷ Ἀμφιλοχικῷ πολέμῳ νίκης τοῦ στρατηγοῦ Δημοσθένους.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ πύργου ὑπαρξιν ἱεροῦ τῆς Νίκης πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, σημειωτέον ὅτι ὁ Kekulé¹ ὑπεστήριξεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ που ἱερὸν τῆς Νίκης καὶ δὴ ἐκ παλαιτάτων χρόνων, ἐν ᾗ ἐλατρεύετο ἡ Νίκη, ἤτοι ἡ Ἀθηναῖα Νίκη, ἥς ἢ ἐν τῇ Ἀκροπόλει λατρεία προῆλθεν ἐκ τῆς Ἀθηναῖας Πολιάδος, ἐξ ιδιότητος δηλ. τῆς θεᾶς ταύτης ὡς θεᾶς τῆς νίκης. Ἀλλὰ τὴν ἐκ παλαιῶν χρόνων λατρείαν τῆς Νίκης ἀρνεῖται ὁ Benndorf², ἐν ᾧ ὁ Robert³ οὐδένα λόγον εὐρίσκει ὅπως δεχθῇ ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ πύργου ἱερὸν τῆς Νίκης πρὸ τῆς σὺν τῇ οἰκοδομῇ τῶν Προπυλαίων οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

Τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων παρέχει ἡμῖν τὸ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πίνακι 11 ἀπεικονιζόμενον ἐπιγραφικὸν εὑρημα τῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφῶν⁴, ἕπερ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα σπουδαῖα διδάσκει ἡμᾶς.

Ὑπὸ τὰς Μακράς, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὕδατος τῆς Κλεψύδρας, ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖόν τι οἰκοδομημα, ἐν ᾧ εὐρέθησαν κατὰ Μάιον τοῦ ἔτους τούτου αἱ ἐν σελ. 87 δημοσιευμέναι ἐπιγραφαί, ἄλλα τινὰ τεμάχια ἐπιγραφῶν, ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως προφανῶς καταπεσόντα, καὶ ἡ προκειμένη στήλη ἢ ἐν τῷ πίνακι 11 ἀπεικονισμένη.

Αὕτη ἢ ἐκ πεντελησίου μαρμάρου στήλη εἶνε ἀποκεκομμένη τὸ κάτω μέρος καὶ ἐλλιπὴς τὸ ἄνω (σωζόμενον ὕψος αὐτῆς 0,30, πλάτος 0,38, πάχος 0,09)· κατὰ τὸ ἄνω δηλ. μέρος ἐλλείπει τεμάχιον τῆς πλακός, ὃ ἦτο πρόσθετον, συνδεδεμένον διὰ δύο γόμφων, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν σωζόμενων δύο ἐν τῷ λίθῳ ὀπῶν⁵. Φέρει δὲ ἡ στήλη αὕτη δύο ἐπιγραφάς, ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθη-

¹ Die Bulustrade des Tempels der Athena Nike, 1896, σ. 36.

² Ueber das Kultbild der Athena Nike.

³ Aus Kydathen, σ. 185-187.

⁴ Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἴδε σ. 1 καὶ σ. 87 κ. ε.

⁵ Παράδοξον εἶνε ὅτι τὸ ἄνω μέρος τῆς πλακός, ὅπου ἐπιτίθετο τὸ ἐλλείπον ἀνώτερον μέρος, δὲν εἶνε ὀριζοντίως ἀλλὰ πλαγίως ἀποκεκομμένον.

ναίων, ἃς διακρίσεως καὶ σαφηνείας ἕνεκα δηλοῦ-
μεν διὰ τῶν Α' καὶ Β'. Καὶ τὸ μὲν ψήφισμα Α' εἶνε
ἢ κυρία ἐπιγραφή, ἢ πρώτη ἐν τῇ πρὸς τοῦτον τὸν
σκοπὸν παρασκευασθεῖσα στήλη χαραχθεῖσα, τὸ
δὲ ψήφισμα Β', τὸ ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ἐπιφανείᾳ τῆς
στήλης κεχαραγμένον, εἶνε ὑστερώτερον τοῦ ψή-
φισματος Α' καὶ ἐχαράχθη ἐν τῇ στήλῃ οὐχὶ ἀμέ-
σως μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατω-
τέρω (σ. 192).

ΣΗΜ. Ἐν τῇ ἐπομένῃ μεταγραφῇ τῶν δύο τούτων ἐπιγραφῶν τὰ
γράμματα, ἃ δὲν διατηροῦνται καλῶς ἐν τῷ λίθῳ, ὧν δηλ. ὀλίγα κατὰ
τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἔχνη σώζονται, δηλοῦνται, διακρίσεως ἕνεκα,
διὰ κυρτῶν στοιχείων.

Ἐπιγραφή Α'

.....κος εἰπ[ε τῆι]
[Ἀθηναῖαι τῆι Νίκῃ]· Ηἱερεαν· Ηὲ ἄ[ν ἄσ-]
[στὲ ἔχς ἄστῶν εἶ?] ἔχς Ἀθηναῖον· Ηαπά[ντ-]
[ον καταστῆσ]αι καὶ τὸ Ηιερόν· Ηυρῶσα-
5 ι καθότι ἂν Καλλικράτες χσυγγράφσ-
ει ἀπομισθῆσαι δὲ τὸς πολετὰς ἐπὶ τ-
ῆς Λεοντίδος πρυτανείας φέρειν δὲ τ-
ἐν Ηιέρεαν πεντήκοντα δραχμὰς καὶ
τὰ σκέλε καὶ τὰ δέρματα φέρειν τῶν δε-
10 μασίων νεὸν δὲ οἰκοδομῆσαι καθότι
ἂν Καλλικράτες χσυγγράφσει καὶ βο-
μὸν λίθινον.
Ηεστιαῖος εἶπε τρεῖς ἄνδρας Ηελῆσθ-
[α]· ἐγ βολῆς τούτος δὲ μετ[ἄ] Καλλικρά-
15 [το]ς χσυγγράφσαντας ἐπ[ιδεί]χσαι τῆ-
ι βολῆι καθότι ἀπομ[ισθῆ]σαι ἂν αὐτο-
ις δόχσ[?]ει τὸς [δὲ πρυτάνες ἐς τὸν δῆμ-
ον ἔχσενεγκῆν? - - - - -
- - - - -

Ἐπιγραφή Β'

Ἐδοχσεν τῆι βολῆι καὶ τῶι δέ-
μοι Αἰγεῖς ἐπρυτάνευε Νεοκ-
λείδες ἐγραμμάτευε Ἀγνόδε-
μος ἐπεστάτε Καλλίας εἶπε τ-
5 εἶ Ηιερεάι τῆς Ἀθηνάας τῆς Νί-
κες /// πενήκοντα δραχμὰς τ[ἄ-]
ς γεγραμ[μέν]ας ἐν τῇ στή[λῃ]
ἀποδιδόναι τὸς κωλακρ[έτας]
[οἱ] ἂν κωλακρετῶσι τῶ [Ποσειδ-
10 εῶ?]νος μηνός, τῇι ιερ[ε]αί τῆς Ἀ-
[θηνα]ίας τῆς Νίκης - -
- - - - -

Ἀμφότεραι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἶνε ψήφισματα
τοῦ δήμου περὶ σχετικῆς ὑποθέσεως.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Α' πρόκειται περὶ ἐπισκευῆς
ιεροῦ τινος καὶ οἰκοδομῆς ἐν αὐτῷ ναοῦ, καὶ περὶ
ιερείας ἣ ὀρίζεται ἀμοιβὴν πενήκοντα δραχμῶν
καὶ ἣτις ἔμελλε πρὸς τούτοις νὰ λαμβάνη τὰ
σκέλη καὶ δέρματα τῶν θυμάτων. Ἐξ αὐτῆς
τῆς ἐπιγραφῆς διδασκόμεθα τοῦτο μόνον, ὅτι
τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερόν εἶνε ἱερόν θεᾶς τινος (ἄφ'
οὗ ἐγκαθιδρύεται ἐν αὐτῷ ἱερεία)· τίμη δ' ἄμωσ θεᾶ
ἀνῆκε τοῦτο καὶ ποῦ ἔκειτο, ἂν δηλ. ἔκειτο ἐν τῇ
Ἀκροπόλει ἢ ἐν τῇ κάτω πόλει, δὲν γνωρίζομεν,
οὐδὲ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβώσωμεν, ἂν μὴ ἦτο
γεγραμμένη εὐτυχῶς ἐν τῇ ἐτέρᾳ τοῦ λίθου ἐπι-
φανείᾳ ἢ ἐπιγραφῇ Β'.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ στ. 5 κ. ε. τῆς ἐπιγραφῆς Β',
[τῆι Ηιερεάι τῆς Ἀθηνάας τῆς Νίκης πενήκοντα
δραχμὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῇ στήλῃ κτλ.],
προφανὲς εἶνε ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀναφέρεται εἰς
τὸ ψήφισμα Α' (φέρειν δὲ τὴν Ηιέρεαν πεντέ-
κοντα δραχμὰς) καὶ ὅτι ἡ ἱερεία, περὶ ἣς ὁ λό-
γος, εἶνε ἢ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Κατὰ ταῦτα τὸ
κενὸν τὸ μεταξὺ τοῦ α' καὶ β' στίχου τῆς ἐπιγρα-
φῆς Α' συμπληροῦμεν ἀσφαλῆστατα διὰ τῶν: τῆι
Ἀθηναῖαι τῆι Νίκῃ. Ὡσαύτως βεβαία δύναται νὰ
θεωρηθῇ ἢ διὰ τῆς λέξεως καταστῆσαι συμπλή-
ρωσις τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ δ' στίχου κενοῦ· τοῦλάχισ-
τον διὰ λέξεως τοιαύτης ἐννοίας δέον νὰ συμπλη-
ρωθῇ τὸ κενὸν τοῦτο. Ἐν δὲ τῷ κενῷ τῷ μεταξὺ
τοῦ β' καὶ γ' στίχου θὰ ὑπῆρχε φράσις ὀρίζουσα
τὰ προσόντα τῆς ἐκλεξιμοῦ ἱερείας (ἴδε κατω-
τέρω σ. 185 στ. 2-3).

Ἡ ἐπιγραφή Α' εἶνε ἄρα ἀπόφασις τοῦ δήμου
περὶ ἐκλογῆς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, περὶ
ἐπισκευῆς τοῦ ἱεροῦ τῆς θεᾶς ταύτης διὰ κατα-
σκευῆς θύρας, περὶ οἰκοδομῆς ἐν αὐτῷ, διὰ τοῦ
ἀρχιτέκτονος Καλλικράτους, ναοῦ καὶ βωμοῦ λι-
θίνου, περὶ οἰκοδομῆς δηλ. τοῦ νῦν σωζομένου
ἐπὶ τοῦ πύργου ναοῦ τῆς Νίκης καὶ τοῦ πρὸς ἀνα-
τολάς αὐτοῦ βωμοῦ, καὶ περὶ ἐκλογῆς τριμελοῦς
ἐπιτροπῆς ἐκ μελῶν τῆς βουλῆς, ἣτις μετὰ τοῦ
Καλλικράτους ἔμελλε νὰ ἐπιμεληθῇ τῆς ἐκτελέ-
σεως τῶν ἔργων τούτων. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπι-
γραφῆς θὰ ἦσαν ἀναγεγραμμένα καὶ τὰ ὀνόματα
τῶν ἐκλεγέντων τούτων μελῶν, ὡς δυνάμεθα νὰ

εικάσωμεν κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλας ἐπιγραφὰς ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ ἐκλογῆς.

Τοιαύτης οὔσης τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῆς, δῆλον ὅτι ἡ ἐξακριβώσις τῆς χρονολογίας αὐτῆς παρέχει ἡμῖν τὴν λύσιν τοῦ ἀνωτέρω ζητήματος περὶ τῶν χρόνων τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης.

Ἡ δὲ ἐπιγραφή Β' εἶνε ἀπόφασις τοῦ δήμου κανονίζουσα λεπτομερέστερον τὰ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἱερείας, ὀρίζουσα δηλ. πότε τοῦ ἔτους ἔμελλεν αὕτη νὰ λαμβάνη τὰς ἀναγεγραμμένας ἐν τῷ ψηφίσματι Α' πεντήκοντα δραχμὰς καὶ τίνες αἱ ἀρχαί (οἱ κωλακρέται) αἵτινες ἔμελλον νὰ πληρόνωσιν αὐτῇ τὸν μισθὸν τῆς τοῦτον. Ἐπὶ πλέον δὲ ἐν τῷ ἐλλείποντι κάτω μέρει τῆς ἐπιγραφῆς θὰ ἀνεγράφοντο ἐπίσης λεπτομερῶς τὰ ἱερώσινα τῆς ἱερείας καὶ πρὸς τούτοις τὰ καθήκοντα αὐτῆς, καθ' ἃ δυνάμεθα νὰ εικάσωμεν ἐκ παραβολῆς πρὸς παρεμφερεῖς ἐπιγραφὰς καὶ ἰδίως πρὸς τὴν ἐν C. I. G. ἀρ. 2656 καὶ ἐν τῇ Sylloge τοῦ Dittenberger, ἀρ. 371, δημοσιευμένην ἐπιγραφὴν ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ περὶ πωλήσεως τῆς ἱερωσύνης τῆς Ἀρτέμιδος Περγαίας καὶ περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῆς ἱερείας. Πρβ. καὶ τὴν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας (ἰ) ἐπιγραφὴν (Dittenberger, ἀρ. 369) καὶ τὴν ἐκ Κῶ (Inscriptions of Kos ὑπὸ Paton καὶ Hicks, ἀρ. 27).

Τὴν χρονολογίαν τῶν προκειμένων ἐπιγραφῶν δυνάμεθα νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων καὶ ἐν μέρει ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν.

Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς Α' καὶ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς Α' εἶνε τὸ τοῦ νεωτέρου ἀττικῆς ἀλφαβήτου· μόνον τὸ σ ἔχει τὴν παλαιότεραν αὐτοῦ μορφήν (Ϝ), εἶνε δηλ. τρισκελές. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν γενομένων παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν¹ ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ Ϝ ἐξέλιπε καθ' ὁλοκληρίαν ἐν τοῖς μετὰ τὸ 446 χρόνοις, ἀφ' οὗ ἔτους εἶνε πλέον ἐν χρήσει τὸ τετρασκελές σ (Ξ), δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ 446 π. Χ.

¹ U. Köhler: Urkunden und Untersuchungen zur Geschichte des delisch — attischen Bundes, σ. 4. (Abh. d. Berl. Akad. 1869). — Schütz: Historia alphabeti attici, 1885.

Ἄλλ' ἐπειδὴ πάντα τὰ λοιπὰ γράμματα ἔχουσιν, ὡς εἶπον, τὸ τοῦ νεωτέρου Ἀττικῆς ἀλφαβήτου σχῆμα, ἰδίως τὸ Υ καὶ τὸ Ν, δὲν δύναται αὕτη νὰ ἀνέρχεται ἄνω τοῦ 460, δὲν δύναται δηλ. νὰ προέρχεται ἐκ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἴσχυεν ἐν Ἀθῆναις ὁ Κίμων. Ὅτι δὲ οὐχὶ ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Κίμωνος ἀλλ' ἐκ τῶν τοῦ Περικλέους χρονολογεῖται ἡ ἐπιγραφή, δύναται τις νὰ εικάσῃ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Καλλικράτης, εἰς ὃν ὁ δῆμος ἀνέθηκε τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ἱεροῦ καὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀρχιτέκτων ὁ ἐκτελέσας ἔργα τοῦ Περικλέους, διότι οὗτος εἰργάσθη ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν Μακρῶν τειχῶν, ἃ, ὡς γνωστὸν, ὠκοδομήθησαν ἐπὶ Περικλέους¹, οὗτος ἦτο ἀρχιτέκτων τοῦ Παρθενῶνος σὺν τῷ Ἰκτίνω², οὗτος πρὸς τούτοις ἐξετέλεσεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐπὶ Περικλέους, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνάρξεως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ἄλλο τι ἄγνωστον ἡμῖν ἔργον, φυλακεῖόν τι ἴσως ἡ περίφοραγμα χώρου τινὸς ἢ ἐπεσκευὴν τείχους, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἂν δραπέτης μὴ ἐσθίη μηδὲ λωποδύτης³ Κατὰ ταῦτα λαμ-

¹ Πλούταρχος (Περικλῆς, 13): «Τὸ δὲ μακρὸν τεῖχος, περὶ οὗ Σωκράτης ἀκούσαι φησιν αὐτὸς εἰσηγομένου γνώμην Περικλέους, ἠργολάβησε Καλλικράτης».

² Πλούταρχος (Περικλῆς, 13): «Τὸν ἑκατόμπεδον Παρθενῶνα Καλλικράτης εἰργάζετο καὶ Ἰκτίνος».

³ Τοῦτο μανθάνομεν ἐξ ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἐν ἔτει 1889, ἐχούσης ὡς ἐξῆς:

τ] ἐν πόλιν.
οἰκο[δ]ομῆσαι Η[ό]π[ω]
ς] ἂν δραπέτες με[δ] ἐ[σ]-
[ε] μεδὲ λοποδύτ[ε]-
ς] ταῦτα δὲ χουνγρά-
φσα[ι] μὲν Καλλικρά-
[τ]ε Η[ό]πος ἀριστα κα-
ι εὐτελέστατα σκε-
υάσαι ἀπομισθόσα-
[ι] δὲ τό[ς] πολει[ά]ς Η[ό]-
π[ω]ς ἂν ἐντός Ηεγ[σέ]-
[κ]οντα εμερῶν ἐπισκ-
[ε]υασθῆι φύλακας δὲ
[ἔ]ναι τρεῖς μὲν τοχσό-
[τ]ας ἐκ τῆς φυλῆς τῆς
[π]ρυτανεύουσας.

¹ Idē Bull. de corr. hellénique, 1890, σ. 117 (Foucart). Δελτιὸν Ἀρχαιολογικὸν 1889 σ. 254 (Lolling). C. I. A. IV, σ. 140 ἀρ. 26α, καὶ πρβ. Hermes, XXVI, σ. 51 (K. Wernicke).

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην παραβάλλοντες πρὸς τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν Α' παρατηροῦμεν ὅτι τὸ σ δὲν εἶνε τρισκελές, ἀλλὰ τετρασκελές, καὶ ὅτι τοῦ δασέος Η δὲν γίνεται καθολικὴ χρῆσις, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κατὰ τι ὑστερωτέρα τῆς ἐπιγραφῆς Α' ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἄλλου τὸ ρ καὶ τὸ υ ἔχουσι τὸ τοῦ ἀρχαιοτέ-

βανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ἐν τῇ προκειμένη ἐπιγραφῇ, δύναται τις νὰ συμπεράνη ὅτι ὁ Καλλικράτης ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοῦ Περικλέους ἀρχιτέκτων τῆς πόλεως.

Ὅτι δὲ ἡ προκειμένη ἐπιγραφή ἐκ τῶν πρώτων χρόνων τῆς τοῦ Περικλέους ἀρχῆς χρονολογεῖται καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν τελευταίων, ἐκ τῶν χρόνων δηλ. καθ' οὓς ὠκοδομήθησαν τὰ Προπύλαια (437-432), δύναται τις νὰ ἐξαγάγη καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐκ ταύτης δηλ. μαθηάνομεν ὅτι τὸ ἱερόν τῆς Νίκης ἐν τοῖς χρόνοις καθ' οὓς ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐν κακῇ διετέλει καταστάσει. Ἡ μὲν εἴσοδος αὐτοῦ ἐστερεῖτο θυρωμάτων, ὁ δὲ βωμὸς δὲν ἦτο λίθινος· θὰ ἦτο, ὡς φαίνεται, πρόχειρόν τι κατασκευάσμα ἐκ πλίνθων ἢ ἐκ κοινῶν ἀκατεργάστων λιθαρίων καὶ χώματος. Ἡ ἐπισκευὴ ἄρα τοῦ ἱεροῦ τούτου ἦτο ἐπείγουσα καὶ ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Κατ' ἀκολουθίαν θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ δεχθῆ τις ὅτι ἐγένετο σκέψις περὶ ἀνοικοδομήσεως καὶ ἐγκαλλωπισμοῦ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἱερῶν, ὅτι ἤρξατο καὶ ἐπερατώθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ πολυδαπάνου Παρθενῶνος χωρὶς νὰ ληφθῆ φροντίς περὶ τοῦ ἐν τοσοῦτον κακῇ καταστάσει διατελοῦντος ἱεροῦ τῆς Νίκης τοῦ ἐν περιφανεί τῆς Ἀκροπόλεως θέσει, ἀμέσως παρὰ τὴν εἴσοδον αὐτῆς, ἰδρυμένου.

Τὰ εἰρημένα κρατύνουσι τὸ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν συμπεράσμα ἡμῶν, καθ' ὃ ἡ προκειμένη ἐπιγραφή προέρχεται ἐκ τῶν μεταξὺ τοῦ 446 καὶ 470 π. Χ. χρόνων. Ἴνα δὲ ἀκριβέστερον προσδιορίσωμεν τὴν χρονολογίαν ταύτην, δεόν νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς δύο ἱστορικά γεγονότα τῶν κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον ἅτινα σχετίζονται πρὸς τὰ ἐπὶ Περικλέους κατασκευασθέντα ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἔργα.

Κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ὁ Περικλῆς ἐκρατύνθη ἐπὶ πλέον ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ, ἐξορισθέντος τοῦ δεινοῦ ἀντιπάλου του Κίμωνος, ἦτο πλέον ὁ κατάλληλος καιρὸς, ἵνα ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγαλοπράγμονος αὐτοῦ σχεδίου πρὸς ἐγκαλλωπισμὸν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀνύψωσιν τῆς

πόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἰς μητρόπολιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τότε θὰ προέτεινεν εἰς τὸν δῆμον τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο περὶ συγκλήσεως εἰς Ἀθήνας συνεδρίου πάντων τῶν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν ἐλλήνων, ὅπως οὗτοι βουλευσῶνται « περὶ τῶν ἐλληνικῶν ἱερῶν, ἃ κατέπρησαν οἱ βάρβαροι καὶ τῶν θυσιῶν, ἃς ὀφείλουσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς, ὅτε πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐμάχοντο, καὶ τῆς θαλάττης, ὅπως πλέωσι πάντες ἀδελῶς καὶ τὴν εἰρήνην ἄγωσιν » (Πλούταρχος: ὁ Περικλέους, 17)¹. Καὶ τὸ μὲν πανελλήνιον ἐκεῖνο συνέδριον ἀπέτυχε, τῶν ἐλληνίδων πόλεων μὴ ἀποστείλασθαι εἰς Ἀθήνας ἀντιπροσώπους, ἕνεκα ἀντιπράξεως τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς λέγεται· ἀλλ' ἢ ὡς πρὸς τὰς Ἀθήνας ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου τούτου περὶ ἀνιδρύσεως τῶν ἱερῶν ἐξηρτάτο πλέον ἐξ αὐτοῦ τοῦ Περικλέους. Πρὸς τοῦτο ἦτο ἀνάγκη ἀληθῶς ἐπαρκῶν χρηματικῶν πόρων, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐξευρέθησαν μετ' ὀλίγον διὰ τῆς γενομένης ἐκ Δήλου εἰς Ἀθήνας μεταφορᾶς τοῦ ταμείου τοῦ φόρου τῶν συμμάχων.

Ἐπανορθῶν ὁ Köhler τὰ συμπεράσματα τοῦ Boeckh ὡς πρὸς τὸ ἔτος τῆς ἐκ Δήλου εἰς Ἀθήνας μεταφορᾶς τοῦ ταμείου τοῦ συμμαχικοῦ φόρου ἀπέδειξεν ὅτι ἡ μεταφορὰ αὕτη ἐγένετο τῷ 454 π. Χ. καὶ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἔτους τῆς μεταφορᾶς μέρος τοῦ φόρου, τὸ $\frac{1}{60}$ (μὲν ἀπὸ τοῦ ταλάντου), ἀφιερῶτο τῇ Ἀθηνᾷ καὶ κατετίθετο ἐν τῷ ταμείῳ τῆς θεᾶς ταύτης². Ἀπὸ τοῦ ἔτους ἄρα 454 ὑπῆρχον ἐπαρκεῖς χρηματικοὶ πόροι πρὸς ἀνιδρῶσιν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἱερῶν, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἢ ἐν τοῖς ἀμέσως ἐπομένοις, ὅτε θὰ ἐλήφθη πιθανώτατα καὶ ἡ ἀπόφασις περὶ οἰκοδομῆς τοῦ

¹ Περὶ τοῦ ἔτους καθ' ὃ ὁ Περικλῆς ἔγραψε τὸ ψήφισμα τοῦτο μεγάλη ἀμφισβήτησις ἐπικρατεῖ. Πρόδηλον ὅμως εἶνε ὅτι δὲν ὑπῆρχε βεβαίως λόγος, ὅπως ὁ Περικλῆς προτείνη τοιοῦτον ψήφισμα μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος, δηλ. μετὰ τὸ 447 (ἔτος τῆς ἐναρξεως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην). Ὁ Adolf Holm (Griech. Geschichte II, σ. 272) ἀνάγει τὸ ψήφισμα τοῦτο εἰς τὸ ἔτος 460 ἢ ὀλίγον τι ὑστερώτερον συμφάσκοντος καὶ τοῦ Köpp (Jahrbuch d. Instituts, V, 1890, σ. 268 κ. ἐ.). Ἡ χρονολογία αὕτη συμπίπτει τοῖς περὶ τὴν ἐξορίαν τοῦ Κίμωνος χρόνοις (459 π. Χ.). Τούτους δὲ ἀληθῶς τοὺς χρόνους, τοὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Κίμωνος, δεόν νὰ δεχθῶμεν ὡς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Περικλῆς προέτεινεν εἰς τὸν δῆμον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ψήφισμα, δι' οὗ ὑπεδήλωσε τὸ πρόγραμμα οὕτως εἶπειν τῆς ὑπ' αὐτοῦ διοικήσεως τῶν τῆς πολιτείας.

² Ἴδε τὴν ἐν σ. 170 σημ. 1 μνημονευομένην διατριβὴν τοῦ Köhler: Urkunden und Untersuchungen, σ. 99, 102, 104 καὶ 108.

ρου ἀλφαβήτου σχῆμα, δυνατόν αὕτη νὰ μὴ εἶνε πάντως ὑστερωτέρα τοῦ 446 π. Χ. ἀλλὰ καὶ ἀρχαιότερα κατὰ τι, νὰ προέρχεται δηλ. ἐκ τῶν περὶ τὸ ἔτος τοῦτο χρόνων, ὃ ἐστὶν ἐκ τῶν χρόνων τῆς ἐναρξεως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος (407 π. Χ.).

Παρθενῶνος, θὰ ἐξεδόθη καὶ τὸ προκείμενον ψήφισμα περὶ ἐπισκευῆς τοῦ ἱεροῦ τῆς Νίκης καὶ οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. Ἡ ἐκτέλεσις δὲ τῶν ἔργων τούτων θὰ ἤρξατο ἀμέσως μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ψηφίσματος, ἀφ' οὗ ὁ δῆμος πάντα τὰ πρὸς τοῦτο παρεσκεύασεν, οὐ μόνον δηλ. τὸν ἀρχιτέκτονα τὸν μέλλοντα νὰ συντάξῃ τὰς συγγραφὰς ὤρισεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιτροπὴν τὴν μέλλουσαν νὰ ἐπιστατήσῃ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων ἐξέλεξεν (ἴδε ἀνωτέρω σ. 178). Ἐπειδὴ δὲ ὡς βέβαιον σχεδὸν δύναται πλέον νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Παρθενῶνος ἤρξατο τῷ 447¹, δεόν νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος τοῦλάχιστον, εἰ μὴ καὶ ἔτι πρότερον, θὰ ἤρξατο καὶ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, ἀφ' οὗ αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι πρὸς ἑναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος ἀπήτουν πολὺ μείζονα χρόνον ἢ αἱ πρὸς ἑναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, καὶ ἀφ' οὗ, ὡς γνωστόν, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ πολυδαπάνου Παρθενῶνος μεγάλη ἐγένετο ἀντιπραξίς τῷ Περικλεῖ ὑπὸ τῶν τότε ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Θουκυδίδου ἀριστοκρατικῶν (Πλούταρχος, β. Περικλέους, 12 καὶ 14). Ὅτι δὲ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαρκέσῃ ὅσον καὶ ἡ τοῦ Παρθενῶνος, εὐνόητον εἶνε διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ ναὸς τῆς Νίκης ὠκοδομήθη καθ' οὓς χρόνους ὠκοδομεῖτο ὁ Παρθενῶν.

Ἐκ τῆς προκειμένης ἄρα ἐπιγραφῆς διδασκόμεθα τάδε :

α') Ὁ ναὸς τῆς Νίκης, ὁ κυριολεκτικῶς καλούμενος ναὸς Ἀθηνᾶς Νίκης², ὠκοδομήθη ὑπὸ

¹ Τοῦτο ἐξήχθη ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Köhler ἐξελεχθείσης τῆς πρώτης εἰκασίας (Athen. Mitth. d. arch. Inst. IV, σ. 35) περὶ τῶν ἐν C. I. A. I, 301-311, IV 297 α, β καὶ 311 ἐπιγραφῶν ὡς ἀναγραφουσῶν δαπάνας τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος. Ἴδε Loeschke ἐν ταῖς Historische Untersuchungen Arnold Schaefer gewidmet, σ. 41 κ. ἑ.

² Αὕτη ἦτο ἡ ἐπίσημος ὀνομασία τοῦ ναοῦ, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ προκειμένη ἐπιγραφή. Σημειωτέον δὲ ὅτι αὕτη ἡ Ἀθηνᾶ Νίκη, ἡ ἐν τῷ ναῷ τῷ ἐπὶ τοῦ Πύργου λατρευομένη, ἐν τῇ Λυσιστράτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους, στ. 317, καλεῖται *Δέσποινα Νίκη*, ὡς δηλοῦται ἐκ παραβολῆς πρὸς τὰ ἐν στ. 286. Ὅτι δ' αὕτη εἶνε ἡ Ἀθηνᾶ Πολιάς ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτῆς ὡς θεὰ Νίκη, εἶνε προφανές. Ἐν τῷ *Φιλοκτήτῃ* τοῦ Σοφοκλέους, ἐν στ. 134, ὁ Ὀδυσσεὺς λέγει τάδε :

Ἐρμῆς δ' ὁ πέμπων δόλιος ἡγήσασαίτο νῶν
Νίκη τ' Ἀθάνα Πολιάς, ἡ σώζει μ' αἰεί.

Καὶ ὁ Σχολιαστής: «Ὅτως ἡ πολιούχος Ἀθηνᾶ Νίκη καλεῖται ἐν τῇ Ἀττικῇ». Πρὸς τὴν ἐν σελ. 176, σημ. 1, μνημονευομένην πραγματείαν τοῦ Kekulé.

τοῦ ἀρχιτέκτονος Καλλικράτους συγχρόνως τῷ Παρθενῶνι. Ὑπῆρχεν ἄρα οὗτος ἐπὶ τοῦ πύργου, καθ' ὃν χρόνον ὁ Μνησικλῆς συνέταξε καὶ ἐξετέλεσε τὸ σχέδιον τῶν Προφυλαίων.

β') Πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ πύργου ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης.

Ἐν τούτῳ τῷ ἱερῷ, ὡς φαίνεται, θὰ ἦτο τὸ πάλαι ἰδρυμένον τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναφερόμενον ξόανον τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, ὃ εἶχεν ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ρόαν ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ κρᾶνος¹. Θὰ ἦτο δὲ τὸ ἱερὸν τοῦτο τῶν ἱερῶν, ἃ οἱ μὲν Πέρσαι κατέστρεψαν, εἰσελάσαντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἐπανελθόντες ἐκ Σαλαμῖνος εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν, προχείρως ἐπεσκεύασαν. Τοιοῦτόν τι πρόχειρον κατασκευάσμα ἦτο ὁ βωμὸς, ὅστις διὰ τοῦ προκειμένου ψηφίσματος ἀπεφασίσθη ὅπως κατασκευασθῆ λίθινος. Σημειωτέον δὲ ὅτι συμφώνως ταῖς τοῦ Περικλέους ἀρχαῖς, ἃς οὗτος ἐξεδήλωσεν ἐν τῇ πρὸς τὸν δῆμον προτάσει του περὶ συγκλήσεως τοῦ Πανελληνίου συνεδρίου, ἐλήφθη φροντίς διὰ τοῦ προκειμένου ψηφίσματος οὐ μόνον περὶ ἐγκαλλωπισμοῦ τοῦ ἱεροῦ διὰ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς λατρείας τῆς θεᾶς, διότι διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου ἀπεφασίσθη καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Τότε ἴσως θὰ ἐκανονίσθησαν καὶ ἄλλα τῆς λατρείας τῆς θεᾶς ταύτης καὶ ἡ κατ' ἔτος, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, θυσία ἐπὶ τοῦ βωμοῦ αὐτῆς μιᾶς βοῆς, καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐν C. I. A. II, 163 καὶ 471 ἐπιγραφῶν².

Μετὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν καθέκαστα τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς Α'. ἦτις καὶ ἄλλα σπουδαῖα

¹ Παρὰ Ἀρποκρατίωνι: Νίκη Ἀθηνᾶ. Λυκούργος ἐν τῷ περὶ τῆς ἱερείας. Ὅτι δὲ Νίκης Ἀθηνᾶς ξόανον ἄπτερον, ἔχον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ρόαν ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ κρᾶνος, ἐτιμᾶτο παρ' Ἀθηναίους, δεδήλωκεν Ἡλιόδωρος ὁ περιηγητὴς ἐν α' περὶ Ἀκροπόλεως.— Πανσανίας, V, 26, 6: Κάλαμις δὲ οὐκ ἔχουσαν πτερὰ ποιῆσαι λέγεται Νίκην ἐν Ὀλυμπίᾳ (ἀνάθημα τῶν Μαντινέων) ἀπομιμούμενος τὸ Ἀθηνησι τῆς Ἀπτέρου καλουμένης ξόανον.

² C. I. A. II, 163: «ἀπὸ δὲ τῶν τετταράκοντα μῶν καὶ τῆς μιᾶς τῶν ἐκ τῆς μισθώσεως τῆς νέας βουνησαντες οἱ ἱεροποιοὶ μετὰ τῶν βουωνῶν, πέμψαντες τὴν πομπὴν τῇ θεᾷ, θυόντων ταύτας τὰς βοῦς ἀπάσας ἐπὶ τῷ βωμῷ τῆς Ἀθηνᾶς τῷ μεγάλῳ, μίαν δὲ ἐπὶ τῷ τῆς Νίκης, προκρίναντες ἐκ τῶν καλλιστευουσῶν βοῶν, καὶ θύσαντες τῇ Ἀθηνᾶ καὶ τῇ Ἀθηνᾶ τῇ Νίκῃ» κτλ.

C. I. A. II. 471: «συντελουμένης δὲ καὶ τῆς θυσίας τῇ Ἀθηνᾶ τῇ Νίκῃ συνεπόμπευσαν καλῶς καὶ εὐσηχμόνως βοῶν συμπέμψαντες, ἣν καὶ ἔθυσαν ἐν Ἀκροπόλει τῇ θεᾷ».

διδάσκει ἡμᾶς ὡς πρὸς τὰ ἱερώσινα καὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Ἀθήναις.

Ἡ ἐπιγραφή εἶνε στοιχηδὸν γεγραμμένη, ἐκάστου στίχου ἀποτελουμένου ἐξ 29 γραμμάτων.

Στ. 1. Ὁ στίχος οὗτος δὲν εἶνε ὁ πρῶτος τῆς ἐπιγραφῆς, ἀλλ' ὁ τρίτος, ὡς φαίνεται, διότι τὸ ψήφισμα θὰ ἤρχετο διὰ τῶν: Ἐδοχσεν τῆ βολῆ καὶ τῆ δέμοι κτλ. Ἐν τῷ ἐλλείποντι ἄρα ἄνω μέρος τῆς στήλης θὰ ὑπῆρχον δύο στίχοι ἢ καὶ τρεῖς ἴσως.

Στ. 2-3. Καθ' ἃ ἐξέθηκα ἐν τοῖς προηγουμένοις (σ. 178) ἢ διὰ τοῦ Ἀθηναίων τῆ Νίκαι συμπλήρωσις τοῦ κενοῦ τοῦ 2 στίχου εἶνε βεβαία. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῷ λίθῳ σώζονται ἔγχνη τοῦ Ε, τοῦ προτελευταίου γράμματος τῆς λ. Νίκαι.

Ἐκ τῆς συχνᾶ ἀπαντώσεως ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς φράσεως «ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων» ὁ δὴλον γίνεται ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἐκλογῆς καὶ ἐγκαταστάσεως ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Ἐλαμβάνετο δὲ αὕτη ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, οὐχὶ ὁ δὴλ. ἐξ ὠρισμένου γένους ἢ οἰκογενείας. Ἐκ τούτων προφανὲς εἶνε ὅτι ἐν τῷ κενῷ τῷ μεταξύ τοῦ 2 καὶ 3 στίχου, θὰ ὑπῆρχε φράσις δηλωτικὴ τῶν προσόντων τῆς ἱερείας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρῶτον προσὸν παντὸς ἐκλεξιμῆς εἶνε ἡ γνησία αὐτοῦ καταγωγὴ, τὸ νᾶ εἶνε ὁ δὴλ. πολίτης Ἀθηναῖος ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς (πρβ. τὰ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτεία τοῦ Ἀριστοτέλους, κεφ. 55, περὶ τῆς δοκιμασίας τῶν ἐννέα ἀρχόντων), διὰ τοῦτο προτείνω τὴν συμπλήρωσιν «ἀστέ εἰς ἀστῶν» ὁρμώμενος κυρίως ἐκ τῆς ἐν σελ. 179 μνημονευθείσης ἐξ Ἀλικαρνασσῶ ἐπιγραφῆς, ἐν ἣ ἀναγινώσκονται τάδε: «ὁ πριάμενος τὴν ἱερητείαν τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Περ(γα)ίας παρέξεται ἱερείαν ἀστῆν ἐξ ἀστῶν ἀμφοτέρων ἐπὶ τρεῖς γενεὰς γεγεννημένην καὶ πρὸς πατρὸς καὶ πρὸς μητρὸς». Πρβ. καὶ τὰ ἐν τῇ ἐκ Κῶ ἐπιγραφῆ, τῇ ἐν ταῖς Inscriptions of Kos ὑπὸ Paton καὶ Hicks ὑπ' ἀρ. 36^d δημοσιευμένη: «Ἄν δέ τις νόθος ὢν κρ[ιθ]εῖς γνωσθῆ μετέχειν τῶν ἱερω[ν μ]ῆ ἐξέστω αὐτῷ μετέχειν τῶν [ιε]ρωσυνῶν».

Ὡς πρὸς δὲ τὴν διὰ τοῦ προκειμένου ψήφισματος ἐγκαθισταμένην ἱερείαν τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης,

σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ἐν C. I. A. III, 659, ἐπιγραφὴν ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπῆρχε καὶ ἱερεὺς τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει θεᾶς ταύτης.

Στ. 4. καταστῆσαι: Ταύτην τὴν συμπλήρωσιν προτείνω, ἄτε τῆς λ. *Ἡελέσθαι* μὴ πληρούσης τὸ κενόν.

Στ. 4. τὸ *Ἡιερόν θυρῶσαι, κατασκευάσαι* δηλ. θυρώματα τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ. Περὶ τῆς σημασίας ταύτης τοῦ θυρῶσαι ἴδε τὴν ἐν C. I. A. II, 489^b ἐκ τοῦ Ἀσκληπιείου ἐπιγραφὴν, ἐν ἣ ἀναγινώσκονται τάδε: «πρόσοδον ποιησάμενος πρὸς τὴν βουλήν ὁ εἰληχῶς ἱερεὺς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας - ἐμφανίζει τὰ θυρώματα διεφθάρθαι τῆς πρότερον οὔσης εἰς τὸ ἱερόν εἰσόδου - καὶ διὰ τοῦτο παρακαλεῖ τὴν βουλήν ἐπιχωρῆσαι ἐατῷ κατασκευάσαντι ἐκ τῶν ἰδίων θυρῶσαι τὸ ἀρχαῖον πρόπυλον». Πρβ. καὶ τὴν ἐξ Ἐπιδαύρου ἐπιγραφὴν (Cavvadias: Fouilles d'Épidaure, σ. 78, ἀρ. 78 στ. 38), ἐν ἣ ἡ λ. *θύρωσις* αὐτὸ τοῦτο σημαίνει.

Στ. 6. βωμῶν λίθων: Πρβ. τὴν ἐκ Μεγαλόπολεως ἐπιγραφὴν τὴν ἐν C.I.G. 1536, ἐν ἣ ἀπαντᾷ: «καὶ βωμῶν κατασκευάσαι λευκὸλίθον ὡς κάλλιστον».

Μισθὸς καὶ ἱερώσινα τῆς ἱερείας

Στ. 7-10. Ἐν τοῖς στίχοις τούτοις καθορίζονται ὁ μισθὸς καὶ τὰ ἱερώσινα τῆς ἱερείας. — Ἱερωσύνη, αἵτινες δὲν ἀνήκον εἰς ὠρισμένα γένη ἢ οἰκογενείας, ἐπωλοῦντο καθ' ἃ παραδίδει ἡμῖν Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς (Ρωμαϊκὴ Ἀρχαιολογία II, 21) καὶ καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐν τοῖς προηγουμένοις (σ. 179) μνημονευθείσης ἐπιγραφῆς ἐξ Ἀλικαρνασσῶ, ἐξ ἐπιγραφῆς ἐξ Ἐρυθρῶν (Rayet: Revue archéologique 1887, σ. 107 κ. ἐ. — Dittenberger, ἀρ. 370), ἐν ἣ ἀναγράφεται τὸ τίμημα τεσσαράκοντα περίπου ἱερωσυνῶν, ἐξ ἐπιγραφῶν ἐκ Κῶ (Inscriptions of Kos ὑπὸ Paton καὶ Hicks, ἀρ. 27, 28, 30, 32) κ. ἐ. Ἄλλ' εὐνόητον εἶνε ὅτι τοῦτο ἐγένετο διὰ τὰς θέσεις ἐκεῖνας, ἐν αἷς οἱ ἱερεῖς εἶχον ἀρκετὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰσοδήματα. Διὰ τοῦτο τὸ τίμημα τῶν ἱερωσυνῶν ἦτο διάφορον: ἡ ἱερωσύνη δηλ. τοῦ Ἐρμοῦ ἀγοραίου, κατὰ τὴν ἐξ Ἐρυθρῶν ἐπιγραφὴν, ἐπωλήθη ἀντὶ δρ. 4610, ἐν ᾧ ἡ ἱερωσύνη τῆς Γῆς ἐπωλήθη ἀντὶ

δρ. 10 μόνον. Προκειμένου όμως περί ιερωσύων αΐτινες δὲν παρεΐχον τοῖς ἱερεῦσιν ἰκανὰ ὠφελήματα, ἐδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐπλήρονον οἱ ἱερεῖς ἀλλὰ τούναντίον, ἐπληρόνοντο οὗτοι ὑπὸ τῆς πολιτείας. Αὐτὸ τοῦτο βεβαίως ἢ προκειμένη ἐπιγραφή, καθ' ἣν ἡ ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἔμελλε νὰ λαμβάνῃ κατ' ἔτος (ἴδε τὴν ἐπιγραφὴν Β', στ. 9-10) πεντήκοντα δραχμάς.

Τὰ δὲ ἱερώσυνα τῆς ἱερείας ταύτης συνίσταντο κατὰ τὸ σύνθηες εἰς τὰ σκέλη τῶν θυμάτων καὶ δέρματα. Ἡ γ. πλ. *δεμοσίον* (θυμάτων) ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν λ. *δέρματα* οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν λ. *σκέλε*, διότι ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ *φέρειν*. δεχθέντος δὲ ὅτι αὕτη ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν λ. *σκέλε*, τότε δὲν γίνεται λόγος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὡς μὴ ὄφειλε, καὶ περὶ τῶν ὑπὸ ἰδιωτῶν προσφερομένων θυμάτων. Φρονῶ δηλ. ὅτι τὸ χωρίον: *φέρειν τὴν ἱέρειαν τὰ σκέλε καὶ τὰ δέρματα φέρειν τὴν δεμοσίον*: δὲν ἐννοεῖ ὅτι ἡ ἱέρεια ἔδει νὰ λαμβάνῃ τὰ σκέλη καὶ τὰ δέρματα τῶν δημοσίων, τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως δηλ. προσφερομένων θυμάτων, ἀλλ' ὅτι ἔδει νὰ λαμβάνῃ τὰ σκέλη τῶν θυμάτων (ἀδιακρίτως τῶν τε ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ τῶν ὑπὸ ἰδιωτῶν προσφερομένων), πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ δέρματα τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προσφερομένων θυμάτων. Αὕτη ἡ ἐρμηνεία φαίνεται μοι πιθανώτερα, διότι ἀκριβῶς κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν τρόπον καθορίζονται καὶ τὰ ἱερώσυνα τῆς ἱερείας τῆς Ἀρτέμιδος Περγαίας ἐν τῇ μνημονευθείσῃ (σ. 179) ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν δερμάτων. Ἐν στ. 9 κ. ε. τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἴρηται τάδε: «(ἡ ἱέρεια) θύσει τὰ ἱερά τὰ δημοτελέα καὶ τὰ ἰδιωτικά καὶ λήψεται τῶν θυομένων δημοσία ἀφ' ἐκάστου ἱερείου κωλῆν καὶ τὰ ἐπὶ κωλῆ νεμόμενα καὶ τεταρτημορίδα σπλάγχων καὶ τὰ δέρματα, τῶν δὲ ἰδιωτικῶν λήψεται κωλῆν καὶ τὰ ἐπὶ κωλῆ νεμόμενα καὶ τεταρτημορίδα σπλάγχων». Καὶ ἐν Χίῳ αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο· ὁ ἱερεὺς δηλ. τοῦ Ἡρακλέους, ὅταν τὸ γένος ἔθουε, ἐλάμβανεν ὡς μερίδα κρέατα καὶ τὸ δέρμα, ὅταν δὲ ἰδιώτης ἔθουε, ἐλάμβανε μόνον κρέατα¹, οὐχὶ δὲ καὶ δέρμα. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐν Μιλήτῳ, ὡς δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγω·

¹ Ἴδε ἐπιγραφὴν ἐκ Χίου δημοσιευμένην ἐν ταῖς Athen. Mittheilungen des arch. Instituts. XIII (1888) σ. 446.

μὲν ἐκ τῆς ἐν τῇ Sylloge τοῦ Dittenberger ὑπ' ἀρ. 376 ἐπιγραφῆς, ἐν ἣ εἴρηται τάδε: «ἦν ξένος ἱεροποιῆ τῷ Ἀπόλλωνι, προιεραῖσθαι τῶν ἀστῶν ὃν ἂν θέλῃ ὁ ξένος, διδόναι δὲ τῷ ἱερεῖ τὰ γέρεα ἅπερ ἡ πόλις διδοῖ χωρὶς δέρματος», ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ πόλις ἔδιδε τῷ ἱερεῖ καὶ τὸ δέρμα.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ ὀριζόμενον ἐν τῇ προκειμένη ἐπιγραφῇ ὅτι ἡ ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἔδει νὰ λαμβάνῃ καὶ τὰ δέρματα τῶν δημοσίων θυμάτων, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς κανὼν ἰσχύων ἐν Ἀθήναις, διότι ἐκ τῆς ἐν C. I. A. II, 741, ἐπιγραφῆς διδασκόμεθα ὅτι τὰ δέρματα τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προσφερομένων τοῖς θεοῖς θυμάτων κατὰ τὰς μεγάλας θυσίας ἐπωλοῦντο εἰς ὄφελος τοῦ δημοσίου ταμείου. Εὐλόγως δὲ ἐν ταῖς ἀναγραφομέναις ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιγραφῇ θυσίαις¹ δὲν ἀναφέρεται καὶ ἡ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, ἀφ' οὗ τὰ δέρματα τῶν τῇ θεᾷ ταύτῃ προσφερομένων ὑπὸ τῆς πόλεως θυμάτων ἐλάμβανεν ἡ ἱέρεια, ὡς μανθάνομεν νῦν. Δὲν ἦτο δὲ μεγάλη ἡ τῇ Ἀθηνᾷ Νίκῃ τελουμένη ὑπὸ τῆς πόλεως θυσία (μία βοῦς μόνον ἐθυσιάζετο αὐτῇ κατ' ἔτος. ἴδ. σ. 184 σημ. 2) καὶ διὰ τοῦτο τὰ δέρματα κατελείποντο τῇ ἱερείᾳ. Αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο, ὡς φαίνεται, ἐν Ἀττικῇ καὶ ὡς πρὸς ἄλλας ὑπὸ τῆς πόλεως τελουμένας θυσίας οὐχὶ μεγάλας (πρβ. ἐπιγραφὴν ἐν C. I. A. II, 631). Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι περὶ τούτων δὲν ὑπῆρχε νόμος καθολικὴν ἰσχύον ἔχων ἐν Ἀττικῇ, ἀλλ' ἐκάστοτε τὰ πράγματα ἐκανονίζοντο ὑπὸ τοῦ δήμου κατὰ τὰς διαφόρους ἀνάγκας. Οὕτως ἐν τῇ ἐν C. I. A. II, 640 ἐπιγραφῇ ἐκ Πειραιῶς ὀρίζεται ὅτι ἡ ἱέρεια ἔδει νὰ λαμβάνῃ ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν θυμάτων κρέατα καὶ τὸ δέρμα.

Κατασκευὴ δημοσίων ἔργων ἐν Ἀθήναις.

Στ. 13 κ. ε. Ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ στ. 13 δευτέρῳ μέρει τῆς ἐπιγραφῆς γίνεται λόγος περὶ ἐκλογῆς ἐπιτροπείας ἐκ τριῶν μελῶν τῆς βουλῆς, ἧτις μετὰ

¹ Τὸ κατὰ τὴν μνημονευθείσαν ἐπιγραφὴν κεφάλαιον ἐκ τοῦ δερματικοῦ προήρχετο ἐκ τῶν ἐξῆς θυσίων: ἐκ Διονυσίων τῶν ἐν Πειραιεῖ, ἐκ Διονυσίων τῶν ἐπὶ Ληναίῳ, ἐκ τῆς θυσίας τῇ Ἀγαθῇ Τύχῃ, ἐκ τῶν Ἀσκληπιείων, ἐκ Διονυσίων τῶν ἐν Ἀστει, ἐξ Ὀλυμπιείων, ἐκ τῆς θυσίας τῷ Ἑρμῇ τῷ Ἡγεμονίῳ, ἐκ τῆς θυσίας τῷ Διὶ τῷ Σωτήρι, ἐκ τῆς θυσίας τῇ Εἰρήνῃ, ἐκ τῆς θυσίας τῷ Ἀμμωνί, ἐκ τῶν Παναθηναίων, ἐκ τῶν Ἐλευσινίων, ἐκ τῆς θυσίας τῇ Δημοκρατίᾳ, ἐκ τῶν Θησειῶν.

τοῦ ἀρχιτέκτονος Καλλικράτους ἔμελλε νὰ συντάξῃ τὰς συγγραφὰς καὶ νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, εἰς τὴν οἰκοδομὴν δηλ. τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βωμοῦ, διότι περὶ τῆς θυρώσεως τοῦ ἱεροῦ ἔμελλον νὰ φροντίσωσι, κατὰ τὰ ἐν στ. 6, οἱ *πωληταί*. Τὰ τρία ταῦτα μέλη τῆς βουλῆς εἶνε οἱ ἐν Ἀθήναις καλούμενοι ἐπιστάται¹. Ἐκ τῶν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις μακθάνομεν πρῶτην φορὰν ὅτι αἱ *συγγραφαὶ* κατὰ τὰ ἐν Ἀθήναις ἰσχύοντα δὲν ἦσαν ἀποκλειστικὸν ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος, ἀλλ' ὅτι αὗται συνετάσσοντο ὑπὸ τούτου ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἐπιστατῶν. Τοῦτο δὲ εὐλογον εἶνε, διότι οἱ ἐπιστάται, οἱ ἐκπροσωποῦντες τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας, δὲν ἔπρεπε νὰ διατελῶσιν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος διακανονισμοῦ τῶν ἐκτελεσεων ἔργων, ἐφ' ὅσον ταῦτα οὕτως ἢ ἄλλως ἐκτελούμενα ἀπήτουν μείζονα ἢ ἐλάσσονα δαπάνην. Ἐκ τούτου δὲ συνάγεται ὅτι οἱ ἐπιστάται καὶ ὁ ἀρχιτέκτων ἦσαν ἰσότημοι, οὕτως εἰπεῖν, ἐν ταῖς πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἐνεργείαις τῶν· θὰ ἐπετήρουν δὲ καὶ οὗτοι τὰ ἐκτελούμενα ἔργα ἐν τοῖς καθέκαστα, δὲν θὰ περιωρίζοντο δηλ. εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν δαπανῶν κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀποφάνσεις τοῦ ἀρχιτέκτονος, ἀλλὰ θὰ ἐσχημάτιζον καὶ οὗτοι γνώμην περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων κατὰ τὰς συγγραφάς, τῆς συντάξεως τῶν ὁποίων καὶ αὐτοὶ μετέσχον. Τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς γνωστῆς ἐκ Λεβαδείας ἐπιγραφῆς (Sylloge τοῦ Dittenberger, ἀρ. 353), ἐν ἣ εἰρηναίως τάδε (στ. 51 κ. ἐ): «ὅταν δὲ ἀποδείξῃ (ὁ ἐργώνης) πάσας (τὰς στήλας) εἰργασμένας καὶ ὀρθὰς πάντη καὶ τέλος ἐχούσας κατὰ τὴν συγγραφὴν ἀρεστῶς τοῖς ναοποιοῖς (οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν Λεβαδείᾳ οἱ ἐπιστάται) καὶ τῷ ἀρχιτέκτονι, λήψεται τὴν δευτέραν δόσιν».

Ἐν τῇ ἐν C. I. A. II, ἀρ. 167, ἐπιγραφῇ ἀναφέρεται ἐν στ. 6 *ἀρχιτέκτων χειροτονημένος ὑπὸ τοῦ δήμου* καὶ ἐν στ. 34 καὶ 117 *ἀρχιτέκτονες*. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀρχιτέκτονες οὗτοι δὲν δύνανται νὰ εἶνε οἱ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαφόρων ἔργων ἀναλαβόντες ἐργολάβοι (ἐργῶναι), διότι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ γίνεται ἰδιαιτέρα μνεῖα τούτων (ὀνομάζονται οὗτοι *μισθωσάμενοι*), ὁ Köhler εἶκασεν ὅτι *ἀρχιτέκτονες* καλοῦνται οἱ ἐπιστάται. Τὴν εἰκασίαν ταύτην τοῦ Köhler κρατύνουσι τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ

ἐπιγραφῇ, διότι ἐξ ὅσων εἶπομεν, δηλοῦται ὅτι οἱ ἐπιστάται, οἱ μετέχοντες τῆς συντάξεως τῆς συγγραφῆς καὶ οἱ ἐξακριβόνοντες πρὸς τούτοις τὴν κατὰ ταύτην ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, δὲν θὰ ἦσαν ἄμοιροι ἀρχιτεκτονικῶν γνώσεων· δὲν ἦτο βεβαίως ἀνάγκη νὰ εἶνε οὗτοι ἀρχιτέκτονες ἐξ ἐπαγγέλματος, θὰ ἐκέκτηντο ὅμως πάντως ἐμπειρίαν τινὰ περὶ τὴν οἰκοδομικήν· διὰ τοῦτο ἐδύναντο νὰ κληθῶσιν ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιγραφῇ ἀρχιτέκτονες. Ἐφαρμοζομένων τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ, ὁ μὲν Καλλικράτης εἶνε ὁ *ἀρχιτέκτων ὁ χειροτονημένος ὑπὸ τοῦ δήμου*, τὰ δὲ τρία μέλη τῆς βουλῆς εἶνε οἱ *ἀρχιτέκτονες*.

Στ. 15-16. Τὸ κενὸν τὸ μετὰ τοῦ τέλους τοῦ 15 στίχου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ 16 συνίσταται ἐκ 14 γραμμάτων. Πρὸς συμπλήρωσιν τούτου θὰ προέτεινέ τις τὴν φράσιν *ἐπιμέλεισθαι ἢ μᾶλλον ἐπιστατέν ἢ ἐπιστατέσαι κοινῇ*· ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ τῶν περιπτώσεων τούτων πληροῦται ἀκριβῶς τὸ κενόν. Φρονῶ ὅτι ἀσφαλέστατα συμπληροῦται τὸ κενόν τοῦτο διὰ τοῦ *ἐπ[ιδείχσαι τῆ βολ]ῆι*, διότι καὶ ἡ ἔννοια κάλλιστα εὐοδοῦται καὶ ἡ φράσις αὐτὴ ἐν συγχρόνῳ περίπου ἐπιγραφικῶν κειμένων ἀπαντᾷ, ἐν τῷ ἐξ Ἐλευσίνος ψηφίσματι τῷ ἐν C. I. A. σ. 59 ἀρ. 27^b. Ἐν τῷ ψηφίσματι δηλ. τούτῳ (στ. 60 κ. ἐ) εἰρηναίως τάδε: «περὶ δὲ τῷ ἐλάίῳ τῆς ἀπαρχῆς χυσυγγράφσας Λάμπον ἐπιδειχσάτο τῆ βολῆι ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας *He δὲ βολῆ* ἐς τὸν δῆμον ἐχσενεγκέτο ἐπάναγκες».

Στ. 16 κ. ἐ. Παραδόξως μετὰ τὸ *καθότι* δὲν ἔπεται τό: *ἄν*. Θὰ προετίμων συμπλήρωσιν: *καθότι ἀπομ[ισθόσοσι: ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύσκολον εἶνε νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὄλον κενόν τὸ εἰς εὐλήγον, διὰ τοῦτο προτείνω συμπλήρωσιν: καθότι ἀπομ[ισθῆσαι ἄν αὐτοῖς δόχσ]ει: ἀμφίβολον μὲν ἔνεκα τῆς οὐχὶ συνήθους θέσεως τοῦ ἄν, δι' ἧς ὅμως κάλλιστα εὐοδοῦται ἡ ἔννοια. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἐπόμενον κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς παρατηρῶ ὅτι, ἐπειδὴ ἀπίθανον εἶνε ὅτι ἡ βουλὴ καὶ οὐχὶ ὁ δῆμος ἀπεφάσιζε περὶ ὑποθέσεων τοσοῦτον σπουδαίων¹,*

¹ O. G. Busolt, ἐν Staats und Rechtsaltertümer (Klass. Alterthums Wissenschaft ὑπὸ I. w. Müller) σ. 252, ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ἀθηναίων Πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους, κεφ. 49, λέγει ὅτι ἡ Βουλὴ ἐν παλαιότεροις χρόνοις εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ ἐγκρίνειν ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια (παραδείγματα), λέγει δηλ. τὰ ἐξῆς: In früherer Zeit hatte der Rat auch über die Baupläne (παραδείγματα) für öffentliche

ἐκ τοῦ μνημονευθέντος ψήφισματος ἐξ Ἐλευσίνος ὁρμώμενος προτείνω τὴν συμπλήρωσιν: τὰς[δὲ προτάνας ἐς τὸν δῆμον ἐχρσενεργεῖν] — Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐκ τοῦ στ. 17 σωζομένων γραμμῶν ΕΙΤΟΣ εἶνε βεβαία.

Ἐκ τῆς συμπληρώσεως ταύτης τοῦ κειμένου ὁρμώμενοι καὶ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις εἰρημένα ἀνακεφαλαιοῦντες συνάγομεν τὰ ἐξῆς πορίσματα ὡς πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις κατασκευὴν τῶν δημοσίων ἔργων κατὰ τὴν Ε' ἑκατονταετηρίδα.

α') Προκειμένου περὶ κατασκευῆς ἔργου οὐχὶ ἀξίου λόγου, μικρὰν δαπάνην ἀπαιτοῦντος, ὁ δῆμος ὥριζε τὸν ἀρχιτέκτονα τὸν μέλλοντα νὰ συντάξῃ τὰς συγγραφὰς καὶ ἀνέθετε τὴν φροντίδα τῆς ἐκμισθώσεως καὶ ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου εἰς τοὺς πωλητάς. Τοῦτο ἐγένετο ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν θυρωμάτων τῆς εἰσόδου τοῦ ἱεροῦ τῆς Νίκης. Αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο καὶ ὡς πρὸς τὸ ἄλλο ἐν τῇ Ἀκροπόλει εὐτελές καὶ τοῦτο ἔργον, ὃ ἐξετέλεσεν ὁ Καλλικράτης κατὰ τὴν ἐν σελ. 180 σημ. 3 ἐπιγραφῆν.

β') Προκειμένου περὶ οἰκοδομήματος ἀξίου λόγου καὶ σχετικῶς πολυδαπάνου, οἷον ἦτο ὁ ναὸς τῆς Νίκης καὶ ὁ βωμός, ὁ δῆμος ὥριζε τὸν ἀρχιτέκτονα τὸν μέλλοντα νὰ συντάξῃ τὰς συγγραφὰς (οὗτος συνέτασεν ἐν πρώτοις, ἐννοεῖται, τὸ σχέδιον, τὸ καλούμενον παράδειγμα, ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ ὁποίου συνετάσσοντο αἱ συγγραφαί), συγχρόνως δὲ ἐξέλεγε καὶ τρεῖς ἀνδρας ἐκ τῆς βουλῆς, τοὺς καλουμένους ἐπιστάτας, οἵτινες ἐπεμελοῦντο σὺν τῷ ἀρχιτέκτονι τῆς οἰκοδομῆς. Ἐλάμβανον δὲ οὗτοι μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος σύνταξιν τῶν συγγραφῶν καὶ ἐξεμίσθονον ἀκολουθῶς τὸ ἔργον. Ἀλλὰ τὰς περὶ τούτου ἐνεργείας καὶ ἀποφάσεις ἐαυτῶν ὄφειλον οὗτοι νὰ ὑποβάλλωσι πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὴν βουλήν καὶ πιθανῶς διὰ ταύτης εἰς τὸν δῆμον.

Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς Β'.

Καθ' ὃν χρόνον ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα Β', οὐ μόνον εἶχεν ἐκδοθῆ τὸ ψήφισμα Α', ἀλλ' εἶχε χαρᾶχθῆ τοῦτο ἐπὶ τῆς στήλης καὶ εἶχεν ἰδρυθῆ αὕτη

Arbeiten die Entscheidung zu treffen, späterhin ging diese Function auf die Dikasterien über, da er vielfach nach persönlicher Gunst Beschlüsse fasste. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς προφανῶς παρενόησεν ἢ μάλλον παρέβλεψεν, ὃ ἀναφέρει χωρὶν τοῦ Ἀριστοτέλους, διότι ὁ Ἀριστοτέλης ὁμιλεῖ περὶ παραδειγμάτων πρὸς κατασκευὴν τοῦ πέπλου τῆς Ἀθηνᾶς, λέγει δηλ. τάδε: «ἐκρινεν δὲ

ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, διότι ἐν στ. 7 τοῦ ψήφισματος Β' μνημονεύεται ἡ στήλη αὕτη, (ἢ στήλη δηλ. ἢ νῦν εὐρεθεῖσα, ἥτις τότε ἔφερε μόνον τὸ ψήφισμα Α'). Ὅτι δὲ τὸ ψήφισμα Β' εἶνε ὑστερώτερον τοῦ ψήφισματος Α' δεικνύται καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Σ, ὅπερ ἔχει οὐχὶ τρεῖς ἀλλὰ τέσσαρας κεραίας. Ἐξεδόθη ἄρα τὸ ψήφισμα τοῦτο μετὰ τὸ 446 π. Χ. Τὴν χρονολογίαν αὐτοῦ δυνάμεθα ἐπὶ μάλλον νὰ προσδιορίσωμεν διὰ τοῦ ἐν στ. 4 μνημονευομένου Καλλίου. Ὁ Καλλίας δηλ. οὗτος, ὁ εἰπὼν τὸ προκείμενον ψήφισμα, εἶνε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ αὐτὸς Καλλίας, ὁ εἰπὼν τὸ ἐν ἔτει 435 ἐκδοθὲν γνωστὸν ψήφισμα περὶ ἀποδόσεως τῶν ὀφειλομένων χρημάτων τοῖς θεοῖς, τὸ ἐν C. I. A. I, 32, καὶ τὰ ἐπὶ Ἀφειδίου ἀρχοντος (433 π. Χ.) ψήφισματα περὶ συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Ρηγίους καὶ τοὺς Λεοντίους, τὰ ἐν C. I. A. IV, σ. 13 ἀρ. 32 καὶ 33^a 1. Δυνάμεθα ἄρα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι περὶ τούτους τοὺς χρόνους καὶ ἴσως ἔτι ἀρχαιότερον, (ἐν τοῖς ἀμέσως δηλ. μετὰ τὸ 446 χρόνοις, ὅτε ἐπερατώθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης καὶ ἐγκατεστάθη ἡ ἱερεία) ἐξεδόθη τὸ προκείμενον ψήφισμα πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως λεπτομερέστερον καθορισθῶσι τὰ ἐν τῷ ψήφισματι Α' περὶ τῆς ἀμοιβῆς καὶ τῶν ἱερωσύνων τῆς ἱερείας, ὡς εἵπομεν ἐν σελ. 179. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι τοῦτο δὲν ἐχαράχθη τότε, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς στήλης τῆς νῦν εὐρεθείσης, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν, ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 403 ἐπίσημον ἐν Ἀθήναις εἰσαγωγὴν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου. Τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῶν ἐξῆς:

Ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ 6 στίχου, μέχρι δηλ. τῆς λέξεως Νίκας, ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε γεγραμμένη ἐν τῷ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ, τὸ λοιπὸν δὲ μέρος ἐν τῷ ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ. Γίνεται ἐν τούτῳ καθολικῇ χρῆσιν τοῦ Ω καὶ Η, ἐκλείποντος καθ' ὀλοκληρίαν τοῦ δασέος Η. καὶ τὸ γ καὶ λ ἔχουσι τὸ σχῆμα Γ καὶ Λ· μόνον δὲ τὸ Ο τίθεται ἀντὶ τοῦ ΟΥ, ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη ἦτο ἐν χρήσει, ὡς γνωστὸν, καὶ μετὰ τὸ 403. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ

» ποτε καὶ τὰ παραδείγματα τὰ εἰς τὸν πέπλον ἢ βουλή, νῦν δὲ τὸ «δικαστήριον τὸ λαχόν» ἐδόκουν γὰρ οὗτοι καταχαρίζεσθαι τὴν «χρῆσιν».

¹ Περὶ τοῦ Καλλίου τούτου ἴδε πραγματείαν τοῦ G. Busolt ἐν τῷ Philologus, 1891, σ. 96.

παραδόξου τούτου φαινομένου παρατηρητέον ὅτι μετὰ τὴν λ. Νίκης ὁ χαρακτὴς ἀντὶ Π ἐχάραξε κατὰ λάθος Α, εἶτα ἐπειράθη νὰ διορθώσῃ τὸ λάθος του, νὰ χαράξῃ δηλ. Π, ἀλλὰ μὴ κατορθώσας τοῦτο, ἀπέξεσε τὸν λίθον καὶ ἀφῆκε τὸν χῶρον κενόν· μετὰ τὸ κενὸν τοῦτο ἄρχεται ἡ συνέχεια τῆς ἐπιγραφῆς (πεντήκοντα δραχμῶν κτλ.), ἀλλὰ τὰ γράμματα εἶνε πλέον κατὰ τι μικρότερα, οὔτε συμπύπτουσιν ἀκριβῶς ὑπὸ τὰ γράμματα τῶν προηγούμενων στίχων, ἀλλ' ἡ στοιχηδὸν διάταξις ἀποκλίνει κατὰ τι πρὸς τὰ δεξιά. Ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ εικάσωμεν ὅτι μετὰ τὸ γενόμενον ἐν τῷ λίθῳ λάθος, ἄλλος χαρακτὴς ἐχάραξε τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἐπιγραφῆς.

Φαίνεται ἄρα ὅτι τὸ προκείμενον ψήφισμα ἢ δὲν εἶχεν ἀναγραφῆ καθ' ὅλου ἐπὶ λίθου καὶ ἀνεγράφη τὸ πρῶτον ἐν τῇ προκειμένη στήλῃ μετὰ τὸ 403, ἢ ἀναγραφὴν ἐν τινι λίθῳ, φθαρέντι ἢ εἰς ἄλλην τινὰ χρῆσιν χρησιμεύσαντι, μετεγράφη ἐν τῇ στήλῃ μετὰ τὸ ρηθὲν ἔτος¹. Ἐγένετο δὲ ἡ ἐργασία ὑπὸ δύο λιθοξόνων· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐχάραξε τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἐν τῷ ἀλφάβητῳ, ἐν ᾧ ἦτο γεγραμμένον τὸ πρωτότυπον, ὁ δὲ δεύτερος, εἰθισμένος νὰ γράφῃ ἐν τῷ τότε ἐν καθολικῇ πλέον χρήσει Ἰωνικῷ ἀλφάβητῳ, ἐχάραξε τὸ λοιπὸν τοῦ ψήφισματος μέρος ἐν τῷ ἰωνικῷ ἀλφάβητῳ. Οὕτω δύνamai νὰ ἐξηγήσω τὸ παράδοξον τοῦτο φαινόμενον.

Στ. 2. *Νεοκλείδης γραμματεὺς ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἐν C. I. A. IV, σ. 20 ἀρ. 71, τῇ ἐκ τῶν χρόνων τῶν μεταξὺ Ὀλυμπ. 90,1-91,4 (420-417) προερχομένη· ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἔχομεν λόγον τινὰ ὅπως ταυτίσωμεν τοῦτον πρὸς τὸν τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς.*

Στ. 8-10. Οἱ κωλακρέται, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἦσαν κατὰ τὴν Ε'. ἑκατονταετηρίδα οἱ προϊστάμενοι τοῦ δημοσίου ταμείου, ἔμελλον νὰ πληρόνωσι τῇ ἱερείᾳ τὸν ἐκ πεντήκοντά δραχμῶν μισθὸν τῆς κατὰ τὸν μῆνα *Ποσειδεῶνα* ἢ *Πυναε-*

ψιδῶνα (οὕτω συμπληρωτέον τὸ μεταξὺ τοῦ 9 καὶ 10 στίχου κενόν, διότι τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ κενοῦ ἦτο ἴσως Π, ὡς δύναται τις νὰ εικάσῃ ἐκ μικροῦ τινος ἴχνους σωζομένου ἐν τῷ λίθῳ). Φαίνεται δὲ ἐκ τούτων ὅτι ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἱερείας ἦτο ἐνιαυσία.

Ῥῆμα κωλακρατέω ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κυζίκου (C. I. G. ἀρ. 3660). — Ὡς πρὸς δὲ τὴν φράσιν: οἱ ἄν κωλακρετῶσι τοῦ δεῖνα μνηρὸς πρβ. τὰ ἐν τῷ ψήφισματι τῷ ἐν C. I. A. IV, σ. 15 ἀρ. 51, «τὸς τε σ[τρατεγῶ]ς οἱ ἄν ἐκάστοτε ἄρχοντες τυγχάνουσιν - - καὶ τὸς ἄρχ[οντ]ας τὸς Ἀθηναίων οἱ ἄν ἐκ[άστοτε ἄρχοσι] κ. ἄ. Τοὺς κωλακρέτας, ὡς γνωστὸν, ἀντικατέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ οἱ ὑπὸ τοῦ Κλεισθέους ἰδρυθέντες δέκα Ἀποδέκται, οἵτινες ληγούσης τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐπεκράτησαν καθ' ὅλοκληρίαν, ἐκλιπόντων ἕκτοτε τῶν κωλακρετῶν.

Στ. 11. Ἐπειδὴ τὸ πρῶτον σωζόμενον ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ γράμμα θὰ ἦτο Ι, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐν τῷ λίθῳ σωζομένων λειψάνων αὐτοῦ, συμπληρῶ τὸ μεταξὺ τῶν στ. 10 καὶ 11 κενὸν διὰ τῶν: τῆι ἱερ[εῖαι τῆς Ἀθηνα]ίας· ἄλλως θὰ προετίμων τὴν συμπλήρωσιν: τῆι ἱερ[εῖαι τῆς Ἀθηνα]ίας, διότι ἐν στ. 5 ἀπαντᾷ ὁ τύπος Ἀθηναία καὶ οὐχὶ ὁ ἀρχαιότερος τύπος Ἀθηναία. Καὶ ναὶ μὲν διὰ τοῦ τελευταίου τούτου τύπου συνεπλήρωσα καὶ τὸ κενὸν τοῦ στ. 2 τῆς ἐπιγραφῆς Α', ἀλλ' ἡ ἐπιγραφή ἐκείνη εἶνε ἀρχαιότερα τῆς περὶ ἧς νῦν ὁ λόγος ἐπιγραφῆς Β'. Ἀλλ' ἀφ' οὗ, ὡς εἶπον, τὰ ἴχνη τοῦ Ι εἶνε προφανῆ, δεόν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἐγένετο χρῆσις καὶ τῶν δύο τύπων.

Ἐν τῷ ἐλλείποντι κάτω μέρει τῆς ἐπιγραφῆς θὰ καθωρίζοντο λεπτομερῶς τὰ ἀφορῶντα τα ἱερώσινα τῆς ἱερείας καὶ πρὸς τούτοις τὰ καθήκοντα αὐτῆς, ὡς εἶπον ἐν σελ. 179.

Ἀθήνησι, 27 Νοεμβρίου 1897

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

¹ Περὶ ἐργασίας εἶνε ἡ σύμπτωσης ὅτι καὶ τὸ ἄλλο μνημονευθὲν ψήφισμα τὸ ὑπὸ τοῦ Καλλίου ρηθὲν ἐν ἔτει 435, τὸ περὶ ἀποδόσεως τῶν ὀφειλομένων χρημάτων τοῖς θεοῖς, δὲν ἀνεγράφη ἐπὶ τοῦ λίθου

εὐθὺς μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ δεκαπενταετίαν, περὶ τὸ 420 (ἴδε Kirchhoff ἐν ταῖς Abhandl. d. Berl. Akad. 1876 σ. 21 κ. ἑ.).

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

(Πίν. 12)

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως Χαλκίδος, εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας περίπου, κατὰ τὴν θέσιν Τρύπα, εὐρέθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ ἔτους τοῦτου ἢ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πίνακι 12 εἰκονιζομένη ἀγωνιστικὴ ἐπιγραφή, ἣτις ἐκομίσθη ἤδη εἰς Ἀθήνας καὶ κατετέθη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ. Κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος εὐρέθησαν πρό τινων ἐτῶν τρεῖς κορμοὶ ἀγαλμάτων, κείμενοι νῦν ἐν τῇ Συλλογῇ Χαλκίδος, καὶ ἀπεκαλύφθησαν καὶ θεμέλια μεγάλου οἰκοδομήματος.

Ἡ πλάξ ἔχει ὕψος 0.80, μῆκος 1.69, πάχος 0.13. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας κατὰ τὸ ὀπισθεν μέρος ὑπάρχουσι δύο τόρμοι οἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς σύνδεσιν τοῦ λίθου.

Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, πρὸ τῆς εἰς Ἀθήνας μεταφορᾶς τοῦ λίθου, ἔπεμψεν ἀντίγραφον εἰς τὴν Γενικὴν Ἐφορείαν ὁ τῆς ἐν Χαλκίδι Συλλογῆς ἐπιμελούμενος φιλότιμος καθηγητῆς κ. Ἰωάννης Μάτσας.

Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο, ὅπερ ἐκ τῆς γενομένης ἐνταῦθα παραβολῆς πρὸς τὸν λίθον ἐφάνη ἐν γένει ἀκριβῶς ἔχον, δηλοσιούμεν ἐνταῦθα ἐν μεταγραφῇ διορθώσαντες μόνον τὰ ἐν τῷ α' στίχῳ δι' οὓς λόγους ἐκθέτομεν κατωτέρω.

Ἐλά[ξευ]ε μό[ν]ος Τιμα[ρ]χίδ[ης] υσιστράτο[υ]
 Δημήτριος Ἀνδρομάχου ἐπιμελητῆς
 γενόμενος τοῦ γυμνασίου ἄθλα προέ-
 θηκεν ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Ἡρακλείων
 καὶ ἐνίκων οἷδ[ε]:

παῖδας
 πάνπαιδας
 δόλιχον
 1 Γλαυκίας
 Γλαυκίου.
 2 Κλέων
 Χαριλέου
 -λ.
 Χαλκιδεύς.

δίαυλον
 3 Ἀλεξιμαχος
 Θεοξενίδου
 Χαλκιδεύς.
 4 Ζώπυρος
 Θεοφάνου
 Ἀντιοχεύς.

πυγμῆν
 5 Ἀρτεμίδωρος
 Νικίου
 Ἀντιοχεύς.
 πανκράτιον
 6 Λεωνίδης
 Ἀρχελάου
 Χαλκιδεύς.

παῖδας δόλιχον
 7 Ποσειδώνιος
 Ξενοκράτου
 Χαλκιδεύς.
 8 Βρόμιος
 Παραμόνου
 Χαλκιδεύς.

δίαυλον
 9 Παράμονος
 Ξενοκράτου
 Χαλκιδεύς.
 10 Θεοκλῆς
 Ἀρχίου
 Χαλκιδεύς.

πυγμῆν
 11 Λεύκιος
 Καστρίκιος
 Λευκίου
 Ρωμαῖος.
 πανκράτιον
 12 Θεοκλῆς
 Πausανίου
 Χαλκιδεύς.

ἐφήθων
 δόλιχον
 13 Ἀγέλαος
 Φίλωνος
 Χαλκιδεύς.
 14 Τιμαρχίδης
 Λυσιστράτου
 Χαλκιδεύς.

δίαυλον
 15 Ἡρόφιλος
 Ζωίππου
 Χαλκιδεύς.
 ἵππιον
 16 Ἀπολλόδωρος
 Πύρρου
 Χαλκιδεύς.

πάλην
 17 Πόπλιος
 Ὠράριος Δέκμου
 Ρωμαῖος.
 18 Διονύσιος
 Παραμόνου
 Χαλκιδεύς.

	πανκράτιον		
19	Εὐκρίτος Πυρρίχου Χαλκιδεύς.		
	ἀγενεῖους		
	στάδιον	πένταθλον	
20	Ἀσκληπιάδης Εὐχείρος Χαλκιδεύς.	21	Φιλῖνος Διονυσίου.
	πάλην		πυγμῆν
22	Ἀρχίας Ἀρχίου Χαλκιδεύς.	23	Μάαρκος Ἐρέννιος Μαάρκου Ρωμαῖος καὶ Νικάνδρος Κλεογένου Χαλκιδεύς.
	πανκράτιον		
24	Ἀρτεμίδωρος Παυσανίου Χαλκιδεύς.		
	ἄνδρας		
	δόλιχον	στάδιον	
25	Πέριλλος Μνησιμάχου Χαλκιδεύς.	26	Αὔλος Κορνήλιος Αὔλου Ρωμαῖος.
	δίαιλον		πένταθλον
27	Μένανδρος Μνησιμάχου Χαλκιδεύς.	28	Μοσχίων Ἐρμαφίλου Χαλκιδεύς.
	πάλην		πυγμῆν
29	Καλλικράτης Ἀμύντου Χαλκιδεύς.	30	Εἰρηναῖος Ἀλεξάνδρου Ἀντιοχεὺς καὶ Φιλόνικος Λεωνίδου Χαλκιδεύς.
	πανκράτιον		
31	Ἐρμάφιος Ἐρμαφίλου Χαλκιδεύς.		

ἄνδρας

	ἵππῳ
	δίαιλον
32	Πόπλιος Κοίγκτιος Τίτου Ρωμαῖος.
33	Ἀνδρόμαχος Δημητρίου Χαλκιδεύς.

Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν τῇ Ἀθηναῖ ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου κ Γ. Παπαβασιλείου δι' ἐπιγραφικῶν στοιχείων· τοῦτο ὅμως δὲν καθιστᾷ ἄσκοπον τὴν γινομένην ἐνταῦθα φωτοτυπικὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἐπιγραφικοῦ μνημείου.

Ἡ ἐν τῇ μεταγραφῇ ἀρίθμησις δηλοῖ τὸν ἀριθμὸν τῶν στεφάνων, οἵτινες εἶνε ἐν ὄλῳ 33.

Ἐπεὶ τοὺς στεφάνους εἶνε ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα ἐκάστου ἀγῶνος, ἐντὸς δ' αὐτῶν τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν. Εἶνε δὲ ἀναγεγραμμένοι οἱ ἀγῶνες καθ' ἣν ἐτελέσθησαν τάξιν καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας τῶν ἀγωνισαμένων ἀθλητῶν, αἱ εἶνε πέντε: **παῖδες πάμπαιδες, παῖδες, ἔφηβοι, ἀγένειοι, ἄνδρες.** Οἱ τελεσθέντες ἀγῶνες εἶνε συλλήβδην οἱ ἐξῆς: **δόλιχος, στάδιον, δίαιλος, πάλη, πυγμῆ, πανκράτιον, ἵππιος, πένταθλον, ὀπλίτης, ἵππῳ δίαιλος.**

Ἐκ τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸν ἀμέσως ἐπόμενον ἀγῶνα « παῖδες », προκύπτει, κατ' ἐμὴν γνώμην, ὅτι ὁ ἀγὼν « παῖδες πάμπαιδες » δηλοῖ οὐχὶ ἀγῶνα ἐκ πάσης ἡλικίας παίδων, ἀλλ' ἀγῶνα ὅλως διόλου παίδων, παίδων δηλ. τῆς κατωτάτης ἡλικίας. Αὐτὸ τοῦτο φρονῶ ὅτι σημαίνει ἡ λ. **πάμπαιδες** καὶ ἐν τῇ ἐν Bull. de corr. hellén. 1885, σ. 441, ἐπιγραφῇ. Κατὰ τὰ ἐν τῇ προκειμένη ἐπιγραφῇ οἱ παῖδες διαιροῦνται εἰς κατωτέρας ἡλικίας, **πάμπαιδας, καὶ ἀνωτέρας, παῖδας.** Οἱ **ἔφηβοι** καὶ οἱ **ἀγένειοι** δὲν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς παῖδας, οὔτε εἰς τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ἀποτελοῦσιν αὐτοτελεῖς διακεκριμένας ἡλικίας.

Ὡς πρὸς τὸν α'. στίχον τῆς ἐπιγραφῆς τὸν ἐπὶ τοῦ περιθωρίου τοῦ λίθου οἰοεὶ παρέργως κεχαραγμένον, σημειωτέον ὅτι ἐν μὲν τῇ Ἀθηναῖ ἐδημοσιεύθη οὕτως: **Ἐ[χάραξ]ε μ[όνος] Τιμαρχ[ίδης] Λυ[σιστράτου], ἐν δὲ τῷ ἀντιγράφῳ τοῦ κ. Μάτσα εἶχεν οὕτω: Ἐ[γραψ]ε μόνος Τιμαρχί[δης] Διονυ[σι-**

στράτου. Ἄλλὰ κατὰ τὰ σωζόμενα ἐν τῷ λίθῳ ἔχνη τοῦ μετὰ τὸ Ε γράμματος, τὸ γράμμα τοῦτο οὐ μόνον δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε Γ ἀλλ' οὐδὲ Χ. Βεβαίως τοῦτο εἶνε Λ. Μετὰ δὲ τὸ Λ μέχρι τοῦ Ε ὑπάρχει κενόν, ἐν ᾧ χωροῦσι τρία μὲν γράμματα ἀνέτως, τέσσαρα δὲ ὀλίγον τι συμπεπυκνωμένα. Τῶν γραμμάτων δὲ τούτων τὸ τελευταῖον ἐδύνατο νὰ εἶνε Γ ἢ Υ οὐχὶ δὲ Ξ, ὡς πείθεται τις ἐπισταμένως ἐξετάζων τὸν λίθον. Σημειωτέον δὲ πρὸς τούτοις ὅτι πρὸ τοῦ πρώτου σωζομένου ἐν τῷ λίθῳ γράμματος Ε οὐδὲν ἄλλο γράμμα ὑπῆρχεν. Ἀναγνωστότεον ἄρα Ἐλ[άξευ]ε. — Ὡς πρὸς δὲ τὴν λ. μό[ρ]ος παρατηρητέον ὅτι καὶ τῶν δύο Ο σώζονται ἔχνη ἐν τῷ λίθῳ, ἐσώζετο δὲ κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ λίθου καὶ τὸ Ν, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ ἀντιγράφου τοῦ κ. Μάτσα καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λίθου, προσφάτως φθαρέντος, βεβαιοῦται ἢ ἀνάγνωσις ἄρα μό[ρ]ος εἶνε βεβαία. — Τοῦ ὀνόματος Τιμαρχίδ[ης] ἐλλείπουσι μόνον τὰ δύο τελευταῖα γράμματα τῶν δύο προηγουμένων σώζονται ἰκανὰ ἔχνη ἐν τῷ λίθῳ. — Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἐπόμενον ὄνομα παρατηρητέον ὅτι σώζονται ἔχνη τοῦ Υ πρὸ τούτου δὲ μέχρι τοῦ Σ τῆς λ. Τιμαρχίδης ὑπῆρχε χώρος διὰ τρία εἰσέτι γράμματα ἢ καὶ διὰ τέσσαρα ἴσως, ἂν ἐν τούτων ἦτο Ι, ὥστε ἀναγνωστότεον Τιμαρχίδ[ης] . . .]υσιστράτου. Δὲν δικαιολογεῖται ἄρα ἢ συμπλήρωσις Λ]υσιστράτου, ἐκτὸς ἂν δεχθῶμεν ὅτι μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων κατελείπετο κενὸς χώρος δύο τοῦλάχιστον γραμμάτων, ἔπερ δὲν εἶνε εὐλογον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προτιμητέα εἶνε συμπλήρωσις Να]υσιστράτου.

Κατὰ τὰ εἰρημένα ἢ ὀρθῆ καὶ ὡς πρὸς τὴν πρώτην λέξιν ἢ μᾶλλον πιθανὴ ἀνάγνωσις τοῦ στίχου τούτου εἶνε αὕτη:

Ἐλ[άξευ]ε μό[ρ]ος Τιμαρχίδ[ης]υσιστράτου.

Δεκτῆς γενομένης τῆς ἀναγνώσεως καὶ συμπληρώσεως ἐλ[άξευ]ε, εὐνόητον εἶνε ὅτι ὁ προκείμενος στίχος, ὁ παρέργως ὡς εἶπομεν γεγραμμένος, εἶνε ἢ ὑπογραφή τοῦ τεχνίτου, ἢ ὑπογραφή δηλ. τοῦ λιθοξόου Τιμαρχίδου τοῦ γλύφαντος τὸν λίθον καὶ χαράξαντος πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἐπιγραφὴν, ὅστις ἀποθαυμάζων, ὡς φαίνεται, τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, ἔγραψεν ὅτι μόνος ἐξετέλεσεν αὐτό, ἄνευ συνεργάτου. — Ἄλλὰ καὶ ἂν ἐδικαιολογεῖτο ἢ ἀνάγνωσις Τιμαρχίδ[ης] Λ]υσιστράτου, καὶ ἂν κατ' ἀκολουθίαν τούτου

ἦτο δυνατόν νὰ ταυτισθῆ ὁ Τιμαρχίδης οὗτος πρὸς τὸν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 14 στεφάνῳ Τιμαρχίδην Λυσιστράτου Χαλκιδέα, ἔδει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ σταδιοδρόμος οὗτος ἦτο καὶ λιθοξόος καὶ ὡς τοιοῦτος τὸ ἐπάγγελμα ἐλάξευσε τὸ προκείμενον μνημεῖον. Τὴν πρὸς κατασκευὴν καὶ ἀνίδρυσιν τοῦ μνημείου δαπάνην κατέβαλε πάντως ὁ ἀγωνοθέτης Δημήτριος Ἀνδρομάχου.

Τέλος σημειωτέον ὅτι κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ αὐτοῦ κ. Μάτσα πλησίον τοῦ χώρου ἐν ᾧ εὐρέθη ἢ προκειμένη ἐπιγραφὴ διακρίνονται ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένα ὀκτῶ σειραὶ ἐδωλίων. Φαίνεται ἄρα ὅτι ἐκεῖ εἶνε τὸ στάδιον τῆς πόλεως, ἐν ᾧ ἐτελέσθησαν οἱ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ἀγῶνες.

Ἡ ἐν Χαλκίδι ἰδρύσις τῶν Ἑρακλείων, καθ' ἣν ἀγωνιστικὴν ἐορτὴν ἐτελέσθησαν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγῶνες, φαίνεται ὅτι ἦτο ἐπακολούθημα τῆς ὑπὸ τῶν Χαλκιδέων καθιερώσεως γυμνασίου Τίτῳ τῷ Φλαμινίῳ, τῷ ἑαυτῶν σωτῆρι, καὶ Ἑρακλεῖ (Πλούταρχος ἐν β. Τίτου, 16). Τότε δηλ. σὺν τῇ καθιερώσει τοῦ γυμνασίουθὰ ἰδρύθησαν καὶ τὰ Ἑράκλεια.

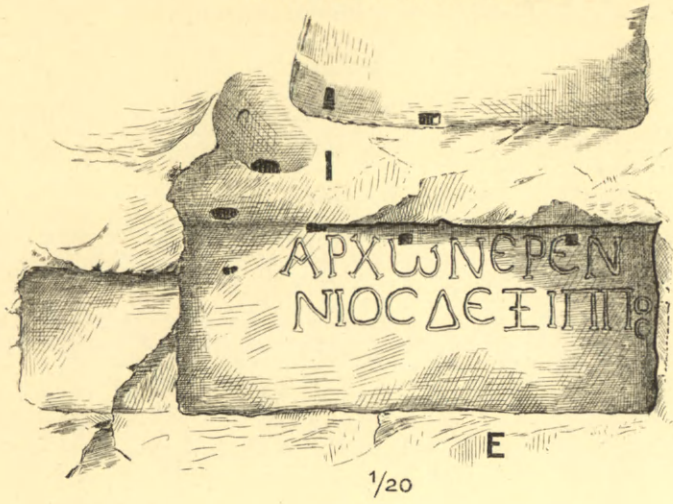
Ἐν τῷ στεφάνῳ ὑπ' ἀρ. 32 ἀναγράφεται ὡς νικητῆς ρωμαῖος ἀνὴρ Πόπλιος Κοίγκτιος Τίτου. Εἶνε περιέργον τοῦτο· ἀνὴρ οὕτω ὀνομαζόμενος δυνατόν νὰ ἀνήκη τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ σωτῆρος τῶν Χαλκιδέων Τίτου Κοϊντίου Φλαμινίου, δυνατόν νὰ εἶνε υἱὸς τούτου.

Π. ΚΒΔ.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Ὅμιλῶν ἀνωτέρω σ. 119 περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ τύπου τοῦ ξίφους πίν. 8 ἀρ. 3 καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶ δὲν ἐνεθυμούμην, ὅτι ἤδη ὁ S. Reinach, *Mirage oriental* σ. 37, εἶχε κρίνει ὁμοίως περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποκρούων τὴν περὶ αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς γνώμην τοῦ Undset, συμπληρῶν δὲ νῦν τὴν ἔλλειψιν ἐκείνην παραθέτω τὴν οἰκίαν περικοπὴν ἐκ τῆς διατριβῆς τοῦ Reinach: Undset s'est fondé sur trois ou quatre épées de bronze, de provenance égyptienne douteuse, conservées à Berlin, à Londres et à Saint - Germain. Mais ces trois épées, à supposer qu'elles aient vraiment été trouvées en Égypte, ne peuvent y avoir été introduites que par les premiers colons égéens; leur analogie avec les types mycéniens ne le démontre pas moins que la dissemblance très sensible qui existe entre elles et les poignards de fabrication égyptienne. X. T.

ΚΟΓΧΑΙ ΕΝ ΤΩ ΒΡΑΧΩ.

ΤΟΜΗ Β'Β'

ΤΟΜΗ Γ'Γ'

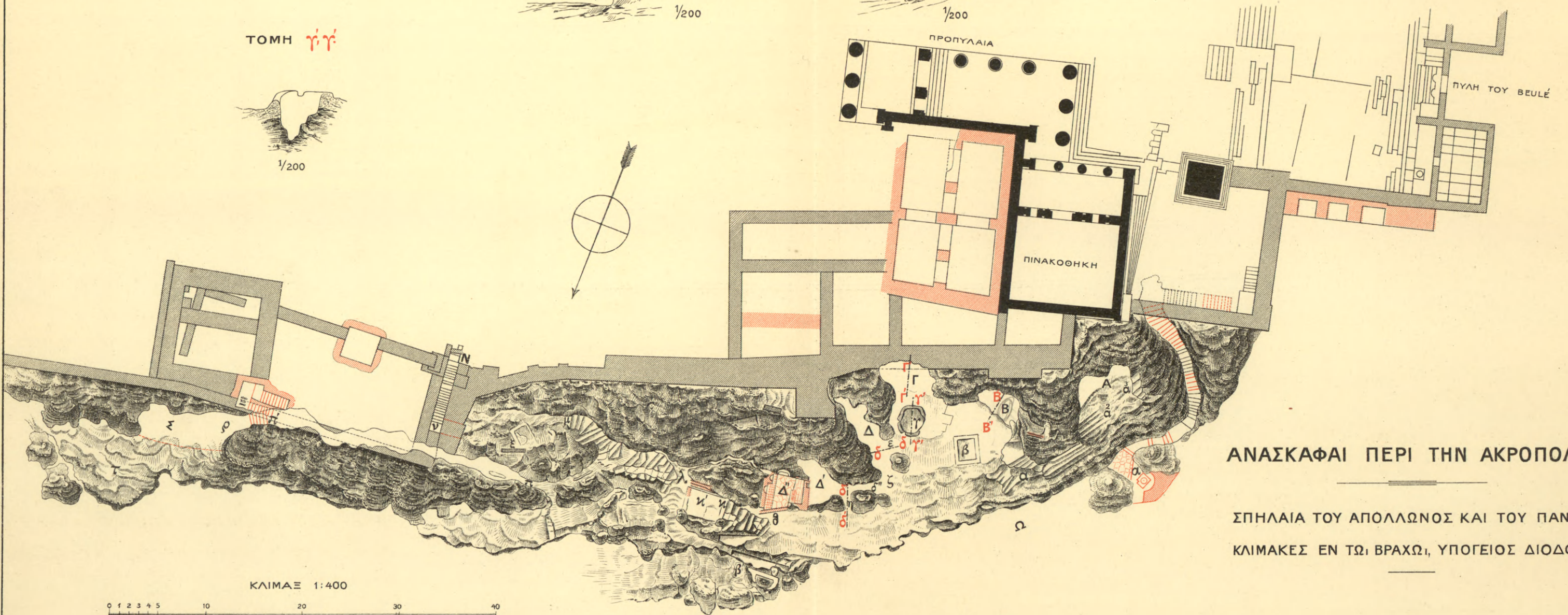
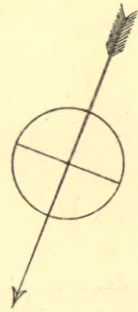
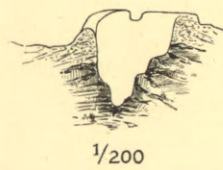
ΤΟΜΗ Δ,Δ.

ΤΟΜΗ Δ',Δ'.

ΤΟΜΗ ς'ς'

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ

ΣΠΗΛΑΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ, ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΕΝ ΤΩ ΒΡΑΧΩ, ΥΠΟΓΕΙΟΣ ΔΙΟΔΟΣ.

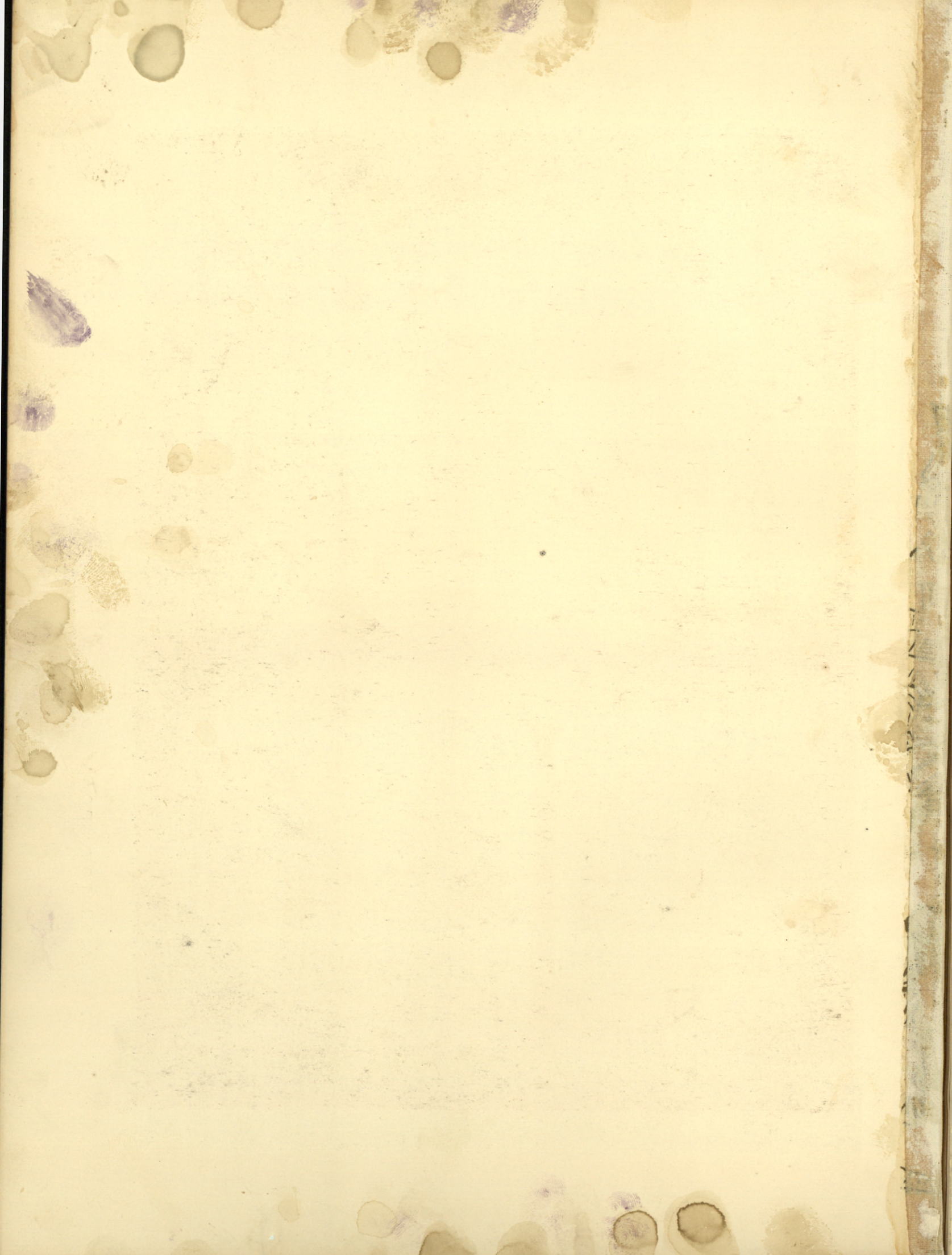
ΣΗΛΑΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ

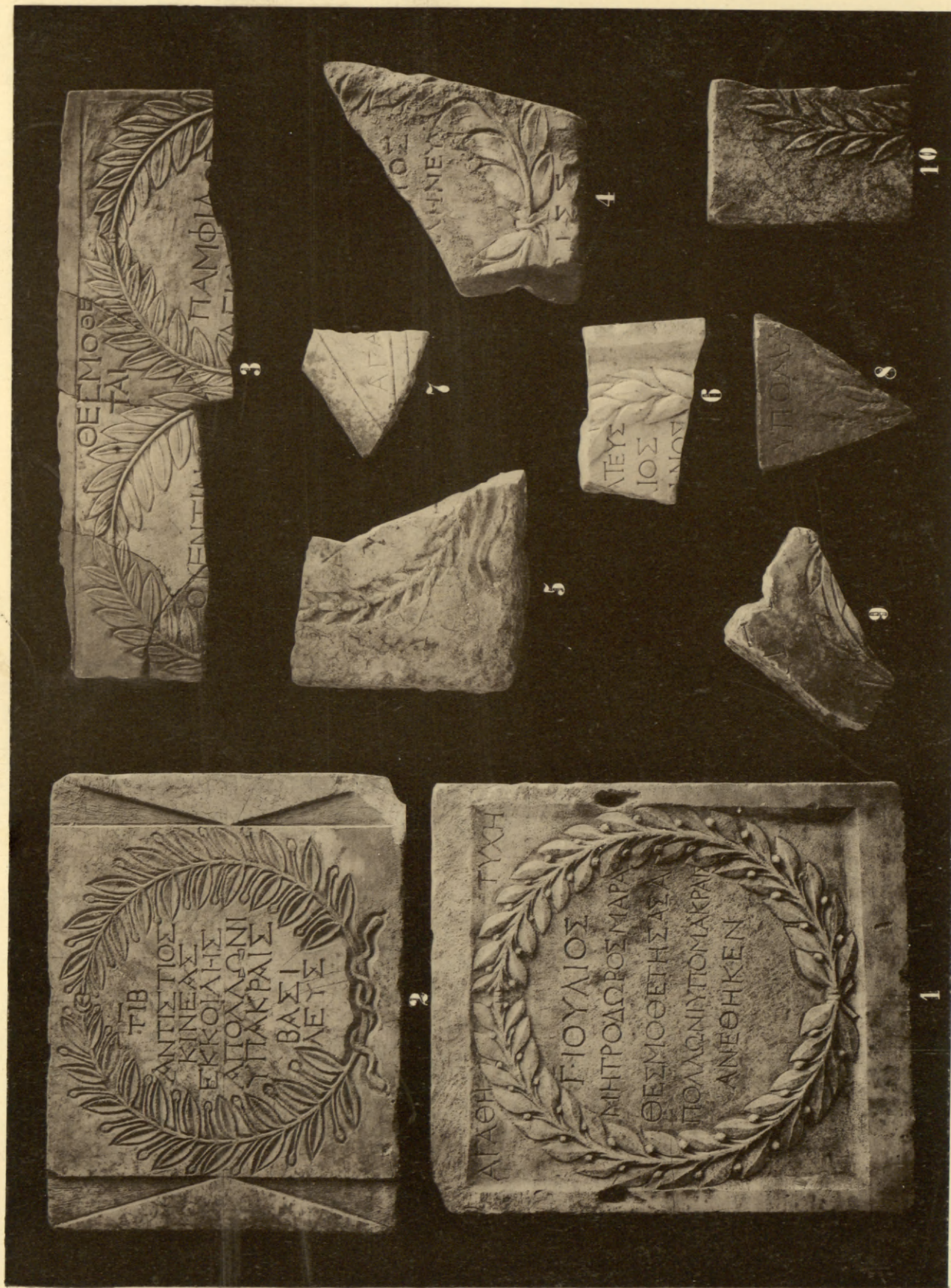

ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΟΛΛΩΝΟΣ

ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ

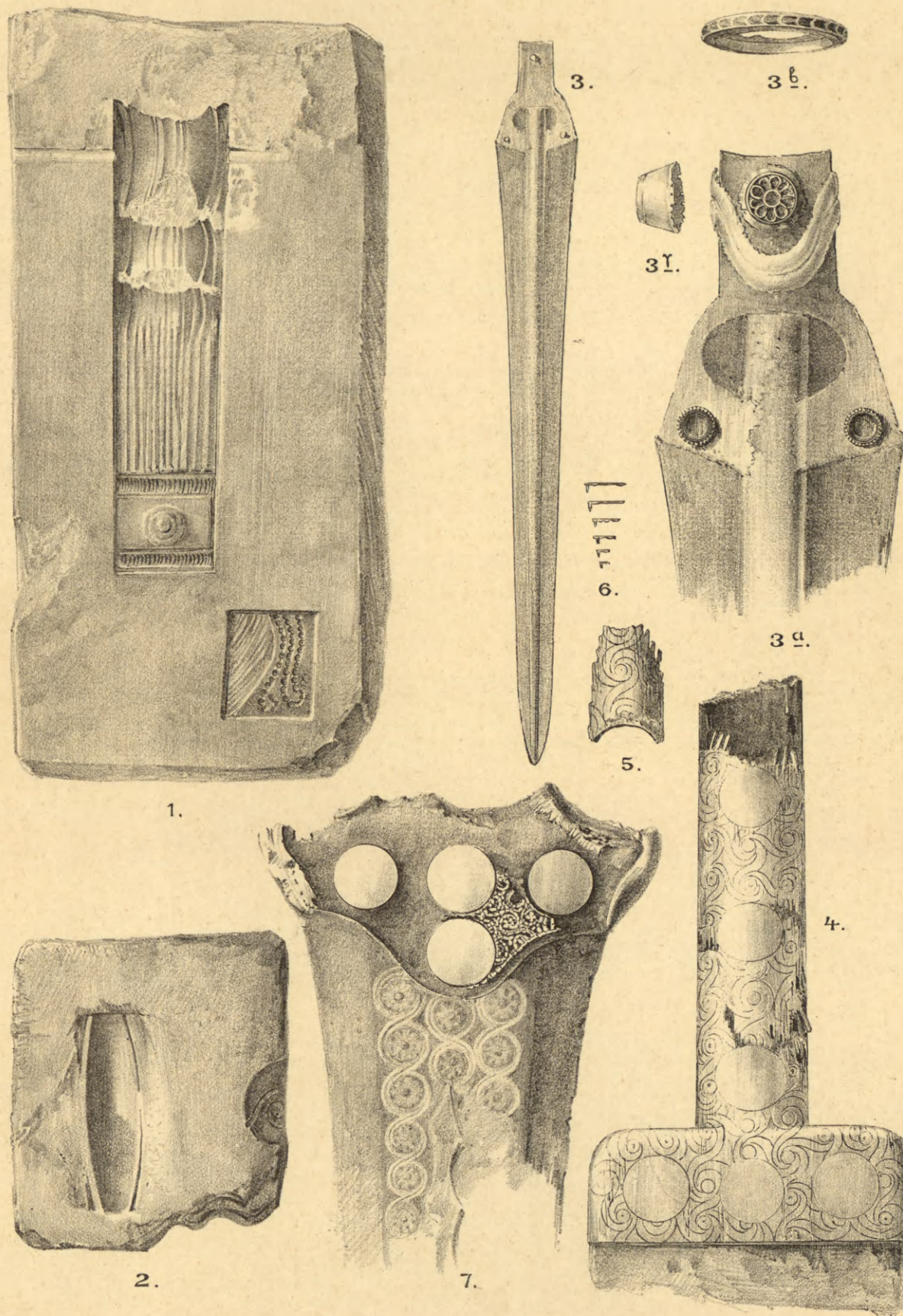
ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΣΗΓΗΛΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΟΛΛΩΝΟΣ

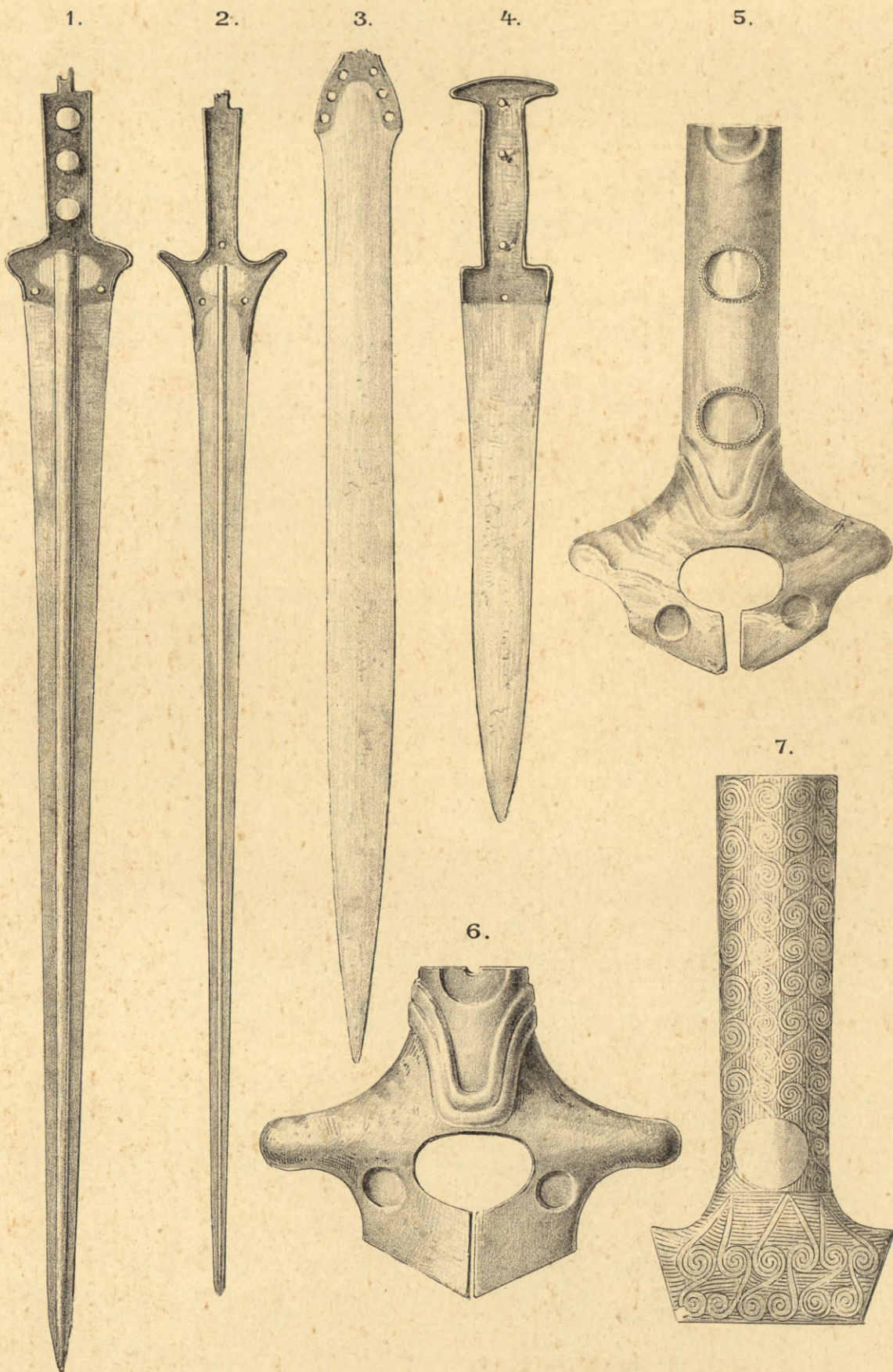
ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΡΥΘΜΟΥ ΠΡΩΤΑΤΤΙΚΟΥ

ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΡΥΘΜΟΥ ΠΡΩΤΑΤΤΙΚΟΥ

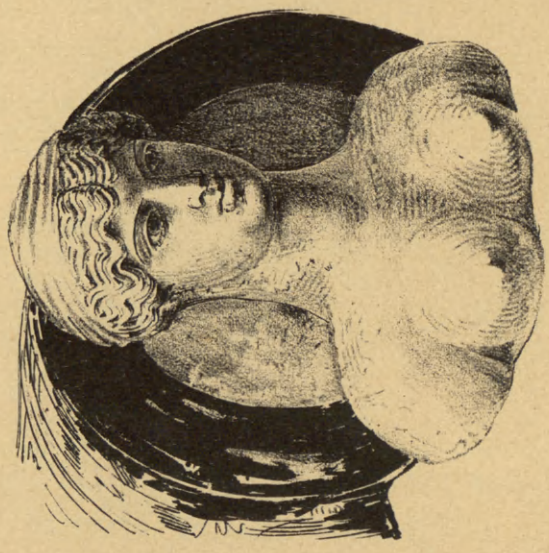
ΜΗΤΡΑΙ ΚΑΙ ΞΙΦΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΞΙΦΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

1.

2.

3.

ΕΓΙΝΗΤΡΟΝ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

1.

2.

ΕΠΙΝΗΤΡΟΝ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

2/3

ΚΟΣ ΕΙΠΥ
 Η ΠΕΡΕΑΝ ΗΕΑ
 ΕΧΣ ΑΘΕΝΑΙ ΟΝ ΗΑΡΑ
 ΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΗΙ ΕΡΟΝ ΟΥΡΟ
 ΚΑΘΟΤΙΑΝ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕ ΣΧΣ ΥΛΛΑΡΑΦΣ
 ΕΙ ΑΠΟΜΙΣΘΟΣ ΑΙ ΔΕ ΤΟΣ ΠΟΛΕΤΑΣ ΕΠΙΤ
 Σ ΛΕΟΝΤΙ ΔΟΣ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ ΣΦΕΡΕΝ ΔΕΤ
 Η ΗΙ ΕΡΕΑΝ ΠΕΝΤΕΧΟΝΤΑ ΔΡΑΧΜΑΣ ΚΑΙ
 ΑΣ ΚΕΛΕΚΑΙ ΤΑ ΔΕΡΜΑΤΑ ΦΕΡΕΝ ΤΟΝ ΔΕ
 ΜΟΣ ΙΟΝΝΕΟΝ ΔΕ ΣΙΚΟΔΟΜΕΣ ΑΙ ΚΑΘΟΤΙ
 ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕ ΣΧΣ ΥΛΛΑΡΑΦΣ ΕΙ ΚΑΙ ΒΟ
 ΜΟΝ ΛΙΘΙΝΟΝ
 Η ΣΤΙΑΙΟΣ ΕΙ ΠΕΤΡΕ ΣΑΝ ΔΡΑΣ Η ΕΛΕΣΟ
 Η ΕΛΒΟΛΕ ΣΤΟΥ ΤΟΣ ΔΕ ΜΕΤ
 ΣΧΣ ΥΛΛΑΡΑΦΣ ΑΝΤΑΣ ΕΠ
 ΕΙ ΚΑΘΟΤΙΑ ΑΠΟ

A'

ΕΔΟΚΕΝ ΤΕ ΒΟΒΕΙ ΚΑΙ ΤΟΙ ΔΕ
 ΜΟΙ ΑΙΛΕΙΣ ΕΠΡΥΤΑΝΕΥΕΝ ΕΟΚ
 ΒΕΙ ΔΕ ΣΕΛΡΑΜΜΑΤΕΥΕ ΑΛΛΟ ΔΕ
 ΜΟΣ ΕΠΕΣΤΑ ΤΕ ΚΑΛΛΙΑΣΕΙ ΠΕΤ
 ΕΙ ΗΙ ΕΡΕΑΙΤΕ ΣΑΘΕΝΑΣΤΕ ΣΝΙ
 ΚΕ Σ ΠΕΝΤΗΧΟΝΤΑ ΔΡΑΧΜΑΣ
 Σ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΣ ΕΝ ΤΗ ΣΤΗ
 ΑΠΟ ΔΙΔΟΙ ΑΥΤΟΣ ΚΩΛΑΚΡ
 ΑΝ ΚΩΛΑΚΡ ΕΤΩ ΣΙΤΟ
 ΝΟΣ ΜΗΝΟΣ ΤΗ ΗΙ
 ΑΥΤΗΣ ΝΙΚΗ

B'

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

